478

Cees Nooteboom

Ritualuri

Cavalerul e mort

Ritualurile sînt moduri existențiale, concepții de viață și stiluri de autodefinire, în peisajul pitoresc și vag apocaliptic al Amsterdamului din anii '50 și '60, în care valorile tradiționale agonizează estetic.

Cavalerul e mort este istoria unei reconstituiri eșuate, recompunerea unui roman și a unei vieți. Naratorul încearcă să dea formă finită unui text fragmentar de ficțiune literară, manuscrisul abandonat al unui prieten mort, romancier cu identitate ambiguă.

CEES NOOTEBOOM, rafinat bijutier al prozei olandeze, invită din nou la meditație și delectare.

EDITURA UNIVERS
GLOBUS

Lei 24 +
2 T. L.
TOTAL = 26 Lei

ISBN 973-34-0128-5

5

CG

CEES NOOTEBOOM

Ritualuri
Cavalerul e mort

1990

CEES NOOTEBOOM

Ritualuri
Cavalerul e mort

Colecția Globus / Editura Univers

GLOBUS

Cees Nooteboom

Ritualuri

Cavalerul e mort

Traducere de
HORIA POPESCU

EDITURA UNIVERS

București

1990

COPERTA COLECȚIEI : ION STATE
Grafica : Anna-Maria Orban. Ilustrația : Vasile Olac

CEES NOOTEBOOM
RITUELEN
Uitgeverij De Arbeiderspers, Amsterdam, 1980
DE RIDDER IS GESTORVEN
Em. Querido's Uitgeverij N. V., Amsterdam, 1963

ISBN 973-34-0128-5

RITUALURI

I.
INTERMEZZO
1963

Und allen Plänen gegenüber begleitet mich die Frage: „Was soll der Unsinn?" eine Frage, die Überhaupt ganz und gar von mir Besitz zu nehmen droht.

THEODOR FONTANE

ÎN ZIUA CÎND S-A SINUCIS Inni Wintrop, acțiunile Philips s-au menținut la 149,60. Cursul de închidere al Băncii din Amsterdam a fost 375, iar acțiunile lui Shipping Union au scăzut la 141,50. Memoria e un cîine care se tolănește pe unde-i vine. Își amintea, dacă asta se putea numi amintire, rapoartele de la bursă, luna care strălucea deasupra canalului și că el se spînzurase în camera de baie, întrucît în horoscopul său publicat în *Het Parool* prezisese că soția lui va fugi cu un alt bărbat și că atunci el, un nativ din zodia Leului, se va sinucide. O prevestire perfectă. Zita a fugit cu un italian, iar Inni s-a sinucis. Citise și un poem de Bloem, dar nu mai ținea minte ce anume. Cîinele, bestia arogantă, îl dezamăgise.

Cu șase ani în urmă plînsese în ajunul căsătoriei pe treptele Palatului de Justiție, plînsese cu lacrimi adevărate, ca și Zita, cînd o deflorase într-o cameră plină de broaște și reptile de pe Valeriusstraat. Din același motiv. Presimțiri întunecate și groaza insondabilă față

de schimbare, orice schimbare în viața sa, chiar dacă era vorba doar de un semn sau de o ceremonie.

Pe Zita o iubea foarte mult. Îi spunea prințesa Namibiei, dar în taină, și doar pentru sine. Ea avea, într-adevăr, ochii verzi și părul roșu aprins, care se armoniza perfect cu tenul acela mat, roz-alb — trăsături caracteristice, la urma urmelor, marii nobilimi namibiene — și aerul acela de uimire tăcută, reținută, considerat ca adevărata patină de nobilitate în toate provinciile Namibiei.

Poate că Zita îl iubea pe Inni și mai mult. Lucrurile au mers prost numai pentru că Inni nu se iubea pe sine. Erau însă și oameni care susțineau că totul s-a întîmplat pentru că cei doi aveau nume atît de ridicole, dar și Inni (Inigo, după numele renumitului arhitect englez) și Zita (mama prințesei namibiene era o susținătoare a casei de Habsburg) știau că sunetele bizare ale numelor lor îi înalță deasupra lumii ,izolîndu-i de ea. Își petreceau în pat multe ore spunînd întruna Inni, Inni, Zita, Zita sau, uneori, în împrejurări deosebite, chiar variante catifelate — Zinnies, Itas, Inizitas, Zinninitas, Itizitas — împreunări de nume și trupuri pe care în acele momente le-ar fi dorit fără sfîrșit. Dar nici o speranță de așa ceva, fiindcă nu există dușmănie mai mare decît aceea dintre timpul luat ca întreg și fiecare particulă întîmplătoare, separată a timpului.

Inni Wintrop, aproape chel acum, dar înzestrat la vremea aceea cu un păr auriu, moale, și lung, prea lung pentru moda de atunci, se

deosebea de mulți dintre contemporanii săi, pentru că nu suporta să-și petreacă nopțile singur ,avea ceva bani și uneori viziuni. În rest, uneori picta, scria horoscopul pentru *Het Parool*, știa pe de rost o mulțime de poezii și urmărea cu mare atenție cursul bursei și al pieții. Convingerile politice de orice nuanță i se păreau forme de boală mintală și, de aceea, își rezervase pentru sine rolul de *diletante*, în accepția italiană a cuvîntului.

Toate acestea, considerate de cei din jur ca tot atîtea contradicții, erau trăite în Amsterdam cu tot mai mare chin pe măsură ce deceniul șase începea să se desfășoare. „Inni trăiește în două lumi", ziceau prietenii lui de toate felurile și condițiile sociale, care trăiau ei înșiși într-o lume. Dar Inni, care era dispus să se urască în orice moment din zi — și la cerere, dacă era nevoie — constituia o excepție din acest punct de vedere. El ar fi fost pregătit să se considere un ratat, dacă l-ar fi încercat vreodată o ambiție, dar nu avusese niciodată ambiții. Viața i se părea un fel de club excentric al cărui membru devenise din întîmplare de unde puteai fi exclus fără să ți se dea vreo explicație. El se hotărîse, de altfel, să părăsească clubul în cazul cînd întrunirile ar deveni prea plictisitoare.

Dar în ce chip este plictisitor plictisul ? Avea deseori senzația că a sosit momentul. Inni zăcea atunci zile în șir întins pe podea, cu capul înfundat în coastele chinuitoare ale rogojinei chinezești din stuf, astfel că pe pielea sa foarte catifelată rămîneau urme în stil Fontana. Tăvălirea, așa îi spunea Zita, dar ea își dădea seama că tristețea lui e autentică și vine din izvoare adînci, invizibile, de aceea, în acele zile sumbre îl îngrijea cu mare devotament pe Inni. De regulă tăvălirea se încheia cu o viziune. Atunci Inni se înălța din supliciile rogojinei, îi făcea semn Zitei, chemînd-o lîngă el, și-i descria spectrele ce i se arătaseră cu puțin înainte, precum și ceea ce-i spuseseră ele.

Trecuseră ani de la noaptea în care Inni plînsese pe treptele Palatului de Justiție. Zita și Inni mîncaseră, băuseră, călătoriseră. Inni pierduse o groază de bani făcînd afaceri cu nichel, realizase oarecari profituri cu acuarelele școlii din Haga și scrisese horoscoape și rețete pentru *Elegance*. Zita ar fi trebuit să aibă un copil, dar cu acel prilej Inni nu se dovedise capabil să-și biruie teama de schimbare și luase toate măsurile pentru a împiedica intrarea copilului într-o lume de care, în definitiv, el însuși nu se prea sinchisea. Procedînd astfel, își pusese semnătura pe cea mai mare schimbare din viața lui : Zita avea să-l părăsească. Inni a observat doar primele prevestiri : pielea ei a devenit mai uscată, ochii ei nu-l mai priveau tot timpul, ea nu-i mai rostea atît de des numele. Dar el n-a făcut nici o legătură între aceste semne și soarta lui, considerînd că o privesc numai și numai pe Zita.

Privit retrospectiv, timpul prezintă o ciudățenie și anume, pare deosebit de compact, un obiect solid indivizibil, un fel de mîncare, care are doar un singur miros și un singur gust. În acea perioadă Inni, care era familiarizat cu idiomul poeziei moderne, se descria pe sine, plin de încîntare, drept o „gaură", o absență,

o nonexistență. Spre deosebire de poeți însă, el nu voia să spună ceva anume. Era mai degrabă comentariul social al capacității lui de a se amesteca cu oameni de cele mai diferite extracții. Gaură, cameleon, ființă căreia i se putea turna un conținut, înzestrat cu atitudine și accent — pentru el era totuna și Amsterdamul îi oferea din plin prilejuri pentru mimetism.

„Tu nu trăiești", i-a spus prietenul său scriitorul, „tu te lași tras în toate direcțiile", și Inni considera observația drept un compliment. Era convins că-și joacă la fel de bine rolul într-un bar muncitoresc sau la o întrunire de acționari. Doar felul pieptănăturii și hainele îl puneau în încurcătură în unele momente, însă în anii cînd întregul Amsterdam devenise cameleonic, iar moda vestimentară proclama cu anticipație societatea fără clase și nu mai avea nici un fel de importanță cine, ce și cînd purta, Inni a cunoscut epoca cea mai fericită din viața sa, dacă e propriu să folosim o asemenea exprimare cînd este vorba de viața lui.

Lucrurile stăteau altfel cu Zita. Chiar și resursele nelimitate ale Namibiei se vor epuiza. Sînt femei atît de fidele încît nu le poate salva de la o anumită catastrofă decît o unică infidelitate. Poate că Inni ar fi fost în stare să înțeleagă, dar undeva, acolo, într-o porțiune din masa indivizibilă a timpului ce-nu-mai-poate-fi-recuperat, el încetase să-i mai dea atenție Zitei. Și mai rău încă, el se culca cu ea din ce în ce mai des, dar fără să ia în seamă semnele rele, astfel încît treptat Zita a încetat să-l mai iubească pe acest bărbat tot mai străin de ea, care o ațîța, o mîngîia, o acoperea

cu sărutări și o mulțumea, dar nu o băga în seamă zile în șir. Astfel Inni și Zita au devenit două mecanisme perfecte ale plăcerii, agreabile la privit, figuri decorative ale orașului, apariții de vis la petrecerile de la Haffi Keiser și Dick Holthaus. Cînd era singură, Zita întîrzia uneori în fața unei vitrine cu îmbrăcăminte pentru copii. Se înfiora de o dorință ascunsă de răzbunare, de obicei în momentele — doar marele calculator platonic care înregistrează totul putea să vadă asta — cînd undeva, într-o încăpere sordidă din cine știe ce capitală europeană, Inni se lăsa frămîntat de o cocotă sau dădea lovitura la masa de bacara, făcînd banco de șase ori la rînd. Zita n-a dat atenție bărbatului mediteranean care se apropia prudent, atras de expresia rapace de pe chipul alb, încadrat de păr roșu, ce se oglindea în vitrina magazinului pentru copii. Nu sosise încă momentul.

Amsterdamul! înainte de Provos [1], înainte de „pitici", înainte de verile lungi și fierbinți. Dar în multe locuri din acel semicerc magic nemulțumirea devenea acută. Trecuse parcă o veșnicie de cînd Indiile dispăruseră și se strecuraseră în una din acele pagini ale cărții de istorie a Olandei care va trebui să fie revizuită atît de drastic. Coreea fusese împărțită cu rigla de cursul ineluctabil al istoriei, după cum afirmau unii și s-au găsit încă de atunci oameni care știau că sămînța Vietnamului va începe să încolțească. Peștii mureau din cauza

[1] Provos — mișcare contestatară a tineretului olandez în anii '60.

unor lucruri care în trecut nu existaseră, iar fețele celor surprinși de blocările de circulație tot mai frecvente de pe canale exprimau cîteodată acel amestec bizar de frustrare și agresivitate care va conferi unicitate deceniului șapte. Încă nu aflase nimeni pînă la acea dată că natura, mama tuturor, se va epuiza curînd și sfîrșitul erei noastre poluate e iminent și definitiv.

Și totuși, sub ignoranța generală evidentă dospea fermentul slab al nemulțumirii, disperării și răutății. De multă vreme lumea avea un miros grețos, iar Amsterdamul începea să mocnească, însă oamenii dădeau vina pe lipsa lor de caracter, pe necazurile personale, căsătoriile fără speranță, sau pe sărăcie. Dar nimeni nu oferise încă marea consolare, și anume că grav bolnavă era lumea, în primul rînd, iar traumele indivizilor nu constituiau decît efecte secundare.

Deviza lui Inni în acea perioadă era : „Din ce în ce mai sumbru, din ce în ce mai treaz." Nu se știa clar cînd este noapte pentru el, însă el se deștepta în puterea nopții și apoi murea — cel puțin, așa numea el ceea ce i se întîmpla. Se știe bine că înainte de a muri, în clipele acelea deosebit de concentrate, omul asistă la derularea fulgerătoare a întregii lui existențe. Așa i se întîmpla lui Inni în fiecare noapte și ceea ce vedea era un film cenușiu presărat ici și colo cu secvențe întîmplătoare din viața sa — cu precizarea că își amintea foarte puțin din ceea ce se petrecuse cu el pînă la momentul cînd își făcuse apariția mătușa Thérèse — în care el, copil sau ceva mai mare, apărea în scene scurte, fără legătură între ele. Erau, mai ales, incidente disparate sau un fel de fotografii mărite ale unor obiecte, care rămăseseră în mod inexplicabil în mansarda goală a memoriei lui — de exemplu, un ou așezat pe o farfurie, la Tilburg.

I se părea inexplicabil, un adevărat mister, că reușea să rețină o mulțime de poeme și se gîndea adesea că ar fi fost probabil mai bine să-și învețe pe de rost viața, ceea ce i-ar fi dat cel puțin posibilitatea să urmărească un film ordonat în acele ultime clipe repetate noapte de noapte, și nu fragmentele dezlînate, lipsite de coeziunea la care te-ai aștepta de la o viață de curînd încheiată. Moartea zilnică era, probabil, extrem de tristă, fiindcă în realitate nu murea nimeni. Era doar o suită de instantanee înșăilate pe care nu le va privi nimeni, niciodată. Suita, invariabil și implacabil identică, suita lipsită de orice semnificație, nu-l tulbura niciodată în timpul zilei, fiindcă acest gen de moarte nu aparținea cu adevărat vieții reale. De aceea, el se ferea să discute cu Zita sau cu altcineva despre ceea ce i se întîmpla în timpul nopții. Zita dormea un somn preistoric, namibian și cînd sosea ora suferinței nocturne el se desprindea din îmbrățișarea ei totală, se ducea în altă cameră și plîngea amarnic dar pentru puțin timp. Mai tîrziu, cînd se băga din nou în pat, brațele ei se deschideau ca și cum l-ar fi văzut, i se mai deschidea însă, mîngîietoare, o întreagă lume paradisiacă, presărată cu pajiști calde, catifelate, în care fînul tocmai fusese adunat și unde toți innișii din lume erau trimiși numaidecît la culcare.

Și alți oameni păreau să se fi molipsit de lipsa lui de memorie. Altminteri cum s-ar explica, gîndea Inni, că nimeni, dar absolut nimeni, nu era în stare să-i spună, după trecerea anilor, cum fusese vara din 1963. Verile, toate, îi reaminteau invariabil de pădurile din jurul casei lui Arnold Taads, în apropiere de Doorn, într-o zi cu arșiță : văzduhul ușor împîclit, sufocant, se simțea amenințarea furtunii, lacurile erau negre și încremenite în tăcere, bucuroase să oglindească orice și totul, rațele zăceau ca în comă printre trestii, pe acoperișul unei case de țară un păun scotea țipătul său de disperare, un strigăt ascuțit, pătrunzător, și, probabil universul avea să piară în cele din urmă. Se simțea o slabă miasmă de descompunere, fiindcă natura însăși se tăvălea. Inni n-avea nimic de făcut. Cam așa erau verile, și, prin urmare și vara lui 1963, pînă cînd cineva a consultat la rugămintea lui colecțiile vechi de ziare și i-a spus că în 1963 a plouat permanent. Atunci și-a amintit că într-adevăr așa fusese, însă mintea lui reținuse doar că în acel an se îndrăgostise de o chelneriță de la barul Voetboogsteeg și că un muncitor italian emigrant, angajat la bucătăria hotelului Victoria, dar fotograf în timpul său liber, îi făcuse Zitei o fotografie pentru *Taboo*, o revistă care avea să scoată doar două numere, timp suficient pentru a pune capăt fericirii lui Inni și a Zitei. Fiindcă, ori ce ar fi fost — uzură extremă, împlinire reciprocă, scrupuloasă, ca și cînd ar fi fost vorba de un fel de mîncare perpetuă, nopțile lungi ale Amsterdamului cu migrări ale trupurilor și vizi-

uni subite destinate pentru o rolă de film nefolosită încă — toate la un loc constituiau fericirea care era pe punctul să dispară și să nu mai revină niciodată. Niciodată.

Barul Voetboogsteeg era lung și întunecos, destinat clienților de la Bursă și din provincie, personaje mărunte, prea timorate ca să se ducă la prostituate și prea cărpănoase ca să întrețină o amantă. În schimb ei intrau în amurgul divin din barul cadrilat ca un kilt scoțian ca să se zgîiască la sînii opulenți și albi ai Lydei, o plăcere ce se plătea cu un torent nesfîrșit de créme-de-menthe. S-a îndrăgostit de rîul lent al lichidului verde care dispărea în gura ei largă. Dar și de coafura platinată, ridicul de înaltă, și de sînii mari și albi din care se vedea atît de mult și totuși atît de puțin, precum și de faptul că era cu un cap și ceva mai înaltă decît el.

— Sînt teribil de naivă, spunea ea din cînd în cînd, dar și asta îl ațîța.

De la prima, adevărata Lydă, care nu se numea Lyda ci Petra, se perindaseră multe Lyde prin viața lui, dar cum nu era un filozof consecvent, Inni explica în mai multe feluri fenomenul. Uneori întîmplarea avea într-adevăr o oarecare legătură cu dragostea dar alteori Inni se considera pur și simplu un vampir care nu putea trăi decît dacă sugea „lumina“ din femei, trecătoare, ocazionale sau, în cuvintele lui „ființe feminine nedefinite de sex femeiesc.“ Scurtele puneri în scenă, schimburi reciproce de servicii aproape indefinibile îi dădeau pentru o vreme sentimentul că, în definitiv, există.

Nu înseamnă că experiențele acestea erau întotdeauna plăcute. Dar uneori, cînd timpul părea să nu mai aibă sfîrșit, cînd zilele îl răvășeau prin durata lor inimaginabilă, cînd avea impresia că orele și minutele sînt mai numeroase decît moleculele din apă și din aer, el ieșea pe stradă ca un cîine, deghizîndu-se pur și simplu într-o persoană în căutare de sex ; iar seara se ascundea și mai adînc în brațele Zitei. Dar mai erau și alte momente, zile cînd vînătorul se lăsa vînat, momente cînd obiectele nu mai erau așa de stăruitor prezente și cînd el, văzînd o mașină, nu reușea să o numească în gîndul lui, imediat, *mașină*, cînd zilele nu atîrnau în juru-i ca vase goale ce-nu-se-pot-umple-niciodată. În astfel de momente el devenea extatic. Hoinărea prin oraș, zburînd parcă, și se abandona oricui dorea o scurtă posedare a lui Inni Wintrop.

Zita nu juca nici un rol în întîmplările acestea. Inni hotărîse că atîta vreme cît lumea, și deci el însuși, existau, să se supună codului Zitei, care era cît se poate de simplu : ea nu dorea să afle ce isprăvi face el, întrucît altminteri ar fi obligată să-l ucidă, și asta n-ar fi de folos nimănui.

Pe neașteptate, în anul de care vorbim, s-au pomenit în luna noiembrie. Inni a vîndut o bucată mică de pămînt care-i mai rămăsese din moștenirea lăsată de tutorele lui, a luat cina cu misitul la Oyster Bar, a condus-o pe Zita în cartierul de sud al Amsterdamului și apoi a oferit Lydei un pahar de créme-de-menthe.

— Astă seară te conduc, zise el, hotărînd că asta este abordarea amsterdamiană adecvată.

— Nu mă conduci acum ? zise ea înălțîndu-și capul ca un papagal care vrea să audă din nou același zgomot caraghios. Ea a mai tras o dușcă și cînd a văzut cum lichidul verde alunecă în ea, Inni a simțit că o excitație lentă pornește de la degetele picioarelor și urcă, urcă...

Lyda locuia în Cartierul de Vest. După mentă, urmase scara interminabilă pînă la mansarda ei, ceea ce-l excitase imens, și, în cele din urmă, camera însăși cu scaunul din trestie. Ness café, gălbinelele, rogojina din fibre de cocos și portretul înrămat al tatălui ei, o Lydă cu chelie, care, dinspre tărîmul morților, privea bănuitor în cameră ca să vadă pe cine adusese ea de data aceasta. Pe Inni îl înduioșa teribil goliciunea unei persoane pe care nu o mai văzuse goală pînă atunci. Undeva, în cuibul unei gîsculițe, cocoțat la un etaj sau altul dintr-un cartier anonim, puteai, cu cîteva gesturi, să reduci o persoană străină, complet îmbrăcată și umblînd vertical, la starea cea mai naturală și persoana, care, cu puțin înainte, stătuse într-un bar-expres frunzărind *Elsevier*, se tolănea acum goală lîngă tine într-un pat ce nu existase pînă atunci, deși exista de ani de zile — iată cel mai bun leac împotriva morții, a orbirii și cancerului.

Lyda era lată și albă și catifelată și plină, și, după desfășurarea previzibilă a evenimentelor, în cursul căreia o strigase pe mama ei, amîndoi arătau ca o tentativă neizbutită de zbor, ceva asudat care se prăbușise. Amîndoi erau acoperiți cu un strat de lac platinat, scurs din părul ei, care, după ce scoseseră

agrafele din borangicul de culoarea candelului, se despletise și îi ajungea pînă la șold. O vreme au rămas întinși și tăcuți. Conform regulii, Inni era trist. În timp ce îmbrățișarea cu Lyda cea lată dispărea lunecînd în golul memoriei, el se simțea, ca de obicei, și mai încrîncenat împotriva evenimentelor care aveau să urmeze. Se vor desprinde, se vor spăla poate, el va coborî scara cea lungă ca orice om care coboară o scară, ea va adormi în propriul cuib, mîine va bea din nou crème-dementhe, cu diverși idioți, ei vor muri separat, fiecare în patul său de spital, tratați prost de niște surori tinere care nu se născuseră încă.

A dibuit cu mîna pe podea, în spatele lui, unde văzuse înainte de a se urca în pat un pachet de Caballeros. Se ridicase pe jumătate și Lyda începuse să geamă ușor sub el, cînd, pe neașteptate s-a pomenit privind drept în ochii Zitei. Ochi de hîrtie, dar ai Zitei. Era fotografia din *Taboo* publicată pe două pagini. Acum sînt în Pompei, gîndi Inni. Lava se revarsă peste mine și eu rămîn în poziția asta pe vecie. Un bărbat pe jumătate urcat pe o femeie — în „posteritatea" inimaginabilă nimeni nu va ști că n-a fost soția lui — cu capul înălțat și privind spre ceva ce devenise pentru totdeauna invizibil. Simțea o cumplită tristețe. Văzuse această fotografie de sute de ori, dar acum i se părea că în spatele acestui portret fixat cu patru piuneze pe tapetul maroniu, se întindea un univers alcătuit numai din Zita, un univers în care nu va mai fi niciodată în stare să locuiască. Dar asta ce mai era? Ochi reci, verzi,

tăiați în piatră impenetrabilă. Îl priviseră vreodată cu dragoste? Gura îi era ușor deschisă, de parcă ar fi vrut să spună, sau tocmai spusese ceva care va pune capăt pentru totdeauna Zitei și lui Inni — un blestem namibian, o formulă nimicitoare cu sunet diafan. Blestemul va șterge juxtapunerea numelor lor ridicole și-l va izgoni pentru totdeauna din viața ei, însă nu numai din timpul ce avea să vină — ceea ce ar fi fost destul de suportabil — dar și din timpul care trecuse, astfel încît ceea ce existase nu va mai fi existat niciodată. Simplu, opt ani el nu va mai fi fost acolo! Privea din ce în ce mai intens la chipul de hîrtie, care se metamorfoza rapid într-o mască necunoscută, și masca aceasta îl respingea. Masca îl văzuse, fără îndoială, deci, îl eliminase, fiindcă privirea ei se îndrepta în același timp spre alcineva, nu-i mai era adresată lui, ci unei alte persoane pe care o privise în timp ce poza — fotograful.

— Frumoasă mutricică are fata asta, zise Lyda. Ea s-a ridicat. El a văzut că și sînii ei erau acum platinați. Substanța se întinsese pretutindeni.

Inni s-a dat jos din pat, și-a văzut silueta platinată trecînd prin fața oglinzii și s-a îmbrăcat.

— Nu vreau să mă obișnuiesc cu tine, zise Lyda și vorbele ei au sunat ca un punct pe ordinea de zi a unui miting.

A făcut semn de rămas bun spre pata platinată a feței ei, brăzdată acum pe neașteptate de lacrimi și a ieșit în strada caselor tăcute care simulau moartea cu locatarii lor cufundați

în somn. S-a îndreptat cu mașina direct spre parcul orașului și a încercat să spele într-un eleșteu platina de pe mîinile sale, semnul exterior al scoaterii lui din viața Zitei. A reușit doar să se mozolească și mai tare. Trecuse de ora cinci. Natura, unde animalele nu se cunosc unele pe altele și unde nici o viețuitoare nu iubește o altă viețuitoare, se trezea.

Un fotograf, gîndea el, și imediat și-a adus aminte că pe Zita o întîlnise pentru prima oară la o expoziție de fotografii, stînd lîngă portretul ei. Văzuse fotografia înainte de a o vedea pe ea și nu-și dădea seama cine pe cine trăda, femeia din fotografie pe femeia care stătea alături, sau invers. Unele fotografii, cum este fotografia celebră a Virginiei Woolf la vîrsta de douăzeci de ani în care scriitoarea privește într-o parte, sînt atît de perfecte încît ființa vie reprodusă pe hîrtie pare un simplu model, creat special pentru a fi fotografiat. Inni își dăduse seama că dacă dorea să o cunoască pe femeia din fotografie trebuia să se adreseze femeii care stătea alături. Asta a și făcut. Fotografia era expusă într-un colț destul de întunecos dar îl aspirase numaidecît, ca un sorb. Emana forță. Părea imposibil ca figura aceea să fi aparținut cu adevărat unei ființe umane vii, ea existase de mii de ani, desprinsă de toate cele și cufundată complet în sine — un echilibru.

Își amintea limpede că în timp ce se apropia de ea începuse să se simtă ușor amețit. Ea se îndepărtase de portret și stătea lîngă o fereastră, singură, înfășurată într-un văl de lumină. Avea calmul unei ființe create numai și numai pentru a se deosebi de ceilalți oameni,

dar fără să fie conștientă vreodată de asta, o ființă aparținînd unui ordin special al firii, care avea doar un singur membru — pe ea. Și astfel el pătrunsese în lumea ei, dar fără să facă vreodată parte din ea și produsese stricăciuni grave prin încercările repetate de a se reconforta cu ajutorul echilibrului ei perfect. Acum știa că îl așteaptă pedeapsa.

Încetul cu încetul se lumina de ziuă. Inni tremura de frig. Un stîrc mare a zburat pe deasupra lui, apoi s-a înclinat pe o parte și a aterizat în păpuriș bătînd zgomotos din aripi. În rest, domnea o tăcere totală și i s-a părut că stă pentru prima oară nemișcat, ca și cum de la prima întîlnire cu Zita el nu se mai oprise din mers niciodată și parcursese drumul pînă aici într-o singură etapă nesfîrșit de lungă, într-o singură mișcare, ca să stea lîngă acest eleșteu, cu pete de platină pe mîini, și, cine știe, și pe față. S-a hotărît să nu le mai spele și să se ducă imediat acasă.

Dacă era adevărat ceea ce gîndea atunci, urma să-și primească pedeapsa acum și cu cît mai curînd, cu atît mai bine. Nimic nu mai era sigur. Deci acesta era haosul, dar haosul îl înspăimînta cel mai mult în viață — haosul în care va fi aruncat din nou dacă ea îl părăsea.

N-a ieșit însă cum a crezut el. Zita era desigur îndrăgostită de fotograf și, firește, se culcase cu el. Fusese primul ei bărbat de cînd era cu Inni, la fel cum Inni fusese primul bărbat din viața ei. Ea știa că va trebui să-l părăsească pe Inni, avea certitudinea absolută a celui ce trăiește după legi, dar era mîhnită pen-

tru că îl iubea și-i cunoștea spaima de haos. Însă nu mai era nimic de făcut. Se va întîmpla cum se întîmplă în Namibia, fără zgomot, rapid, și fără o singură fisură în cristal. Cînd Inni a sosit acasă ea l-a sărutat, i-a spus că o să-i dea o soluție ca să-și spele platina aceea caraghioasă, l-a ajutat să o îndepărteze, s-a lipit de el și l-a tras în pat după ea. N-o iubise niciodată atît de mult. I-ar fi plăcut să-și vîre drept în pîntecul ei mai întîi capul și numai după aceea restul corpului și să rămînă acolo pentru totdeauna. Dar după ce faptul s-a consumat și ea a adormit ca o nou născută soră a lui Tutankamon, liniștită, înspăimîntător de liniștită, ca și cum nu mai respirase de veacuri, ca și cum nu ar fi fost cu foarte puțin timp înainte o nebună care țipa în delir, el a înțeles că nu descoperise nimic în legătură cu soarta lui.

Era absentă, așa cum fusese și el ani de zile. S-a sculat și a luat un somnifer din rezerva lui. Iar cînd s-a trezit, pe la începutul după amiezii, ea era aceeași ca și dimineața, ca anul trecut și ca în urmă cu doi ani — o mlaștină a perfecțiunii în care s-ar îneca oricine s-ar hazarda prea departe, de prima dată.

Săptămînile treceau. Zita se vedea cu italianul ei, se culca cu el, se lăsa fotografiată de el, și cu fiecare fotografie nouă se mai dizolva o fărîmă din Inni în aerul Amsterdamului. Noua dragoste era crematoriul celei vechi. S-a întîmplat că într-una din zile, în timp ce Inni se plimba prin Koningsplein i-a intrat în ochi, plutind, un fir de cenușă care n-a vrut să iasă, însă Zita i l-a scos cu vîrful limbii și i-a spus apoi că nu arată prea bine.

Era într-o vineri după amiază și ceea ce urma să se întîmple în curînd nu prea avea legătură cu italienii și cu iubirea, ci mai degrabă cu o lege namibiană secretă, nescrisă, transmisă în chip misterios pe firul veacurilor — o lege potrivit căreia socotelile trebuiau reglate o dată la opt ani, într-o vineri după amiază, și atunci definitiv. În asemenea după amieze, în acea țară, există probabil oameni care sînt condamnați să piară de o moarte cumplită. Dar cum se întîmplă cu atît de multe obiceiuri vechi, muchiile mai ascuțite se tociseră în diaspora. Inni va fi izgonit, dar el nu știa că se va întîmpla neapărat în această zi. Zita își făcuse calculele și nu-i mai aparținea lui Inni. În acea zi va pleca în Italia cu italianul ei, care, ca și ea, nu avea bani. Ea nu știa ce o să se întîmple acolo și avea oarecum sentimentul că nici nu o privea. Se va întîmpla, era singurul lucru important.

După ce-i scosese cu vîrful limbii firul de cenușă din ochi, Inni s-a așezat la birou. Avea la dispoziție o oră și jumătate pentru a trimite la redacția lui *Het Parool* horoscopul pentru suplimentul de sîmbătă. A răsfoit *Marie Claire, Harper's Bazar, Nova* și zodiacul său. A copiat cîte ceva de ici de colo, a mai inventat cîte ceva și s-a ocupat de destinele altor oameni, pentru că aceștia vor citi horoscoapele. A ajuns și la constelația sa, Constelația Leului, și a citit în Harper că treburile îi vor merge bine, iar în *Elle*, că perspectiva era sumbră. A pus stiloul jos și i-a spus Zitei, care se întinsese pe canapeaua de lîngă fereastră ca să privească pentru ultima dată peste Prisengracht.

— De ce nu ți se îngăduie să scrii : „Racul meu drag, o să te îmbolnăvești de cancer“, sau : „Leule, astăzi ți se va întîmpla ceva îngrozitor, soția te va părăsi și tu te vei sinucide“.

Zita știa că acum el se gîndește la mătușa lui și la Arnold Taads și verdele ochilor ei s-a întunecat, dar el nu a băgat de seamă și a chicotit. Ea și-a întors capul spre el și l-a privit. La birou stătea un om complet străin de ea, stătea și rînjea. Zita a rîs. Inni s-a ridicat și s-a dus la ea. A mîngîiat-o pe păr și a vrut să se întindă lîngă ea.

— Nu, spuse ea, dar refuzul în sine nu însemna nimic. Putea să facă parte dintr-un scenariu, ea trebuia sau voia să-l hîrîie sau el trebuia să-i spună o poveste.

— De data asta te costă, spuse ea. Nici asta nu era o noutate. El simțea cum îl cuprinde tot mai tare dorința.

— Cît ? a întrebat el.

— Cinci mii de guldeni.

El rîse. Cinci mii de guldeni. I-a descheiat bluza. Nu-i plătise niciodată mai multă de o sută de guldeni. De fiecare dată se prăpădeau de rîs. De obicei se întindeau peste bancnotă ca să o audă cum foșnește. Ea îi arăta, mai tîrziu, ce cumpărase cu banii sau îl invita la cină undeva în oraș, iar odată, cu aerul ei cel mai senin din lume intrase în casa unei prostituate din districtul cu felinare roșii și îi dăduse banii fără să rostească un cuvînt.

— Cincii mii de guldeni, repetă Zita. Cecurile tale sînt în dulapul roșu.

Era un scenariu nou. Îl excita la nebunie, dar ea nu zîmbea. Sau tocmai asta era noutatea ?

— S-a făcut, zise el.

Începea acum să prindă contur încheierea conturilor, scadența datoriilor, plata finală pentru absență, nimicirea definitivă a unei iubiri, ștergerea completă a timpului scurs între prima privire fugară la expoziția fotografică și clipa de față, care mai implica încă aceleași două trupuri.

Peste ani, cînd o va întîlni din nou într-o cameră mizeră a unui hotel din Palermo, o va întreba de ce și ea nu-i va răspunde fiindcă știa că el știe. Acum, în vreme ce acea cameră de hotel exista, dar nu încă și anii pe care ei îi vor petrece departe unul de altul, el s-a dus și a adus cecurile din dulapul roșu și le-a semnat. Ea le-a acceptat, tot fără să zîmbească, s-a ridicat și s-a dus într-un colț al camerei unde și-a scos portofelul din poșetă. A strecurat cu atenție cecurile în el, a pus jos poșeta și, tot fără să zîmbească și cu o nonprezență înspăimîntătoare, care era o pedeapsă, dar putea, la fel de bine, să facă parte dintr-un nou scenariu, s-a dezbrăcat încet. Stătea în picioare, goală, privindu-l, apoi s-a dus spre pat, s-a întins, a închis ochii și a zis :

— Hai, dă-i drumul.

Atunci, în momentul acela, s-a scurs foarte lent, foarte lin, în acea cameră din Palermo, ei știau, simțeau asta, dar nu puteau să vadă, motivul real pentru care îl va părăsi și îl părăsise — Inni era un om slab.

El s-a dezbrăcat cu sentimentul acela de vinovăție care-l încerca cînd avea de-a face cu prostituate adevărate. Ea și-a dus mîna dreaptă la gură și s-a umezit.

— Hai, zise ea.

Da' ce naiba vrea, gîndi el, vrea să o tratez ca pe o tîrfă ? Sau să mă supăr (să mă prefac doar că mă supăr) și să o siluesc (să mă prefac doar că o siluesc) ?

— Nu pot așa, zise el.

— Tu poți întotdeauna ,zise ea. I-a cuprins gîtul cu mîinile și i-a tras capul lîngă ea pe pernă, ca să nu fie obligați să se privească și, astfel, un bărbat orb împreunîndu-se cu o femeie oarbă, într-o tăcere grea, nimicitoare care s-a prelungit și după ce ea s-a smuls de sub el și a ieșit din cameră ținîndu-și mîna între picioare.

Inni a rămas pe loc. Avea sentimentul acut al unei imense răceli, al spaimei și umilinței. Ca un om care se întoarce dintr-o călătorie, gîndea el, și-și găsește casa plină de cioburi, rahat și gunoi. În timp ce zăcea întrebîndu-se ce să facă, din cealaltă cameră, Zita a telefonat la bancă rugîndu-i să nu închidă, să mai aștepte cîteva minute, fiindcă trebuia să ridice neapărat o mare sumă în lire. Inni a auzit-o cum se îmbracă și cum bîntuie prin cameră, a stabilit direcția pașilor ei, mai întîi desculți, apoi în pantofi, a auzit-o cum se oprește o clipă în prag șovăind, revenind spre el, dar numai pentru o clipă și renunțînd numaidecît, și a auzit-o spunînd cînd se afla în ușă :

— Amintește-ți de horoscopul tău. Scadența e la ora patru.

După aceea a auzit numai ușa și vîntul de noiembrie năvălind pentru cîteva secunde înăuntru.

S-a așezat la birou și a terminat horoscopul. Parcurgînd Utrechtsestraat, Keizersgracht, Spiegelstraat, Herengracht, Koningsplein, a ajuns la redacția lui *Het Parool* de pe Nieuwezijds, unde și-a predat manuscrisul. Și, în timp ce Zita pleca de la bancă de pe Vijzelstraat îndreptîndu-se spre cafeneaua de lîngă Gara Centrală unde stabilise să se întîlnească cu italianul ei, Inni, infinit mai lent, se ducea spre casă, în direcția opusă. A poposit la Scheltema ,la Koningshut, la Hoppe, la Piper, la Hansel și Gretel și la Centrum Café. Nu mai fusese niciodată atît de beat. Cînd a ajuns acasă se înnoptase de-a binelea. A strigat-o prin casa goală pînă cînd vecinii i-au telefonat rugîndu-l să se potolească. De-abia atunci a găsit biletul în care îi spunea că nu se va mai întoarce acasă niciodată și, privind biletul din mîna sa, și-a auzit propriul glas :

— Leule, astăzi ți se va întîmpla ceva îngrozitor, soția te va părăsi și tu te vei sinucide. Acum știa ce are de făcut. S-a agitat împleticindu-se prin cameră ,izbindu-se de scaune și de mese și s-a dus în baie ca să se spînzure, cu oarecare dificultate, de punctul cel mai înalt unde conducta de încălzire centrală și conducta de apă erau prinse, înainte de a intra în tavan, printr-un inel dublu.

Cerul morții e cerul norilor cenușii. Norii se fugăreau peste vîrfurile copacilor, de-a lungul canalului. Inni s-a trezit în patul năclăit de vomă și cu degetele tremurînde și-a scos cravata de la gît. Avea corpul plin de vînătăi și julituri, iar pe cearșaf se vedeau pete de sînge. Ca și cum cineva ar fi întors un mecanism, el s-a dus în baie, s-a bărbierit, a luat două Alka-

Seltzer, a refuzat să se gîndească la Zita și a plecat de acasă. La colțul străzii Utrecht a cumpărat un număr din *Handelsblat*. S-a dus la cafeneaua Oosterling unde a consumat două cafele negre și, ca de obicei, a răsfoit mai întîi paginile financiare. Literele erau mai mari ca de obicei și încet, ca și cum îmbătrînise pe neașteptate, a citit ce scria : „La cererea expresă a Consiliului Asociației Agenților de Bursă, tranzacțiile s-au încheiat la ora 20,45 ca urmare a morții președintelui american. După vestea înspăimîntătoare că președintele Kennedy a fost grav rănit, probabil mortal, prețurile au scăzut vertiginos. Medias Dow-Jones, care crescuse inițial cu 3,31, a scăzut la 711,49, ceea ce înseamnă o pierdere de 21,16 în comparație cu rata de închidere de joi și reprezintă cea mai drastică prăbușire de la marea panică din 28 mai 1962".

A împăturit ziarul și a privit o clipă fotografia de pe prima pagină. Tînărul președinte dormea pe bancheta din spate a mașinii sale uriașe. Femeia din stînga lui, cu masca Orestiei, stătea ca o stană de piatră, privind încremenită la petele mari de vin de pe taiorul ei ce nu va fi uitat niciodată. Inni avea trei certitudini : Zita nu se va mai întoarce niciodată, el nu murise și mîine bursa de valori se va roti ca un titirez. Cu aurul pe care îl va cumpăra în luna următoare prin agentul său din Elveția, el va realiza pînă în 1983, cînd fotografia apărea pentru a zecea mia oară în săptămînalele din lume, un profit de peste 1000%. Fotografia era într-adevăr clară : se profilau vremuri tulburi.

II. ARNOLD TAADS 1953

Simili modo postquam coenatum est, accipiens et hunc praeclarum Calicem in sanctas ac venerabiles manus suas ; item tibi gratias agens, benedixit, dedit que discipolis suis, dicens. Accipite, et bibite omnes. Hic est enim Calix mei, novi et aeterni testamenti : mysterium fidei : qui pro vobis et pro multis effundetur in remissionem peccatorum. Haec quotiescumque feceritis, in mei memoriam facietis.

PÎNĂ ÎN ZIUA cînd l-a întîlnit pe Philip Taads, Inni Wintrop a crezut că Arnold Taads era omul cel mai singur din Olanda. Deci, se putea și mai rău. Exista cineva care avusese tată, e adevărat, dar ce folos ! Arnold Taads n-a pomenit niciodată de fiul său condamnîndu-l la o formă ciudată de non-existență care a dus, în cele din urmă, la forma definitivă de non-existență — moartea.

Tatăl și fiul optaseră, fără să știe unul de altul și, deci, fără să se consulte, pentru o absență absolută, și atunci singura lor formă de manifestare era, cel puțin față de Inni, prezența lor în gîndurile sale. Ei foloseau prilejul foarte des. În cele mai neașteptate momente și locuri ei apăreau în visele lui sau în acele gînduri de semitrezie numite uneori reverii, și făceau acum ceea ce nu făcuseră cît fuseseră vii ; se iveau împreună, noaptea, în camera sa de hotel, un

duo spectral, ca să-l înspăimînte cu tristețea lor atotdistrugătoare.

Își va aminti toată viața de prima lui întîlnire cu Arnold Taads, măcar pentru faptul că aducerea aminte era legată indisolubil de mătușa Thérèse ,care se sinucisese și ea, deși într-un mod mai puțin planificat decît ceilalți doi.

Din o mie de oameni, puțini sînt cei ce se sinucid, un mic grup aleatoriu, de felul celui ce se poate vedea pe Lairessestraat în Amsterdam, stînd și așteptînd tramvaiul numărul 16 cu puțin înainte de ora de vîrf. Maxima acestei statistici părea să se situeze prin preajma lui și statisticile erau infailibile. Judecînd după numărul sinucigașilor cunoscuți de el — așa se pune problema — întrucît în momentul cînd cineva moare, cunoașterea ta despre acea persoană se încheie, în sensul că persoana (el sau ea) nu-ți mai pot face nici o surpriză, el deducea, cu destulă îndreptățire, că cercul cunoștințelor lui era alcătuit, probabil, din o mie de oameni. Dacă, prin absurd, i-ar invita la ceai pe acești morți voluntari, de-abia dacă i-ar ajunge două cutii de tortă cu cremă de la Berkhof.

El îi împărțea pe cei plecați din lumea aceasta din proprie voință în două categorii, după metoda pe care o folosiseră : prin alunecare și în trepte. După cîteva dificultăți inițiale, cei din prima categorie se duceau oarecum de la sine, în mod automat, cîtă vreme, pentru cealaltă metodă se cerea un oarecare efort.

Mătușa Thérèse se dusese prin alunecare, asta-i sigur. Băutura și un amestec infailibil de isterie și letargie îi arătaseră ieșirea din salonul de bal, pe cînd cei doi Taads se zbătuseră cu înverșunare prin întregi labirinte urcînd trepte după trepte la nesfîrșit pentru ca, în cele din urmă, să încheie în același punct.

Inni Wintrop era unul din oamenii care tîrăsc după ei, ca pe o masă amorfă, timpul petrecut pe pămînt. Ideea nu-l frămînta zilnic, dar revenea cu regularitate și începuse să-l preocupe încă de pe vremea cînd nu avea de cărat după sine decît un trecut considerabil mai scurt.

Inni nu era în stare să socotească timpul, să-l măsoare, să-l parceleze. Ar fi mai bine poate să renunțăm aici la articol și să zicem timp, ca să-i oferim astfel cuvîntului siropozitatea ce i se cuvine. Dar nu numai trecutul se ținea scai după Inni ; nici viitorul nu era mai puțin îndărătnic. Acolo îl aștepta un spațiu la fel de inform ; îl aștepta ca să-l traverseze dar fără să-i indice limpede pe ce drum s-o apuce pentru a ieși de acolo. O certitudine exista însă : timpul trăit se încheiase, dar acum, cînd avea patruzeci și cinci de ani și, potrivit propriei relatări „pătrunsese în tărîmul spaimei fără să i se ceară pașaportul la frontieră", lucrul acela amorf, conținînd și memoria și lipsa lui de memorie, continua să-l însoțească la fel de misterios și, chiar în direcție opusă, incomensurabil ca și universul despre care se discuta atît de mult în acea epocă.

Momentul acela perceput mult mai difuz, vai, cînd mătușa lui, Thérèse, (*treize*, Thérèse, *ne perd jamais*), de la care va moșteni după cîțiva ani baza prosperității lui relative, își făcuse apariția în camera lui cu chirie de pe Trom-

penbergerweg în Hilversum, se situa pe undeva prin negura cenușie — lăptoasă a primilor ani din deceniul cinci cînd floarea albă și viguroasă a războiului coreean se mai vedea încă.

Instrumentul său era foarte limitat („N-am deloc memorie... Tu ai înăbușit, evident, totul... Dar, pentru Dumnezeu, nu poți să-ți amintești niciodată nimic!") iar pe măsură ce îmbătrînea, suporturile și punctele de sprijin necesare pentru o călătorie în lumea umbrelor trecutului începeau să dispară, ceea ce îi îngreuna teribil exersarea memoriei. Carnea tangibilă a mătușii Thérèse se transformase în umbra estompată care din cînd în cînd rătăcea printr-un coridor slab luminat al creierului lui, ceea ce era destul de neplăcut. Șoferul Lincolnului alb decapotabil murise într-un accident împreună cu unchiul care îi aparținea mătușii Thérèse, ceea ce era la fel de neplăcut. Casa în care Inni își petrecuse primii ani ai vieții sale adulte se scufundase fără urmă — ceea ce era și mai neplăcut — împreună cu amintirile lui ,într-o groapă de unde se va înălța un stup cu opt apartamente mobilate, de închiriat, și care înghițise chiar și hortensiile, castanii, zada, rododendronii și iasomia ducîndu-le într-un hău de unde nu se mai întoarce nimic.

Nimic ?

Acele case spațioase, dărăpănate, construite odinioară de foștii coloniști, erau ele însele deținătoare ale unor amintiri dintr-o eră incontestabil apusă. Purtau nume ca *Terang-Terang* sau *Madura* și, mai ales, în mireasma dulce a nopților de vară, nervosul, uscățivul, romanticul Inni al acelor zile, putea să se închipuie trăind pe o plantație undeva lîngă Bandung, o impresie întărită ulterior de prezența coloniștilor demodați care locuiau în aceeași casă ridicul de spațioasă. În vilă pluteau mirosurile alimentelor tropicale și se auzea tîrșîitul lent de papuci pe rogojinele de papură de pe coridoare, plescăit de limbă și voci înalte, blînde, cu ciudate tărăgănări, spunînd lucruri neînțelese pentru el, dar pe care le asocia cu scrierile lui Couperus, Daum și Dermout.

Ura fotografiile din acele timpuri. Mai puțin pe cele de grup, unde apărea împreună cu alți oameni — fiindcă toți aveau înfățișări la fel de ridicole — dar mai ales pe acelea în care atenția nu putea fi abătută de la persoana reprodusă — el, cel de altă dată. Era, așadar, singur, pozînd încruntat, imitînd vreo statuie și căutînd în același timp sprijinul unui copac, al unei porți sau al unui obiect oarecare, numai să ocupe numaidecît măcar o parte din tablou ca să nu fie obligat să-l umple el singur. În definitiv ce arată o asemenea fotografie ? Un individ atît de firav încît fusese considerat inapt pentru serviciul militar, și, mai rău încă, un individ lipsit de curajul de a se dezbrăca pe plajă, un individ exmatriculat din patru licee, certat cu tutorele, și căruia, din această cauză i se tăiase ajutorul bănesc oferit de bunica lui cu atîta generozitate, un tip implicat în cele mai violente pasiuni amoroase, un individ irosindu-și zilele într-un birou pentru a-și putea plăti chiria. O persoană cu independență minimală.

Lucrurile trebuie să se fi petrecut cam așa : stătea în camera sa, cînd deodată, proprietarul

l-a strigat de pe coridor cu glasul lui de indonezian :

— Domnu' Wintrop, e aici o doamnă care vrea să vă vadă.

O clipă mai tîrziu ea se și afla în camera lui, o manevră destul de dificilă, fiindcă în încăpere nu prea era loc pentru doi oameni, iar doamna singură era aproape cît doi.

— Sînt mătușa ta, Thérèse, zise ea. Ești un adevărat Wintrop.

S-a strecurat pe lîngă el învăluindu-l rapid într-un parfum plăcut ca de mosc și s-a uitat pe fereastră. Nu-i plăcea ce vedea. Următoarele ei cuvinte nu au prea venit în succesiune logică, ci ca o mișcare stacato, rostite în aceeași tonalitate.

— Citește cărți, băiatul. Ce înghesuială e aici. Am auzit de tine. Nu-ți poți întoarce nici fundul. Doamne Dumnezeule, locul acesta mă întristează. Ți-a vorbit vreodată cineva de mine ? Facem o plimbare cu mașina. Am să te prezint cuiva care scrie cărți. A spus *scrie* cu asemenea emfază încît se vedea limpede că în ochii ei această activitate era cu mult superioară cititului.

Era într-o sîmbătă după amiază. Vreme de primăvară. Mult mai tîrziu și-a dat seama că ea nici măcar nu-l întrebase dacă dorea să meargă. Au plecat amîndoi pur și simplu, sau, mai degrabă, ea s-a năpustit pe scări, a străbătut în mare grabă grădina ca și cum ar fi trecut printr-un element ostil, s-a refugiat în mașină și a zis :

— Jaap, mergem să-l vizităm pe domnul Taads.

Mașina s-a smuls literalmente din loc. De fapt mătușa nu avea cu ce să-și ocupe ziua — și lucrul acesta l-a înțeles mai tîrziu — dar făcea totul în cea mai mare viteză. În naivitatea lui, el încă mai credea că agitația se datora probabil unor procese chimice misterioase care se petreceau undeva în trupul acela alb, ușor umflat, ca și cum o cratiță plină cu sîngele ei ar fi dat permanent în clocot pe o sobă interioară. Pe pielea obrazului și pe gît apăreau și dispăreau pete de diferite culori și dacă ea nu ar fi evacuat cu regularitate unul din oftaturile ei ample, cu siguranță ar fi explodat.

Ce-o fi un Wintrop ? se minuna el, fiindcă ea sporovăia într-una despre asta.

— Toți Wintropii sînt nebuni, păcătoși, vanitoși, le lipsește disciplina, trăiesc într-o continuă brambureală și, invariabil divorțează. Își tratează nevestele ca pe niște vite și totuși aceste femei rămîn îndrăgostite de ei, în vremea războiului ei țin cu cine nu trebuie sau profită și scot o mulțime de bani, sînt pricepuți în afaceri dar își risipesc banii la jocuri de noroc sau îi aruncă în vînt și sînt în stare să se vîndă unul pe altul pentru cîțiva gologani. L-ai cunoscut pe tatăl tău ?

N-a așteptat răspunsul lui.

— Ai fost botezat, știai asta ? Fratele meu a fost un erou al rezistenței, o excepție în familia noastră, cu principii foarte stricte. Nu s-ar spune același lucru despre tatăl tău. Habar n-avea cum să umble cu banii. Tot ce știa el era doar despre femei. Mergi la biserică ?

Cel puțin la aceasta el putea să răspundă.

— Nu.

— Jaap, oprește o clipă aici.

Lincolnul alb a frînat brusc în curbă, gata-gata să izbească un ciclist. Ea l-a privit țintă în ochi. Ochi albaștri, ca ai lui. Apoși, dar cu miezul de oțel. A înțepat cu degetul spre locul unde trebuia să se găsească inima lui.

— Wintropii sînt o familie catolică. O familie catolică din Brabant. Dintre frații tatălui tău, singurul care a rămas în sînul bisericii este cel ce deține toți banii. Tatăl tău, unchiul tău, Jos, unchiul tău Nond, unchiul tău Pièrre, mătușa ta Claire, sînt cu toți, sau morți, sau lefteri. Tu n-ai nimic în afară de ceea ce poate să-ți rămînă într-o zi de la bunica ta. Toți ceilalți au părăsit biserica alergînd după cîte o fustă. Să te gîndești bine la asta.

Într-un minut rulau din nou, cu peste 70 la oră.

Plimbarea îi ducea, după cum a constatat, spre satul Doorn. Dar nu numai spre Doorn. Dacă ar exista o hartă a infernului, a lumii umbrelor, atunci Doornul se află la intrarea lui. Căci această plimbare la Doorn era o călătorie spre trecutul familiei, spre nume și oameni dispăruți, spre Tilburgul de la începutul secolului, spre stofele de lînă, spre agenții, spre manufacturieri. Rostirea ei a căpătat un accent mai domol. Dialectul din Tilburg e probabil cel mai urît din Țările de Jos. El îi asculta poveștirile și le depozita în minte. O să se gîndească mai tîrziu la ele. Mai tîrziu.

— Noi n-am acceptat-o pe mama ta. N-am primit-o niciodată. Știi de ce ?

— Mi-a spus.

Aha, deci asta îi amintea accentul mătușii : pronunția mamei lui în momentele de surescitare. Așadar, în Tilburg oamenii de rînd și burghezia vorbeau la fel.

— O mai vezi ?

— Deloc. Nu locuiește în Europa.

La trei săptămîni după ce se căsătorise cu fata unui partener francez de afaceri, tatăl lui fugise cu mama lui. E greu de stabilit dacă familiei i s-a părut mai grav păcatul de moarte sau mezalianța. După aceea îl iutaseră pe tatăl lui, dar cu acel mod de uitare prin care uiți ceea ce ai uitat, de fapt, și pînă atunci. Mănușa uitată în tren la care nu te mai gîndești. Inni știa întreaga poveste dar lui nu-i spunea mare lucru. Într-o zi, o viitoare prietenă i-a spus „eu nu m-am născut, am fost găsită" ; și el o înțelesese perfect. Din 1944 tatăl său sălășluia în lumea umbrelor și moartea îl separase încă o dată de familie. Inni nu-și cunoștea aproape deloc rudele. Nu își avea locul nicăieri și situația i se potrivea de minune. Era singur. Nu știa ce înseamnă că ai rude.

— Bunicul tău Wintrop și tatăl meu erau frați vitregi. Tatăl meu este tutorele tău.

— Era.

— Se temea că o să-l coste bani. Asta nu ne place. El a scăpat de necazul ăsta destul de ușor, fiindcă era președintele Comisiei pentru Protecția Copiilor.

Banii sau Dumnezeu, cine ar putea spune ? Inni îl văzuse o dată. Un bărbat cărunt, așezat într-un fotoliu sub propriul portret în ținută de președinte ,cu un inel cu diamante pe fiecare din degetele lui mici — dar merge cînd ești bătrîn și urît — și un clopoțel de masă la îndemînă. („Treezi, dă-i nepotului meu un pa-

har de Porto"). Povestea banilor bunicii („o să-i administrez în folosul tău cît mai bine posibil") nu-i devenise clară lui Inni, dar nici în alte privințe întrevederea nu se dovedise prea fericită. Inni, gesticulînd cu mîinile lui slăbănoage și lungi și vorbind cu glasul lui ascuțit de băiat din nord, explicase de ce nu există Dumnezeu.

— Noi am devenit catolici de abia mai tîrziu. Ei sînt cei mai buni. La origine am fost o familie militară protestantă. Primul Wintrop care a sosit la Tilburg era locotenent colonel de lăncieri. Veneau din Ținutul de Vest.

Basme, gîndi Inni. Minciuni și basme. Personaje inventate dintr-un trecut inventat. Fiindcă viața ta personală este prea mohorîtă.

— El a sosit aici cu garda personală a lui Willem al II-lea, care a construit primăria și palatul unde n-a locuit niciodată, și acest prim Wintrop s-a căsătorit cu o fată catolică.

Cuvîntul *fată* l-a tulburat. Așadar existaseră în alte secole fete care fuseseră rudele lui. Fete invizibile pronunțaseră numele lor, al lui, de familie, cu buzele lor de fete, pe care el nu le văzuse niciodată.

— De atunci încoace Wintropii s-au ocupat de textile. Confecții din lînă. Haine de tweed. Fabrici. Agenții.

Alte și alte umbre. Oameni care aveau dreptul să curgă în sîngele lui, să locuiască în umerii lui, în mîinile, în ochii lui, în trăsăturile lui faciale, fiindcă ei îl procreaseră.

Automobilul tăia peisajul în două, aruncîndu-l nepăsător în urmă. De aici și senzația că, odată cu peisajul străbătut, era lăsată în urmă,

aruncată, și viața pe care o dusese în acești ultimi ani. Mătușa lui a rămas tăcută pentru o vreme. El vedea cum pulsează sîngele în vinele de la încheieturile mîinii ei și se gîndea, *sîngele meu,* dar pe propriile încheieturi nu se vedea nimic.

— Arnold Taads a fost cîndva admiratorul meu.

A început să-și dea cu fond de ten pe obraji. Nu era un spectacol prea plăcut. Peste prima pojghiță albă a întins un al doilea strat de fard ca o pieliță portocalie, de clătită, dar nu a făcut-o cu prea mare grijă, astfel încît dîrele albe se vedeau printre dungile portocalii.

— L-am reîntîlnit mai deunăzi, pentru prima oară după război.

Inni n-a putut să-și construiască în minte imaginea unui iubit al acestei femei, iar cînd l-a văzut pe Arnold Taads a înțeles de ce. N-ar fi putut nici în ruptul capului să vizualizeze o persoană care să arate astfel, fiindcă nu văzuse niciodată un astfel de om. Un bărbat scund stătea la intrarea casei scunde și albe, ascunsă pe jumătate în pădure, și își privea ceasul. Avea un ochi de sticlă — ochiul drept — purta cizme înalte de brigand și o vestă veche de amerindian, cu franjuri lungi de piele de căprioară. Asta se întîmpla în acele zile de mult uitate cînd oamenii mai purtau încă costume și cravate. Fața bărbatului era arsă de soare, dar imediat sub sănătatea lui evidentă fierbea altceva, un element mai cenușiu, mai trist. Un ochi și lipsa unui ochi, o piele sănătoasă și una nesănătoasă, o voce tunătoare ieșind dintr-o față încruntată, des-

potică — o voce destinată unui trup mai mare decît cel ce o adăpostea.

— Thérèse, ai venit cu zece minute mai devreme.

În acel moment un cîine enorm a țîșnit din spatele lui și s-a năpustit în grădină.

— Athos ! vin' aici !

Vocea era suficient de puternică pentru a comanda un batalion. Cîinele a încremenit, tremurînd în pielea lui cu păr creț, cafeniu-închis. Apoi și-a plecat capul și s-a dus încet în casă trecînd pe lîngă stăpînul său. Bărbatul însuși s-a întors și a intrat înăuntru. Ușa albă s-a închis în spatele lui fără zgomot, deși hotărît.

— Cîinele lui, cîinele lui ! se văita mătușa lui. Trăiește pentru cîinele lui.

Ea și-a consultat ceasul. Din casă veneau sunetele unui pian, dar Inni nu putea să vadă nimic prin ferestre. Nu suna prea bine. Muzică stridentă, prea îndîrjită, fără strălucire. Muzica ea menită să curgă, în schimb, aici, se hurduca și se oprea, cîntată de această persoană care n-ar fi avut dreptul să o facă. Dar cine ar fi avut ? Cineva cu doi ochi de sticlă sau cineva cu o piele cenușie nesănătoasă, sau un bărbat scund cu piele catifelată, oacheșă. Un alt fel de om.

— Facem o scurtă plimbare, zise mătușa lui, dar Inni a constatat repede că ea nu era în stare de așa ceva. De cealaltă parte a aleii se întindea o pădure. Miros de caprifoi și pini tineri. Mătușa Thérèse își chinuia și-și sucea gleznele prin nisipul moale ale potecii. Se izbea de copaci, s-a împiedicat de o creangă căzută, s-a încurcat în rugi de mure. Pentru prima oară în această după-amiază l-a cuprins teama. Ce rost aveau toate astea ? Nu-i trebuia lui așa ceva. Tîrît din universul liniștit al camerei lui, împins într-o familie, da, e-adevărat, era a lui, dar puțin îi păsase de ea pînă atunci ; ușa închisă în nas de un bărbat care ar fi trebuit, într-adevăr, să fie doi oameni. Și un șofer. Sprijinindu-se de automobilul absurd de mare și rîzînd, probabil, el stătea și urmărea cum patroana lui se poticnește pe cei o sută de metri și apoi a claxonat pentru a anunța că se scurseseră cele zece minute.

Da capo. Bărbatul stătea din nou în fața ușii. Toți îmbătrîniseră cu zece minute. S-a și petrecut, gîndi Inni. Aceeași formație eternă. A Doua Venire eternă. Mătușa era în fața lui, puțin lateral, astfel ca bărbatul să-i vadă nepotul. Dar bărbatul nu privea. Acum nu-și mai consulta ceasul pentru că toată lumea știa cît e ceasul. Raza directă, cenușie, a unicului ochi se plimba ca lumina unui proiector peste persoana Thérèsei Donders. Din cei trei bărbați prezenți, doar șoferul știa că taiorul ei alb, plin de ace de pin și rămurele păroase și țepoase era lucrat chiar de Coco Chanel.

— Hello, Thérèse, ești ca o arătare.

De abia după aceea bărbatul l-a privit pe Inni. Datorită, probabil, singurului ochi, persoana privită avea sentimentul că e fotografiată de un aparat al cărui obiectiv nu dădea niciodată greș, ci o absorbea în întregime, o înghițea, o developa, și apoi o aranja definitiv într-o arhivă care va înceta să existe odată cu moartea aparatului.

— E unul din nepoții mei.
— Înțeleg. Mă numesc Arnold Taads. Mîna i s-a strîns ca o menghină peste mîna lui Inni.
— Cum îl cheamă ?
— Inni.
— Inni... bărbatul a lăsat numele ridicol să planeze pentru o clipă prin aer, apoi l-a îndepărtat cu un bobîrnac. Inni i-a povestit originea numelui său.
— Toți din familia ta sînt nebuni, zise Arnold Taads. Poftiți înăuntru.
În cameră domnea o ordine înspăimîntătoare. Cîinele era singura formă de accident, fiindcă se mișca. O cameră ca o problemă matematică, gîndi Inni. Totul se afla în echilibru, fiecare obiect se potrivea perfect cu celălalt. Un buchet de flori, un copil, un cîine neascultător, un vizitator sosit cu zece minute mai devreme ar fi produs aici un adevărat dezastru. Mobilierul alb, strălucitor, de o modernitate calvină, vindicativă. Lumina iresponsabilă a soarelui proiecta umbre geometrice pe linoleum. Pentru a doua oară în acea după amiază Inni a simțit un fior de teamă. Ce fel de teamă ? O fracțiune de secundă ai senzația că ești altcineva, o persoană care nu se poate deprinde să stea în interiorul corpului tău, fiindcă o doare.
— Luați loc. Thérèse, tu vrei în mod sigur o manzzanilla. Ce bea nepotul tău ?
Și apoi, direct către Inni :
— Bei un whisky ?
— N-am băut niciodată, zise Inni.
— Buun. Atunci să-ți torn un whisky. Îl guști atent și apoi îmi spui cum ți se pare.

Memoria. Căile ei tainice ? În definitiv, ce s-a întîmplat în următoarele cinci minute ? Mai întîi a fost literalmente primul whisky cu adevărat esențial din viața lui, un pahar de whisky pe care nu o să-l mai bea din nou niciodată. În al doilea rînd, bărbatul la care se va gîndi atît de des mai tîrziu în viață, ori de cîte ori avea să vadă, să bea și să guste whisky. La bărbatul acesta și, deci, și la mătușa lui și, deci, și la el însuși. Și astfel whisky-ul a devenit madeleina lui, mînerul chepengului care trebuia ridicat pentru marea coborîre în lumea umbrelor. Și ei vor sta din nou acolo : bărbatul în picioare, privindu-l țintă cu singurul și teribilul său ochi, mîna care turnase apa minerală pe drumul ei de întoarcere spre un loc de repaus mai apropiat de stăpînul ei. Mătușa lui se pleoștește, are capul dat pe spate, privirile goale, rătăcind fără țintă, și picioarele ei se întind, se desfac, se apropie, în timp ce stă înghesuită pe scaunul prea tare, prea drept. O *dolorosa*. Pe sine nu se poate vedea.
— Ei, ce gust are ?
I se cerea o definiție, un protocol pe care simțurile sale erau nevoite să-l formuleze înainte ca altă senzație să le tulbure percepția.
— De fum și alune.
Băuse de-atunci mii de whisky-uri : din malț, din porumb, din secară și grîu, din cel mai bun și din cel mai prost, curat, cu apă, cu apă minerală, cu ghimbir, și, uneori, pe neașteptate, i se redeștepta senzația aceea. Fum, da !, și alune.
În fiecare moment important al vieții, reflecta el mai tîrziu, ar trebui să ai lîngă tine un Arnold Taads, un om care să-ți ceară să des-

crii exact ce simţi, ce miroşi, ce guşti, şi ce gîndeşti ,cînd te încearcă prima teamă, cînd înduri prima umilinţă şi cunoşti pentru prima dată femeia. Dar pentru ca protocolul să rămînă valabil întrebarea trebuie să-ţi fie pusă chiar în momentul respectiv, pentru ca gîndul, trăirea, să nu mai poată fi alterată de femei, temeri, frustrări ulterioare. Tocmai acea definiţie a primei experienţe — fum şi alune — va stabili tonul pentru toate experienţele viitoare, căci ele vor fi estimate după gradul de deviere de la acea primă dată, primă experienţă, care a devenit acum etalonul pentru viitor, sau prin gradul de ratare, nemaifiind fum şi alune. Să vezi din nou Amsterdamul pentru prima dată, să intri din nou la iubita cu care trăieşti de ani de zile, pentru prima dată, să ţii din nou în palmă sînul unei femei pentru prima dată şi să-l mîngîi şi să-ţi păstrezi neîntinate gîndurile legate de această scenă de-a lungul anilor, astfel încît toate acele dăţi ulterioare, toate acele alte forme, să nu poată, la momentul potrivit, să trădeze, să nege, să ascundă, acea primă senzaţie.

Arnold Taads stabilise un etalon pentru una din experienţele simţurilor lui Inni. Toate celelalte vor dispărea irevocabil în straturile ulterioare ale memoriei lui, amestecate şi corupte, aşa cum mîna lui, care dezmierdase acel prim sîn şi închisese acel prim ochi fără viaţă, îi trădase amintirea, îmbătrînind şi deformîndu-se. Era o mînă pe care apăruseră primele pete cafenii ale vîrstei înaintate, o mînă cu vene groase, o mînă de patruzeci şi cinci de ani, deformată, pătată, experimentată, un prevestitor timpuriu al morţii, în care

mîna de odinioară, mai albă, mai subţire, se dizolvase fără urmă, în timp ce el o numea tot „mîna mea“ şi va continua să-i spună la fel pînă ce o altă mînă, mai recentă, o mînă vie, i-o va aşeza moartă pe piept şi împreunată cu seamăna ei.

— Cu ce te ocupi ?

— Lucrez într-un birou.

— De ce ?

Era o întrebare din clasa celor superflue.

— Ca să cîştig nişte bani.

— De ce nu eşti student ?

— Nu am diplomă de absolvire a liceului. Am fost dat afară din şcoală.

Fusese dat afară din patru internate dar nu i s-a părut momentul potrivit pentru o divulgare completă. Ochiul, care-l fixase neîntrerupt pînă acum, s-a mişcat fără capul în care era aşezat, întorcîndu-se odată cu acesta, ca un proiector, spre mătuşa lui, astfel că Inni, eliberat, şi-a lăsat privirea să rătăcească prin cameră. Pe cămin se aflau douăzeci de pachete de ţigări, toate de acelaşi fel, Black Beauty. Lîngă ele, pe un suport, se găseau cîteva medalii de argint şi de aur, pe fiecare fiind gravat un schior.

— Ce reprezintă medaliile acestea ? întrebă Inni.

— Acum discutăm despre tine. Nu uita că am fost notar. Eu închei întotdeauna lucrurile aşa cum se cuvine. Ce vrei să devii în viaţă ?

— Nu ştiu.

Şi-a dat seama că nu era un răspuns bun, dar era singurul posibil, chiar pentru o persoană deprinsă să încheie lucrurile aşa cum se cuvine. Nu avea nici cea mai vagă idee. În

fond, el era sigur că n-a vrut niciodată să devină ceva, ba mai mult, știa precis că nu va deveni niciodată ceva. Lumea era ticsită de oameni care nu erau ceva și cei mai mulți nu erau fericiți de ceea ce erau, fără nici o îndoială.

— Vrei să rămîi la biroul acela ?

— Nu.

Biroul ! O cameră de la etaj, într-o zonă rezidențială, și un nebun, la parter, care credea că e directorul a ceva și avea nevoie de el fiindcă el reprezenta personalul. Omul cumpăra și vindea ceva și Inni redacta scrisori și le expedia încolo și-ncoace. Scrisori fără consistență, afaceri fără substanță. De obicei își petrecea ziua citind, privind grădina din spate sau gîndindu-se la călătorii îndepărtate — fără să le dorească prea mult, întrucît știa că oricum le va face cîndva. Era o existență care avea să se oprească de la sine într-o zi și poate că tocmai asta era ziua.

— Părinții nu-ți dau bani ?

— Mama nu are și tatăl meu... tatăl meu vitreg nu-mi dă nici o lețcaie.

Fum și alune. Ce vrei să devii ? Viața lui începuse în acea după-amiază, iar el nu devenise nimic. Făcuse, firește, niște lucruri. Călătorise, scrisese horoscoape, vînduse tablouri. Mai tîrziu, cu acel pahar de whisky în mînă, care îi revenea mereu în amintire, a înțeles că treburile stăteau așa : viața lui se compunea din întîmplări disparate, dar acestea nu erau coordonate de nici un fel de idee despre viață. Nu exista o idee, un gînd central, o carieră, de pildă, o ambiție. El exista pur și simplu, fiu fără tată și tată fără fiu și lucrurile se întîmplau, asta era tot. De fapt, viața lui consta în prelucrarea amintirilor și, de aceea, era cu atît mai regretabil faptul că avea o memorie atît de slabă, pentru că astfel călătoria lungă de pînă acum devenea și mai lungă ; toate acele spații goale imprimau uneori călătoriei o lentoare aproape insuportabilă. De aceea i-a spus prietenului său, scriitorul, că viața lui e o meditație. De ce considera el oare că viața lui începuse în acea zi și tot ce se petrecuse mai înainte era doar un preambul, o preistorie semi-obscură în care doar săpăturile mai puteau proiecta cîte o lumină, presupunînd, bineînțeles, că ar exista cineva dornic să-și bată capul cu așa ceva ? Să fie din cauza paharului de whisky sau fiindcă în acea după-amiază devenise un Wintrop din punct de vedere financiar ?

— Thérèse, de ce nu-i dai băiatului niște bani ? Familia ta i-a luat tatălui său toată averea.

Petele roșii s-au înmulțit. Vizita la nepotul necunoscut care părea să aibă o personalitate deosebită, căci îl contrazisese pe tatăl ei, începuse dintr-un capriciu, o criză de manie-a-familiei. Acum el stătea aici frunzărind paginile albumului ei de fotografii, cu o figură destul de comună, deși cu o personalitate diferită de a celor mai mulți tineri. Nu era scutit de aroganță sau de melancolie ; se exprima clar, dar se vedea că este lipsit de ambiție ; și era, fără îndoială, leneș, inteligent, batjocoritor și observa permanent tot ce se întîmplă în jur.

Iar acum capriciul ei trebuia tradus în materie consistentă și, ca să spunem lucrurilor pe nume, în acel fel de materie de care Wintropii nu se despărțeau cu plăcere — banii.

— Să văd ce se poate face, zise ea. Știi cum e cu treburile astea.

Dar vocea promulgase legea pe un ton poruncitor și aceeași voce avea să spună imediat după plecarea mătușii :

— E o femeie stupidă și mă pisează la cap, și nu suport !

Ea și-a potrivit ceva invizibil pe poalele fustei și a răsturnat un vas imaginar, dar gesturile ei au înghețat atunci cînd vocea lui Arnold Taads a continuat :

— Am să mă gîndesc la un aranjament echitabil. Nu lași oameni din neamul tău să-și piardă timpul prin birouri.

— Atunci sîmbăta viitoare vii cu el la Goirle.

— Îmi displace profund să vin acolo și suport foarte greu compania soțului tău, o știi prea bine, dar, fie, am să vin. Am să-l aduc pe Athos cu mine, dar n-am să merg la biserică sub nici un motiv. Dacă trimiți mașina, sîntem gata de plecare sîmbătă la ora unsprezece.

Ochiul l-a căutat pe Inni.

— Și tu să-ți trimiți preavizul, fiindcă slujba ta n-are nici un rost, asta-i clar. Trebuie să-ți petreci un an citind și călătorind. Nu ești făcut să fii subaltern.

Sub-al-tern. Într-adevăr vocea emisese un cuvînt de trei silabe, trei silabe împachetate separat, cu accentuări puternic individualizate. N-a dispărut din cameră nici măcar un singur

cuvînt din ceea ce spusese omul în timpul după amiezii, gîndi Inni. Erau stivuite asemenea obiectelor undeva printre mobile. Nu mai exista nici o posibilitate de scăpare.

— Bun, Thérèse, e aproape cinci. Ora mea de lectură. Dacă dorește, nepotul tău poate să rămînă la cină. Ne vedem sîmbătă. Să-i spui șoferului să vină la timp.

Ea s-a năpustit afară din cameră. El a văzut-o cum se precipita pe poteca grădinii și a auzit mașina care s-a îndepărtat în viteză. Și-a șters umezeala lăsată pe obraz de sărutul ei fugar. Arnold Taads s-a întors spre cameră. Undeva în casă un ceas bătea ora cinci. A luat o carte și a zis :

— Citesc pînă la ora șase fără un sfert. Distrează-te cum poți.

În bungalow s-a lăsat o tăcere de fier. Inni cunoștea foarte bine tăcerea aceasta fiindcă o mai ascultase într-o mănăstire trapistă. Ciocănitul la ușă, tîrșîitul picioarelor, foșnetul înăbușit al veșmintelor grele pe coridoare, zgomotul pașilor, înfundat ca în zăpadă. Apoi intrarea în capelă, sunetul uscat, de lemn, anunțînd începutul unei jumătăți de oră de meditație în comun. De la înălțimea galeriei vizitatorilor privise fascinat siluetele albe, imobile, de jos, din stranele reci, înalte ale corului. Bătrîni, tineri rumegînd un gînd sau altul, necunoscut lui pe vecie. Odată văzuse cum unul din oameni adormise și se rostogolise în față ca o bucată de lemn. A răsunat o altă ciocănitură uscată, piatră pe lemn. Omul a tresărit, revenindu-și din ațipire, s-a înțepenit din nou pe picioare și a venit în față pe pardoseala cu

dale pătrate, albe și negre, dintre rîndurile de strane ale corului, s-a plecat, dar plecat, nu glumă, frîngîndu-se în două în fața abatelui care fără să scoată un cuvînt, i-a indicat cu un semn pedeapsa — prosternarea. Silueta lungă, albă s-a prăbușit la pămînt ca o lebădă moartă, cu mîinile larg desfăcute, o ființă aplatizată, umilită, întinsă cît era de lungă. Nici unul din oamenii aceia nu ridicase privirea. Doar ciocănitura de piatră pe lemn, inelul abatelui, cîțiva pași, foșnetul veșmintelor au întrerupt liniștea.

Acum era din nou în mânăstire, mânăstirea unui singur om, el călugărul, tot el abatele.

Inni voia să se ducă la baie dar nu îndrăznea să se miște. Sau poate omul, dimpotrivă, l-ar disprețui dacă el ar sta aici tot timpul ca o marionetă fără să facă nimic. S-a ridicat repede și fără zgomot, a trecut pe lîngă bărbatul adîncit în lectură care nu și-a ridicat privirile — pe copertă a văzut „Existențialism"... „umanism" — s-a îndreptat spre pian — Schubert... impromptu — și de acolo a ieșit pe coridor. În baie a găsit un exemplar din *Haagse Post,* pe care l-a luat cu el în cameră. A răsfoit paginile detașate ca și cum trebuia să nu dizloce de loc aerul și a citit anecdotele, plăcerea de a citi anecdote i se va păstra toată viața. După rebeliunea iraniană, Occidentul trecuse Egiptul în fruntea listei zonelor nevralgice și destabilizatoare. Într-un articol larg și violent *Pravda* lansa un atac la adresa conferinței din Bermude convocată de președintele Eisenhower pentru a discuta dacă e cazul să se înceapă convorbiri cu Kremlinul, așa cum susținea Sir

Winston, sau să se mențină ferm pe poziție, cum recomanda președintele Eisenhower. Președintele francez Vincent Auriol îi ceruse lui Paul Reynaud să formeze un nou guvern. Istorie.

Dar cîte nume nu vor mai trebui să se depună, să curgă prin el pînă cînd întregul trib, care se autodistrugea și se autoregenera neîncetat, îl va lăsa în cele din urmă indiferent ? Fețele lor exprimau destinul epocii fiindcă erau convinși că ei sînt cei ce o determină, deși ei înșiși erau doar măștile oarbe ale unei forțe care pustia lumea. Nu trebuie să le dai prea multă atenție, asta e soluția. Dar ceea ce se chema „Guvernare", dorința inadmisibilă de a fi executorul sorții, chipul vremelnic al acestui monstru, Statul, cel mai misterios dintre toți monștrii, i s-a părut mai tîrziu, mult mai tîrziu, demnă de tot disprețul.

La șase fără un sfert fix cîinele și-a înălțat capul și Arnold Taads a lăsat cartea din mînă.

— Athos ! hai la plimbare.

Au ieșit din casă și au intrat în umbra întunecoasă, boltită a pădurii. Gazda s-a abătut curînd de la cărarea care-i produsese atîtea necazuri fostei lui iubite și a cotit pe o potecă îngustă, lăturalnică. Dar la Taads nu se mai punea problema poticnirii sau a căderii. Inni se ținea cu greu după vesta brigandului din fața lui. Cîinele, pe de altă parte, părea să știe exact unde ducea drumul. Prezența lui devenise invizibilă și se deducea doar după foșnetul rapid, uscat al frunzelor moarte, se deducea doar că se afla undeva în față.

— Sartre — spuse coama de păr sur, craniul cam mic, vesta din piele de căprioară, pantalonii de catifea reiată și cizmele din piele rusească din fața lui —, Sartre zice că ar trebui să tragem concluzia extremă din faptul că Dumnezeu nu există. Tu crezi în Dumnezeu ?

— Nu, a strigat Inni.

În definitiv, tipul spusese că, în vizita lor iminentă la mătușa lui, el nu vrea să se ducă la biserică.

— De cînd ? au întrebat pinii și tufele de mure.

Inni știa exact momentul, dar nu știa dacă o să răspundă. Avea o legătură oarecare cu vinul și sîngele, vinul adevărat și sîngele adevărat — dar încearcă de explică ! Cel mai bine ar fi, desigur, să spună că puțina credință pe care o avusese cîndva se scursese pur și simplu din el ca uleiul dintr-un motor defect. În definitiv pînă la vîrsta de doisprezece ani educația lui nu prea fusese catolică. Alții trebuiau să suporte creșterea excesivă a seminței umilinței care pentru el însă fusese semănată prea tîrziu și nu mai avea cum să prindă rădăcini. El fusese botezat, însă părinții lui nu s-au putut căsători la biserică fiindcă tatăl său era divorțat. O căsătorie ulterioară a mamei lui cu un catolic fervent îl pusese pe Inni față în față cu această religie, dar pe el l-au fascinat numai aspectele ei teatrale, exterioare. Cîntecul, fumul de tămîie și culorile îl impresionaseră atît de mult încît ar fi fost în stare să intre în mânăstire chiar fără să creadă.

Credința catolică îl mai atrăgea și prin aceea că alții credeau *cu adevărat* în ea. La internat

slujise ca băiat de altar în fiecare dimineață la ora șase, ajutîndu-l pe părintele Romualdus, care era pe jumătate dement și prea bătrîn pentru a mai fi profesor și de aceea i s-a încuviințat doar să se ocupe oarecum de supravegherea elevilor. Bătrînul de la altar, care rîgîia întruna, șoptea „hic est enim Calix Sanguinis mei“ fiind pe deplin convins că mica măsură de vin roșu se transforma în sînge, iar cînd rostea *mysterium fidei* — era chiar sîngele acelei persoane moarte de aproape două mii de ani, pe care bătrînul înveșmîntat în brocart, oficiind în fața lui, și ținîndu-se șovăitor de marginea altarului îl bea numaidecît „în amintirea Mea“. Inni îndepărta ultimele urme ale acestui sînge turnînd o sticluță cu apă în potirul de aur, — înălțat spre el de mîini bătrîne, tremurătoare, acoperite de pete cafenii — unde mai rămăseseră cîteva picături de sînge divin, sînge omenesc. Actul era încărcat de un mister indicibil, dar Inni n-avea motive să creadă în adevărul lui. Omul pe care îl asista în acele dimineți reci și întunecoase se mișca încolo și încoace prin fața măsuței de sacrificiu ca o broască rîioasă brodată cu aur. Ei bine, omul acesta credea în mister și atunci misterul era adevărat măcar pentru acel creier aproape epuizat de unde țîșnea din cînd în cînd o bălmăjeală latinească atît de inacceptabilă încît Inni, cu glasul lui ascuțit de adolescent se vedea obligat să-l readucă pe vorbitor la secvențe mai corecte din punct de vedere teologic.

Dar nu era numai asta. Mai era noțiunea de sacrificiu, de ofrandă. Stăteau acolo neob-

servanţi, tandemul de 16 ani şi omul peste 80 de ani, preocupaţi de ritualuri misterioase, antice care-i dădeau lui Inni sentimentul scufundării în timp. El simţea că nu mai e închis în această nefericită mizerie neogotică şi ajunsese în peisajele Greciei antice, lumea lui Homer, ale cărei secrete erau depănate în fiecare zi în clasă, sau la jertfirea de animale vii făcută de evrei Dumnezeului cu voce cumplită ascuns în împărăţia sa de deasupra pustiei pîrjolite de soare. Un Dumnezeu al Răzbunării, Dumnezeul Rugului Aprins şi nevasta lui Lot, un Dumnezeu care, gîndea Inni, era înconjurat de un cosmos al deşertăciunii şi fricii şi pedepsei pentru cei ce credeau în el. Ceea ce făceau ei acolo, Părintele Romualdus şi Inni, avea legătură cu Minotaurul, cu jertfele şi misterele divine, cu Sibilele, cu soarta şi destinul. Era o foarte modestă coridă pentru doi bărbaţi dar taurul lipsea, şi totuşi avea o rană din care era băut sîngele — un mister însoţit de şoapte latineşti aproape inaudibile.

Vraja a fost ruptă o dată şi atunci pentru totdeauna. În timp ce potirul era înălţat spre punctul unde pe cer, deasupra bisericii, soarele urma să-şi înceapă curînd călătoria, bătrînul a început deodată să tremure. Inni nu va uita niciodată urletul care a urmat, niciodată. Mîinile înălţate au dat drumul potirului. Vinul, sîngele a curs peste sfită şi mîinile călugărului s-au agăţat de pînza de pe altar smulgînd-o cu o smucitură şi răsturnînd lumînări, ostia şi farfurioara pentru sfînta împărtăşanie. Un urlet ca al unui uriaş animal rănit a ricoşat înapoi din zidurile de piatră. Bătrînul trăgea de sfita lui ca şi cum ar fi vrut să şi-o smulgă de pe

el, apoi, încă urlînd a început să cadă lent. Capul i s-a izbit de potir şi a început să sîngereze. Călugărul a continuat să sîngereze chiar şi după ce a fost mort de-a binelea, roşu şi iar roşu s-a întins pe insulele de mătase strălucitoare, printre brocartul de aur şi nu s-a mai ştiut bine ce se întîmplase — vinul devenise sînge sau sîngele vin.

Cîinele care dispăruse, liniştea pădurii, paşii neauziţi ai lui Old Shatterhand şi propriul foşnet orăşenesc erau încă în aşteptarea răspunsului.

— Nu ştiu. Probabil că n-am crezut niciodată, strigă el spre nevăzutul din faţă.

I-a replicat rîsul batjocoritor al unei coţofene, şi deodată, întreaga pădure s-a populat cu părinţi ai bisericii, inchizitori, martiri, confesori, agnostiri, păgîni, filozofi, palavragii şi pisălogi. Argumentele teologice zburau încolo şi încoace. Doi cintezoi discutau despre Conciliul din Trent, un cuc întărea *Summa Theologica,* o ciocănitoare sancţiona cele treizeci şi unu de articole ale lui Luther şi vrăbiile îl condamnau pe Hus încă o dată la rug. Spinoza bîtlanul, Calvin cioara, uguitul ininteligibil al misticilor spanoli, păsările ciripitoare, cîntătoare, gîrîitoare, cloncănitoare ale ţinutului păduros, celebrau două milenii sîngeroase de istorie bisericească, de la primii peşti scrijelaţi pe zidurile întunecate ale catacombelor pînă la spiritul care l-a ars pe Sfîntul Paul sub înfăţişarea unui locuitor de la Nagasaki, de la perplexitatea omului din Emaus pînă la vicarul infailibil instalat pe Scaunul Pescarului. De atunci încoace fuseseră vărsate oceane de sînge,

același sînge uman, și de milioane de ori, același și același trup fusese mistuit de flăcări. Nu trecea o oră, nu trecea o zi fără să se săvîrșească aceasta, la Polul Nord, în Birmania, Tokio și Namibia (Oh, Zita !) chiar în momentul cînd acești doi necredincioși se plimbau aici sub tei, unul cu capul plin de Sartre, celălalt cu capul plin de nimic.

Au ajuns la un luminiș. Bondari bîzîiau intrînd și ieșind din florile purpuriu-cafenii ale mătrăgunei. Toate se înfiorau și foșneau.

— Athos, vin aici !

Cîinele a apărut de nicăieri și s-a culcat la picioarele stăpînului, care s-a postat ca un predicator în aer liber, purtînd ultimele raze de soare pe umerii lui din piele de căprioară. Vocea lui Arnold Taads umplea întreaga pădure ca un element al naturii, ca apa sau focul.

— Eu știu exact momentul cînd am încetat să cred în Dumnezeu. Am fost întotdeauna un bun schior. Înainte de război am fost campionul Olandei de mai multe ori. Asta poate să nu pară mare lucru, dar eu eram totuși, cel mai bun și, firește, campionatele nu erau cîștigate în Olanda ci în munți. Ai văzut vreodată munții ? Inni a scuturat din cap.

— Atunci tu n-ai trăit încă. Munții reprezintă măreția lui Dumnezeu pe pămînt. Cel puțin așa gîndeam. Schiorul, absolut singur, pierdut în înaltul munțiilor, se deosebește de alți oameni. Există doar două lucruri, el și natura. El este egal cu tot restul lumii, înțelegi ?

Inni a dat din cap că da.

— N-am avut niciodată un interes prea mare pentru oameni. Cei mai mulți sînt lași, conformiști, aiuriți, avari și se contaminează unii pe alții. Acolo sus nu te supără nimeni. Natura este pură, asemenea animalelor. Simt pentru cîinele meu mai multă dragoste decît pentru toți oamenii luați la un loc. Animalele sînt sincere și ferice de ele ! Cînd s-a terminat războiul și am reușit să vedem, în cele din urmă, exact ce s-a întîmplat — trădare, foame, crimă și exterminare, toate săvîrșite de om — atunci am disprețuit cu adevărat lumea. Nu pe fiecare individ în parte, ci pe cei ce se tîrăsc ucigînd, mințind, înspăimîntați, spre propria lor moarte. Animalele sînt cinstite, animalele nu au lozinci, nu mor pentru altcineva și nici nu-și dau viața decît pentru ceea ce li se cuvine, nu vor mai mult. În societatea noastră modernă de neputincioși ordinul ființelor ciugulitoare este un concept foarte ponegrit, dar a funcționat splendid pînă cînd a apărut omul pe scena evoluționistă. Așa că m-am săturat pînă peste cap. Am renunțat la slujba mea de notar, mi-am tăiat toate căile de retragere, am terminat-o cu soția mea — ah, minunat, minunat — și m-am dus în Canada. Acolo am devenit șef al pazei contra incendiilor în pădurile din Munții Stîncoși. Luni în șir stăteam pe un vîrf înalt de munte. Sub mine se întindea în toate direcțiile un peisaj cu păduri nesfîrșite. Ședeam acolo privindu-le atent. Dacă vedeam înălțîndu-se fum trebuia să dau alarma. Proviziile mi se aduceau cu avionul. O dată pe săptămînă lăsau să cadă pe peticul de pămînt de lîngă cabana mea un sac cu alimente, ziare și poșta. Am stat acolo șase luni singur, cu cîinele meu și cu prietenul meu radioul, nu de dragul con-

versației abjecte de tavernă pe care-o auzi la el ci pentru conversațiile nocturne cu alți oameni de la alte posturi. Îmi permiteam două degete de whisky, două pe zi — el a ridicat două degete lipite și așezate orizontal către Inni — niciodată mai mult. O dată dacă aș fi băut mai mult, aș fi înnebunit. Atunci ar fi trebuit să smulgă de pe munte ca să ducă la vale un nebun de legat. Am scris toate astea.

Inni nu fusese niciodată în munți, dar nu era un motiv ca el să nu aibă viziunea bărbatului care se afla aici în fața lui — într-o lume albă, înghețată. Patru ilustrate elvețiene împrejmuiau cabana mică din bîrne. Omul purta, ca și acum, jacheta din piele de căprioară. Cîinele dormea culcat la picioarele lui, venise ora cînd trebuia să-și bea whisky-ul și în jurul cabanei urla furtuna. Ilustratele erau furioase. Din radio ieșeau pîrîiturile și gemetele unei lumi îndepărtate, dispretuite. Bărbatul s-a ridicat, s-a dus la un dulap și a scos sticla de whisky și un pahar. (Înainte de a face asta se uitase la ceas.) Apoi a așezat cele două degete orizontal unul peste altul, lîngă pahar, pe masă — ba nu, un milimetru deasupra mesei, fiindcă trebuia să țină cont și de fundul paharului — și a turnat. Gîl-gîl. A mai trecut o vreme pînă să tragă o dușcă. Un gust de fum și alune.

— Și într-o zi m-am gîndit : un peisaj care, să zicem, evocă prin măreția sa ideea de Dumnezeu, poate desigur să evoce, la fel de bine, absența lui. Dumnezeu a fost creat după chipul și asemănarea oamenilor. Asta înțelege orice om, în cele din urmă, cu excepția celor care nu pricep niciodată nimic. Dar eu îi disprețuiesc

pe oameni, inclusiv — aici a urmat o ușoară ridicare a tonului care i-a conferit cuvîntului o independență decupată și cuvîntul a planat cîteva clipe, izolat și greu de sens în spațiul deschis dintre ei — inclusiv pe mine, firește. Mă detest. Dar oricît aș iubi eu cîinii și munții n-am fost totuși în stare să mi-l imaginez pe Dumnezeu sub înfățișarea unui cîine sau a unui munte. Și astfel ideea de Dumnezeu a dispărut din viața mea, ca un schior care coboară pe o pantă, la vale. Poți să-ți reprezinți asta ? Privită de la distanță, silueta umană foarte mică pare neagră. Ea se scrie, asemenea caligrafiei pe o foaie albă de zăpadă. Se scrie o mișcare lungă, grațioasă, o literă misterioasă, ilizibilă, ceva ce este și deodată nu mai este acolo, gata ! a dispărut din vedere. S-a scris și n-a rămas nimic în urma ei. Pentru prima oară eram singur în lume dar nu voiam să Îl pierd. Dumnezeu sună ca un răspuns — aici e cel mai periculos aspect al acestui cuvînt. Și a fost atît de adesea folosit ca răspuns. Dumnezeu ar fi trebuit să aibă un nume care să sune ca o întrebare. Eu n-am cerut niciodată să fiu singur pe lume dar, apoi, nimeni n-o face. Te-ai gîndit vreodată la lucrurile acestea ?

Inni știa că tonul iscoditor al propoziției nu presupune o întrebare ci o poruncă. I se alcătuia dosarul, era cîntărit. Între el și acest bărbat trebuiau elaborate înțelegerile. Dar ce ar fi putut el să spună ? Simțea o ciudată indiferență. Căldura, culorile pe jumătate ascunse ale florilor, teii legănîndu-se molcom deasupra lui, toate aceste lucruri ce se petreceau deodată, întreaga textură a percepțiilor senzo-

riale, cîinele care se întindea și se ducea șovăitor ceva mai departe într-un loc unde mai bătea soarele, noua lui viață de abia începută în acea după-amiază, dar părînd să dureze de multă vreme, glasul bubuitor vorbind întruna despre el însuși, whisky-ul băut — toate la un loc dădeau un sentiment de neființă. Se întîmplau atît de multe încît l-ar fi putut scuti de întrebări. El era vasul ce se umple. Dacă ar vorbi acum, senzațiile noi, prețioase s-ar scurge din el. Auzea fiecare cuvînt pe care-l spunea Taads, dar în definitiv despre ce era vorba ? „Te gîndești vreodată la lucrurile acestea ?“ Dar ce înseamnă a gîndi ? Pe Dumnezeu nu-l văzuse niciodată coborînd o pantă ca un schior. Dumnezeu era o pată de vin pe sfită, sîngele unui bătrîn pe treapta altarului din lespezi reci ca gheața. Dar asemenea lucruri nu se spun.

— Nu, niciodată, zise el.

— De ce nu ?

— Nu mă preocupă.

— Înțeleg.

Și-a dat seama că se aștepta de la el un răspuns cu un aspect mai cosmic, dar el nu dispunea de așa ceva.

— Știi ceva despre existențialism ?

Punem prinsoare că știa. Îi dedicaseră trei seri de discuții în ultimul lui an la internat. Sartre, liberul arbitru, Juliette Greco, pivnițe luminate de lumînări, pulovere negre, băieți umblați pe la Paris de unde se întorseseră cu țigări Gauloise, fiindcă nu ți le puteai procura în Olanda, Camembert rece și pîine albă despre

care aceiași prieteni spuneau că nu se putea compara cu franzela adevărată fiindcă era mult mai sfărîmicioasă. Și disperarea și greața aveau o oarecare legătură cu asta. Omul fusese aruncat în lume. Asta-l făcea întotdeauna să se gîndească la Icar și la ceilalți mari acrobați, Ixion, Phaeton, Tantal — toți acei săritori fără parașută dintr-o lume a zeilor și eroilor mult mai interesantă decît acele ciudate abstracțiuni despre care nu-și putea forma nici o imagine vizuală. O lume lipsită de sens unde fuseseși aruncat, o experiență care nu însemna nimic decît dacă o făceai tu să aibă un sens. Se simțea izul de biserică. Avea o mireasmă suspectă, mucezită, de martiriu. Existențialismul, gîndi Inni, este exprimat cel mai bine de gustul și mirosul Gauloiselor — puternic, amar, deosebit de oricare altul — un miros care avea în el ceva periculos, tutun ce ți se lipea de limbă cu ace mici amare, pachetul albastru, un albastru crud de cretă de biliard. Fumîndu-le îți alungai spaima. Era cuvîntul pe care nu-l va rosti niciodată în fața acestui om.

— Nu prea mult.

Ce nevoie avea de filozofie campionul de schi ? Ce voia de la învățatul scund, sașiu al cărui portret apărea cu atîta regularitate în ziare și reviste în acele vremuri ? Gîndire — oare ce să însemne a gîndi ? Citea mult, dar tot ce citea, și nu numai atît, tot ce vedea, filme și picturi, el traducea în sentiment. Și sentimentul, care nu putea fi exprimat imediat în cuvinte, nu încă, sau poate niciodată, masa informă de sentimente, impresii, observații — reprezentau modul lui de a gîndi. Poți să încer-

cuiești problema cu ajutorul cuvintelor, dar ceea ce se spune este infim față de ceea ce rămîne neexprimat. Dar și mai tîrziu îl va stăpîni pe el un anumit resentiment față de oamenii care cereau răspunsuri precise ori susțineau că sînt în stare să le dea ei. Dimpotrivă, atrăgător cu adevărat era însuși misterul fiecărui lucru. Nu trebuie să dorești să imprimi prea multă ordine în lucruri. Dacă ai face-o, ceva s-ar pierde în mod irevocabil. El încă nu știa că misterele pot deveni și mai misterioase dacă le gîndești cu precizie și metodă. Se simțea ca la el acasă în haosul lui sentimental. Ca să-l jalonezi trebuie să fii adult, dar atunci ești numaidecît etichetat, terminat și, de fapt, puțin mort.

— Nu mă refer la existențialismul creștin, ci la acela ateu...

Urcă-te pe schiurile tale! Coboară vîjîind panta în urmărirea Dumnezeului tău spulberat. Du-te și stai pe vîrful muntelui. Uită-te după incendii. Hai du-te! Dă-mi pace!

— ...Acesta merge totuși prea departe pentru mine. Latura lui etică, umanistă nu mă atrage. Îl face pe om oarecum patetic, un fel de clovn bîjbîind prin întuneric și încercînd să găsească o ieșire. Asta mă nemulțumește aici. Nu-i de ajuns de crud. Pricepi?

Inni a încuviințat cu capul. Erau cuvinte pe care le înțelegea. Petice de pîclă, la fel de insesizabile ca zdrențele de lumină care dansau prin frunzișul copacilor. Cîte nuanțe de verde existau?

— Cînd Sartre zice că omul a fost aruncat în lume, că este singur și că nu există nici un Dumnezeu, că noi sîntem răspunzători pentru

ceea ce sîntem, pentru ceea ce facem, eu spun: da!

Afirmația s-a propagat ca un ecou prin toată pădurea. Cîinele și-a ciulit urechile. Omul acesta nu are cu cine să discute, gîndi Inni.

— Dar cînd el îmi cere să fiu răspunzător și pentru lume, pentru alții, eu zic; nu! Nu și nu. De ce-aș fi? „Cînd omul se alege pe sine, el îi alege pe toți oamenii". De ce? N-am cerut nimic, eu. N-am nici o legătură cu vermina pe care o văd în jur. Trăiesc în afara timpului meu fiindcă n-am încotro, asta-i tot.

Și pentru a demara imediat s-a răsucit într-o piruetă furioasă și a dispărut în pădure. Cîinele o luase mai de mult înainte.

În definitiv, ce s-a întîmplat? Îl făcuse să gîndească? Înseamnă că gînditul este, evident, molipsitor. Cîtă vreme tu însuți n-ai întreprins nimic, viața ta a fost determinată de oamenii și lucrurile care s-au ivit în ea. Prezența lor a pus în mișcare un șuvoi lent de evenimente pe care trebuie să-l tîrăști pretutindeni după tine; tați morți, mame străine, internate, tutori și acum s-a mai adăugat o mătușă și un campion de schi. Reflecta cu o anumită satisfacție că și de data asta a fost scutit de orice efort. Dar de ce i se pare că a trăit atît de mult, cînd el are sentimentul că n-a întreprins el însuși nimic și că totul *i* s-a întîmplat doar? E aici de o mie de ani și, dacă ar fi studiat zoologia, ar fi aici de milioane de ani. Cu un asemenea trecut nu-i de mirare că nu poți ține minte totul și în același timp este totuși surprinzător cîte îți amintești de fapt. Și mai stra-

nie încă este echivalența amintirilor, datorită căreia vestea morții tatălui său se situa în același plan cu tot felul de evenimente anexate, ca Thalassa, Răstignirea sau incendierea Reichstag-ului. Totalitatea lor ești tu, în fapt, fiindcă evenimentele s-au țesut în viața ta, deși tu nu le-ai trăit pe toate. În sfîrșit, trupul tău e cel ce-și amintește aceste lucruri în numele tău. Procese chimice stranii din creierul tău s-au îngrijit ca să afli de era paleozoică și într-un fel sau altul, era paleozoică a devenit parte din experiența ta, astfel că tu însuți ești legat de timpuri inimaginabil de îndepărtate și le vei aparține pînă la moarte, în virtutea aceluiași mecanism misterios. Prin urmare, viața ta s-a dilatat la infinit — ceea ce nu se putea tăgădui. Dintr-o dată s-a simțit foarte bătrîn.

Tăcerea bărbatului care vorbise mai înainte atît de mult a devenit apăsătoare. Fusese el, Inni, pus la încercare și nu trecuse proba ?

Pădurea se rărise, se făcuse mai luminoasă, copacii se răzlețeau și printre ultimele șiruri rămase încă pe cîmpul de luptă, a văzut un scut înalt de lumină, care învăluia landa purpurie într-o strălucire ireală, estompată, astfel că totul părea pustiu și încremenit. Pe aici vor trece ei.

I-ar fi plăcut să mai rămînă. Mai mult, i-ar fi plăcut să se întindă pe jos, să-și îngroape obrajii în plantele acelea tăioase, fărîmicioase, să stea cu trupul lipit de pămînt, cum făcea deseori cînd era singur, fiindcă atunci simțea că se poate contopi lent cu pămîntul, să pătrundă cu adevărat în el, cu genunchii, pieptul, bărbia și tot ce era tare și osos în făptura lui. Nu s-ar fi vrut ca o pisică tolănită pe

pernă. Nu. S-ar fi vrut asemănător epavei împotmolite a unei corăbii. Dar în timpul unei plimbări cu Arnold Taads prin ținuturi împădurite nu era loc pentru acest gen de iubire. Era convins că dacă încetinea pasul numele său va detuna peste landă ca și cum el, Inni, ar fi fost un cîine.

Sau poate Taads îl și uitase ? El nu privea în sus sau înapoi și ar fi fost probabil în stare să parcurgă întregul drum legat la ochi, cu aceleași mișcări ritmice, mecanice. Un soldat de jucărie, cu arcul întors, pus să mărșăluiască. În clipa cînd au ajuns acasă ceasul bătea ora șapte.

Timpul, a învățat Inni în acea zi, era părintele tuturor lucrurilor din viața lui Arnold Taads. Taads divizase întinderea pustie, periculoasă a zilei într-un număr de porțiuni precis măsurate și bornele de hotar de la începutul și sfîrșitul fiecărei porțiuni îi determinau ziua cu o severitate implacabilă. Dacă ar fi fost mai copt, Inni ar fi înțeles că spaima lui Arnold Taads își cerea zeciuiala în ore, jumătăți de ore, sferturi de ore, puncte de fractură aplicate la întîmplare în elementul invizibil prin care trebuie să trecem cîtă vreme trăim. Parcă într-un deșert nesfîrșit, cineva și-ar fi ales un anumit bob de nisip hotărînd că numai acolo putea să mănînce și să citească.. Fiecare grăunte de nisip fixat dinainte declanșa cu o forță irezistibilă o activitate complementară specifică. Zece milimetri depășire și riscai să fii lovit de soartă. Persoana care sosea cu zece minute mai devreme sau mai tîrziu nu era binevenită. Se-

cundarul maniac al ceasului întorcea prima pagină a cărții, cînta prima notă la pian sau, cum se întîmpla acum, punea pe plită o tigaie cu gulaș în momentul cînd răsuna ultima bătaie anunțînd ora șapte .

— Gătesc o dată pe săptămînă, zise Arnold Taads ,de obicei o tocană. Și supă. Gătesc exact cît trebuie, șapte porții pentru mine și una pentru un musafir. Dacă nu vine nimeni, porția i-o dau lui Athos.

Inni era încîntat că putea să-i mănînce cîinelui porția. Nu-i prea plăceau cîinii, mai ales cînd trăiau într-o simbioză atît de sufocantă cu stăpînii lor. A bătut de șapte și un sfert și s-au așezat la masă.

— Săptămîna viitoare, cînd o s-o vizităm pe mătușa Thérèse, o să constați că acolo e un balamuc în toată regula. Cei mai mulți Wintropi sînt săriți de pe fix, dar cînd e vorba să-și aleagă un tovarăș de viață îi cuprinde o sminteală totală. De obicei au tendința să aleagă o persoană foarte normală și apoi o înnebunesc cît se poate de repede, sau, altminteri, iau pe cineva cu mințile gata rătăcite și astfel sînt scutiți de orice efort. După ce i-am făcut vînt, mătușa ta s-a măritat cu un imbecil absolut, om cu bani, desigur, și ca urmare a devenit foarte nefericită, așa cum ai avut prilejul să observi cu ochii tăi. O nevrotică clasa întîi. Sînt bucuros că m-am sustras la timp. Era o femeie frumoasă în vremurile acelea, foarte atrăgătoare, dar avea un soi de posesivitate impulsivă care m-a înspăimîntat. De fapt, toată familia ta m-a înspăimîntat. Ei au două cusururi : nu știu niciodată unde să pună punctul și refuză suferința.

Adică, vreau să spun, că ei resping tot ce se învecinează cu neplăcutul. Se îndepărtează de acolo. Ei cunosc sentimentalitatea, dar nu și loialitatea. Cînd lucrurile se îngroașă ei o șterg. Mătușii tale i se pare amuzant să te depună aici, pe pragul meu, dar ar fi trebuit să fie măcar atît de deșteaptă și să nu apeleze la un fost notar. O să ne folosim de prilej și o să facem un mic aranjament mulțumitor pentru tine. Dumnezeu știe de ce-mi bat capul. Cred că de ciudă. Dar tu pari să ai un oarecare talent deși n-aș putea spune pentru ce anume.

Stilul lui de a mînca era identic cu stilul plimbării — rapid, cu mișcări mecanice, ca al unui automat de alimentare. Dacă din cine știe ce cauză, gîndea Inni, Taads s-ar uita într-o parte, brațul acela independent, condus de o autoritate diferită i-ar înfige furculița în obraz. Șapte și jumătate, strîngerea mesei și pregătirea cafelei. Opt fără un sfert, cafeaua și — a patra țigară. Pe a cincea o fumez înainte de a mă culca.

Mirosul greu de Black Beauty s-a răspîndit prin cameră.

— Cum este cînd n-ai tată ? întrebă Arnold Taads.

Omul acesta punea numai întrebări la care nu existau răspunsuri. Așa că Inni n-a replicat. Cînd nu ai tată înseamnă că *nu* ai ceva. Deci nu aveam nimic de spus despre asta.

— I-ai simțit vreodată lipsa ?

— Nu.

— L-ai cunoscut ?

— Pînă la vîrsta de zece ani.

— Ce-ți mai amintești despre el ?

S-a gîndit la tatăl lui, dar treaba i s-a părut foarte dificilă, întrucît o făcea efectiv pentru prima dată cu atîta deliberare. Cînd pleca de acasă, tatăl său spunea de obicei „La revedere", şi o dată o lovise pe mama lui în prezenţa lui Inni şi, cum a dedus Inni, o mai făcuse şi în alte împrejurări, cînd el nu era de faţă. Într-o noapte, trezit de sirena care anunţa un raid aerian, Inni se năpustise pe scări cuprins de panică, şi îl surprinsese pe taică-su pe sofa împreună cu bona. Din poziţia oarecum jenantă, cum apărea privită retrospectiv, tatăl îi poruncise lui Inni să se întoarcă imediat în dormitor. Mai tîrziu, tatăl lui s-a căsătorit cu guvernanta şi mama lui a dispărut ca urmare a uneia din acele manevre tainice prin care adulţii supun lumea voinţei lor. Inni rămăsese cu tatăl lui şi cu fata, însă în iarna foametei a fost trimis la mama lui, care locuia undeva în Gelderland. La sfîrşitul iernii, tatăl său pierise în timpul unui bombardament asupra oraşului Haga. Vestea îl umpluse pe Inni de mîndrie. Acum, într-adevăr, lua şi el parte la război.

Nu văzuse niciodată mormîntul tatălui său, iar cînd începuse să-l caute, mormîntul nu mai era acolo. A fost dislocat, îi spusese cineva — o variantă cu totul aparte a lui „îndepărtat" — şi îşi amintea întîmplarea astfel : tatăl său fusese îndepărtat. În fotografiile de război, îngălbenite, se vedea un bărbat cu un început de chelie şi cu trăsături ascuţite, un slujbaş sumbru din Evul Mediu tîrziu, dar Inni ştia de la mama lui că tatălui său îi plăcea să danseze pe mesele de la bar după muzică ţigănească. Asta era tot ce-şi amintea despre el, de unde

se impunea o singură concluzie : tatăl lui era mort pentru totdeauna.

— Nu-mi amintesc prea multe lucruri.

Apoi Taads, din nou cu un aer profesoral :

— Sartre spune că dacă nu ai tată nu eşti împovărat cu un super ego. N-ai un tată în cîrcă ,nu există nici un factor regulator terorizant în viaţa ta. N-ai împotriva cui să te revolţi, n-ai pe cine să urăşti sau cu cine să îţi confrunţi performanţa.

Nu ştiu cum o fi asta, gîndi Inni. Dacă vrea să spună că e singur pe lume, atunci e corect. Exact aşa se simţea şi el şi i se potrivea de minune. Alţi oameni, cum e bărbatul pe care-l are acum în faţă, trebuie ţinuţi la distanţă. Şi nu era nevoie să vorbească prea mult despre el. Cînd vorbeam despre ei înşişi, sau despre rudele lui, pe care oricum nu le cunoştea, era cum nu se poate mai bine. El fusese dat afară de două ori din internat pentru că „nu se acomoda cu ceilalţi băieţi", el „nu lua parte la viaţa lor", „avea o influenţă nesănătoasă asupra celorlalţi elevi". Dar situaţia ar fi fost exprimată cu mai multă fidelitate spunînd că, de fapt, ei îl urau. Îi puseseră sub pernă litanii încărcate de ură („băi, lămîie, acritură, roagă-te pentru noi"), dar gestul lor îl lăsase ciudat de indiferent. Băieţii aceea erau altfel decît el. În zilele de vizită erau înconjuraţi de familii, taţi în costume cafenii şi mame în rochii cu imprimeuri florale. El n-avea nimic comun cu ei, aşa cum nu avea cu bărbatul de aici, care apăruse şi intervenise din întîmplare în viaţa lui. El nu le permitea să intre în viaţa lui, aceasta era esenţa problemei. Avea senzaţia că vede un film. El stătea printre spectatori urmărind ac-

țiunea atent. firește, dacă actorii erau la fel de fascinați ca bărbatul din fața lui, dar îi era imposibil să se implice cu adevărat în acțiune. Chiar cînd îl simpatiza pe actor rămînea în continuare spectator. Dacă stăteai liniștit, poveștile veneau de la sine.

Și, într-adevăr, veneau.

În acea cameră liniștită povestea familiei lui se desfășura ca într-un recitativ, după evanghelia lui Arnold Taads. Relatarea nimicitoare nu lăsa loc pentru relieful discret al unei arii. În schimb, izvorînd din abisul destinului și al întristării, se înălța cînd și cînd oftatul adînc al cîinelui, magistral interpretat de compozitorul anonim ; pentru că exact în scurtul interval dintre descrierea a două nesăbuințe, aberații sau acte monstruase comise de vreun Wintrop, cîinele ,cu un perfect simț al sincronizării, lăsa să-i scape un jet de aer din labirinturile subterane la care părea conectat.

Oare face repetiții ? se întreba Inni. Cîinii nu trăiesc chiar așa de mult și unica porție de gulaș pe săptămînă dovedește limpede că ei nu așteaptă prea mulți vizitatori. Era posibil un singur răspuns : prelegerile erau pronunțate și în singurătate, cu cîinele făcîndu-și datoria de continuu, punctare și subliniere. Lumină, aer — acest animal talentat învățase să umple cu afecte și afirmații torentul de aer invizibil care ne învăluie și curge în parte prin noi. El descoperise sensul adînc al destinului și al dezgustului și nu îl lăsa să stea suspendat în aerul indiferent dimprejur, pradă metronomiei ceasului de pe cămin. Dimpotrivă, printr-o complinire artistică perfectă cu stăpînul său chior el umplea aerul cu un element care era

ecoul celor tocmai rostite dar și un șfichi de bici mai ușor, mai parșiv pentru a-l forța pe solist să mențină tensiunea realizată pînă în acel moment.

Tensiunea ,avea să învețe Inni, e o forță negativă. El n-a apreciat-o imediat la justa ei valoare ,deși această primă seară conținea sămînța prieteniei sale cu Arnold Taads. Inni avea însușirea, calitatea rară să nu întoarcă spatele unei persoane care îl interesase cîndva — în acea vreme nu și-o cunoștea, fiindcă indiferent de ceea ce gîndea în această privință, el nu trăise încă îndeajuns de mult. Persoanele acestea erau adesea ceea ce lumea din afară, lumea combinată a tuturor celorlalți oameni numea, de regulă, „tipi stranii“, oameni care păreau în discordanță absolută cu stilul sarcastic sau urban al lui Inni. „Uite — alt specimen din canalul colector, ospiciul, colecția, lumea umbrelor, infernul lui Inni... Cu cine naiba te-am văzut eu ieri la Schiphol ?... Dar cum e posibil să-ți petreci o seară cu *ea* ?.. Te vezi tot cu fata aia ?“

Dar toate astea aveau să vină mai tîrziu.

Acum era Arnold Taads, un bărbat care nu avusese succes în relațiile cu lumea și, de aceea, îndepărtase lumea de la sine, folosind tonuri înalte, stridente, ca și cum el mai era încă stăpînul ei. Dacă acest mesager al renunțării ar fi fost al cincilea evanghelist, el ar fi avut ca simbol un pescăruș, o formă solitară și cenușie, cocoțată pe o stîncă, proiectîndu-se pe umbrele mai întunecate ale unui cer rău prevestitor. Inni văzuse pescăruși în documentare despre

natură, pîndiți și urmăriți prin teleobiectiv. Cum, deodată, își deschideau larg ciocurile, scoțînd un țipăt pătrunzător de furie și avertisment și apoi se înălțau maiestuoși dînd energic din aripi, se înălțau în văzduh unde, mereu singuri, se îndepărtau lăsîndu-se în voia unui curent de aer invizibil care îi ridica ușor tot mai sus. Și apoi, din nou, intermitent, țipetele lor sfredelitoare, ca și cum urma să fie retezat, dărîmat cine știe ce lucru.

Ceasul a bătut ora. Cîinele și bărbatul s-au ridicat.

— Te conduc la stația de autobuz, zise Arnold Taads.

A luat de pe cuierul din hol un obiect de lemn care semăna cu o umbrelă și era acoperit cu un fel de pergament lucios.

— E un *parong,* zise Taads.

Și, într-adevăr, cum au ieșit afară, ploaia a început să bată zgomotos pe suprafața întinsă a *parongului.* Toate se potriveau. În timp ce coborau pe poteca grădinii, Inni s-a întors și s-a uitat din nou la casă, dîndu-și seama mult mai bine acum, cînd privea din afară, de singurătatea cumplită la care se condamnase acest om. Existau multe și diferite forme de suferință și deși Inni, retrospectiv, și-a avut fără îndoială partea lui consistentă de nefericire, se întîmplă totuși rar ca nefericirea în stare brută să i se dezvăluie atît de limpede unui om de vîrsta lui. Nu suferința ca eveniment, ci suferința ca pedeapsă irevocabil căutată cu deliberare. Irevocabilă fiindcă nu mai erau alți oameni implicați în ea, fiindcă bărbatul care mergea alături de el cu atîta vioiciune și robustețe, ca un atlet care doborîse recordul mondial, părea să sufere în sinea lui din cauza propriei existențe. La acea dată nu era în stare să dea o definiție, dar Inni își dădea seama că aici se confrunta cu adierea morții, un tărîm de unde nici un om nu se poate întoarce dacă s-a rătăcit din întîmplare sau din simplă neatenție.

S-a simțit ușurat cînd a văzut că autobuzul pleacă punctual. Arnold Taads și cîinele său dispăruseră în noapte, ploaie, pădure.

Autobuzul, trenul, drumul lung pe jos pe străzile din Hilversum, bordate de copaci de-a lungul cărora vilele se înălțau asemenea unor cavouri întunecoase în mijlocul grădinilor lor și aromele sufocante, grele, ale florilor după ploaie — degajau prospețime, un farmec indicibil, dar exaltînd un ciudat parfum de adio. Nu știa exact cui îi era adresat acest adio, dar era sigur că trebuia rostit.

În noaptea aceea nu l-a visat pe Arnold Taads fiindcă n-a putut dormi. Dar a avut o viziune foarte asemănătoare visului în care Taads a jucat unul din roluri. Amfitrionul stătea în fața lui așa cum stătuse în realitate în acea seară. Era fără îndoială bărbatul care-l condusese la stația de autobuz cu cîteva ore mai înainte. Bărbatul cu două piei și un singur ochi, persoana apărută în viața lui ca un instrument al destinului. Inni nu se putea abține și atribuia întotdeauna cuvîntului *apărea* semnificația specială pe care a avea pentru catolici, de la Fatima și Lourdes. Incontestabil, Arnold

Taads era o arătare autentică, mai mult, o vedenie şezînd, o variantă care nu este niciodată menţionată în legătură cu Fecioara Mamă. Întreaga parafernă se afla acolo. Lampa banală proiecta un nimb de sfinţenie electrificată în jurul feţei lui brăzdate. Un singur lucru nu se potrivea, şi anume această sfinţenie nu voia să se transmită chipului adevărat, care prin contrastele sale nenumărate părea să excludă seninătatea. Un sfînt frînt în două, care suferise atît de mult încît i se îngăduia să se scalde în această strălucire nepămînteană, dar faţa lui păstra încă atîtea urme ale altor lumi mai tenebroase, încît nici măcar nu puteai să fii sigur că nu ai de a face cu o manifestare înşelătoare, vicleană, a diavolului. Iar acum devenise vizibilă o bubiţă, o excrescenţă, o gîlmă — nu-şi dădea seama exact ce era — un fel de neregularitate, o imperfecţiune a pielii şi lumina lămpii cereşti grava liniile dure ale celor două brazde adînci, dispreţuitoare, chinuite, care porneau de la marginile nărilor şi coborau pînă la gură. În starea de semi-somnolenţă a nopţii îşi amintea de cele două brazde care, ca sforile subţiri ale marionetelor, controlau colţurile gurii făcîndu-le să se ridice şi să cadă independent unul de altul ; şi imaginea brazdelor era mai obsedantă decît ochii, pentru că însuşi ochiul orb, fără direcţie, avea un rol activ în camera geometrică, umplînd-o cel puţin în parte cu suferinţe nemaivăzute. Pînă la bătrîneţe, Inni avea să-şi delecteze prietenii cu povestirea legată de viziunea lui din acea noapte, deşi, de fiecare dată îl ardea împunsătura de pumnal a vinovăţiei resimţită faţă de

bărbatul mort, pe care-l trăda, fiindcă, de fapt, omul murise datorită impactului acestei povestiri.

— Nu mă pot întoarce în Munţii Stîncoşi, zicea Arnold Taads. Sînt prea bătrîn. Nu mai au nevoie de mine. De aceea mă duc în fiecare an într-o vale izolată din munţii elveţieni. Cred că nu-ţi poţi forma imaginea mentală a văii, iar eu n-am să-ţi spun unde se află. Nu o fac niciodată. Închiriez o locuinţă de fermier pe care proprietarii o folosesc doar în timpul verii. Oamenii, chiar acei oameni, au devenit efeminaţi. Nimeni nu mai poate sta singur şi nimeni nu vrea să stea singur. Ei refuză să înfrunte iarna şi singurătatea acolo în munţi. După căderea primei zăpezi valea e complet izolată. Ajungi acolo doar pe schiuri.

— Şi cum vă descurcaţi cu alimentele ?

— Cobor o dată la două săptămîni. Mă mulţumesc cu puţin. Se poate trăi cu foarte puţin, dar nimeni nu mai ştie asta în zilele noastre. Oricum n-am cum să duc prea multă greutate în spate, fiindcă e un drum de şase ore.

Inni a dat din cap. Şase ore !

— Dar cum să mi-l imaginez ? întrebă el.

Arnold Taads şi-a schimonosit ochiul într-o grimasă, un soi de clipit obscen, care a durat cîteva minute.

— Uite aşa, zise el. Stai aici în picioare lîngă mine. (Scena va deveni ulterior renumitul număr de mimă pe schiuri, interpretat de Inni). Urcăm, ne căţărăm, vînt tăios din est. Neplăcut. Nu uita, duci în spate un rucsac. E greu. Alimente pentru paisprezece zile, şi pentru

cîine. Mai avem de mers patru ore. Uită-te la mine.

Ochiul a rămas tot schimonosit.

— Tu ţii încă deschis ochiul. Eu văd doar cu un ochi. Ochiul orb este închis acum. Închide ochiul drept. Se deformează perspectiva şi se elimină mai bine de treizeci la sută din cîmpul vizual normal. Atenţie! Este extrem de periculos cînd faci un asemenea drum. Hai, încearcă.

O parte din jumătatea din dreapta a camerei s-a retezat.

— Dacă merg prea repede, mă paşte întotdeauna un pericol — o piatră, o creangă, un obstacol pe care nu-l văd.

— Şi atunci ?

Arnold Taads s-a aşezat din nou. Inni a constatat cît de greu este să-ţi imaginezi că ochiul redeschis, strălucitor, era de fapt o gaură care deforma lumea, astfel încît ochiul stîng trebuia să ducă o dublă bătălie pentru a-şi feri stăpînul de o cădere fatală în zăpadă sau pe gheaţă.

— Atunci pot să cad şi să-mi rup piciorul. Teoretic, evident dar nu imposibil.

Vîntul de est sufla prin cameră. Soarele de după-amiază reflecta în unicul său ochi lumina orbitoare a gheţarului. Jur-împrejur nici o casă, nici un om. Lumea aşa cum fusese dintotdeauna„ neîntinată. În spaţiul vast, alb, zăcea o siluetă mică, iar schiurile ieşeau din zăpadă, cruciş, ca primele beţe ale unui foc de tabără. Piciorul unei păpuşi se răsucea într-o direcţie nefirească.

— Şi ce faceţi atunci ?

Degeri şi mori ,gîndi el, dar răspunsul primit l-a surprins.

— Atunci dau semnalul alpin de pericol. Şi fără să-l prevină, gazda lui mugi „Hilfe !“, îşi ridică mîinile a implorare chemînd parcă în cameră tăcerea crudă care domnea în valea îndepărtată, fatidică, apoi, în tăcere, dar cu gura deschisă, numără pînă la trei şi strigă din nou „Hilfe“, unu, doi, trei, „Hilfe“ !. Faţa i se făcuse stacojie din cauza efortului şi ochiul de sticlă părea gata să sară din găvan, datorită forţei formidabile a strigătului.

Inni privea masca de carnaval contorsionată, suferindă, din faţa lui. Nu mai văzuse o figură atît de dezarmată. Se simţea jenat şi copleşit de milă — jena resimţită ori de cîte ori asista la acţiunile intime ale cuiva şi milă pentru bărbatul care zăcea de ani de zile, cu piciorul rupt, în valea pustie şi nu avea cui să se plîngă.

— O s-o ţin tot aşa, strigînd de trei ori la rînd, numărînd de fiecare dată pînă la trei, pînă la sleirea puterilor. Sunetul se propagă la distanţe mari în munţi.

— Dar dacă nu este nimeni acolo să audă ?

— Atunci sunetul nu există. Îl aud doar eu. Sunetul însă nu-mi este destinat mie. Dacă sunetul nu ajunge pînă la străinul pe care-l caută, atunci sunetul nu există, şi nu va trece mult timp şi eu însumi nu voi mai exista. Îngheţi, devii somnolent, nu mai strigi, mori.

Fireşte, cîinele nu înţelegea cuvintele, dar tonul tranşant produs de viitorul dezastru nu putea să rămînă fără efect. Athos s-a ridicat, a scîncit blînd şi s-a scuturat ca şi cum ar fi vrut să arunce ceva de pe el.

— Pînă cînd vor începe să mă caute va muri și Athos, zise Taads. Asta mă chinuie cel mai mult. Moartea mea este un risc calculat și ar trebui să existe o cale pentru a-l salva pe Athos. Dar nu există.

Era pentru prima dată cînd cineva își descria în fața lui Inni Wintrop detaliile exacte ale morții lui, dar vor mai trece ani pînă cînd moartea aceasta se va întîmpla cu adevărat.

Cuvîntul cel mai potrivit pentru a descrie interiorul vilei spațioase a mătușei lui era opulența ,nu bogăția. Chesterfielduri, dulapuri din secolul al XVII-lea, picturi ale Școlii Olandeze, un senzual crucifix renascentist din fildeș, familii întregi de porțelanuri de Sèvres și Limoges, covoare persane, servitori. Inni s-a simțit dintr-o dată înfășurat în toate acestea ca într-un șal călduros.

— E un mister pentru mine că oamenii pot să trăiască în căcatul trecutului, zise Taads cînd au rămas pentru o clipă singuri. Lucrurile sînt pătate. Au fost admirate mai înainte de alții ,obiectele de artă vechi put. Obiectele au fost privite de sute de ochi care au putrezit de multă vreme. Le suporți numai dacă tu însuți ai în tine o curte de gunoaie.

Inni nu a răspuns. Dacă lucrurile acestea meritau atîta dispreț, atunci și în el însuși ceva nu era tocmai cum trebuie. El percepea obiectele incriminate ca pe o încîntare, o binecuvîntată mîngîiere, iar pe de altă parte lucrurile acestea exprimau putere și, deci, distanțare față de lumea dinafară.

— Thérèse, în după amiaza asta se naște un burghez, zise Taads cînd mătușa lui Inni intră în cameră, și tu stai de veghe lîngă leagăn. Privește-l bine și vezi ce mutră încîntată are noul tău nepot. Își recunoaște mediul lui firesc. Observă numai cu cîtă grație se transformă sub ochii noștri într-un Wintrop.

Intrarea lui Taads fusese destul de impresionantă. Uneori Inni și-o rememora doar pentru sine, dar și atunci credea că e o exagerare. În acea după amiază el descoperise însă, fără să judece de data asta după propriul exemplu, că între oameni există o distanță care exprimă o alteritate îngrozitoare, încît cel ce asistă la un asemenea spectacol se simte literalmente copleșit de melancolie. Toți știm aceste lucruri dar nimeni nu le-a cunoscut dintotdeauna — noi, ființele cu umblet vertical, creaturi ale aceleiași specii, care, în plus, folosim același limbaj pentru a ne arăta limpede unul altuia că între noi există o prăpastie de netrecut. Inni vedea bine că prînzul fusese pregătit de o persoană smintită. Celor trei farfurii din care urmau să mănînce — „unchiul" nu își făcuse încă apariția — dispăreau cu totul scufundate de supraabundența de preparate reci. Doamne Dumnezeule, cît de multe sînt modalitățile de a-ți face de lucru cu hoiturile animalelor. Afumate, fierte, prăjite, în aspic, în sînge, grilate, marmorate ,presate, măcinate, tăiate felii. Astfel moartea era pusă la vedere pe Meissenul cu desene albastre. Să fi fost la masă o întreagă școală și tot n-ar fi putut mînca mormanele de mîncare din farfurii. Taads, care părea mult mai scund în casa aceasta, stătea în picioare în spatele scaunului său și supraveghea cîmpul

de bătălie. Lumina filtrată a soarelui mîngîia brînzeturile albe, galbene, moi, tari și cu vinișoare albastre.

— E un prînz ca în Brabant, zise mătușa lui. Își înălțase fața spre Taads așteptînd încordată. Pentru el organizase expoziția culinară. Taads a rămas tăcut. Unicul ochi cerceta atent, fără milă, implacabil. În cele din urmă verdictul a căzut ca o plesnitură de bici.

— Ascultă Thérèse, niște slănină n-ai ?

Mătușa lui s-a clătinat sub izbitură. Fața i s-a acoperit de pete roșii. A ieșit împleticindu-se din cameră și s-a auzit cum din hol venea un vaier lung, înăbușit, care a urcat în fugă scările și a dispărut în spatele unei uși trîntite.

— Un prînz ca-n Brabant, zise Taads cu satisfacție în timp ce se așeza. Afectare burgundă de ultimă oră. E revoltător. Acești fermieri textiliști bogați cred încă, se pare, că sînt moștenitorii curții burgunde. Asta e Bavaria Olandei, fiule. Un calvin n-are ce căuta aici.

— Credeam că sînteți și dumneavoastră catolic, zise Inni.

— La nord de marile rîuri toți olandezii sînt calvini. Credința noastră nu e prea puternică, nu durează prea mult și e lipsită de fervoare. Dacă ar fi după oamenii de aici ai tot sta la masă pînă la ora trei.

S-a auzit a ciocănitură la ușă. A intrat o fată aducînd o farfurie cu slănină pe care a așezat-o în fața lui Taads.

— Sînteți mulțumit, domnule ?

Era înaltă și subțire, cu sînii mari și o față șireată de comedian, iar ochii verzi abia-abia

își stăpîneau rîsul. Vorbea cu accentul domol al celor din Brabant. Inni s-a îndrăgostit de ea. Mai tîrziu (mai tîrziul îngrozitor, vătămător care pare să fie stăpîn pe toate lucrurile și să plaseze toate experiențele ca într-o curte de justiție), el va defini îndrăgostirile lui subite, lipsite de noimă : Elementul fizic aproape nu contează. Cel mult te ajută să devii conștient de existența pasiunii ceva mai curînd. Este cunoașterea instinctivă, neașteptată și sigură, că o persoană e ireproșabilă.

— Ireproșabilă ?

— Da. Că este în perfectă armonie cu sine. Eu nu mă pot îndrăgosti de cineva care nu e în armonie cu sine. Și mai e o cheie de boltă fiindcă avem de-a face în definitiv cu o structură — anume, tu știi că ea are ceva pentru tine.

— Are ceva pentru tine ?

— Da. Că dacă timpul și locul sînt potrivite, întîlnirea survine în mod logic.

Logic. Cuvîntul însuși l-ar face pe orice îndrăgostit să o ia la fugă. Dar lucrurile așa stăteau. Culcatul cu o asemenea persoană trebuie să fie în întregime logic. Știai că se va întîmpla pentru că trebuia să se întîmple. Mai rămînea un lucru de făcut, și anume s-o informezi și pe cealaltă persoană. Asta era seducția. Certitudinea rezultatului era de mare ajutor. La fel și contradicția ciudată că episodul patului nu reprezenta deloc lucrul principal. Începeai să vezi mai clar lucrurile cînd din întîmplare erai tu însuți cealaltă persoană. Era important doar ca să fii în armonie cu tine însuți. Dar dorința puternică, frisonul, acel sentiment straniu, disperat, întotdeauna același, pe

care-l trăia acum la masă, urmărind-o cum pășește așa de dreaptă și auzind-o rostind acea unică propoziție cu o cadență delicioasă și dulce în timp ce l-a privit în fugă, cu ochii verzi, batjocoritori care își rîdeau de „bătrînul nebun cu ochiul de sticlă și de tînărul smintit și slab care se zgîiește atît de caraghios la mine“, acesta trebuia să stea acolo pe primul loc. Numai după aceea venea „verificarea“, o problemă de adorație, de cult al femeii. Prietenii săi îl declaraseră nebun cînd el plecase din nou într-una din misiunile lui, zburînd la celălalt capăt al lumii doar pentru a urmări o linie, un gînd lăsat în el de cineva și pe care el trebuia să-l verifice cu orice preț. Era sau nu era așa ? Ar avea el, cu acea persoană, șansa unei vieți care să devină realitate, dacă el se hotăra să nu rateze momentul ? Asta e problema. Căutarea e o muncă a dragostei și el n-o putea explica nimănui.

— Ei, și dacă nu ești în armonie ?

Nu. E cît se poate de limpede. Nici un bărbat nu înțelege nimic în legătură cu asta, dar femeile știu că așa e. Și atunci ești în perfectă armonie.

Mătușa lui nu a apărut și ceasul lui Taads a bătut și aici, implacabil, ora. Chiar dacă s-ar fi aflat la Novaia Zemlia, între trei și patru el trăgea un pui de somn. Inni bîntuia fără nici un fel de țintă prin casă și după multă ezitare a deschis ușa de la bucătărie. Fata stătea la o masă mare lustruind argintăria.

— Bună ziua ! zise Inni.

Ea nu a răspuns însă a zîmbit, dar poate era doar o zeflemea.

— Cum te cheamă ? întrebă ea.

— Inni.

Fata a izbucnit în rîs. I se zguduiau sînii. El era mistuit de dorință. S-a dus la ea și i-a pus mîna pe cap.

— Oho !, zise ea. Dar a rămas foarte liniștită pînă cînd, deodată, a apucat o lingură mare, gata lustruită și a îndreptat-o cu partea convexă spre el. Trăsăturile feței lui, pe care el le ura, se reflectau mărite, alungite, reliefate.

— Eu sînt Petra, zise ea.

Și el își zidise biserica pe această stîncă, rotundă ,plăcută, diafană, reflectă el mai tîrziu. În privința asta nu exista nici o îndoială — în acea zi, femeile deveniseră religia lui, centrul, esența tuturor lucrurilor, roata cea mai mare pe care se învîrtea lumea.

— Ce zodie ești ?

— Sînt leu. Și înainte ca ea să mai spună ceva el a adăugat repede : cifra mea norocoasă este unu, metalul meu, aurul, steaua mea, Soarele, și profesia mea, fie rege, fie bancher.

— O-o-o, zise ea, și-și așeză mîna pe masă printre vasele de argint. Vrei să-ți arăt satul ?

S-au plimbat pe strada satului prin zarva de sîmbătă după amiază. Oamenii îi salutau și-i aruncau lui Inni priviri cercetătoare.

— Unde mergem ?

— În pădure. Dar să nu-i spui mătușii tale.

În pădure era liniște și răcoare. Mîinile lor s-au găsit într-o clipă și s-au plimbat ținîndu-se de mînă pe sub copacii înalți. Nu se va mai

întîmpla niciodată la fel de simplu. S-au armonizat toate — frunzele, arborii, razele orgolioase ale lumi tainice în semiobscuritate.

S-au întins pe pămînt și el i-a sărutat sînii și părul iar ea îl ținea lipit de ea, mîngîindu-l pe ceafă. Cu un glas care venea dintr-o parte a feței lui, fata i-a povestit viața ei. Tatăl și mama ei trăiau, ea urmase o școală de gospodărie, avea opt frați și surori ; prefera să lucreze la mătușa lui ,nu într-o fabrică, logodnicul ei era voluntar în Coreea și se va întoarce peste două săptămîni și atunci or să se căsătorească.

Apoi s-a răsucit, o fată transformată într-un nor de infinită tandrețe. El nu mai putea să vadă ce făcea ea, dar îi simțea degetele răcoroase plimbîndu-se peste pîntecul lui, o cărare urmată de buzele la fel de răcoroase. Și-a înălțat capul să o privească. Îi vedea doar părul bogat și negru. Mîna dreaptă, mîna care așezase cu o oră mai devreme farfuria cu slănină în fața lui Arnold Taads, se sprijinea cu nădejde în pămînt printre mușchi și frunzele de fag moarte ,care foșneau uscat, discret. Pentru prima oară Inni a simțit acel amestec de dragoste, dorință și emoție, pe care de acum încolo îl va căuta toată viața. Avea o senzație de beție, și apoi n-a mai avut nici o senzație, nici un gînd. Vedea doar părul negru și mîna sprijinită în mușchi, detașate de toate cele.

Au stat o clipă nemișcați. Apoi ea și-a înălțat capul și, pivotînd pe aceeași mînă a făcut un sfert de răsucire spre el. Ochii ei păstrau încă o urmă de zeflemea dar amestecată acum cu triumf și tandrețe. Apoi s-a întors cu totul,

s-a întins complet peste el, l-a sărutat pe gură și a zis :

— Hai să mergem.

Au făcut drumul înapoi în tăcere. Cînd au ajuns la primele case ale satului ea l-a rugat să rămînă puțin în urmă, să nu se întoarcă odată cu ea. Sprijinit de un perete, a urmărit-o cum se îndepărta de el, încet, legănat fără să privească înapoi. Cînd a ajuns acasă, Inni n-a izbutit să o vadă nicăieri.

Cina a fost o catastrofă și mai mare decît prînzul. Unchiul, care pînă atunci existase doar cu numele, se afla în carne și oase în capul mesei, cufundat într-o beție adîncă. Taads privea cu dispreț armata de pahare de cristal din jurul farfuriei lui, iar mătușa Thérèse era într-o asemenea stare de agitație încît Inni s-a temut că ea nu va supraviețui acestei seri. La masă mai era și un al patrulea bărbat, căruia unchiul i se adresa spunîndu-i Preacucernice Unchi. Purta un brîu purpuriu, nasturi purpurii pe sutana lui și o calotă purpurie.

— Monseniorul Terruwe este șambelanul Papei, îi spusese mătușa lui, dar nu știa ce să-și imagineze despre o asemenea persoană. Bărbatul avea o față prelungă, neobișnuit de albă și ochi de culoarea mîlului. Era profesor la Academia Teologică din Roma. La începutul mesei prelatul spusese rugăciunea cu o voce tărăgănată, hîrîită, și Inni l-a surprins privindu-l pe Taads, care nu-și făcuse semnul crucii, ca și cum pusese ochii pentru prima dată pe o reptilă rară.

La gustare s-a servit limbă de vițel cu sos tartar. Mătușa Thérèse a sunat clopoțelul.

Inima lui Inni a început să bată puternic. A intrat fata. Mersul ei avea grația dansului și Inni a observat că privirile prelatului o urmăreau cu insistență. Cînd fata s-a aplecat în față ca să toarne vinul, Inni și prelatul au văzut linia de despărțire a sînilor. Privirile lor s-au întîlnit și preotul a plecat ochii. Inni spera că ea o să se uite la el, că rîsul zeflemist al ochilor ei verzi va fîlfîi o clipă peste el ca o confirmare a celor întîmplate în după amiaza aceea — și anume, că el, nu altcineva mîngîiase sînii aceia ascunși acum și pe care ochii de culoarea mîlului îi priveau lacom. Dar nu s-a întîmplat nimic. Paharul lui Inni a fost umplut la urmă, aceeași mînă mică și puternică ținînd strîns sticla de Meursault. Vinul curgea ca un șuvoi auriu în pahar.

— În sănătatea nepotului nostru regăsit de curînd, zise unchiul.

Ei și-au înălțat paharele spre el și au băut, un grup bizar de umbre solide care dintr-o dată deveniseră, într-un fel sau altul, legate de el.

— Ați părăsit Biserica Mamă, domnule Taads ? întrebă șambelanul.

Arnold Taads l-a privit îndelung și, în cele din urmă, i-a spus :

— Eu zic să evităm cearta. Ceea ce aș avea eu de spus ar suna mult prea ireverențios pentru urechile domniei voastre.

— Urechile mele sînt biete urechi omenești. Ați putea insulta urechile Domnului. Pe Dumnezeu l-ați ofensa.

Taads n-a zis nimic. Inni a încercat să-și imagineze urechile Domnului. Cine știe, s-ar

putea ca Dumnezeu să nu fie decît o ureche, o gigantică ureche de marmură rătăcitoare prin spațiu. Însă Dumnezeu nu există. Papa, da, era un fapt sigur și omul acesta cu înfățișare ciudată de pasăre era șambelanul lui personal. Dar asta ce mai era ? Dacă ar fi atît de personal nu l-ar cunoaște nimeni. O încăpere tainică din Vatican unde locuia figura albă, tot cu aspect de pasăre a lui Pius XII și la care avea acces acest om, un bîtlan alb și un corb cu scufie. Despre ce ar discuta ei ? Șoapte tainice, în limba italiană, dar despre ce ? Poate că era părintele confesor al Papei. Putea să păcătuiască un papă ? Și-a amintit de nenumăratele popasuri făcute de el în confesionalele mirosind acru, schimbul șoptit de cuvinte, mirosul scîrbos de bărbați prin care pluteau cuvintele castitate, căință și iertare și propriul glas în intimitatea respingătoare a băncii de lemn. „Singur sau împreună cu alții... Porunca a VI-a... pocăință“

— Dar scuzați-mi curiozitatea, domnule Taads.

Inni a văzut cum singurul ochi al campionului de schi se îngustează.

— Vă scuz orice, zise el, dar și dacă aș fi crezut în Dumnezeu, eu tot aș fi ieșit din sînul bisericii dumneavoastră. O instituție întemeiată pe suferință și moarte nu poate promite nimic bun.

— Vă referiți la jertfa Fiului lui Dumnezeu ?

— Comuniștii încearcă să ne înconjoare, zise unchiul. Cînd vor veni, noi vom fi primii în picioare.

Arnold Taads reflectă.

— Monsenior, zise el, lăsînd o pauză după *Mon*; astfel încît întreaga forță a titlului a rămas o clipă suspendată ca un halo în jurul preotului. Dumnezeu nu există și, ca atare, n-are nici un fiu. Toate religiile oferă un răspuns eronat la aceeași întrebare: de ce ne aflăm noi pe pămînt ?

— Ne aflăm pe pămînt ca să-l slujim pe Dumnezeu și să ajungem astfel în împărăția cerurilor, replică unchiul ca și cum îl apăsase cineva pe un buton. Sînii mari și-au făcut din nou apariția și fata a umplut paharele cu sercial, ca să meargă la consommé.

— După cîte știu, domnia voastră sînteți profesor de teologie, continuă Taads, așa că discuția noastră este puerilă. Sînteți burdușit cu dogmă și scolastică. Cunoașteți toate argumentele care dovedesc existența lui Dumnezeu, precum și toate contra-argumentele. Ați construit un întreg sistem pe simbolul înspăimîntător al crucii. Religia voastră se mai alimentează încă din acea întrunire masochistă care poate nu s-a ținut niciodată. Organizarea militaristă a Imperiului Roman i-a oferit acestui cult bizar, cu amestecul lui caracteristic de idolatrie păgînă și bune intenții, șansa de a se dezvolta. Pofta de expansiune și colonialismul occidental i-au dat prilejul să se răspîndească, iar Biserica, pe care domnia voastră o numește Mamă, a fost, cel mai adesea, criminală, despotică și întotdeauna barbară.

— Aveți dumneavoastră un răspuns mai bun ?

— Nu am nici un răspuns.

— Ce părere aveți despre mistici ?

— Misticismul nu e legat de o anumită religie. Bisericile oficiale îi privesc aproape întotdeauna cu suspiciune pe mistici. Omul are un prilej rarisim să se rătăcească. Și chiar de va veni o vreme cînd nu vor mai exista religii, misticii tot vor exista. Misticismul e o înzestrare a sufletului, nu o calitate a vreunui sistem. Sau considerați cumva că neantul nu este un concept mistic ?

— Așadar, dumneavoastră credeți în neant.

Taads a oftat.

— Nu poți crede în neant. Nu se poate întemeia un sistem pe non-existența tuturor lucrurilor.

— Non-existența tuturor lucrurilor.

Șambelanul degusta încîntat această expresie concisă. Deodată și-a înălțat mîna.

— Mîna aceasta e reală, nu credeți ?

— Da, dacă o privesc bine.

— Așadar nu este non-existență. Și dacă farfuria aceasta ar fi lumea — să presupunem pe moment că așa și este — atunci nici lumea nu mai este non-existență.

— Într-o bună zi, zise Taads, domnia voastră și eu, mîna dumneavoastră și farfuria și sticla de Haute Brion și tot restul lumii nu vor mai exista. Apoi nu vor mai exista nici măcar morțile noastre și nu va mai exista nici moartea celorlalți și, prin urmare, orice amintire va fi, în același timp, non-existentă. Și pe urmă noi nu vom fi existat vreodată. Asta vreau să spun.

— Și puteți să mai trăiți cînd aveți asemenea gînduri.

— Nu despre asta era vorba.

Inni l-a văzut pe Taads zîmbind pentru prima oară în ziua aceea. Cenușiul feței s-a mai șters.

— Pot trăi perfect. De obicei, chiar dacă nu tot timpul. Toate trăiesc avînd această convingere — pietrele, plantele, stelele — toate. Sînt coleg, vai, cu tot ce există. La fel și dumneavoastră.

— N-am înțeles bine.

— Sînt, sîntem colegi ai universului. Dacă aderi la ideea că măsura omenească nu înseamnă nimic, iar acest nimic este, de fapt, mai mic decît unele lucruri și mai mare decît altele, atunci noi toți, oameni și lucruri, împărtășim aceeași soartă. Am avut un început și o să avem un sfîrșit, și existăm între aceste două borne, universul ca și geraniul. Universul va exista mai multă vreme decît tine, dar această diferență mică nu vă face să vă deosebiți în mod esențial.

— Și moartea ?

— Nu știu ce poate fi. Nu am nici cea mai vagă idee. Poate știți dumneavoastră.

În acest moment dineul a luat o întorsătură ciudată. Mătușa lui Inni a izbucnit în plîns. Poate din cauza celor spuse de Taads, cine știe, dar oricum, consecințele s-au văzut imediat. În tăcerea întreruptă de suspine violente, a detunat vocea poruncitoare a lui Arnold Taads :

— Thérèse, nu te da în spectacol.

Și atunci suspinul s-a transformat într-un fel de urlet, în care apăreau din cînd în cînd cuvintele „nu m-a iubit niciodată“. Ca și cum n-ar fi fost acolo ci ar fi stat agățat de tavan, sus, foarte sus, și la mare depărtare, Inni a văzut-o pe Petra cum intră în cameră, o cuprinde pe mătușa lui cu brațele și o împinge ușurel afară, așa cum faci cu un copil slab de minte. În același timp s-a ridicat și unchiul. Trupul său enorm s-a îndreptat împleticindu-se spre Taads. Sîngele i se ridicase la cap și ceafa patricianului se vedea stacojie sub părul alb. Monseniorul Terruwe își părăsise și el scaunul și încerca să ajungă între Taads și unchiul. Pumnul destinat lui Taads s-a oprit brusc în fața albă, bisericească, însă stoparea prematură l-a făcut pe unchi să-și piardă echilibrul. El și-a continuat drumul cîteva clipe într-un zig-zag dement, a izbit vitrina plină de *famille rose* și s-a prăbușit lent pe podea în timp ce în juru-i zburau cioburile de sticlă și de porțelan.

— Ei bravo, zise Taads.

Cu ajutorul monseniorului care rezistase uimitor de bine la pumnul familial, l-au ridicat pe unchi de pe covor și l-au instalat într-un fotoliu.

Cei trei și-au ocupat locurile la masă. Petra a luat în tăcere piciorul de berbec, dar se vedea bine că abia se ține să nu rîdă, și s-a întors ceva mai tîrziu cu un platou uriaș plin cu brînzeturi și o carafă cu scînteieri întunecate.

— Domnule Taads, zise preotul, puține sînt lucrurile de pe acest pămînt muritor față de care avem păreri identice, dar cel puțin putem fi de acord că nepotul meu ne servește cu un excelent pahar de Porto.

Au ridicat paharele și au băut. Inni a simțit cum aroma puternică, tainică i se răspîndește seducătoare, misterioasă în toată gura.

— Şi cînd te gîndeşti, spuse Terruwe, că Chamberlain n-a catadicsit să se ducă pînă la München cînd strugurii acestui vin atîrnau încă în vie sub arşiţa soarelui.

Nu vorbea nimeni. Preotul îşi închisese ochii şi asculta voci imperceptibile. Cînd a vorbit din nou, glasul lui era complet schimbat, părea să nu se mai adreseze lui Taads şi Inni, ci unei mulţimi ascunse undeva după draperiile de mătase de culoarea ierbii.

— Sfîntul Ciprian mă învaţă, pe mine, nu pe dumneavoastră — şi asta încă din secolul al II-lea — că nu există nici o posibilitate de mîntuire în afara bisericii. Aşa cum pe vremea Potopului n-a fost decît o arcă pentru a-l salva pe om de la pieirea trupului, tot astfel, în Noul Testament există doar o singură arcă salvatoare, Biserica Catolică. Şi chiar bunul Dumnezeu a spus că acela care refuză să dea ascultare poruncilor Bisericii trebuie considerat păgîn sau vameş. Biserica noastră e sfîntă fiindcă are un întemeietor sfînt, o doctrină sfîntă, sfînta împărtăşanie şi, în toate vremurile, discipoli sfinţi.

A tăiat o felie de brînză Brie şi a introdus-o în gură cu vîrful cuţitului. Cîteva clipe Inni a urmărit cum substanţa grasă, alb-gălbuie se plimbă înainte şi înapoi pe limba lui elocventă. După ce şi-a umplut din nou paharul, Taads s-a ridicat şi l-a privit în lumina lămpii cu o satisfacţie evidentă şi a spus folosind o tonalitate mai blîndă, pe care Inni nu o mai auzise :

— Monseniore, în primul rînd vreau să-mi exprim recunoştinţa pentru că aţi primit lovitura în numele meu. Aţi fost celălalt obraz al meu, mai înainte ca să intre în discuţie obrazul meu. Aveţi un craniu puternic, rezistent, şi capacităţile dumneavoastră intelectuale n-au fost deloc afectate, asta e cît se poate de limpede, fiindcă procesele gîndirii voastre se desfăşoară încă pe linia doctrinară pe care au urmat-o întotdeauna. Dar dumneavoastră nu vreţi să înţelegeţi că eu stau dincolo de această linie. Am văzut de multe ori trenul dumneavoastră trecînd pe lîngă mine. În înţelegerea dumneavoastră, care mi se pare întunecată de cataractă, eu sînt proverbialul inocent rătăcit.

— Nu, nu inocent, zise şambelanul. Deloc inocent. Sînt inocenţi doar cei ce *nu pot* cunoaşte adevărul.

— Dacă greşesc, eu sînt totuşi de bună credinţă, zise Taads bine dispus. Credinţa în Dumnezeu e dată prin graţia divină, dar mie nu mi s-a dat.

— Dumnezeu permite păcatul necredinţei fiindcă doreşte ca noi să îl alegem pe El fără să fim constrînşi. Contemplînd lumea vizibilă, ascultînd glasul conştiinţei şi revelaţia divină, dumneavoastră ştiţi că există un Dumnezeu şi atunci puteţi, fireşte, să rămîneţi coleg cu tot ce există — ha — ha — ha — dar numai Biserica vă învaţă ceea ce a revelat Dumnezeu, iar dumneavoastră sînteţi membru al acestei biserici.

— Am fost.

Preotul a rîs, dar cum în acelaşi moment sorbea din paharul de Porto, lucrurile au ieşit prost. S-a înecat şi vinul de Porto împroşcat

din gura lui s-a așezat pe fața de masă. Cuvintele îi ieșeau întrerupte de tuse.

— Am fost ! Am fost ! Dar noi n-o să vă lăsăm niciodată să plecați. Ați fost botezat, ați fost pus la socoteală, sînteți al nostru. Cînd spunem că în lume există atîtea milioane sau bilioane de catolici, dumneavoastră vă numărați printre ei. Botezul este un semn pentru eternitate. Sînteți membru al armatei lui Hristos. Și mai susțineți că sînteți coleg ! Orice ați spune, ce e făcut nu se mai poate desface !

— Dacă o persoană oarecare și-ar da osteneala să ne despice în două, adică să ne taie pe amîndoi pe verticală în două jumătăți și apoi să așeze alături jumătățile corespunzătoare ale fiecăruia, s-ar constata că între noi diferențele sînt ca și inexistente. Asta mi se pare de-a dreptul uluitor, spuse Taads.

— E un mod penibil de argumentare.

— Am făcut o presupunere. Dumneavoastră ați făcut tot felul de presupuneri de cînd trăiți. În definitiv, dumneavoastră ați recurs la unele trucuri cazuistice hilare, așa-i ? Să presupunem așadar că țestele noastre despicate ar fi puse pe o tavă frumoasă — de pildă cea de pe masă, dar tava de argint din secolul al optsprezecelea este, probabil, prea selectă pentru noi — și să le privim. Nu vi se pare straniu că materia dumneavoastră cenușie s-a lăsat convinsă că una din cele trei persoane contopite în Dumnezeul vostru aglutinat e chiar fiul lui Dumnezeu născut dintr-o femeie rămasă veșnic fecioară dar fecundată totuși de una din cele trei persoane care „s-a pogorît asupra ei“, cum se exprimă Biserica ? Și ca urmare, după două mii de ani, dumneavoastră umblați în veșmîntul acesta bizar, nu lipsit de eleganță, e drept, dar orișicît, cu babețica aceea purpurie și caraghioasă, și că materia dumneavoastră cenușie emite mesaje către materia mea cenușie care e așezată cu atîta eleganță lîngă a dumneavoastră pe tava de argint gravat — dar să continuăm cu presupunerile. Și că din aceasta va decurge logic că nu am voie, nu mi se permite să gîndesc ceea ce gîndesc fiindcă odinioară și fără consimțămîntul meu — să fie clar — unul din colegii dumneavoastră mi-a turnat cîțiva stropi de apă pe fontanelă în timp ce rostea o anumită formulă magică, ca în orice societate canibală din junglă.

— *Mysterium fidei,* spuse Monseniorul Terruwe.

— Taina picioarelor mele, zise Taads sculîndu-se de la masă. Mă duc să-mi plimb cîinele meu nebotezat.

Unchiul sforăia. Inni simțea cum încet încet îl cuprinde beția. Preotul învîrtea paharul de cristal cu degetele sale lungi, albe, și ofta.

— Un suflet amărît, zise el.

Fața lui căpătase o expresie tristă. L-a privit pe Inni. Mîlul ochilor se întunecase sub vălul posomorît al tristeții lui de om bătrîn.

— Suflet amărît. Nu trebuie s-o înțelegi în sensul pe care îl folosesc de obicei oamenii. Noi — și el a adunat aerul cu mîna, ca și cum toată biserica catolică s-ar fi strîns în jurul lui — noi numim „amărîte“ sufletele din purgatoriu, pentru că trebuie să îndure multe suferințe și să trăiască despărțite de Dumnezeu,

și nu pot face nimic pentru a-și scurta propria suferință. Deși purgatoriul... purgatoriul, va reuși el să ajungă măcar acolo ? Nici unul din cei primiți în biserică, adică noi toți cei de aici — și a arătat scaunele goale — nu se poate mîntui decît dacă stăruie în dragostea sa față de Dumnezeu, ceea ce se aplică, bineînțeles, și domnului Taads. Despărțirea de Dumnezeu e un păcat de moarte. Și pedeapsa pentru păcatul de moarte e iadul.

Prelatul a închis ochii. Trebuie să fi văzut ceva îngrozitor în spatele acelor ecrane subțiri, închise, fiindcă atunci cînd i-a deschis din nou, mîlul ochilor se întunecase și mai mult.

— Dumneata crezi în iad ?

— Nu, spuse Inni.

— Iadul, zise Monseniorul Terruwe, este un mister, iar acum eu am de gînd să trag un pui de somn.

Apoi silueta neagră-purpurie s-a îndreptat alunecînd parcă pe șine invizibile spre ușă. Au rămas numai ei doi. Unchiul sforăia, dar pe față i se citea o expresie de dezgust. O altă persoană care stătea în același fotoliu se împotrivea somnului și, totuși, era silită să doarmă.

A intrat Petra, dar Inni n-a auzit și a tresărit cînd ea l-a mîngîiat pe cap.

— Oh, dragul de el, ce băiat palid avem aici, zise ea și modul în care i-a vorbit l-a făcut să izbucnească în plîns. Nu era obișnuit ca oamenii să se poarte frumos cu el.

— Vai de mine, vai de mine, zise ea ,vai de mine, Doamne Dumnezeule. Stai, liniștește-te, să-l expediem mai întîi pe ăsta în camera lui.

Ea l-a strîns o clipă în brațe. Inni i-a simțit sînii lipiți de pieptul lui și s-a agățat de ea ca și cum se temea să nu se înece.

— Ce slăbuț e băiatul nostru, zise ea. Să-i ștergem lacrimile, da ?

Unchiul rămînea cufundat în letargie, dar celălalt, individul refractar la somn dinăuntrul lui s-a ridicat și s-a lăsat tîrît afară din cameră, urcat pe scări și băgat într-un dormitor, unde mătușa lui era expusă pe catafalcul patului, ca un cadavru căruia nimeni nu se ostenise să-i închidă ochii.

— Pilulele, zise Petra cu voce scăzută.

L-au dezbrăcat pe unchi și l-au întins pe catafalcul roz, lîngă celălalt cadavru.

L-a apucat de mînă și l-a dus în camera lui, a deschis larg ferestrele, l-a așezat pe pat și a ieșit. De jos s-a auzit un ceas care bătea ora, un sunet straniu, strident, anunțînd cine știe ce oră imposibilă. Taads îi va explica în ziua următoare că fusese o sirenă de vapor, dar acum se părea că toate uruie, zăngăne și zornăie, pentru că la această oră imposibilă, dar marcată cu exactitate, camera se legăna violent dintr-o parte în alta, ca un vapor. În centrul mișcării, zăcea el însuși, un obiect nemișcat, pînă cînd, deodată, marea rotire l-a ridicat și l-a proiectat spre fereastră. Avea senzația că-și varsă toate măruntaiele, dar nu era de ajuns, căci pînă și senzația de gol care a urmat voia să iasă afară, și se înălța și se smucea cu încăpățînare și turbare în gîtul lui. Îi dăduseră lacrimile. Sub el se vedea gaura neagră a grădinii și cu toate că ruliul se potolise, el se ținea cu disperare, încleștat de pervaz. Trebuia să dea afară toată viața lui.

Substanțele neștiute care se adăpostiseră ani de-a rîndul în tălpile, în picioarele, în creierii lui urlau acum cerînd să fie lăsate să iasă. Mulțimea uriașă de amintiri și umilințe, singurătatea lui idioată — toate, absolut toate trebuiau deșertate în gaura întunecată a grădinii ca să dispară, să devină invizibile. Trebuia dată afară, aruncată, materia aceea acidă, răuvoitoare. Trebuia azvîrlită afară unde se va dizolva pe vecie, ca și el. Nu voia să mai existe. Pentru prima dată în viața lui gîndul acesta a devenit o posibilitate, prin simplul fapt că i-a venit în minte.

A auzit cum se deschide ușa în spatele lui și a știut că este ea. În picioarele goale, gîndi el, este în picioarele goale. Picioarele, prevestitoare ale bucuriei, au adus-o mai aproape, chiar în spatele lui. Are pe ea ceva foarte subțire. I-a cuprins pieptul cu brațele și l-a legănat ușor înapoi și înainte, ca și cum ar fi știut ce gîndise el. Fără pantofi, era cam de înălțimea lui. Corpul lui a mai avut cîteva spasme. Apoi fata i-a spus blînd :

— Șșșt, șșșt.

A mai trecut un timp și, după aceea, l-a dus la lavoar, l-a pus să-și șteargă lacrimile, să-și sufle nasul, să se spele pe dinți și să bea apă. Apoi l-a dezbrăcat, l-a băgat în pat, a stins lumina și s-a întins lîngă el.

Cînd era aprinsă lumina, noaptea păruse teribil de neagră, însă acum devenea din ce în ce mai luminoasă și începea să alunge întunericul din cameră. Lumină și întuneric, o bătălie între forțe egale, încheiată printr-un amurg de cenușă, calm, din care ei s-au detașat și au început să se zărească. S-au mîngîiat și s-au sărutat, iar el a văzut cum ea încet-încet își schimbă înfățișarea. I se părea că figura ei s-a destrămat și în locul ei a apărut un alt chip, mai sălbatic și în același timp mai îndepărtat. Persoana îmbrățișată, persoana care-l îmbrățișa, se afla foarte aproape de el și, în același timp, în alt loc parcă. Pentru prima oară el a înțeles că poate să săvîrșească asta. A găsit-o cu mîna și deodată ea s-a așezat pe mîini și pe genunchi, ghemuită, gemînd, suflînd greu, suspinînd. Desprinsă de toate cele ! — era departe, departe. Neliniștitor. Forța descătușată acum în ea îi dădea posibilitatea să facă lucruri pe care el nu va fi în stare niciodată să le facă — să-și uite de nume, de casa aceasta, de camera aceasta și de el. Și totuși, pe el l-a prins pe după șale, l-a făcut să se răsucească și să vină peste ea și l-a tras în ea. Melancolie, dezolare, patimă s-au frămîntat în patul acela mare, asudînd și gemînd ca într-o luptă și tot timpul ea a părut cuprinsă de chinuri groaznice, ca și cum ar fi voit să se elibereze din temnița trupului — și ea, și ea — ca și cum ar fi vrut să se lipească de el și să scape de el.

Cînd s-a terminat, ea a rămas întinsă, foarte liniștită, privind în tavan cu ochii larg deschiși El nu-și lua ochii de la ea și a văzut cum umbrele feței ei obișnuite își ocupă din nou locurile, izgonind chipul celălalt, încărcat de mister, dar acum estompat și ascuns în noaptea care începea să se destrame, printre primele triluri ale păsărilor, fiindcă acolo îi era locul.

— Așaaa, zise ea săltîndu-se încet pe șezut. Și dintr-o dată s-au petrecut și în interiorul

ei transformări. Uși trîntite, nume care reveneau. În privirea ei juca din nou zeflemeaua. A rîs și i-a spus :

— Fii atent, asta înseamnă două păcate de moarte într-o singură zi.

Circumcizia lui : o fimoză, un prieten care închiriase o cameră în aceeași casă, l-a dus la cabinetul particular al unui chirurg. Era o minunată după-amiază de iarnă. Doctorul, un evreu scund, avea un pronunțat accent german, foarte adecvat, și o asistentă nemțoaică, nemțoaică autentică, în interiorul căreia, gîndi Inni, putea să se ghemuiască foarte ușor pe timpul nopții.

Omulețul i-a spus să se dezbrace, l-a examinat și a zis :

— O nimica toată. Zoră, putem ză pregătim injecția, ja ?

Deodată s-a pomenit întins pe masă și știm cu toții că lumea arată altfel din această poziție. Colosul, care brusc n-a mai avut picioare și naviga pe lîngă el ca și cum ar fi stat într-o barcă, zise :

— Îți facem doar anestezie locală.

Locală ! Voia să-și ridice capul ca să vadă ce o să se întîmple.

— Stai liniștit.

Ramuri de iarnă dezgolite acoperite de chiciură. Oase albe, strălucitoare, noduroase, în fața ferestrei. Iar pe perete *Lecția de anatomie* de Rembrandt — dar pacientul lui era mort. Tot morți erau și profesorul Tulp și pictorul său. Nu acest Tulp, totuși. El stătea într-un colț, făcîndu-și de lucru cu un obiect mare și curbat, semănînd cu o foarfecă.

— Am fost prieten cu poetul vostru Schlauerhof. N-a pronunțat al doilea *f* din Schlauerhoff. Hofe. Om cu fire aleasă, dar nefericit. Fesnice încurcături cu femei, tot timpul discuții. Și bolnav, foarte bolnav.

Sora a apărut plutind, parcă ivită din neant, cu un ac mare bun să doboare un vițel.

— Stai, ai vrea să fugi, nu-i așa ? zise sora cu bună dispoziție și însfăcă organul care voia să fugă.

Prins din zbor, a mai apucat să gîndească, și apoi a văzut acul plonjînd și a simțit arsura produsă de înțeparea victimei plăpînde care zăcea ca un șoarece mort în mîna ei mare de nemțoaică.

— Bietul Schlauerhof. Mort de atîția ani.

L-au lăsat o vreme așa întins pe masă. Balerinul din reproducere dansa într-un picior printre lacrimile lui. Acum gata, n-o să mai poată regula niciodată, gîndi el. Niciodată.

O mînă subțire, păroasă a ridicat un ceas de aur spre o pereche de ochi negri, strălucitori.

— Gata.

Au fost aduse foarfeca, o fașă și o tăviță. A putut să vadă bine doar cînd șoarecele a fost ridicat de ceafă, prins între degetul mare și arătător și atunci l-a putut privi de la orizontală. Lamele foarfecii erau semicurbate, ciocul coroiat al unei păsări din nichel ciugulindu-i decis pielea. A simțit tăieturile ca și cum ciocul ciugulea ceva ce opune rezistență. Nu simțea nici un fel de durere, se întîmpla însă altceva, un lucru pe care nu l-a putut explica nici după aceea. El simțea numai sunetul tăieturii, moale și ronțăit. Mîna mai

mică a înălțat în aer o zdreanță de piele însîngerată.

— O nimica toată. Cum ți-am spus. Zoră, coaze plaga.

Acul și ața — cineva se pregătea să cîrpească un ciorap — L-a cîrpit, a cîrpit șoarecele pentru totdeauna. Un crenvurșt de șoarece. N-o să mai fie în stare niciodată !

Nu s-a mai uitat. Undeva în carnea amorțită, firele intrau și ieșeau, intrau și ieșeau. Pînă cînd s-a produs o mișcare ca un final. Și-apoi nimic.

— Zoră ! Iritare. Zoră ! Ti-am zpuz de o zută de ori să fați nodul așa, nu așa cum l-ai făcut. E urît.

— Să-l fac din nou, domnu' doctor ?

— Nu, nu ti face griji .Oricum nu-i un Praxiteles.

A urmat o oarecare agitație acolo, la capătul mesei, dar el își luase rămas bun de la ceea ce se întîmpla și trăia într-un mic univers al durerii. I se luase o bucățică din el. Auzea cuvinte izolate „bismut... plasture... mai mult, mai mult“, dar nu voia să aibă de-a face cu ei. Simțea doar o tristețe stranie.

— Gata. Ridică-te.

S-a lăsat să alunece încet de pe masă.

— Ai grijă.

Și din nou toată lumea a început să meargă. Camera își redobîndise partea de jos, în care stătea și el, avînd între picioare ditamai trompa de tifon fixată cu leucoplast, și unde ardeau petice galbene („bismut“).

— E bine că nu ești nervos.

Deci așa gîndești tu, măcelarule, sodomitule. Dar mai degrabă mi-aș fi mușcat limba decît să scîncesc în fața ta și a acestei Kriemhilde.

Crăcănat, a ieșit din cabinet clătinîndu-se, un bătrîn beat. Tot trupul său o simplă îngrăditură în jurul acestui unic defect.

— Arabii nu fac niciodată atîtea fasoane.

L-au băgat în pantaloni și în timpul manevrei s-a simțit năucit de durere.

În camera prietenului său, o vizuină întunecoasă cu șerpi și broaște țestoase închise în terarii, el a stat în așteptare, cu teaca penisului tot mai murdară, mai jalnică, pînă cînd s-a vindecat. Și acum ea îl priveaa cu seriozitate, așa cum ascultase și povestirea.

Au stat un timp liniștiți. El și-a băgat mîinile sub ea, — moale, umed și desfătător. S-au legănat, s-au vînzolit, s-au balansat murmurînd cuvinte dulci, sărutîndu-se și șoptind descîntece, pînă cînd camera s-a umplut de lumina zilei și atunci ea l-a lăsat din brațe, l-a mîngîiat ușor și a plecat. Marea patimă începuse. Logodnicul ei se va întoarce din Coreea și Inni n-o va mai săruta ,n-o va mai atinge. Fiecare va dispărea din viața celuilalt și vor muri despărțiți. Marele gol negru îi va înghiți absorbindu-i în locuri diferite, dar nici unul nu-l va uita niciodată (niciodată ?) pe celălalt. și întreaga lui viață va gravita în jurul femeilor. Va căuta starea aceasta iarăși și iarăși printre femei ocazionale, prietene, prostituate și străine. Femeile erau conducătorii lumii pentru simplul fapt că el se afla sub comanda lor. Nu va mai simți niciodată din nou că el a „luat-o“

sau „cucerit-o“ pe una dintre ele, sau, mă rog, folosiți oricare altă terminologie stupidă, creată pentru a ascunde adevărul : bărbatul, el, s-a predat cu arme și bagaje femeilor într-o capitulare fără condiții, ceea ce produce, fără excepție, neînțelegeri. Dacă lumea e un mister, atunci femeile sînt forța care menține acest mister pulsatil. Ele și numai ele au acces la mister. Dacă se poate înțelege ceva din lumea aceasta, atunci înțelegerea va trebui să survină prin mijlocirea femeilor. Prietenia cu bărbații poate să dureze mult, dar atinge numai latura rațională a lucrurilor, pe care unele femei o au ca un adaos ,ceva suplimentar. Femeile sînt mai cinstite, mai directe decît cuvintele. Ele sînt medii. El a avut deseori senzația că femeile îi îngăduiau, desigur în limitele posibilului, să fie și el femeie, și că fără aceasta el n-ar fi în stare să supraviețuiască. Nu trebuie să înțelegem că el dorea să fie femeie din punct de vedere fizic, dar astfel, cu femeia inclusă în trupul lui de bărbat, el trăia o tainică senzație de duplicitate. El era ceea ce lumea numește bărbatul-femeie, dar în sensul în care în mitologie cineva putea fi un bărbat-pasăre. Deși făcea același lucru ca și ei, el detesta comportarea majorității bărbaților față de femei, fiindcă motivația lui era diferită. El *știa* ce caută. Sexul nu conta niciodată foarte mult, sexul era doar vehicolul încîntător. Femeile, toate femeile constituiau mijloace pentru a te apropia ,pentru a ajunge în orbita tainei pe care ele o păzeau ,nu bărbații. Cu ajutorul bărbaților, dar a putut să formuleze ideea de-abia mult mai tîrziu, afli cum

este lumea. Și noaptea aceasta, peste care se vor suprapune o mie de alte nopți, camere și trupuri, a rămas Noaptea de Neuitat.

S-a trezit din cauza unor ciocănituri în ușă și a vocii ei.

— Mătușa ta dorește să-i spui dacă mergi la liturghie.

Inni mai simțea încă mirosul fetei. Pe coridoare se auzea zgomot de pași și jos, în hol, aștepta o mică procesiune — unchiul, mătușa și șambelanul, cu soarele de dimineață strălucind pe mătasea purpurie, care făcea ape, a eșarfei sale.

În biserică, Pergolesi, imnurile gregoriene, cei trei derviși dansatori, cu veșminte verzi, predica („*Acesta* este misterul pe care noi nu-l putem înțelege : El este și om *și* Dumnezeu. Datorită misterioasei lui naturi omenești noi avem partea noastră de divinitate. Adevăr vă zic vouă, ar trebui să fim copleșiți de bucurie în fiecare zi, totdeauna, în fiece oră, dar noi sîntem prea mici, prea nefericiți...“), binecuvîntarea, clopotele, luminările, s-au revărsat peste el. Le-a lăsat să treacă, privind ferestrele cu vitralii cu imaginile lor aceleași și totuși diferite dintr-o lume de care se despărțise pentru totdeauna. Ea o fi în biserică ?

Pe spătarul de lemn al băncii din fața lui fuseseră fixate plăcuțe de alamă cu numele lui asociat cu acela al unchiului său, Doders-Wintrop, dar, firește, ei nu i se permitea să stea acolo. A văzut-o doar în momentul cînd a ajuns în față să ia împărtășania, după ce a venit tocmai din fundul bisericii. Al patrulea pă-

cat de moarte comis de ea, s-a gîndit Inni și a urmat-o. Cînd s-a întors de la balustradă unde luase împărtășania, a zărit într-o fracțiune de secundă azima pe limba ei. L-a privit în ochi, și lucirile lor batjocoritoare erau ușor voalate de altceva, dar nu va afla niciodată de ce anume. El o iubea, ea va mărturisi sau nu totul și după cîteva săptămîni se va căsători cu soldatul ei din Coreea. Nu o va mai vedea niciodată. Acum a îngenuncheat și el, a văzut cum se apropie mîna preotului (carne de vițel) și pe moment a simțit impulsul să o muște rău, în schimb însă a scos limba. Substanța uscată, ușoară s-a lipit pentru o clipă de carnea moale, umedă a limbii sale. Apoi a înghițit și Dumnezeu a început să-și caute drumul în jos spre intestinele lui unde — faptul acum inevitabil — El se va transforma în sămînță. Nu în altceva.

Taads aștepta lîngă casă. Își terminase micul dejun și ceruse „să i se pună la pachet cîteva sandvișuri" pentru Inni, ca să aibă ce mînca în mașină. Cînd și-au luat rămas bun, mătușa lui i-a spus că a stabilit ceva cu Taads — ce anume, o să afle el mai tîrziu. A mai spus că s-a bucurat că l-a văzut că se duce să ia împărtășania și apoi și-a întors privirile. Pe Petra a mai văzut-o o dată, cînd s-a apropiat de ea, fata s-a dat un pas înapoi și a clătinat din cap aproape imperceptibil.

— Pa, i-a spus ea, apoi s-a întors și s-a îndreptat spre bucătărie. El a reținut imaginea ochilor ei verzi.

Mătușa lui a stabilit ca el să poată încasa dobînda de la o anumită sumă de bani. Nu e

mare, i-a spus Taads, dar e suficientă pentru un om de vîrsta lui. Să nu-și facă griji nici în privința viitorului, dar în momentul acesta nu i s-au dat mai multe detalii.

În anii care au urmat l-a vizitat pe Arnold Taads cu regularitate și întotdeauna urmînd același ritual : plimbarea, ora de lectură, gulașul, întotdeauna în aceeași atmosferă amară, chinuitoare a singurătății auto-impuse, ucigătoare, agravată de insomnia maniacală tot mai frecventă. Disprețul lui față de omenire se transformase în ură sălbatică. Iernile petrecute în „valea pustie" au devenit mai lungi. În 1960 Inni a primit de la el o primă și ultimă scrisoare :

„Dragă prietene, cîinele meu Athos a murit. A avut o tumoare pe creier. L-am împușcat chiar eu, dar sînt sigur că nu și-a dat seama. Împușcătura a răsunat insuportabil de mult — e foarte pustiu pe aici prin munți. L-am îngropat sub zăpadă. Cele mai bune urări, complimente Zitei. Al tău, Arnold Taads".

Peste cîteva luni a aflat de la mătușa lui că Arnold Taads a murit. Nu coborîse în sat să-și facă aprovizionarea obișnuită și atunci o echipă de salvare a pornit în căutarea lui. L-au găsit mort, înghețat, cu rucsacul gol, destul de aproape de cabana lui. Inni se întreba dacă sunase semnalul de alarmă alpin. Dar nimeni nu va putea afla. Omul înghețat a fost incinerat și acum nu mai există pe lume un Arnold Taads.

III.
PHILIP TAADS
1973

Filozofia ceaiului... e geometria moralei întrucît hotărnicește simțul nostru față de univers.

OKAKURA KAKUZO
„Cartea ceaiului"[1]

SÎNT ZILE, gîndea Inni Wintrop, cînd recurența unui fenomen de-a dreptul absurd încearcă, se pare, să demonstreze că lumea este o absurditate pe care e bine, e foarte bine chiar, să o abordezi cu nepăsare fiindcă altminteri viața ar deveni insuportabilă.

Sînt zile, de pildă, cînd întîlnești întruna schilozi, zile populate de prea mulți orbi, zile cînd vezi de trei ori la rînd cîte un pantof, pantoful stîng, zăcînd pe marginea drumului. Lucrurile acestea ar voi parcă să spună ceva, dar nu izbutesc. Îți creează doar un vag sentiment de neliniște, presentimentul că undeva s-ar afla un plan tenebros al mersului lumii, care permite doar să i se sugereze existența în acest mod stîngaci.

Ziua cînd soarta hotărîse ca Inni să-l întîlnească pe Philip Taads, de a cărui existență nu știuse pînă atunci, a fost ziua celor trei porumbei, Cel mort, Cel viu și Cel zănatic, care

[1] Okakura Kakuzo. Cartea ceaiului. Trad. de Emanoil Bucuța. În *:Itinerare spirituale,* București, Editura Meridiane, 1983, p. 88.

n-aveau cum să fie una și aceeași pasăre, fiindcă Inni îl văzuse mai întîi pe cel mort. Cei trei, ideea i-a venit mai tîrziu, făcuseră o tentativă de bunăvestire care într-un fel reușise deoarece întîlnirea cu Taads cel Tînăr căpătase o aură de mister.

Sîntem în anul 1973 și Inni trecuse granița celor patruzeci de ani, în cursul unui deceniu pe care nu-l privea cu ochi buni. Nu ar trebui să trăiești în a doua jumătate a nici unui secol, simțea el, și acest secol aparte era de-a dreptul cumplit. Anii crepusculari care se îmbulzeau unul în altul pînă cînd, în sfîrșit, avea să sosească mileniul, închideau în ei ceva trist și totodată ridicul. Ba conțineau și o contradicție : pentru a atinge suta, sau, în cazul nostru mia, erai silit să-i aduni, să le faci suma ; dar sentimentul ce se asocia procesului în cauză părea să aibă legătură mai ales cu scăderea. Parcă nimeni nu putea aștepta, dar mai ales Timpul, ca acele cifre tot mai prăfuite, tot mai mari, să fie în cele din urmă declarate nule și neavenite de revoluția unui șir de zerouri strălucitoare, perfect modelate, și apoi îndepărtate si trimise la mormanul de hîrtoage ale istoriei. Singurii oameni care păreau să aibă unele certitudini în aceste vremuri de așteptare superstițioasă erau Papa, al șaselea cu același nume, un italian în sutană albă, cu fața neobișnuit de chinuită, semănînd oarecum cu fața lui Eichmann, și cîțiva teroriști de diferite convingeri, care încercau zadarnic să anticipeze cazanul cel mare al vrăjitoarelor. Inni avea acum patruzeci de ani, dar faptul în sine nu-l necăjea prea tare.

Patruzeci, spunea el, „este vîrsta la care trebuie să faci fiecare lucru pentru a treia oară, altminteri vei fi nevoit să începi antrenamentul pentru rolul de bătrîn morocănos“. Și el se hotărîse pentru a doua soluție.

După Zita, Inni întreținuse o legătură de lungă durată cu o actriță care, în cele din urmă, pentru a se apăra, îl scosese din casă ca pe un scaun vechi.

— Îi simt, evident, lipsa, i-a spus el prietenului său, Scriitorul, dar nu ea îmi lipsește, ci absența ei. Oamenii de felul ei nu stau niciodată pe acasă. Depinzi de ei ca de un drog. Te dai rob lor.

Acum trăia singur și avea de gînd să rămînă așa. Anii treceau, dar scurgerea lor era sesizabilă doar în fotografii. Cumpăra și vindea lucruri, nu avea patima stupefiantelor, fuma mai puțin de un pachet de țigări egiptene pe zi și nu bea nici mai mult nici mai puțin decît prietenii săi.

Așa se prezentau lucrurile în dimineața strălucitoare de iunie cînd pe podul dintre Heerenstraat și Prinsenstraat, un porumbel s-a îndreptat zburînd drept spre el amenințînd parcă să-i străpungă inima. S-a izbit însă de o mașină care venea dinspre Prinsengracht. Mașina și-a continuat drumul, iar porumbelul a rămas inert pe asfalt, un obiect neînsemnat, cenușiu și prăfuit, care deodată a căpătat un aspect stupid. O fată blondă a coborît de pe bicicletă și s-a îndreptat spre porumbel în același timp cu Inni.

— Crezi că a murit ? întrebă ea.

Inni s-a lăsat pe vine și a întors pasărea pe spate. Capul porumbelului nu s-a răsucit odată cu restul corpului, continuînd să privească fix suprafața drumului.

— Finito, spuse Inni.

Fata a pus bicicleta jos.

— N-am curaj să-l ridic, zise ea, încerci tu ?

I se adresa cu forma familiară „tu“. „Cîtă vreme mă mai tutuiesc fetele înseamnă că nu sînt chiar bătrîn“, gîndi Inni, ridicînd porumbelul. Nu-i plăceau porumbeii. N-aveau nici o asemănare cu imaginea pe care și-o făcuse despre Duhul Sfînt, și faptul că marile și vechile promisiuni de pace nu duseseră la nimic, se datora, probabil, tot lor. Doi porumbei albi, uguind gingaș în grădina unei vile toscane, asta da, mai mergea, dar hoardele cenușii traversînd în marș piața Dam Square (cu pinteni la cizmulițe, și capetele lor executînd mișcările mecanice și idioate ale ciugulitului) nu puteau desigur să aibă nimic în comun cu un Spirit care își alesese, chipurile, tocmai acea formă ca să se pogoare asupra Mariei.

— Și ce-ai să faci cu el ? întrebă fata.

Inni s-a uitat în jur și a văzut pe pod o ladă de lemn a Consiliului municipal. S-a dus la ea. Era plină cu nisip. A așezat ușor porumbelul înăuntru. Fata l-a urmat. Un moment erotic. Bărbat cu porumbel mort, fată cu bicicletă și ochi albaștri. Era frumoasă.

— Nu-l pune acolo, zise ea. Muncitorii or să-l arunce direct la canal.

Ce mai contează dacă putrezește în nisip sau în apă, gîndi Inni, care adesea pretindea că după moarte ar prefera să fie pulverizat. Nu

era însă momentul potrivit pentru un discurs despre deșertăciunea existenței.

— Te grăbești ? întrebă el.

— Nu.

— Atunci dă-mi punga aia. De ghidon atîrna o pungă de plastic, din cele de la Librăria Atheneum.

— Ce ai în ea ?

— O carte de Jan Wolkers.

— Atunci merge să-l băgăm în pungă, zise Inni. Nu sîngerează.

A băgat porumbelul în punga de plastic.

— Urcă-te în spate.

— A luat bicicleta fără să se uite la fată și a pornit.

— Ei, strigă ea.

I-a auzit pașii repezi și a simțit-o cum a sărit pe portbagajul bicicletei. În vitrinele prăvăliilor surprindea imagini fugare ale unui tablou care semăna cu fericirea. Domn de vîrstă mijlocie pe bicicletă de damă, fată în jeanși și adidași pe portbagaj.

A pedalat pe Prinsengracht pînă la Haarlemmerdijk și a văzut de la distanță cum coborau barierele podului. Au descălecat și, în vreme ce podul se ridica încet, au zărit un al doilea porumbel. Stătea complet nepăsător în interiorul unei grinzi cu zăbrele de sub pod, în vreme ce se lăsa ridicat ca un copil pe o roată Ferris. Un moment Inni a simțit impulsul să scoată porumbelul mort din punga de plastic și să-l înalțe ca pe o jertfă de ispășire spre confratele său viu care se înălța încet, dar s-a gîndit că fetei n-o să-i placă gestul. Și apoi ce semnificație ar avea un asemenea gest ? L-a trecut un fior, dar, ca de obicei, n-a știut de ce. Porumbelul a coborît din nou și a dispărut invulnerabil sub asfalt. Și-au continuat drumul spre Westerpark. Cu mîinile mici bronzate, fata a săpat un mormînt în pămîntul negru și umed, undeva, într-un colț al parcului.

— E destul de adîncă ?

— Pentru un porumbel, da.

El a pus în groapă pasărea, care acum își ținea capul ca pe o glugă dată pe spate. Au nivelat împreună pămîntul afînat de deasupra ei.

— Mergem să bem ceva ? întrebă el.

— Mergem.

Moartea aceasta minimală, moartea însăși, sau ritualul sumar care a înconjurat-o, îi făcuse aliați. Trebuia acum să se întîmple ceva, chiar dacă acest ceva ar avea vreo legătură nedeslușită cu moartea. El pedala pe Nassaukade. Dimineață, cînd se sculase, lui Inni nici nu-i trecuse prin cap că va pedala acum pe aici cu o fată pe portbagaj, dar știa că o astfel de posibilitate există întotdeauna — și din viața lui ciudată asta îi plăcea cel mai mult, pentru că, gîndea el, îi oferea ceva invincibil. Privea chipurile oamenilor din mașinile care veneau din sens opus și înțelegea că viața lui era adevărată chiar dacă i se părea absurdă. Existau unele inconveniente — deșertăciunea, singurătatea, anxietatea — însă existau și compensații, și iată, întîlnirea cu fata era una dintre ele. Ea a fredonat ușor ; apoi a tăcut. Deodată a spus, luînd parcă o hotărîre :

— Aici locuiesc.

Nu era o simplă afirmație, ci mai degrabă o poruncă. Inni s-a supus și a urmat indicația degetului ei intrînd pe Hugo de Grootstraat. Cu un lanț gros, fata și-a legat bicicleta de măsurătorul de parcaj și apoi a deschis o ușă. L-a condus fără să scoată o vorbă, urcînd un șir nesfîrșit de trepte. În Amsterdam promiscuitatea se asociază foarte strîns cu scările, mai ales în cercurile tinerilor. El a urcat calm în spatele adidașilor, controlîndu-și respirația ca să nu ajungă sus gîfîind. Au urcat într-adevăr foarte sus, într-o cămăruță cu lucarnă. Plante, cărți într-o ladă de portocale, un poster cu Elvis Prisley, un exemplar din *Vrij Nederland,* chiloți albi și bleu deschis, atît de mici încît ți se tăia respirația, întinși pe o sfoară în fața ferestrei deschise. Noțiunea, gîndi el, de fericire amestecată cu melancolie e un clișeu, ca și camera fetei, ca și el însuși în această cameră. Toate lucrurile se întîmplaseră mai înainte. De fiecare dată doreai fierbinte să se întîmple din nou, dar ele se întîmplaseră mai înainte. Ea a pus un disc pe care Inni îl cunoștea destul de vag și apoi s-a întors spre el. E o generație, își dădu el seama, care nu pierde timpul. Te încalță și te descalță ca pe un pantof. Acțiuni eficace se succed unor hotărîri rapide. Uneori par mai mult și mai ales forme de activitate, atît.

Fata stătea drept în fața lui. Erau cam de aceeași înălțime și Inni o privea drept în ochii ei albaștri .Stăteau solemni, dar aveau o gravitate lipsită de consistență, o gravitate căreia i se vedea fundul. Ea nu suferise încă, dar faptul nu era întîmplător. Suferința, învățase el,

poate fi refuzată, așa cum se întîmpla frecvent în acele timpuri.

Ea l-a dezbrăcat, el a dezbrăcat-o, și s-au întins unul lîngă altul. Ea avea o mireasmă de fată. A mîngîiat-o și de două ori ea i-a împins mîna spre alte locuri ale trupului, spunînd, „nu, nu aici, acolo“ și apoi parcă a uitat de el. Corpul ca dispozitiv. Ea s-a integrat fără nici o poticnire în mecanism. E ceva foarte *dulce* în asta, gîndi el. El însuși se mișca greoi, ca o limuzină uriașă rătăcită pe un drum englezesc îngust, de țară. Peste cîțiva ani, jumătate din industria americană de automobile se va prăbuși tocmai datorită unui astfel de anacronism. Patul te putea încă învăța multe lucruri. El a stat nemișcat o vreme și a simțit mîinile mici (tenis ? baschet ?) răcorite de aer, mîngîindu-l pe spate.

— Ei, zise ea. Și apoi : cîți ani ai ?

El a și văzut scrisul care avea să-l treacă în jurnalul ei (nu, nătărăule, fiindcă ei nu țin jurnale în zilele noastre) și zise :

— Patruzeci și cinci. Era primul lucru care îi venise în minte.

— N-am cunoscut pînă acum un bărbat atît de în vîrstă.

Recordurile — altă boală a lor. Dar ei n-aveau nici o vină.

— Bine ar fi să nu-ți faci un obicei din asta.

— Mi-a plăcut foarte mult.

O sfîrșeală imensă îi cuprinse trupul, dar el s-a ridicat. Fata a răsucit o țigară.

— Vrei și tu ?

— Nu, mulțumesc.

S-a spălat la lavoar, dar știa că ea nu-l privește. S-a îmbrăcat. În curînd o să se termine vara. Viața e un happening.

— Unde te duci ?

— Am întîlnire cu un prieten.

Era adevărul-adevărat. Stabilise să se întîlnească cu Bernard Roozenboom. Bernard trecuse de cincizeci de ani. Împreună făceau aproape o sută. Oare cei de vîrsta ei tot prieteni își spun ? El s-a dus la pat, a îngenuncheat lîngă ea și a mîngîiat-o pe obraji.

— Ce zici, ne mai întîlnim, întrebă el.

— Nu. Am un prieten.

— Înțeleg. S-a ridicat. Nu prea repede, datorită împrejurării, și nu prea încet ca să nu pară prea bătrîn. Apoi a ieșit din cameră în vîrful picioarelor — nici el nu știa de ce — însă își imagina ce putea fi mai rău (fetița mea doarme).

— Pa !

— Pa !

De abia după ce trecuse de cîteva blocuri și-a dat seama că nici unui din ei nu întrebase cum se numește celălalt. S-a oprit și s-a uitat într-o vitrină cu produse electrice. I-au răspuns la privire mașini de călcat și storcătoare electrice de fructe. Și, în fond, ce sînt numerele ? Ce-ar fi avut în plus acest episod dacă el ar fi cunoscut numele fetei ? Nimic. Și totuși simțea că ceva nu este în regulă într-o epocă în care te poți culca cu oricine fără să ai nume și fără să știi numele partenerei. Dar bine, tu n-ai gîndit niciodată altfel, își spuse el cu glas tare, și a revenit la gîndul lui de mai înainte : ce sînt numele ? Aranjamente de litere care, cînd

sînt pronunțate, alcătuiesc un cuvînt și prin mijlocirea cuvîntului ai o oarecare posibilitate de a te adresa unei persoane sau de a o pomeni. De obicei aceste aranjamente mai scurte sau mai lungi au rădăcini îndepărtate în Biblie sau în istoria bisericii și sînt legate așadar, prin filiații devenite obscure pentru lumea contemporană, de ființe umane care trăiseră într-adevăr cîndva, ceea ce sporea misterul. E destul de arbitrar faptul că nu îți alegi numele, dar să presupunem că la maturitate ai avea posibilitatea să-ți alegi singur un nume ,așa cum fac anabaptiștii. În ce măsură vei *fi* atunci acel nume ? Citea numele de pe ușile de intrare pe lîngă care trecea. Însă erau nume de familie, ceea ce conplica și mai mult lucrurile. De Jong, Zorgdrager, Rooseveld, Stuut, Lie. Aici locuiau trupuri vii care purtau numele scrise pe plăcuțe pînă în clipa cînd mureau. După aceea, trupurile se dezintegrau, dar numele care le aparținuseră mai zăboveau încă prin registre, dări de seamă și calculatoare. Și totuși, undeva în cele unsprezece provincii trebuie să fi existat odinioară un cîmp cu trandafiri și ceva din acel cîmp de odinioară se mai păstrase în inscripțiile cu litere cursive fixate pe uși [1].

Gîndurile acestea aveau ceva neplăcut în ele, ceva ce nu se potrivea cu planurile lui pentru ziua de azi. Astăzi va fi o zi fericită, decretase Inni, și nimic nu-l va clinti din hotărîrea lui. În plus, această primă dimineață de vară îi aruncase în brațe o fată care îi scosese frigul hibernal din oase. Trebuia să fie recunoscător.

---

* **Rooseveld — cîmp cu trandafiri (oland.) (n. tr.).**

S-a hotărît să o numească Porumbița și a intrat într-o cabină telefonică să îl anunțe pe Bernard că o să întîrzie puțin.

După aproape o oră trecea peste Rokin-ul zgomotos și încins de arșiță, îndreptîndu-se spre magazinul lui Bernard, cînd deodată a avut un sentiment plăcut de anticipație. Bernard era ultimul dintr-un șir de negustori de obiecte de artă și se fortificase ca un crab în magazinul lui, cum se exprima el .Vitrina în care de obicei era expus doar un singur obiect, un desen italian din Renaștere sau un tablou mic al unui maestru prea puțin cunoscut aparținînd școlii olandeze, dădea impresia că nu urmărește să atragă vizitatorii, ci mai degrabă să-i îndepărteze.

— Locul dumitale e atît de neprimitor și de zăvorît, încît sînt absolut sigur că ai ridicat bariera culturală cel puțin cu un metru, îi spusese odată Inni.

Bernard ridicase din umeri :

— Cine vrea să mă vadă mă găsește, replicase el. Toți parveniții, constructorii proaspăt îmbogățiți, specialiști în boli de inimă și dentiștii — vocea căpătă inflexiuni profund disprețuitoare — cumpără artă *modernă*. În *galerii*. Ca să cumperi marfa mea ai nevoie de inteligență, însă nu numai de inteligența obișnuită ci și de judecată. Și asta se întîlnește rar în timpurile acestea. Există mulți bani disponibili în jurul nostru și banii disponibili nu știu nimic despre nici un lucru.

Inn întîlnise acolo doar cîțiva străini și pe un renumit istoric al artelor, dar asta nu spunea nimic. În genul de afaceri practicat de Bernard, un client putea să-ți asigure existența pentru șase luni de zile, și oricum, Bernard era bogat. Ca să ajungi la el trebuia să treci prin trei uși. Pe prima ușă, cea de la stradă, era pictat numele lui cu litere de aur — „litere englezești" — zicea Bernard. După ce îndrăzneai să o deschizi te pomeneai într-un hol minuscul, neașteptat de liniștit ,care ducea spre a doua ușă. Din acel moment, Rokin-ul rămînea departe — departe. Cum atingeai clanța lustruită și strălucitoare începeau să sună grațios niște clopoței. După aceea ajungeai în al doilea hol („nu-i așa că voi catolicii numiți asta pragul iadului sau poate o fi chiar Purgatoriul ?") și, de obicei, nu apărea nimeni încă. Prin perdelele de tul care separau vitrina, lumina zilei se filtra cu greu așternîndu-se pe covorul persan, care înăbusea zgomotul pașilor, și pe două sau cel mult trei tablouri atîrnate pe perete. Picturile te incitau să te gîndești mai mult la bani decît la artă („capcana mea de catifea"), trecea un timp pînă cînd o umbră lentă începea să se miște în lumina unei lămpi din spatele vitrinei — o lumină care, la această distanță, bătea doar pînă la genunchii vizitatorului („eu trăiesc în infern dar nu caut pe nimeni"). Ca să ajungi acolo trebuie să cobori cîteva trepte („trei trepte, întocmai ca la Careta de Aur, dar Casa de Orania nu cumpără obiecte de artă"). Încăperea era mică și întunecoasă. Se aflau acolo două birouri, unul pentru Bernard și unul pentru un secretar, cînd se întîmpla să existe un asemenea personaj. În rest mobila era alcătuită dintr-un fotoliu greu,

un Chesterfield jerpelit, pentru două persoane, și o pereche de dulapuri ticsite cu cărți de referință legate în piele, pe care Bernard nu mai avea nevoie să le consulte fiindcă le știa pe de rost.

— Salut, zise Bernard. Nu pot să dau mîna cu dumneata fiindcă îmi fac manichiura. Ți-o prezint pe doamna Theunissen. Dumneaei are stăpînire deplină asupra unghiilor mele încă de cînd eram copil.

— Bună ziua, doamnă, zise Inni.

Sub lumina crudă a unei lămpi mici de lucru, mîna dreaptă a lui Bernard zăcea ca un pacient anesteziat în mîna ei stîngă. Încet, ea pilea una cîte una unghiile roz, deasupra unui bol cu apă. Inni crezuse că Bernard seamănă cu baronul de Charlus, așa cum și-l imagina el, pînă în ziua cînd a văzut pentru prima oară portretul lui Lodewijk Van Deyssel de Kees Verwey — însă probabil că baronul nu ar fi fost încîntat de asemănarea cu ceea ce numea el „un israelit". Dar cum ar trebui să arate un israelit ?. În vremurile acelea nimeni nu mai știa sigur ,în special de cînd gazetele publicaseră fotografii ale femeilor-soldați israelieni cu părul de aur. Linia aristocratică a nasului lui Bernard se înrudea cu desenele renascentiste din colecția lui, părul său rar avea culoarea nisipoasă a nordicilor care se asortează așa de bine cu haina de tweed, iar ochii săi albaștri șterși n-aveau nimic din cireșele sălbatice și strălucitoare ale celui ce scrisese „À la recherche du temps perdu", sau așa cum prefera Bernard să pronunțe, „perdà". În plus, în afara lui Proust și a cititorilor lui nimeni nu-l văzuse

pe baron, dacă ar fi posibil cumva să vezi o persoană alcătuită din cuvinte. Totuși, dacă exista un om care se pregătea într-adevăr să devină un bătrîn morocănos, adică să devină ceea ce fuseseră la urma urmelor Charlus și Van Deyssel fiecare în felul său, atunci Bernard era acela. Scepticismul, aroganța, rezerva, tot ceea ce exprima chipul lui făcea aforismele mușcătoare întrebuințate împotriva prietenilor și dușmanilor să fie mai lezante ; independența financiară, inteligența ascuțită ca briciul, erudiția vastă și burlăcia lui încăpățînată îi accentuau această tendință. Hainele lui comandate la Londra ascundeau cu oarecare dificultate, o siluetă greoaie, oarecum rustică. Întreaga sa înfățișare (cum singur spunea) avea aerul sfidător al unor vremi apuse.

— Dragă prietene, presupun că ai venit să-mi arăți iar cine știe ce nimicuri.

Bernard Roosenboom era singura persoană care refuza să-i spună pe nume, acum, după ce trecuse de patruzeci de ani.

„Inni. Mă pufnește rîsul. Ăsta nu-i nume, e un mic zgomot. Innigo însă e și mai ridicol. Unii oameni cred că dacă dau copilului lor numele unei celebrități, geniul se va întrupa pe dată în odrasla lor. Innigo Wintrop, arhitectul renumit al lumii. Proiectele revoluționare ale lui Innigo Wintrop expuse la Tate Gallery".

Inni a așezat pe biroul secretarului cele două piese pe care le adusese.

— Să le vedem.

— După ce termini.

Nu voia să devină caraghios în fața manichiuristei.

— Nu contest faptul că ai un miros foarte fin, spusese odată Bernard, dar în cel mai bun caz ești un diletant și, sincer vorbind, ești doar un negustoraș oarecare.

Inni s-a așezat pe sofaua Chesterfield și a început să frunzărească Financial Times.

— Acțiunile Boeing au scăzut, acțiunile KLM sînt în scădere și nici dolarul nu se simte prea bine, spuse Bernard, care știa cîte ceva despre afacerile financiare ale lui Inni. Dacă anul trecut ai fi cumpărat desenul acela al lui Roghman de la mine n-ai arăta acum așa de întunecat. Cel puțin n-ai fi *pierdut* nimic.

— De cînd citești ziarul ? întrebă Inni împingînd foile roz la o parte.

— Nu-l citesc. L-a uitat un client.

— Presupun că venise să cumpere un Appel.

— Eu nu-s zarzavagiu ,zise Bernard Roozenboom. Arată-i doamnei Theunissen unghiile și Unchiul Bernard te va trata cu o lustruire a unghiilor.

— Nu, mulțumesc, mi le rod întotdeauna singur.

— Atunci servește-te singur cu un Porto.

Inni se simțea bine. Îi plăcea dulapul de mahon unde era ținut vinul de Porto, îi plăcea carafa de cristal și paharul din secolul al șaptesprezecelea a cărui culoare verde închis strălucea în bătaia lămpii doamnei Theunissen. Acum, că îmbătrînea, ideea banilor, a banilor în sine nu-l mai interesa. Banii care rămîn doar bani dispar ,se împut și se descompun cine știe pe unde. Sînt reîntineriți dar în același timp devorați — prosperitate și maladie

— procese ce se neutralizează reciproc și în mod plăcut, orice om care îi mînuiește într-o măsură mai mare sau mai mică este atacat de un gen aparte de cancer. Aici, pe domeniul lui Bernard, banii se amestecaseră cu un element mai nobil. Nu era talmeș-balmeșul acaparatorilor și al cărpănoșilor ci lumea liniștită a obiectelor care exprimă geniu și forță, unde banii rămîn mult, foarte mult în urma cunoașterii, a dragostei, a maniei de colecționar și a sacrificiilor aferente, a iraționalității oarbe. El își putea zugrăvi cu ochii închiși camera prietenului său situată deasupra biroului. Acolo, în dulapuri înalte erau depuse nenumăratele desene care alcătuiau inima colecției specializate a lui Bernard. Firește, și aceste desene exprimau bani, dar totodată ele reprezentau ceva ce avea să dăinuie dacă pentru vreun motiv sau altul și-ar fi pierdut valoarea monetară. Și apoi mai era camera secretă, unde se afla colecția particulară a lui Bernard pe care nu o arătase aproape nimănui, colecție ce întruchipa sensul vieții lui, după cum știa Inni, deși prietenul său cinic n-avea să recunoască asta niciodată. Stînd aici, el simțiea puterea tăcută a lucrurilor din jurul lui, care, în chip misterios, făureau o punte de legătură între el și oameni și vremuri de mult stinse.

După ce a plecat manichiurista, Bernard a cules de pe birou mapa lui Inni. A cercetat în tăcere prima foaie. Inni aștepta.

— Dacă ai fi înzestrat cu un instinct mai sigur al valorii lucrurilor ai ști ce țin eu acum în mînă, zise, în cele din urmă, Bernard.

— Ții în mînă obiectul acela tocmai pentru că sînt înzestrat cu un instinct sigur.
— Bravo, bine zis ! Și totuși nu știi ce este.
— Cel puțin am știut ce nu era.
— Cît ai dat pe ea ?
— Foarte puțin, cred, ținînd seama de tevatura pe care o faci. Ei, ce este ?
— Nu e ceva cu totul deosebit dar este drăguț.
— Drăguț ?
— Mă-nnebunesc după Sibile.
— Ete na ! văd și singur că e o Sibilă. Am *învățat* să citesc, știi asta.
— Un școlar catolic își cunoaște latina.
— Exact. Și de cine e ?
— De Baldini.
— Oare ?
Inni nu auzise niciodată de Baldini și se întreba cît de grozav era artistul.
— Da fapt noi nu știm aproape nimic despre Baldini, zise Bernard, construind cu acest „noi" congregația mondială a cărturarilor din jurul lui, congregație care, firește, îl excludea pe Inni.
— Nici noi nu știm, zise Inni și așteptă. Acum începea jocul de-a șoarecele cu pisica. Prietenii te decepționează foarte rar, fiindcă îi cunoști foarte bine, aici e toată nostimada.
— Este într-adevăr o gravură destul de convențională, elaborată, zise Bernard. Stîngace. Prietenul nostru Baldini nu era un mare maestru. Un maestru timpuriu ,asta a fost. Dar Vasari îl menționează. Este, să zicem o umbră a umbrei lui Botticelli.

Inni îl citise într-adevăr pe Vasari, la îndemnul lui Bernard, dar nu-și putea aminti nimic despre Baldini.
— Baldini ?
— Boccacio Baldini. A murit înainte de 1500. De ce ai cumpărat gravura ?
— Am considerat că e oarecum curioasă. Și N-ul de aici, care a fost tăiat așa de copilărește, știi, mi s-a părut că e amuzant.
— Hm ! Pe inscripția desfășurată stîngaci în colțul din dreapta, sus, al gravurii, figura o legendă și ultimul cuvînt al textului era REGINA. Fusese scris mai întîi RENGINA dar N-ul a fost tăiat mai tîrziu, categoric și definitiv, cu acel gen de cruce pe care analfabeții o folosesc în loc de semnătură.
— Văd. Dar de ce e curios ?
Au privit împreună Sibila libiană. Era așezată în interiorul unui cort larg de pînză, gravat convențional și părea să citească. În spatele ei voalul i se umfla sub o rafală de vînt, care, în mod inexplicabil, nu părea să mai afecteze vreun lucru din tablou. Partea de sus a mantiei era atît de bogat decorată încît chipul Sibilei plutea pe deasupra, alb și gol. Ochii păreau să privească dincolo de cartea pe care o ținea deschisă în poală și îi conferea chipului ei o expresie de detașare timidă, visătoare. O expresie de detașare, gîndea Inni, care se continuase de-a lungul a cinci sute de ani. Porumbelul mort îi apăru din nou în fața ochilor. Desenul unui porumbel putea să trăiască la nesfîrșit, dar nu și porumbelul. Un astfel de gînd nu semnifică nimic și totuși e teribil. Un cuvînt mare. Enigmatic.

— Clocește vreo profeție sinistră, zise Bernard. Are urechi de iepure, dar asta e probabil de la gena ei libiană.

— Pare mai mult o xilogravură, zise Inni.

— Niello, replică Bernard — și cum Inni nu a reacționat, continuă — Niello lucrează în email negru. De aici și tehnica gravurii. Și apoi, brusc ; nu-i prea rău lucrușorul ăsta, zău.

Capul palid purta o cunună de flori din care se desprindea un voal și voalul descria deodată o curbă stranie în spatele trupului, sfidînd toate legile naturii. Capul încununat era încoronat încă o dată cu un obiect mic, compact, în formă de piramidă, străpuns pe fiecare latură de trei frunze sau pene lungi și înguste.

Urechile ei ivorii, și fără îndoială foarte mici, invizibile sub coafura cu cosițe groase și blonde, nelibiene, îi confereau Sibilei, într-un fel, înfățișarea unui iepure uman, feminin.

— Așaaa, acum să-i găsim descrierea, ce zici ? spuse Bernard. Hai sus cu mine. Eu sînt farul menit să lumineze calea ignoranților care bîjbîie prin beznă.

Coridoare și căutarea febrilă a cheilor. Brusc Inni a trebuit să se gîndească din nou la fată.

Bernard a scos o carte dintr-un cufăr și a pus-o în fața lui Inni. *Early Italian Engravings from the National Gallery of Art.* În ordine alfabetică.

Inni a răsfoit catalogul și a găsit Sibila. Descoperirea i-a dat un sentiment de mîndrie, ca și cum gravura de-abia acum începea să existe. Și-a privit achiziția cu un respect sporit.

— Deci este expusă la Washington, zise el.

— Nu știu dacă este expusă. Au ei multe alte lucruri de expus. Însă se află aici, în catalog, asta e. N-ar fi rău să citești tot ce scrie despre ea. Ba nu, e totuși prea mult, cartea este exhaustivă. Fac o fotocopie pe care poți s-o iei cu tine cînd te duci la Sotheby.

— Cînd te duci *tu* la Sotheby, zise Inni.

— E-n regulă atunci. În caz că mă duc acolo.

Bernard a venit cu altă carte.

— Privește prietene, zise el, cîteva kilograme țapene de *iubire,* fiindcă această capodoperă a fost realizată cu toate ingredientele unei performanțe de excepție : răbdare nesfîrșită, cunoaștere vastă, dar mai presus de orice, iubire. A scris-o Frits Lugt, un bătrîn extrem de bogat care și-a transformat banii în timp, o chintesență a alchimiei. Privește. Toate mărcile colecționarilor. Ce zici, nu-i încîntător ? Nu cred că modestul nostru negustor de artă a băgat de seamă ,nu-i așa ?

— Ce să bag de seamă ?

— Că pe gravura dumitale se află o marcă a colecționarului. Ce altceva crezi că este asta ? și i-a arătat cu degetul o marcă bizară, mică, grațioasă, pe dosul gravurii.

— Mare minune să găsim asta undeva.

Inni a citit titlul cărții : „*Les marques de collections de dessins et d'estampes,* Frits Lugt, Amsterdam, 1921"

— Ajută-mă s-o caut, zise Bernard.

Inni a cercetat marca. Două picioare curioase, de insectă fără trup, flancînd trei linii verticale care se terminau cu un cerc mic.

— Seamănă mai degrabă cu simbolul sexual al unui trib de piei roșii.

— Continuă, zise Bernard. Ochiul contemplatorului. Pieile roșii nu și-au bătut capul ni-

ciodată cu Renașterea timpurie. Dacă îți dai silința o găsim cît ai bate din palme.

— Da' poate că nu e aici.

— Urlă în dumneata generația jalnică. În Lugt se găsește totul.

Avea dreptate. Două picioare de insectă, puse spate în spate, erau stilizate într-un R, inițialele lui Freiherr C. Rolas du Rosey (1862), général prussien, Dresde.

— *Estampes et dessins*, aceasta corespunde, zise Bernard. Așa era pe atunci. El citi cu voce scăzută : „...importante collection d'objets d'art, de curiosités... lui même a dressé première catalogue raisonné..." ehei, iuncherii aceia germani ! „...première vente 8 Avril 1863.." multe gravuri.., nu foarte deosebite... ha, ha, ...licitate la Leipzig... prețuri nu foarte mari... și astfel, prin misterioasa cale ocolită a tuturor lucrurilor, ajunsă la Roma, cloaca mundi... unde *renumitul* expert Wintrop... recunoaște imediat o gravură de Baldini... la o licitație... într-o dugheană.... ?

— O dugheană, da.

— ...și o cumpără pe o nimica toată. Felicitări. Nu se poate să nu scoți ceva din ea. Deci, cîteva luni nu va fi nevoie să intri în capitalul dumitale. Asta o să-ți dea chiar sentimentul că ai făcut și ceva efort. Și chestia cealaltă ce este ?

— O stampă japoneză.

— Doamne — dumnezeule !

— Poți să te uiți la ea ,nu-i așa ?

— Nu. Du-o la Riezenkamp. El este expertul. Eu nu știu nimic despre stampe. Nu reușesc să *văd* nimic în ele. În ce mă privește, îmi închipui că ele vin din Marte. Năsucurile arcuite stereotip, chipurile spectrale de marionetă, cu prea puțină sau prea multă expresie, sau fără nici una. Toate la fel. Omnivore, omnifume, omniboit, omnivoit .Dumneata nu ești în stare să alegi. E un semn sigur al lipsei de clasă. Iată de ce nu ești decît un diletant, adică un om căruia îi place totul. Viața e prea scurtă. Condiția umană nu permite așa ceva. Poți să consideri că un lucru este frumos cu adevărat numai cînd știi ceva despre el. Cine nu selecționează se scufundă în mlaștină. Superficialitate, lipsă de atenție. A nu ști în realitate nimic despre nici un lucru, chipul implicit al diletantismului. A doua jumătate a secolului XX. Mai multe șanse pentru fiecare. Mai multă lume care știe cîte puțin despre cît mai multe lucruri. Răspîndirea cunoașterii pe cea mai întinsă arie posibilă. Cine vrea să patineze pe suprafață riscă să cadă prin gheață. Așa grăit-a Bernard Roosenboom.

Au coborît în magazin.

— Știi unde îl găsești pe Riezenkamp ?

— Pe Spiegelgracht.

— Transmite-i complimentele mele. E un om de toată lauda.

Afară, Inni s-a năpustit din nou prin lumina soarelui. Lucrurile și oamenii păreau poleiți cu un strat de fericire. Orașul, care în ultimii ani luase înfățișarea unei fortărețe supusă demolării, părea incandescent. Lumina dansa pe apa canalului Rokin. A cotit spre Spui și a văzut în depărtare pîlpîirea verde deschis a copacilor de la Béguinage. Acolo i-a apărut al treilea

porumbel care a făcut ceea ce, după știința lui Inni ,nu făcuse niciodată pînă atunci vreun porumbel : a creat o operă de artă. Pentru realizarea ei s-a dovedit ,așa cum se cerea, capabil de un mare sacrificiu. Porumbelul a zburat cu o forță uluitoare spre vitrina prăvăliei lui Bender, în spatele căreia piane și clavecine mari stăteau nemișcate în așteptarea viitoarelor genii. S-a produs o izbitură sonoră. O clipă pasărea a dat impresia că s-a încastrat în geam pentru totdeauna. Dar pasărea a evitat prăbușirea bătînd cu disperare din aripi, pe loc, și apoi s-a îndepărtat în zbor ca un avion scăpat de sub control. A rămas o operă de artă, fiindcă exact deasupra înălțimii capului, pe geamul vitrinei a apărut în mizeria și praful străzii, forma perfectă a unui porumbel în zbor, parcă cu pană, cu aripile larg deschise. Izbitura imprimase pe sticlă dublura necorporală a porumbelului.

Oare ce încearcă să-i spună acești porumbei ? Nu știa, dar a dedus că această ultimă comunicare, profeție, avertizare sibilinică, nu avea cum să fie cu adevărat un semn rău. În definitiv, spre deosebire de colegul său mort, ultimul porumbel se îndepărtase zburînd oarecum nesigur și se pierduse în cerul azuriu lăsînd în urmă numai spiritul său sub formă de pulbere.

În magazinul lui Riezenkamp domnea o demniate diferită de cea din magazinul lui Bernard. Un Budha nemișcat din bronz, cu mîna dreaptă întinsă într-un gest ce părea să exprime respingere, — dar, după cum a aflat mai tîrziu Inni, impresia era eronată — privea fix

peste Spiegelgracht într-o totală și eternă uitare de sine. Pe buzele sale senzuale plutea un zîmbet palid, însă altminteri expresia era severă. Coafura lui în formă de piramidă i-a amintit lui Inni în treacăt de Sibila libiană. Porumbei, oracole, predicatori — nu încape îndoială ,forțele oculte îl vizau astăzi pe el. A privit îndelung lobul urechii ,negru, disproporționat de lung, al statuii scunde. Fusese un om viu în secolul al VI-lea și imaginea lui stătea acum comod în vitrina unui magazin, într-o lume care nici măcar nu existase în timpul vieții sale.

Deodată Inni a simțit că atenția îi era atrasă spre altceva, cu atîta putere încît părea să acționeze asupra-i o lege naturală, silind bietul său trup să se îndepărteze de Cel Iluminat și să se îndrepte cu picioare de plumb spre vitrina de alături. Acolo un bărbat mic de statură, cu înfățișare orientală, privea intens în galantar, uitînd complet de lume. Și omul și obiectul contemplat erau sortiți să joace un anume rol în viața sa. Întrucît omul și obiectul erau de neconceput separat, Inni a presupus că bolul — căci obiectul la care se uitau acum amîndoi era un bol — îl atrăsese spre el în acest moment semnificativ prin intermediul omului. Bolul stătea sigur de el în galantarul căptușit cu mătase de culoare verde, o nuanță imposibil de definit. Micul soclu pe care stătea era de asemenea verde, la fel ca și fundalul și pereții laterali ai galantarului. Un bol negru. Însă cu aceasta nu am spus încă nimic.

Unele lucruri exprimă liniște ; altele degajă forță, însă nu e întotdeauna limpede pe ce se

întemeiază această forță. Pe frumusețe, poate, dar cuvîntul are o conotație eterică, subtilă, ce pare să contrazică ideea de putere. Pe desăvîrșire — însă aceasta evoca probabil greșit o idee de simetrie și logică ce lipsea categoric aici. Era un bol, așadar, era rotund, firește, însă nu se putea afirma cu toată certitudinea că rotunjimea lui e perfectă. Înălțimea lui nu era egală în toate punctele. Pereții — ei nu, nu e modul cel mai fericit de exprimare — interiorul și exteriorul aveau o pîlpîire și totuși emanau o anume asprime. Dacă ar fi stat într-un alt loc sau printre alt fel de obiecte, l-ai fi putut lua drept opera unui talentat ceramist danez. Însă în această poziție solitară, de forță, ipoteza era exclusă. Și astfel stătea acolo pe micul său soclu, negru, strălucind stins și totuși aspru, pe un suport prea firav, pare-se, pentru *greutatea* lui, care firește, însemna *pondere,* cu toate că dacă spunem *pondere* nu exprimăm cu acuratețe impresia. Stătea acolo și exista. Semantică ? Fie ! dar în ce mod l-am putea descrie în acest caz ? Să spui că trăia ? Era tot o formulare palidă. Modul cel mai adecvat de a exprima impresia era, probabil că oala, bolul sau oricum te-ai fi străduit să numești obiectul solitar, nu părea făcut de mîna omului ci se născuse spontan. Era literalmente *sui generis.* Se crease singur și domnea peste sine și îi domina pe cei ce îl priveau. În fața lui te cuprindea spaima.

Inni avea sentimentul că omul de lîngă el dorește să-i vorbească. De aceea, sau pentru că s-a temut să nu-i tulbure transa, Inni a urcat cele cîteva trepte ale scării și a intrat în magazin. Aici te aflai în Asia sau, mai curînd, într-o abstracție a Asiei, rarefiată și impunătoare. I-a venit în întîmpinare un bărbat în costum de casa, care contrasta cu locul, dar într-un asemena mod încît obiectele răzlețe și aranjate în mod inteligent căpătau un aer de realism banal — și astfel faptul că puteau fi într-adevăr vîndute devenea cu desăvîrșire plauzibil. Pentru prima oară Inni a înțeles cu uimire cît de stranie e meseria de negustor de obiecte de artă.

— Domnule Wintrop, zise omul, sînt informat de venirea dumneavoastră. Bernard Rozenboom mi-a telefonat cu puțin înainte.

Și îi furnizase, fără îndoială, o descriere perfectă, gîndi Inni. Oare cum l-o fi descris ? Va trebui să-l întrebe. Eh, stilul lui Bernard ! să telefoneze. N-o să afle niciodată dacă Bernard telefonase pentru a-l ajuta sau pentru a revendica o parte din credit în situația cînd el dăduse, într-adevăr, peste ceva deosebit.

— Am bănuiala că din cînd în cînd faceți descoperiri splendide.

— Am fost norocos o dată sau de două ori, zise Inni, dar în domeniul dumneavoastră sînt orb și surd. N-aveți decît să rîdeți de mine dacă vă place.

Inni a despachetat stampa și i-a dat-o bărbatului care a cercetat-o tăcut o clipă și apoi a pus-o pe birou.

— Firește, n-am să rîd de dumneavoastră. V-ați apropiat foarte mult de marea valoare. Cred să stampa, xilogravura dumneavoastră aparține perioadei *ukiyoe.* Nu știu dacă termenul vă spune ceva. Viața efemeră, un concept

din istoria artei japoneze. Dacă doriţi am să vi-l explic cîndva. însă omul care a făcut stampa nu era, firește, un mare artist, ca de pildă Utamaro. Dacă ar fi fost așa, și dacă dumneavoastră, să zicem, aţi fi cumpărat stampa întîmplător și deci la un preț foarte scăzut — dar să vă spun drept o asemenea șansă este aproape imposibilă, deși nu poți să știi niciodată — aţi fi putut trăi pe picior mare la Capri, o perioadă foarte, foarte lungă de tmp.

Și de ce tocmai Capri ?! Eh, dar ce contează !

— Bun, și-atunci, ce este ?

Fața albă, mare a lui Riezenkamp s-a aplecat numaidecît peste stampă, ca și cum ar fi vrut să scoată figura feminină din textura hîrtiei. Ochii lui au parcurs-o de la dreapta la stînga și de sus în jos.

— E un lucrușor drăguț dar lipsit de rafinament. Sper că n-aţi plătit prea mult pentru ea ?

— Nu prea mult.

— Bun. Am să vă arăt deosebirea. S-a îndepărtat și s-a întors cu o carte voluminoasă.

Cîte cărți am văzut eu astăzi ? gîndea Inni.

— Iată, este o stampă faimoasă de Utamaro. Chiar dacă nu sînteţi deprins să contemplaţi asemenea lucruri, ceva tot trebuie să simţiţi.

Era portretul unei femei. Mîna lui Riezenkamp a schițat cîteva mișcări și apoi s-a așezat pe marginea paginii.

— Cînd veţi privi atent pentru prima oară nu veţi descoperi multe puncte de contact. Vreau să zic, cu lucrările pe care sînteţi deprins să le contemplaţi.

Avea dreptate. Pe suprafața mare, în culori deschise, a feței ei nu existau nici umbre, nici nuanțe. Era indiscutabil senzuală, dar îndepărtată, inabordabilă. Gura minionă stătea întredeschisă, ochii fără gene erau, de asemenea, foarte mici și păreau să nu exprime nimic, iar nasul era o simplă linie arcuită. Fără nici o variație de culoare zona feței se continua în decolteul care, cu maximă economie de linii, sugera proeminența sînului drept, în mod bizar, în colțul din stînga jos, al stampei. La umărul stîng chimonoul verde se bomba înainte și în sus într-un mod ce nu i se părea logic lui Inni, însă nici umflarea spre spate a voalului Sibilei nu fusese logică, cu deosebire că acolo păruse stîngace, iar aici poseda o forță dramatică indefinibilă.

— Ce înseamnă caracterele acelea din colțul stîng de sus ?

— Numele curtezanei și numele bordelului ei.

Inni a privit din nou. Singurul lucru lasciv din stampă era linia minimală a sînului. Fața rămînea abstractă. Nu aveai nici un motiv să o atingi. Probabil că oricum era interzis. După cum nu era de presupus că vei săruta prostituatele din Amsterdam. Dar gheișele nu erau prostituate.

— Și aici, jos ?

— Emblema și numele artistului. Dacă, — zise vocea care se afla acum deasupra lui și avea ciudate inflexiuni, o tonalitate care separa un teritoriu și, în consecință, părea în același timp foarte îndepărtată de orice orientalism — dacă aţi examina doar culorile, tratarea coloristică în sine, aţi constata cît de so-

fisticată este compoziția. Priviți, de pildă, masa părului negru strălucitor adunat în creștet. Totul pare atît de simplu, dar desigur, lucrurile nu stau chiar așa. Stampa dumneavoastră este foarte plăcută. Era un produs obișnuit în timpurile acelea și probabil provine din cine știe ce broșură, un ghid al districtului cu lampioane roșii, să zicem, ha, ha. Fără îndoială, este mult mai recentă decît cealaltă, dar pentru noi prezintă atracția exoticului. Doriți să beți ceva ?

— Mulțumesc.

Inni, care stătuse aplecat peste stampă, s-a îndreptat și a privit insistent în ochii bărbatului ce se mai afla în dreptul vitrinei, pe stradă.

— Un observator atent, zise el.

— Foarte, zise Riesenkamp. Și nu numai atît. Știe totul despre bol. Cu asemenea clienți aș putea trăi. Dar adevărații fanatici nu au bani. Poate să sune ciudat în gura mea dar, întrucît arta a devenit din ce în ce mai mult o problemă de investiții, farmecul s-a cam spulberat. Nechemații cumpără mărfurile bune. Mai bine zis, pun să li se cumpere. Au slujitori extraordinar de pricepuți care mai întîi s-au vîndut pe ei înșiși.

Riezenkamp a făcut un semn de salut cu mîna și bărbatul de afară i-a răspuns înclinînd capul.

— Vine numaidecît înăuntru. Ciudată creatură, dacă nu-l cunoști, dar mie îmi place. Iar într-o bună zi va cumpăra ceva de la mine, un obiect de mare valoare. Dar nu asta contează... Vocea s-a depărtat... fiindcă în acel moment intraseră doi japonezi și, odată cu ei, străinul acela atent. De-abia acum a băgat de

seamă Inni aerul foarte oriental al bărbatului. Se deosebea doar prin veșminte de japonezii cu hainele și cravatele lor elegante. Purta pantaloni albi din pînză de in, o cămașă fără guler și, în picioarele goale, sandale extrem de simple. Japonezii rămăseseră pe prag și făceau o suită de mici plecăciuni. Silueta înaltă a lui Riesenkamp s-a înclinat în semn de răspuns și apoi negustorul s-a retras în biroul lui împreună cu japonezii. Fără să scoată un cuvînt, bărbatul în alb a traversat camera și s-a oprit lîngă un paravan. Apoi a spus brusc :

— Am observat că vă interesează bolul *raku*.

Inni s-a întors spre el și a zis :

— Doar obiectul în sine. Nu știu nimic despre aceste lucruri și n-am mai văzut ceva asemănător pînă acum. Ai zice că emite un fel de amenințare.

— Amenințare ?

— Firește, spun prostii. M-am pomenit vorbind, dar nu asta am vrut să spun. De fapt am vrut să spun putere, forță.

— Dacă asta ați fi vrut să spuneți, ați fi spus-o. Însă, firește, ați vrut să spuneți exact ce ați spus. Amenințare.

S-au îndreptat împreună înspre vitrină. Bolul se afla acum sub ei, așa că Inni îi vedea interiorul și avea senzația că privește în adîncul unui ochi sau într-o vîltoare neagră, adîncă, infinit redusă la scară. Bolul îi privea la rîndul său, gol, cu licăriri negre, mesager al unui univers în care neinițiații n-aveau ce căuta.

— *Kuroraku*, spuse omul de lîngă el. O adevărată formulă magică ; și iluzia că, prin rosti-

rea cuvîntului puterea misterioasă a bolului putea fi supusă.

După o jumătate de oră Inni știa despre ceramica *raku* mai mult decît ar fi fost în stare sau ar fi dorit să rețină — fiindcă în vreme ce vocea catifelată, oarecum tărăgănată îl învăluia în nume de maeștri și boluri, vîrîndu-i pe gît dinastii de ceramiști, adevărați regi ai unor pierdute tărîmuri mitice — Raku IX... Raku al X-lea — el știa că arta bolurilor, a *kakemono*-u-rilor, a statuilor lui Budha, a *netsuke*-u-rilor îi va rămîne întotdeauna străină, deoarece izvora dintr-o cultură și o tradiție care nu erau și nu puteau să devină niciodată ale lui. Îl încercă pentru prima oară sentimentul că era prea bătrîn pentru a mai întreprinde ceva nou. Toate acestea făceau parte din lumea din care trăia el, dar fiecare obiect avea o semnificație ce transcedea frumusețea lui exterioară. Cîtă vreme se mulțumea doar să privească și își considera contemplarea ca o pură experiență estetică, totul era în regulă, dar îi displăcea profund constatarea că sînt atîtea de învățat despre fiecare obiect în parte. Ar avea nevoie de încă o viață pentru asta, ar trebui să se nască din nou, fiindcă singura și unica lui naștere îl exclusese din această lume stranie prin însuși momentul și locul în care se produsese. Dincolo de voința lui se făcuse o opțiune și lui nu-i mai rămînea decît să o continue, să persevereze.

Bernard avea dreptate. Există lucruri la care trebuie să renunți chiar dacă ele sînt posibile. Era acum trecut de patruzeci de ani și știa sigur că nu va deveni pianist nicicînd sau nu

va învăța japoneza. Dar în același timp această certitudine îl întrista, de parcă viața, în cele din urmă, începea să-și arate limpede limitele, iar moartea se zărea la orizont. Nu-i adevărat că toate lucrurile sînt posibile. Fuseseră posibile cine știe cînd, dar acum nu mai erau. Erai ceea ce probabil aleseseși să fii ; iar el, Inni, era omul care se pricepea să citească un timpan romanic, știa ce simboluri sînt caracteristice pentru fiecare evanghelist, recunoștea lesne aluziile la mitologia greacă dintr-o pictură renascentistă, și cunoștea atributul specific al fiecărui sfînt din iconografia creștină „Und" cîntă el imperceptibil, în timp ce vocea didactică interioară continua, „das ist meine Welt, und Sonst gar nichts". (Asta-i lumea mea, și în rest nimic.)

Odată, în catedrala din Toledo văzuse mai mulți turiști japonezi care treceau cu ghidurile în mînă pe lîngă Patimile Domnului. La fiecare scenă nouă se îngrămădeau ca o mică turmă în jurul călăuzei lor. Mai lipsea doar un cîine ciobănesc care să-i muște de gleznă cînd rămîneau în urmă ; ascultau cu atenție cum o femeie tînără și serioasă făcea relatarea uguită, gîlgîită, a evenimentelor ciudate pe care le trăise fiul masochist al crudului Dumnezeu occidental. Asta îi amintise de propria lui vizită la Chieng Mai, în Tailanda de Nord, unde rătăcise din templu în templu, la fel de neajutorat, cu ghidul turistic în mînă. Cărțile nu spun minciuni și el lăsase să-i picure adînc în creier faptele, datele și stilurile arhitectonice. Însă în același timp persista sentimentul acela sfîșietor al neputinței, fiindcă nu era în stare să

vadă de ce o clădire era mult, mult mai veche decît alta, nu știa să citească semnele ,și-n ultimă instanță, fiindcă nu se născuse tailandez. Nuanțele care dădeau acelor lucruri savoare aveau să-i rămînă necunoscute fiindcă, pur și simplu, nu erau ale lui. Chiar în catedrala colonială din Lima, unde se simțea mult mai acasă, Inni hotărîse să lase totul să-i defileze prin fața ochilor doar ca un decor splendid, atît și nimic mai mult. Omul nu are o mie de vieți. Are doar una.

Vocea de lîngă el spunea că Raku al IX-lea era fiul adoptiv al lui Raku al VII-lea, și un mult mai mare ceramist decît fratele său Raku al VIII-lea, dar Inni încetase să mai asculte. L-a văzut pe Riezenkamp conducîndu-i pe japonezi și urmărindu-i, de după perdelele de tul ale ușii, cum se îndepărtează. Micul grup s-a dus pînă la pod gesticulînd în lumina strălucitoare a soarelui ca un cuplu de mari marionete fantomatice. Apoi una dintre marionete s-a întors, s-a transformat din nou în ființă umană, și s-a îndreptat spre magazin. Riezenkamp s-a întors repede în biroul lui, de unde n-a ieșit multă vreme, deși se auzise clinchetul clopoțelului de la intrare. Acum conversația a fost mai scurtă.

Vocea de lîngă Inni, care tocmai începuse un discurs despre ceremonia ceaiului, s-a întrerupt fiindcă duo-ul nepotrivit, negustorul și clientul, uriașul și piticul, se deplasa în direcția vitrinei unde trona bolul. Pe fețele lor se citea expresia atît de cunoscută lui Inni și care însemna doar un lucru : cele două părți ajunseseră la un acord privitor la același obiect, chiar dacă intențiile lor erau diferite. Amîndoi urmau să obțină ceva — japonezul, bolul, negustorul, banii. Buna creștere tempera orice manifestare a lăcomiei care îi stăpînea. Ce a urmat a avut aspectul oficierii unui act sacru. Cu o cheie mică Rhiezenkamp a deschis galantarul ca și cum ar fi umblat la un chivot. Se va petrece ceva îngrozitor, gîndi Inni. Un asemenea bol nu se lăsa îndepărtat fără pedeapsă. A observat că obrazul bărbatului de lîngă el devenise ca de cenușă, pe sub tenul măsliniu. Ochii negri urmăreau cum mîinile mari și albe ale anticarului se închid în jurul bolului și-l ridică scoțîndu-l din galantar. O clipă Inni s-a gîndit că bărbatul ar fi vrut să spună ceva, dar buzele palide, golite de sînge, au rămas strînse pe un chip care semăna el însuși cu o mască japoneză. Dar ce exprima masca ? Ură, fără îndoială, dar și neputință produsă de o imensă durere. Iată, omul acesta, gîndi Inni, a devenit de multă vreme imun față de durerile oamenilor, dar și-a investit toată capacitatea de suferință în acest bol negru.

Japonezul a luat bolul. Ce concordanță între mîinile lui și bol ! L-a așezat cu grijă pe birou, s-a aplecat peste el și repede, și cu un zgomot șuierat a sorbit aerul cu gura și a rostit ceva, cu sunete lungi, profunde, guturale. De abia atunci a putut Inni să vadă bolul ca lumea. O bandă de puncte mai luminoase, aspre, se desfășura ca o cale a laptelui cenușie prin întunericul adînc al interiorului negru. Cine ar îndrăzni să bea din el ? Lampa de deasupra capu-

lui se reflecta în fundul bolului însă bolul ezita, se pare, să înapoieze lumina ce i se trimitea cu atîta generozitate și o păstra lacom în interiorul pămîntului negru și profund din care fusese lucrat. Pentru a doua oară în această zi Inni s-a gîndit la pămîntul în care îngropase porumbelul și acum, în ziua aceasta însorită, se întîmpla un fapt sinistru, legat de bărbatul nemișcat de lîngă el, de privirea fixă a cumpărătorului japonez și de obiectele acelea tăcute, zăvorîte în sine, din jurul lui.

— Ei, domnule Taads, zise deodată anticarul, regret, dar asta e. Regula jocului. Totuși, știți la fel de bine ca mine că mai există boluri raku. Cu o mișcare a mîinii l-a poftit pe japonez în birou. Cumpărătorul a cules bolul și l-a urmat încet și grav.

— Taads, zise Inni. Am cunoscut odinioară pe cineva cu numele acesta. Dar el... Inni s-a controlat la timp. N-ar fi fost de bon ton să spună „dar era un alb". Taads l-a privit îndelung, în tăcere.

— N-am nici un fel de rude, zise el în cele din urmă. Nu mai știu pe nimeni cu numele Taads. Singurul Taads pe care l-am cunoscut a fost tatăl meu, dar el a murit. A scris cîndva o carte, despre munți. N-am citit-o.

— Arnold Taads ?

— Da. Era tatăl meu. Dar asta n-a însemnat mare lucru pentru el. L-ați cunoscut ?

— Da.

— A pomenit de mine ? Mă numesc Philip.

— Nu. Nu mi-a spus niciodată că ar avea un fiu, dar știam că are o soție.

— Avusese, mai exact. A chinuit-o pe mama mea pînă a băgat-o în groapă. A părăsit-o cînd eram foarte mic și de atunci n-am mai știut nimic de el. Cred că era un om dur, egocentic. O adusese pe mama din Indii. Presupun că nu v-a vorbit niciodată despre asta. A revenit în țară cu mama și cu un parong. Parongul l-a păstrat.

S-a întors vrînd parcă să arate că în ce-l privește subiectul era închis și a privit îndelung la spațiul gol unde fusese bolul.

— Mai întîi le-au risipit și acum le adună din nou. Rosti vorbele cu amărăciune și o clipă tărăgănarea i-a dispărut din glas. — Să ieșim de aici.

— Voiați să cumpărați bolul ?

— Da, dar n-am bani deloc. Ar trebui să fac economii ani îndelungați pentru acest bol.

Noul Taads care-i pătrunsese în viață a ieșit din prăvălie. Inni l-a urmat. Acum merg din nou în spatele unui Taads, gîndi el. De abia mult mai tîrziu și-a amintit că uitase să-și ia rămas bun de la anticar și că lăsase acolo stampa. Viața efemeră.

— N-ați vrea să bem ceva ? întrebă el.

— Îmi displac barurile. Și după cîteva momente. Spuneți-mi, cum l-ați cunoscut pe tatăl meu ?

— E o poveste lungă.

— Dacă doriți, veniți și povestiți-mi-o la mine acasă. Locuiesc în Pijp. Nu-i departe.

— Mulțumesc.

Trecură pe lîngă Rijksmuseum, care se întindea strălucind sub acoperișurile sale înalte, ca o cutie de bijuterii făcută din cărămidă, și

apoi, de-a lungul apei legănate, lucitoare a canalului Ruysdaelkade. Rațe și pescăruși, măcăind și țipînd.

Universul lui Philip Taads era aproape la fel de idiosincratic ca și al tatălui său. Traseul care ducea la locuința lui nu-ți permitea nici măcar să bănui unde vei ajunge și contrastul cu ruinarea, care încă de pe atunci — ca vestitoare a desfigurării ce avea să îndurereze mai tîrziu întreaga citadelă — măcina străzile de secol XIX asemenea unei tumori vorace, îți tăia literalmente respirația. Bărbatul mărunt nu privea nici în sus, nici în spate, ca și tatăl său ; iar Inni îl urma croindu-și drum printre carcase de mașini mîncate de rugină, pungi de plastic pline cu gunoi strălucind rău prevestitoare, și furgoane pentru distribuirea mărfurilor parcate pe două rînduri, spre o ușă, solitară, coșcovită, în spatele căreia scări abrupte, întunecoase, duceau spre un punct terminus ce nu se putea zări de jos. Inni avea sentimentul că a plecat în pelerinaj, o penitență în perfectă concordanță cu Arnold Taads și cu propriul său trecut dar fără nici o legătură cu orientalul subțire, tăcut, cu chip introvertit de călugăr.

Camera în care au intrat era foarte luminoasă și la prima vedere părea complet goală. Toate lucrurile erau albe. Te găseai departe de lume, într-un peisaj montan rece și rarefiat sau mai curînd într-o mănăstire din creștetul Olanda. Încet, Inni a început să distingă obiec-
munților. Fără îndoială, nu erai oricum, în

tele din spațiul gol — cîteva paravane albe suspendate de tavan, în dosul cărora nu se vedea nimic, un pat jos, din lemn, aproape o scîndură, acoperit cu un cearșaf și, de aceea, semănînd mai mult a catafalc. Era limpede că și acest Taads trăia absolut singur. Nu era aici nici măcar un cîine ca să tulbure spațiul și liniștea. Prin aer plutea un miros slab de tămîie. Philip Taads i-a arătat o pernă din mijlocul podelei, iar el s-a așezat într-o poziție orientală pe o pernă asemănătoare. Inni s-a lăsat în jos stingherit și a încercat la rîndu-i să adopte el însuși o oarecare poză orientală, dar s-a fixat într-o poziție semiculcată, cu mîna sub bărbie, o atitudine de pașă pe care, așa cum avea să constate mai tîrziu spre satisfacția sa, Cel Iluminat însuși o adoptase uneori. Și acest Taads avea o înfățișare severă, însă Inni îmbătrînise prea tare și nu se mai lăsa intimidat de bărbații, morți sau vii, ai familiei Taads.

Părinți și copii. Philip Taads nu vorbea și părea să se balanseze ușor, înapoi și înainte, în ritmul unei rugăciuni interioare ce se repeta, așa că Inni a putut să dea frîu liber gîndurilor sale.

Într-o privință fiul părea să nu semene cu tatăl, căci bătaia unui ceas nu a produs nici o schimbare perceptibilă a situației. Timpul deci nu juca nici un rol aici. Ce simt eu, de fapt, în momentul acesta ? se întreba Inni. Un fel de repulsie obositoare, ăsta-i cel mai exact diagnostic. Sînt lucruri care nu ar trebui să se repete și orientalul cufundat în meditație

n-ar fi trebuit să apară plutind ca un nor prin fața amintirii tatălui său. Ce bizar, gîndi Inni : amintirile rămîn singura noastră certitudine. Cine se amestecă în ele este privit ca un intrus. Se vedea silit să coboare în trecut, poate să îl reconsidere, Dumnezeu știe. Mătușa Thérèse, Petra, cîinele. Oh, se deschideau atîtea uși, cînd ar fi fost mai bine să le fi lăsat închise. Ceea ce se afla în dosul lor fusese complet clasificat și asta era de ajuns. Refuzul de a accepta noi amintiri e o caracteristică a îmbătrînirii.

— Tatăl meu mă disprețuia, zise Philip Taads.

— Nu avea cum să vă cunoască.

— N-a vrut să mă cunoască. Nu suporta gîndul de a lăsa o urmă a trecerii lui prin lume. Înțeleg asta, fără îndoială, dar cînd eram copil mi-a fost foarte greu. N-a vrut să mă vadă niciodată. Mi-a negat existența. Da' tocmai voiați să-mi povestiți cum l-ați cunoscut.

Inni a povestit.

— De dumneavoastră a avut mai multă grijă decît de mine.

— Nu erau banii lui. N-a trebuit să facă eforturi pentru asta.

— După cum vorbiți, am impresia că l-ați plăcut.

— Da, l-am plăcut.

E oare adevărat ? Pentru el, Arnold Taads fusese omul căruia nu i se potrivesc asemenea categorii ; fiind un fenomen natural, ceva ce se întîmplă pur și simplu să fie. Îl irita gîndul că acum era silit retrospectiv să-și definească impresia. Întîlnirea prezentă n-avea

absolut nici o noimă. El făcuse această experiență demult sau, mai degrabă nu el, ci o altă persoană, Inni cel de demult făcuse această experiență și i-o povestise și lui, cel de acum. Nici acest Taads nu e zdravăn la minte și o să aibă un sfîrșit trist, ca și tatăl său.

— Ați petrecut multă vreme în Asia ? întrebă Inni.

— De ce ?

— Pare... un interior japonez.

— N-am fost niciodată în Japonia. Japonia modernă e vulgară. Noi am îmbolnăvit-o. Mi-aș nărui visul dacă m-aș duce acolo.

Visul lui. Doamne sfinte ! Philip Taads nu se teme de vorbe mari dar poate că tocmai asta era un vis. O sugera decorul, camera care nu mai exista cînd deschideai ochii, cuvintele picurînd lent de pe buzele acestui ins cu alură monahală, ochii negri fixați asupra lui parcă pentru a-l împiedica să cadă.

Tații făceau fii. De ce ? La acest fiu nu întîlneai propoziții casante, eliptice, nici medalii cîștigate zbîrnîind la vale pe pantele acoperite de zăpadă, ci mai curînd conversiunea acestora în ritm lent și vid. Și totuși, neîndoios, persista aceeași izolare, același refuz.

— Să fac un ceai ?

— Mulțumesc.

Cînd gazda a dispărut ca o umbră tăcută după paravanele lui, Inni s-a ridicat cu un sentiment de ușurare și a început să se plimbe, umblînd tiptil, pe vîrfuri, și dînd ocol camerei în care se deslușeau din ce în ce mai multe obiecte. Cînd au apărut volumele și cărțile poștale ilustrate ? Au intrat fără zgomot și ne-

văzute în timpul conversației și s-au cuibărit pe podea, la fel de neauzite și nevăzute ? Pentru el era o enigmă la fel de stranie ca ilustrațiile de pe una din cărțile poștale : o zonă de nisip foarte fin, greblat, pe care, puțin excentric, se odihneau pe o insulă dintr-o substanță asemănătoare mușchiului, trei pietre de dimensiuni inegale, mîncate de vînturi și ploi. Își amintea că văzuse mai înainte asemenea peisaje în cărțile despre Japonia, dar nu văzuse niciodată cum arată în realitate. Îngenunchind pe podea, cercetă cu privirea scena misterioasă care, nu știa nici el cum, părea să se reflecte în această cameră, întrucît chiar și acest pat nu mai părea lucrul pe care dormi, ci mai degrabă un obiect înrudit cu acele pietre, un lucru apt să exprime sensul inculcat de tine. Cu siguranță, gîndi Inni, camera, ca și zona nisipoasă cu cele trei pietre s-ar prezenta în lumina cea mai favorabilă dacă nu ar fi nimeni în ea, nici măcar cel ce o ocupă, și nici o persoană care să o privească. Acea zonă sau grădină sau cum vrei să-i spui, putea să existe de sine stătătoare ca și universul, fără locuitori sau spectatori. L-a trecut un fior și a pus ilustrata la locul ei, însă gestul nu era suficient pentru a-l elibera din apăsarea camerei. Celelalte ilustrate reprezentau grădini adevărate, cu arbuști adevărați, deși aranjați în forme euclidiene imposibile, linse parcă și netezite de o limbă, și copaci de toamnă sîngerii, sculptați. Toamnă ! Iată în sfîrșit, un cuvînt care ar trebui să evoce o anume idee de timp. Dar tocmai timpul era elementul care lipsea în întregime din aceste fotografii. Și-a

continuat călătoria zilei mai departe, spre alt colț al camerei, unde a descoperit o carte cu caractere japoneze și cu portretul unui bărbat în vîrstă pe copertă. Tocmai o ridica, cînd gazda lui s-a întors.

— E Kawabata, zise el. Un scriitor japonez

— Văd.

Inni studia înfățișarea bărbatului. Un bătrîn tînăr sau un tînăr care era bătrîn ? De pe fruntea neobișnuit de înaltă, părul argintiu strălucitor era dat peste cap. Trupul firav era înfășurat în veșmînt tradițional de culoare închisă. Frunzărind cartea de la sfîrșit spre început el văzu din nou același om, stînd în picioare și primind ceea ce trebuie să fi fost premiul Nobel fiindcă se afla în fața bătrînului rege al Suediei, care, aplaudînd, își ridicase mîinile subțiri de om bătrîn, deosebit de sus și mult în față, cum fac nordicii bine crescuți cînd doresc să sublinieze sinceritatea entuziasmului lor. Autorul era fotografiat aici din profil și de aceea se vedea limpede cît este de mic, incredibil de mic și delicat. Stătea înclinat, purta ciorapi albi și sandale cu aspect ciudat și ținea bine în mîini obiectul pe care tocmai îl primise. Peste o robă lungă și verde purta o mantie neagră care îi ajungea pînă la genunchi. Inni nu-și dădea seama dacă era un chimono. Din nou a fost surprins de arcuirea înaltă a părului deasupra figurii mici, interiorizate. Pe fețele late ale prinților și prințeselor din fața lui și, datorită înălțimii podiumului, oarecum sub el, se așternuse o expresie care putea fi definită perfect drept o formă anxioasă de uimire.

Philip Taads îşi reluase poziţia pe duşumea, dacă *reluase* era termenul corect pentru modul bizar în care trupul lui se înnoda şi se lăsa să cadă, printr-o singură mişcare glisantă, tăcută. În acelaşi timp, şi fără să scoată un sunet, el a aşezat pe rogojina de stuf tava lăcuită cu două boluri cu ceai verde. Amfitrionul sorbea ceaiul în timp ce Inni îl privea printre gene. Figura lui era din nou închisă, dar nu Orientul trăsese acum perdelele. Inni se confrunta aici cu o persoană care trăia în întregime în interiorul ei. Imaginea acestui om, în această cameră, părea sinistră. Îi părea rău că venise.

Au băut în tăcere.

— Cu ce te ocupi ? întrebă în cele din urmă Inni, întrebuinţînd o formă familiară. Cînd oamenii stau faţă în faţă pe perne aşezate pe duşumea, eticheta, formalismul sînt deplasate. În plus, socoti el, erau de aceeaşi vîrstă.

— Ca să cîştig bani vrei să spui ?

Suna ca un reproş.

— Da.

— Lucrez pentru o companie comercială. Corespondenţă cu străinătatea. Scrisori în spaniolă. Toţi mă consideră nebun, dar mă lasă în apele mele, fiindcă mă pricep la treaba pe care o fac.

Spaniolă. Inni i-a cercetat faţa dar nu a constatat ce căuta el. Sătenii javanezi izgoniseră amintirea lui Arnold Taads, iar Philip îşi tunsese părul ca un călugăr astfel că fiecare trăsătură a feţei căpăta un relief deosebit de pronunţat. Persoana care îşi rade capul anulează efectul modificator al părului, astfel încît nasul, gura, emoţiile şi celelalte sînt scoase în evidenţă fără milă. Dar, pe faţa acestui Taads totul era zăvorît.

— Locuieşti singur ?

— Da.

— Şi în rest ?

— În rest ? Nimic. Serviciul meu cu normă redusă îmi oferă de ajuns ca să pot trăi. Şi trăiesc aici.

— Eşti întotdeauna aici ?

— Da.

— *Stabilitas loci.*

— Nu înţeleg.

— *Stabilitas loci* este unul dintre principiile ordinelor contemplative. Unde intri rămîi.

— Hm. Nu-i rea ideea. Ce te-a făcut să te gîndeşti la asta ?

— Locuinţa ta cu aspect monahal.

— Şi crezi că e ridicol ?

— Nu.

Atît că îmi dă fiori, gîndi el, dar nu o spuse.

— Afară — cuvîntul a fost rostit cu dispreţ — nu există nimic pentru mine.

— Şi aici există ?

— Da. Exist eu însumi.

Inni a gemut imperceptibil. Deceniul şapte. Nici n-au tras bine după ei uşa bisericii şi s-au tîrît ca nişte cerşetori la picioarele goale ale preoţilor hinduşi şi ale învăţaţilor brahmani. În cele din urmă şi-au dat seama că sînt singuri într-un univers uimitor, gol, care merge zumzăind de-a lungul şinelor sale improvizate, asemenea unui tren fără mecanic şi de la toate ferestrele ei strigă cerînd ajutor.

— Mă pregătesc pentru ceva, spuse Philip Taads.

— Pentru ce anume ?

— Pentru izbăvirea mea.

Nici o clipă de ezitare. „Visul meu.“ „Izbăvirea mea.“ Inni s-a întrebat pentru prima oară dacă omul din fața lui nu era pur și simplu nebun de legat. Dar Taads avea aerul că e perfect normal ca oamenii să spună astfel de lucruri, deși nu se cunoscuseră decît de o oră, și poate avea dreptate. Era, în definitiv, un Taads și cei din familia Taads foloseau cu cea mai mare dezinvoltură — așa cum știa și Inni din proprie experiență — cuvinte pe care alți oameni preferă să le evite. Ei trăiau cu un metru deasupra pămîntului, la un nivel unde aceste cuvinte își aveau domeniul lor firesc. Puteau chiar să zboare, cine știe ?

— Izbăvirea este un concept catolic, zise Inni.

— Nu în felul în care îl înțeleg eu. Catolicii au nevoie de altă persoană ca să-i izbăvească. Poți fi părtaș la izbăvire. Dar asta nu spune nimic. Eu mă eliberez singur.

— De ce anume ?

— În primul rînd de lume. Asta s-a dovedit mai ușor decît credeam. Îmi e total indiferentă. Și apoi de mine însumi.

— De ce ?

— Pentru mine viața e o povară inutilă.

— Atunci ai să te sinucizi.

O vreme Taads nu a dat nici un răspuns. Apoi a spus blînd.

— Sînt un obiect și vreau să mă descotorosesc de acest obiect.

— Obiect ?

Inni a sorbit din ceaiul care avea un gust deosebit de amar. Părea că în cameră se aduna, se accentua tăcerea.

— Detest obiectul acesta care sînt eu.

Oare cît de mult timp trecuse de cînd îl auzise pe tatăl acestui om spunînd : „mă detest“ ? Era insuportabilă ideea că un gînd poate să treacă dintr-un om în altul prin mijlocirea unei femei. Îi venea să fugă din cameră.

— Nu discut despre asta cu nimeni, zise Philip Taads. Afirmația exprima, evident, nemulțumire, o suferință ; pentru cel ce se plîngea orice consolare devenise imposibilă. — Ai fi preferat, poate, să nu te bat la cap cu chestiunile astea.

Lui Arnold Taads nu i-ar fi trecut prin cap asemenea idei, așa că o deosebire tot exista între ei.

— Nu, răspunse Inni automat. Era prima lui conversație cu un obiect și se simțea iremediabil contaminat. A pus bolul pe rogojină.

— Trebuie să plec, spuse el.

Celălalt nu a replicat ci s-a ridicat printr-o singură mișcare, cum se înalță, șuierînd, o tulpină de bambus după ce ai ținut-o aplecată. Are în orice caz un control desăvîrșit asupra acestui obiect care este el, gîndi Inni cu oarecare invidie în timp ce se ridica greoi de pe dușumea.

— Am vrut să spun că mi se pare insuportabil să ai nevoie de un corp pentru a exista, zise Taads.

Catolic la urma urmelor, gîndi Inni. Trupul imund, un obstacol pe calea spre mîntuire ;

dar pînă să mai spună ceva, Philip Taads l-a întrebat brusc :

— Ce fel de om era tatăl meu ?

Inni era cît pe ce să spună : „unul care s-a omorît“, însă era acesta adevărul adevărat ? Arnold Taads se dusese spre destinul pe care și-l alesese urmînd o cale confuză, cotită. De ce să împovăreze cu această informație fiul, și așa copleșit de o grea moștenire. Suprasaturația și absența tatălui. Psihologie, Yuck.

— Un bărbat intransigent (care și-a urmărit calea proprie). Cred că era foarte singur, dar în nici un caz n-ar fi recunoscut asta. A făcut multe pentru mine dar nu din altruism. Nu-i plăceau oamenii, sau cel puțin așa spunea.

— Atunci tot avem ceva în comun, zise Philip Taads.

Glasul îi trăda încîntarea.

S-au îndreptat împreună spre ușă. Însă pînă să ajungă la ea, Philip Taads a deschis un dulap din peretele care pînă atunci păruse compact și a scos de acolo o ediție ieftină Penguin.

— E de Kawabata, zise el. Să citești numai a doua povestire, „Mii de cocori“. După ce o termini să mi-o trimiți sau, dacă dorești poți să mi-o restitui personal. Sînt întotdeauna acasă lunea, marțea și de week-end.

În spatele lui Inni ușa s-a închis fără zgomot. Și acum, să faci un salt uriaș și să te îndepărtezi planînd peste scările cavernoase ca să scapi din închisoarea în care un om se supunea singur la suplicii, chiar dacă el numea asta izbăvire.

Afară ziua se adaptase la dispoziția schimbată a lui Inni. O ceață ușoară se tîra pe străzi dînd orașului un aer de tristețe. Trecătorii erau încă în haine de vară, însă lumina care își pierduse transparența drapa siluetele lor văratice cu un voal de melancolie. De fiecare dată cînd un fenomen natural părea să frîngă desfășurarea firească a evenimentelor, Inni simțea că orașul nu are nici un drept să existe, Pîcla n-avea ce căuta printre mașini și case ci ar fi trebuit să se lase direct pe pajiștile polderelor îndiguite. Gîndul implica dislocarea realității și Inni a simțit cum încolțește în el un sentiment de neliniște. Era silit să observe cît de fragile sînt lucrurile, și nu-i făcea nici o plăcere. Noul Taads avea să-l preocupe, să-l obsedeze încă multă vreme. În această zi însorită, el adusese de două ori în discuție gîndul morții prin ceea ce spusese și prin evocarea tatălui său dintr-un trecut inform.

„Cei din familia Wintrop refuză suferința“, spusese Arnold Taads, dar definiția era incompletă, Inni, el însuși un Wintrop, refuza nu numai suferința dar și confruntarea cu suferința altora. Își transformase viața într-o mișcare constantă, știind din experiență că era cea mai bună metodă de a scăpa, la nevoie, de alții, și, în cele din urmă, chiar de el însuși.

Se îndreptă spre Vijzelstraat. Nori sumbri, nori de furtună, înaintau ca o armată dinspre Turnul Monetăriei care părea să se legene ușor în văzduhul încins, tremurător, împîclit.

În apropiere de Weteringplantsoen a auzit sunetul puternic, ritmic al unor clopote și o cîntare tînguioasă, care se repeta întruna. Un grup de membri ai sectei Hare Krishna, cu

țestele rase, în mantii portocalii, behăind și sunînd din clopoței, traversau banda de trecere pentru pietoni. Se îndreptau spre el legănîndu-se și cu fețe albe, nebărbierite, care refuzau să se uite la lumea de pe stradă. Ca întotdeauna, simți ură. Oamenii n-au dreptul să se abandoneze unui sistem cu atîta neobrăzare. Gîndul pe care îl avusese cu vreo oră mai înainte i-a revenit în minte, mai viu parcă : oamenii nu sînt în stare să accepte gîndul că sînt singuri pe lume. De abia l-au îngropat pe Dumnezeul mizerabil al evreilor și creștinilor și au început să bată străzile îmbrăcați în rase murdare, de culoarea șofranului. E limpede, Evul Mediu nu va lua sfîrșit niciodată. Se gîndi la Taads : îi venea atît de ușor să și-l imagineze mărșăluind, cu figura lui orientală, printre acești oameni. Dar nu era frumos din partea lui. Philip Taads își practica religia sa pentru un singur om — dacă asta era — singur în mănăstirea sa de acasă. Un anahoret în pustia din Pijp. Inni și-a amintit de vizita făcută la mănăstirea benedictină din Oosterhout împreună cu prietenul său scriitorul. Scriitorul, care nu era vorbăreț de fel, privise în jurul lui ore în șir și, în cele din urmă, îl întrebase pe unul dintre călugări dacă nu l-a încercat niciodată dorința să părăsească mănăstirea. Întrebarea nu l-a surprins deloc pe bătrîn și replica a venit prompt.

— Ultima dată cînd am simțit nevoia să plec a fost în 1929, cînd s-a defectat sistemul de încălzire.

Au rîs toți trei cu poftă, dar apoi călugărul l-a întrebat pe scriitor :

— Și dumneata ? Presupun că nu-i prima oară cînd vizitezi o mănăstire. N-ai dorit niciodată să te călugărești ?

Replica scriitorului fusese de o simplitate la fel de ucigătoare.

— Mănăstirea mea e lumea, și călugărul rîsese la rîndu-i și i-a spus că-l înțelege.

„Mănăstirea mea e lumea.“ Dar Taads se transformase în călugăr cu scopul, unicul lui scop, după propria lui relatare, de a se pregăti prin meditație să întîmpine moartea. Asta nu se putea întemeia, desigur, pe nici o doctrină orientală. De îndată ce apărea ideea jertfirii, revii la Golgota și, evident, Philip Taads nu era în stare să se elibereze, să se izbăvească fără să ucidă pe cineva, adică pe sine însuși. Prostii, numai și numai bravadă. Oamenii care spun că or s-o facă, nu o fac. Dar constatarea părea să nu mai fie valabilă pentru acele timpuri.

A cotit brusc, parcă tras de o sfoară, pe o stradă laterală care ducea spre Spiegelgracht. Și-a dat seama de ce, de-abia cînd a ajuns acolo. Își lăsase stampa în magazinul lui Riezenkamp. Pentru a doua oară în acea zi a pătruns în liniștea binecuvîntată a magazinului. Nu se clintise din loc nici un Budha. Nimic și nimeni nu le tulburase meditația eternă.

— Aha, domnul Wintrop, zise negustorul. Tocmai mă pregăteam să-i telefonez prietenului Roozenboom dar acum ați apărut chiar dumneavoastră. Nu știam că-l cunoașteți pe domnul Taads.

— I-am cunoscut tatăl.

— Aha, ce spuneți ! Din decență, a ezitat un moment, apoi a întrebat : cineva din Indonezia ?

— Nu, din Twente.

— Aaa, mama, deci. Hm, ciudat om, ciudat om. Am convenit cu el să-l anunț ori de cîte ori am un *chawan* important.

— Un *chawan ?*

— Un bol pentru ceai. De un tip special, adică. Numai *raku.* Nu *shino,* nu *orige* chiar dacă și printre acestea se găsesc exemplare frumoase. Nu, trebuie să fie *raku,* numai *raku* și de preferință un Sonyu, adică Raku VI. Știți, marii maeștri, fie că sînt ceramiști sau actori *kabuki* se constituie — dacă termenul e propriu — în dinastii.

— Domnul Taads mi-a ținut o prelegere despre asta.

— A și făcut-o, deci. Necazul este că marile boluri ale adevăraților maeștri sînt bine cunoscute, au chiar și nume. Uitați-vă — el a răsfoit o carte ce se afla în fața lui — se mai păstrează cîteva boluri renumite, făcute de Sonyu, ...Komeki, broasca țestoasă, adică Raku negru... apoi Kuruma, roata carului,... o frumusețe, Raku roșu... acesta îmi place cel mai mult... Shigure, ploaia de primăvară... de asemenea roșu... dar toate sînt fantastic de scumpe cînd sînt puse întîmplător în vînzare. În ce-l privește pe domnul Taads, tot ce pot spera e să-i procur un bol mai puțin faimos lucrat de unul din acești artiști. Dar de, vremurile nu-i sînt prielnice ! Cunoscătorii și colecționarii pasionați sînt înlăturați de cei ce fac investiții. I-am propus să plătească la o dată

ulterioară, stabilită de comun acord fiindcă am încredere desăvîrșită în el („— Asta nu se potrivește cu planurile mele"). Cred că va mai trece multă vreme. Presupun că nu are un venit foarte mare, ce ziceți ?

— Habar n-am. Cum de l-ați cunoscut ?

— Să nu rîdeți. De la yoga.

Yoga. Era într-adevăr greu să-ți imaginezi trupul înalt, cărnos, al negustorului, într-o poziție yoga.

— S-a publicat în ziar un anunț destul de ciudat și amîndoi am răspuns la acesta. În acea vreme Taads era foarte inițiat în practicile Zen-budismului și știa mult mai mult despre ele. Eu gîndeam mai mult în termeni pur plebei — exerciții corporale, relaxare etc. Nici un fel de gogoriță. Dar m-a prins destul de tare. Profesorul — un evreu sudamerican cu ceva sînge de amerindian în vine — era, pentru mentalitatea mea de olandez calvin, un tip aproape la fel de straniu ca Taads. O ființă irezistibilă.

Aveai impresia că Riezenkamp vrea să-și înăbușe un frison în acel moment. O umbră i s-a lăsat peste față și, fără îndoială, s-a întins coborînd peste trupul alb de sub stofa costumului de casă.

— Yoga, yoga propriu-zisă nu trebuie subestimată. Omul acesta, slavă domnului, nu ne-a spus povești metafizice. El ședea doar acolo, un fel de mormon îmbrăcat întotdeauna în negru și ne vorbea domol. Ne punea să contractăm și să relaxăm părți separate ale trupului și ne învăța cum să le uităm, să nu le mai simțim. Și atunci ele pur și simplu nu

mai erau acolo. La început mi s-a părut minunat, îmi dădeau un sentiment extraordinar de fericire și prosperitate. Dar asupra lui Taads aveau un efect cu totul deosebit. După una din ședințele acelea el a avut un acces teribil de plîns, ca și cum i-ar fi venit să-și smulgă și să-și scoată din el ființa interioară, așa de violent. Și altă dată n-a fost în stare să evite un spasm dureros al mîinilor. Poate nu ar trebui să vă spun acestea dar cele două întîmplări m-au scos din minți. Dacă exercițiile au un asemenea efect asupra lui, gîndeam eu, ce influență au ele asupra mea ? — Știți, după o vreme începi să-ți dai seama că lucrurile acestea nu pot fi separate, desprinse de restul vieții tale. Continuînd exercițiile va trebui să-ți schimbi viața, să devii, dacă ar fi posibil, o altă persoană. Adică, nu-i obligatoriu să ai tu însuți o filozofie sau să crezi în ceva, dar exercițiile acestea îți modifică treptat personalitatea. Cel puțin cam asta simțeam eu. Te transformi, îți formezi o altă concepție despre viață — căci nu-i vorba doar de un antrenament de gimnastică — da ! dar există și concepția ta despre viață, despre lume, adică despre ce *ești* tu, și lucrul e cu atît mai adevărat în cazul meu. Fiind negustor de obiecte de artă, o specie mult disprețuită, eu trebuie, în definitiv, să funcționez în lume. Am început să mă întreb dacă practica yoga nu o să-mi facă mai mult rău decît bine. Eu mă simțisem bine așa cum eram. Dar, de pildă, obiceiul meu de a bea un pahar cu bere la restaurantul lui Hoppe începea să mi se pară destul de vulgar, ca să vă dau doar un exemplu banal. Să spunem așa : practica yoga cerea mai mult decît aveam sau decît eram dispus să dau, și, în cele din urmă, am pus punct. S-a frecat puțin la ochi și a continuat. Stau, cîtu-i ziua de lungă, înconjurat de sublim, chiar dacă relația mea cu sublimul e destul de perversă. Și ca să spun lucrurilor pe nume, n-am avut curajul să continui. I-am explicat profesorului și m-a înțeles. Mi-a mărturisit că el însuși abandonase de două ori, de teamă să nu se rătăcească. Vă reproduc ce mi-a spus. Probabil însă că noi doi ne refeream la lucruri diferite. Evident, genul acesta de activitate e deosebit de bogat în consecințe pentru un profesionist — din nou l-a scuturat frisonul acela — dar, oricum, el mi-a spus că mă înțelege. — Taads a continuat. Nu știu dacă o mai face și acum. Poate că acum a ajuns la fel de departe ca și profesorul. Nu discut niciodată despre asta cu el, fiindcă mă simt jenat, cred eu. Am impresia că el e tipul de om care merge pînă în pînzele albe, și presupun că și-a organizat întreaga viață în jurul acestei concepții. Și totuși persistă la el crisparea, încordarea, ceea ce mi se pare foarte ciudat. Nu-l vezi niciodată într-un bar, despre femei nu l-am auzit vorbind niciodată, și astăzi l-am văzut pentru prima oară discutînd cu cineva, cu dumneavoastră, adică. Și bolurile au, firește, și ele o legătură cu asta. Sînt legate de ceremonia ceaiului și, deci, de Zen. Prietenul nostru trăiește într-o Japonie construită de el. Dumneavoastră ce părere aveți despre Zen-budism.

— Pentru mine nu înseamnă mare lucru, zise Inni. Înțelepciuni bizare din Orientul îndepărtat vîndute nefericitelor clase mijlocii ale Occidentului. Dar s-ar putea să fie, totuși, preferabile heroinei.

Nu e, de fapt, un răspuns, gîndi el, dar subiectul nu-l interesa sau, mai degrabă, nu voia să aibă de-a face cu el.

— Curios este, — zise Riezenkamp, care, evident prefera să-și urmărească firul propriu al gîndirii — că bună parte din ceea ce predică sau susțin acești oameni — eu mi-am păstrat încă un oarecare interes pentru problemă — reprezintă nonsensuri demonstrabile și afirmația este valabilă atît pentru unele teorii despre yoga cît și pentru aspectele fizice ale meditației. Și totuși efectul se poate dovedi benefic.

— Afirmația este valabilă și pentru Maslu, zise Inni tăios, dar, firește, un calvin n-are cum să înțeleagă.

Riezenkamp stătea tăcut. Afară o rafală violentă de vînt a curbat cu o izbitură furibundă crengile copacilor. Peste cîteva minute va ploua torențial și eu nu-și luase umbrela. Ziua aceasta începea să devină obsesivă, apăsătoare. O fată, porumbei morți, o umbră din lumea de dincolo, un oriental nebun, predici și acum declinul subit al unei zile de vară, mesager prevestind neplăcut toamna, anotimpul acela trist care se afla încă atît de departe.

Anticarul nu a sesizat neliniștea lui.

— Văd că Taads v-a dat să citiți cartea lui preferată, zise el. O cunosc, e superbă. Are multă acțiune și în același timp, totuși, foarte

puțină. Cartea e plină de nuanțe și variațiuni neînsemnate cu urmări dramatice. Dacă a reușit cineva să insereze ceremonia ceaiului într-o povestire, apoi acesta a fost Kawabata, și a făcut-o cu strălucire. Nu se întîlnește prea des un obiect în postura de personaj principal al unei povestiri.

Spre disperarea lui Inni, negustorul a scos o altă carte din raft.

— Vi-o arăt doar ca să știți cum arată un Shino. Cu ajutorul imaginii fizice a bolului o să înțelegeți mai bine cartea.

Mîinile albe dădeau paginile. Ce anume era așa de misterios în privința bolurilor sau în privința potirelor, de altfel? Cranii răsturnate, goale de conținut, care nu mai erau îndreptate spre pămînt ci spre ceruri. Obiecte în care puteai pune ceva, dar numai ceva ce venea de sus, din lumea îndepărtată a sorilor, lunilor, zeilor și stelelor. Obiectul care putea fi, în același timp, gol și plin, era, în sine, oarecum misterios, dar asta se putea spune la fel de bine și despre o ceașcă din material plastic. Prin urmare, avea mare importanță materialul din care era făcut obiectul. Aurul potirelor evoca sînge și vin. Și cînd priveai bolurile *shino* ți se părea de neconceput ca vreun om să bea din aceste cupe cenușii-alburii, pictate cu linii și puncte purpurii prin tușe delicate de pensulă, altceva decît lichidul verde rarefiat, amar pe care i-l dăduse Philip Taads. Dacă Iisus s-ar fi născut în China sau Japonia, ceaiul s-ar transforma acum zilnic în sînge, pe cele cinci continente. Dar în ceremonia ceaiului nu contează atît de mult ceaiul, a în-

țeles el, cît modul în care îl bei. Forma ceremoniei trebuie să ducă în ultimă instanță la o experiență interioară care arată calea spre grădinile închise ale misticismului. Ciudat animal mai e omul, care, dintr-un motiv sau altul, are nevoie permanentă de obiecte, lucruri „confecționate", ca să-și ușureze călătoria spre tărîmurile crepusculare ale lumii de deasupra.

În stradă mașinile au început să claxoneze. Undeva un camion bloca drumul și omenirea, care cu puțin timp înainte aselenizase printr-un salt grațios, își rostea neplăcerea cu țipetele stridente ale unui urangutan disperat că nu găsește banane.

— În 1480, zise Riezenkamp, însă nimeni nu știe acest lucru, o vrăjitoare a blestemat locul acesta și a spus că Amsterdamul va pieri în haos și zgomot infernal.

Își puse mîna pe masca inscrutabilă a lui Budha și zise :

— Falsificarea constă, poate, în faptul că asemenea chipuri și tot ce au cuvîntat ele nu se puteau naște decît într-o lume lipsită de zgomot. — S-a întrerupt un minut ca să se audă în toată amploarea vaietul a zeci și zeci de claxoane. — Vă imaginați ce liniște incredibilă domnea pretutindeni cînd gentilomii acestei lumi — a făcut un vag gest circular spre batalioanele de asiatici meditativi din spatele lui — își cloceau și-și proclamau ideile ? Cine încearcă acum să urmeze ideile lor pentru a găsi drumul de întoarcere la starea de care ne vorbesc ei, este confruntat cu obstacolele care ar fi dat de rîpă un întreg trib de

asceți orientali. Lumea din care ei au simțit atîta nevoie să se retragă, nouă ni s-ar fi părut de-a dreptul idilică. Noi trăim într-o ambianță infernală și la care sîntem, de fapt, adaptați. A privit spre statuile sale și a continuat : Noi ne-am transformat în alt fel de oameni. Arătăm încă la fel, dar nu mai avem nimic comun cu ei. Sîntem programați diferit. Cine vrea acum să devină ca ei, trebuie mai întîi să atingă o mare doză de nebunie ; altminteri nu mai e în stare să suporte viața lumii noastre. Nu sîntem proiectați pentru felul lor de viață.

În sfîrșit a început să plouă torențial. Picăturile explodau pe capotele lucioase ale mașinilor care caxonau în disperare. Cîțiva cicliști solitari, aplecați sub ploaia biciuitoare, punitivă, încercau să-și croiască drum strecurîndu-se printre vehiculele mugitoare.

— Știți, zise Riezenkamp, uneori cred că noi merităm să ajungem în împărăția cerului prin simplul fapt că trăind în asemenea vremuri nimic nu mai merge cum trebuie. A cam sosit momentul ca ei să renunțe la larma asta blestemată. Încercați să vă închipuiți ce liniște minunată ar urma.

În noaptea aceea, cînd l-a visat pentru prima oară pe cel de-al doilea Taads, Inni Wintrop l-a visat pentru a doua oară și pe primul Taads. Experiența n-a fost plăcută. Cei doi Taads întrețineau o conversație al cărei conținut și-a pierdut orice semnificație din momentul cînd Inni s-a trezit. Neplăcută, foarte neplăcută imaginea lor. Ura nerăbdătoare fața-n față cu

ura apatică, un dialog plicticos și apoi, dintr-o dată, sarcastic, între două cadavre. Fără nici o îndoială, cei doi Taads se aflau într-un loc unde nu puteau fi văzuți decît de o persoană cu ochii închiși, un om zvîrcolindu-se și răsucindu-se în vis, care și-a șters sudoarea de pe față, s-a trezit și s-a dus la fereastra deschisă ca să-și arunce privirile peste tăcerea neagră a canalului. Cel ce visase era cuprins de frică. De la o fereastră deschisă venea sunetul unui ceas care anunța ora patru. Inni s-a întors bîjbîind în pat și a aprins lumina. Pe perna lui stătea întredeschisă cartea lui Kawabata, o mreajă îngrozitor de periculoasă, urzită din cuvinte ireale, în care oamenii se lăsau prinși în capcane iar bolurile de ceai conduceau totul ; bolurile păstrau și distrugeau spiritele proprietarilor lor de mai înainte sau erau, ca în această povestire, distruse între ele.

Ora patru. Nu știa dacă va putea să mai adoarmă din nou. Era prea tîrziu pentru un somnifer, dar riscul ca paznicul de la hotarul morților să-i lase pe Arnold și Philip Taads să iasă pentru a doua oară în noaptea aceea era prea mare. De ce fusese atît de înspăimîntător visul ? Nu-l amenințase nimeni și nu fusese în stare să înțeleagă ceea ce se vorbea. Dar poate că tocmai acesta era motivul : el, pur și simplu nu existase. De-abia atunci și-a amintit că Philip Taads nu era deloc mort ci trăia. *Dacă* mai trăia. Inni s-a dat jos din pat și s-a îmbrăcat. Prima pîclă cenușie începuse să se urce tîrîndu-se de pe pietrele pavajului, atingînd ușor pereții și scoțînd contururile caselor și copacii de sub ocrotirea atotcuprin-

zătoare a nopții. Încotro ? S-a hotărît să refacă drumul pe care-l parcursese în ziua precedentă.

Nu se întîmplase nimic ireparabil. Orașul își păstrase intacte toate locurile. S-a oprit în locul unde se izbise de mașină primul porumbel. Porumbelul nu sîngerase deloc și nu era nimic de văzut. A luat-o pe unde umblase cu bicicleta. Pe portbagajul bicicletei sale imaginare stătea fata imaginară. Cînd vom îmbătrîni cu adevărat, lucrurile așa se vor petrece — un oraș plin de case și femei, camere și fete, toate imaginare. Podul de lîngă parc era acum un carosabil obișnuit. A pășit peste cel de-al doilea porumbel care dormea fără îndoială dedesubtul tălpilor lui. Porțile parcului erau deschise. Mirosul umed al solului. A căutat locul unde îngropase porumbelul dar nu l-a putut găsi. Pămîntul era încă ud după ploaie. Printre nenumăratele urme de pași îmbibate cu apă trebuie să fi fost și urmele pașilor ei. Și ale pașilor lui. Pașii dispăruseră, parcă înecați. N-a putut să găsească nici casa ei. Întunericul se risipise, însă lumina nu se transformase încă în zi. Orașul părea că visează un vis înfiorător de secol XIX-lea, un vis al caselor de cărămidă cu ferestre oarbe și cu perdele de tul ca niște linţolii. În camerele dindărătul lor nu trăiau nici un fel de fete. Era imposibil ca în dimineața precedentă el să fi stat acolo întins pe un pat cu un torent de păr de aur în mîinile sale. Dar oare trăiau acolo oameni ? Mergea și își asculta pașii sonori, solitari și, pentru că îi asculta și-a accelerat mersul. Forma prăfoasă a celui de-al

treilea porumbel era încă întipărită pe vitrina magazinului lui Bender. Ploaia nu izbutise să o șteargă. Înseamnă că totul se întîmplase cu adevărat. În spatele vitrinei lui Bernard fusese tras un paravan bej. Sminteala galbenă a primului tramvai a rupt vraja, însă toate scaunele erau goale. Vatmanul stătea în față ca un manechin. În locul bolului *raku* nu se mai afla nimic, dar nu era nevoie să închidă ochii ca să-l vadă — negru„ pîlpîitor și amenințător — un mesager al morții. Cînd a sunat la Philip Taads, ușa s-a deschis numaidecît.

— Dorm foarte puțin, zise Philip Taads. Stătea în locul unde stătuse și ieri și purta un chimono albastru, simplu : — Somnul este lipsit de noimă. O formă particulară de absență lipsită de orice semnificație. Unul dintre oamenii care te constituie se odihnește, ceilalți rămîn treji. Cu cît închizi în tine mai mulți oameni, cu atît dormi mai bine.

— Dacă nu dormi, ce faci ?

— Stau aici.

Aici. Nu putea fi decît locul acela unde stătea acum.

— Bine, dar cu ce te ocupi ?

Taads a rîs.

— Yoga ?

— Yoga, Zen, Tao, meditație, Kono-mama, doar cuvinte.

— Meditezi ? La ce ?

— Întrebarea nu-i bine pusă. Nu mă gîndesc la nimic.

— Atunci ai putea la fel de bine să dormi.

— Cînd dorm visez. Nu am nici un control asupra visului.

— Visurile sînt necesare.

Taads a ridicat ușor din umeri.

— Pentru cine ? Mi se par iritante. Apar în ele tot felul de oameni pe care nu am cerut să-i văd și se întîmplă lucruri nedorite. Să nu facem confuzii; aceste evenimente și acești oameni, poate nu sînt reali, deși nu știu sigur ce vrea să spună asta, dar tu îi vezi, în timp ce dormi, cu ochii tăi adevărați. Fenomenul a fost studiat. Ochii continuă să se miște înapoi și înainte și îi urmăresc de aproape pe acești oameni nonexistenți. Faptul mi se pare iritant.

— Noaptea trecută l-am visat pe tatăl tău, zise Inni. Și pe tine.

— Și asta mi se pare iritant, zise Taads. Eu eram aici. Nu eram cu tine. Ce-ai visat ?

— Erați amîndoi morți și întrețineați o conversație ostilă. N-am înțeles ce spuneați.

Taads se balansa lent dintr-o parte în alta.

— Cînd spun că nu mă gîndesc la nimic, zise el în cele din urmă, nu mă refer la neant. Ar fi absurd. Tao este etern si spontan. Nu are nume. Nu îl poți descrie. Este în același timp începutul fiecărui lucru și felul în care se petrece fiecare lucru. El este non-totul.

Inni nu știa ce să răspundă. Deodată, din spatele siluetei lente, din mănăstirea sa albă, el văzu cum Taads senior apare pe schiurile sale năpustindu-se la vale pe o pantă foarte abruptă, acoperită de zăpadă.

— Necazul este, spuse Philip Taads, că în aceste lucruri gîndul nu este conținut în cuvinte. Zen folosește puține cuvinte și multe

exemple. Pentru cine nu este familiarizat, toate acestea par absurde. Orice misticism este întotdeauna absurd. Chiar misticismul creștin, cînd se intersectează cu budismul — cum se întîmplă la Meister Eckhart. Pentru Eckhart, Dumnezeu este și ființă și neființă. Neantul nu este niciodată departe. Gaura, așa o numesc budiștii.

Taads avea acum aerul celui ce se pregătește să citeze ceva și zise :

— „Spun aceasta : Dumnezeu trebuie să fie însuși Eu, și Eu trebuie să fiu însuși Dumnezeu, așadar *unul* atoatedevorator, adică acest el și acest eu sîntem un *este* și sîntem în această stare-de-a-fi lucrînd veșnic la unul și același lucru. Dar atîta vreme cît acest el și acest eu, adică Dumnezeu și sufletul, nu sînt un unic aici și un unic acum, eul nu poate lucra cu el-ul și nu poate fi una cu acesta".

— Stare-de-a-fi ?

— *Isticheit.*

— Frumos cuvînt. Inni l-a savurat încă o dată. Stare-de-a-fi !

Se pare că Taads a prins deodată curaj :

— După Chuang Tzu...

— Chuang și mai cum ?

— Tzu, un taoist. Toate lucrurile sînt într-o stare constantă de autoconservare, fiecare în felul său propriu. În această schimbare veșnică ele apar și dispar. Ceea ce numim „timp" nu joacă nici un fel de rol. Toate lucrurile sînt egale.

Inni îl auzea pe Taads tatăl : — „Eu sînt coleg cu tot ceea ce există". Ca oameni care nu discutaseră niciodată între ei, cei doi Taads

prezentau o uimitoare unitate de vederi, dar ideea că un șir de idei ar putea fi ereditar era neplăcută. Ce-ar fi putut propriul său tată dispărut să-i transmită ?

— Dar ce legătură are aceasta cu Dumnezeul lui Eckhart ?

— Și Dumnezeu este doar un cuvînt.

— Înțeleg.

— Realitate și nonrealitate, continuă Taads, bine și rău, viață și moarte, frumos și urît, toate contrariile sînt în esență unul și același.

Acum seamănă cu Isus în Templu, gîndi Inni. El cunoaște totul. Dacă toate lucrurile ar fi aceleași, n-ai avea nevoie să-ți faci nici un fel de griji.

— Dar existența ta cum se împacă în practică cu această concepție ?

Taads nu a răspuns. Probabil că nu era nici o nevoie de răspuns într-un univers de cincizeci de metri construit în casă la el. Inni a simțit un impuls incontrolabil de a se ridica. Și așa a făcut. N-am dormit de ajuns, gîndi el. Cînd stătea în picioare în spatele lui Taads, care era acum un manechin înfășurat în albastru ce se balansa lin, cu partea de jos a trupului înghițită de podea, Inni zise :

— Credeam că toate acele doctrine, sau cum vrei să le numești, au menirea să realizeze oarecum armonia cu tot ce există. Asta mi s-a părut că ar contrazice ceea ce ai spus ieri. Un om care optează pentru dispariție, asta nu mai e armonie.

Umbra albastră s-a strîns puțin.

— Care-i folosul acestei meditații ?

Inni a observat cum propria-i voce avea un ton înalt, tonul acela „te-am-aici-în-fața-mea", al unui procuror într-un proces american de la televiziune.

— Să încerc să-ți explic? Vocea îi suna blînd acum, dar a trecut mult timp pînă cînd a vorbit din nou : — Dacă nu te-ai gîndit niciodată în acest fel, ceea ce-ți spun trebuie să sune ca o absurditate. Dacă tu vrei să privești asta numai în termeni pur occidentali, eu reprezint un caz patologic, așa e ? Un om care, din anumite motive, pregătire, împrejurări, nu poate să mai răzbească și zice că s-a săturat. Întîmplător nu sînt eu singurul. Orientul mi-a dat gîndul că acest eu al meu nu este chiar atît de unic. Nu se va pierde mare lucru cînd va dispărea. Nu este important. Eu sînt o piedică pentru lume și lumea este o piedică pentru mine. Armonia se va instala numai dacă eu mă descotorosesc dintr-o dată de amîndouă. În acest caz nu moare decît un mănunchi de circumstanțe care a purtat numele meu, plus cunoașterea limitată și de altfel constant schimbătoare dobîndită de aceste circumstanțe despre ele însele. Am învățat să nu-mi fie frică. În sine asta înseamnă foarte mult și nu mă mai simt în stare de altceva. Într-o mănăstire Zen aș fi probabil respins, repudiat fără milă, pentru că ceea ce am realizat eu nu servește la nimic, dar pe mine mă satisface. Ceea ce am dobîndit eu este pur negativ. Nu mă mai tem și pot să mă dizolv așa cum se dizolvă o sticlă cu otravă într-un ocean. Oceanul nu simte nici un efect rău și otrava este eliberată de o povară foarte mare

fiindcă din acel moment nu va mai trebui să otrăvească pe nimeni.

— E singura soluție ?

— Îmi lipsește un element esențial : iubirea. Cuvintele au fost rostite cu atîta deznădejde încît pe moment Inni a simțit impulsul de a-și așeza mîna pe capul acesta preocupat cu încăpățînare numai de sine. S-a gîndit la versul unui poet spaniol sau sud-american pe care nu mai fusese în stare să-l uite : „Omul este un mamifer trist care-și piaptănă părul".

— Ești bun să te așezi din nou ? Vocea suna acum mai tărăgănat ca oricînd și avea o notă de protest. Inni a simțit că turbura aici o ordine stabilită — chiar și aici. S-a uitat la ceas.

— Nu mai suporți, așa-i ? zise Taads.

— E o licitație la Mak van Waay. Suna ridicol.

— Ai destul timp. Dar vrei să ieși de aici ?

— Da.

— Mă crezi nebun.

— Nu, nu te cred. Dar mă simt deprimat.

— Și eu. Dar ce anume te deprimă ?

Inni n-a zis nimic și s-a îndreptat spre ieșire. Cînd a ajuns la ușă a întors capul. Taads închisese ochii și stătea foarte liniștit.

Dacă scena s-ar fi petrecut într-un film aș fi ieșit de multă vreme, gîndi Inni. S-a văzut pe sine stînd lîngă ușă, obosit, chel, un om al lumii în declin, un bărbat care se duce la o licitație de obiecte de artă, o persoană rătăcită în casa unui nebun.

— M-am străduit să mă adaptez, zise Taads. în această lume eul individual are o asemenea importanță încît i se îngăduie să devină preo-

cupat de sine și să scormonească ani de-a rîndul, cu ajutorul unui psihiatru, prin neînsemnata sa istorie personală pentru ca astfel să poată răzbi în lume. Dar mie nu mi se pare important lucrul acesta. Și apoi, sinuciderea nu mai e o rușine. Dacă aș fi făcut-o mai devreme, aș fi făcut-o din ură. Dar acum nu mai este cazul.

— Ură ?

— Uram lumea. Oamenii, mirosurile, cîinii, picioarele, telefoanele, vocile — mă umpleau de cel mai profund dezgust. M-am temut întotdeauna să nu-mi vină să ucid pe cineva. Sinuciderea apare după ce ai cutreierat lumea cu spaima ta, și cu agresivitatea ta și îți închei călătoria întorcîndu-te din nou la tine însuți.

— Rămîne agresivitatea.

— Nu neapărat.

— Și atunci ce aștepți ?

— Momentul potrivit. N-a sosit încă timpul. Rosti cuvintele prietenește, ca și cum ar fi discutat cu un copil.

— Ești nebun, zise Inni neputincios.

— E și asta tot un simplu cuvînt. Taads a rîs și a început să se balanseze, un pendul uman, albastru, făcînd numărătoarea inversă pînă la un moment încă nevăzut, cînd cadranul ceasornicului va avea voie să se dizolve și să se îndepărteze plutind spre un tărîm unde nu există nici un fel de numere. Nu se mai uita la Inni și părea aproape fericit ca un artist după reprezentație. Spectatorul a deschis încet ușa. Au năvălit zgomotele străzii, străine în această cameră, dar Taads nu și-a ridicat privirea. Ușa s-a închis în spatele lui Inni cu un sunet aspirat, parcă aerul, cît mai mult aer posibil, încerca să iasă, să scape o dată cu el în lumea de afară, unde l-a învăluit libertatea anarhică a zilei la Amsterdam. Simțea nevoia să facă un duș înainte de a se duce la licitație. N-o să mai calc pe la acest Taads o bună bucată de vreme.

Nu se știe de ce, lucrurile au ieșit cu totul altfel, poate din cauza trecutului său catolic, gîndea Inni. Din cînd în cînd el făcea un pelerinaj la mănăstirea din creierii munților, cum își botezase el vizitele la Taads, ceea ce îi dădea un sentiment de continuitate. Taads era întotdeauna acasă și nu s-a mai discutat despre sinucidere, iar Inni a început să bănuie că monarhul singuratic se hotărîse să accepte ca momentul morții alese de el și momentul morții naturale să coincidă. Deceniul șapte se rostogolea fără grabă prin timp și lumea, ca și Inni însuși și orașul în care trăia, părea să se dezintegreze lent. Oamenii trăiau însingurați și în timpul serii se îmbulzeau deznădăjduiți în cafenele ticsite, mohorîte. Săptămînalele feministe îi arătau că ajunsese la andropauză, ceea ce se potrivea de minune cu prăbușirea bursei și cu străzile demolate ale Amsterdamului, care în chip de compensație își muta în mod plăcut poziția în Africa și Asia, din ce în ce mai departe. El trăia tot singur, călătorea intens, și se îndrăgostea din cînd în cînd, deși îi era foarte greu să ia asta în serios. În rest făcea ceea ce făcuse dintotdeauna. Își dădea seama că lumea se deplasa într-un stil capitalist, metodic spre un punct terminus, poate pro-

vizoriu, poate permanent. Cînd scădea prețul dolarului creștea cel al aurului ; cînd se măreau ratele dobînzilor se prăbușea piața bunurilor financiare. Și acum numărul falimentelor se înmulțise, cărțile rare își sporeau valoarea. Era ordine în acest haos și cine-și ținea ochii larg deschiși nu risca să se zdrobească de un copac, deși, după cum se știe, pentru asta îți trebuie o mașină.

După clopotarii cu capetele rase își făcuseră acum apariția pe străzi turbanele înalte și albe, coafurile *rastafari* și copiii lui Isus. Capătul timpului era pe aproape și nu i se părea că e un lucru rău. Potopul nu trebuie să vină după noi ; avem datoria să-l înfruntăm, să-l suportăm noi înșine. Pe acest fundal, un desen renascentist, un costum Cerutti, propriile lui necazuri, un madrigal de Gesualdo, căpătau un relief aparte pe care nu l-ar fi avut în vremuri mai calme și perspectiva de a vedea imediat cum politicienii, economiștii și națiunile se scufundă într-un gigantic morman de murdărie de fabricație proprie, îi dădea o imensă satisfacție. Prietenii îi reproșau că adoptă o atitudine frivolă, nihilistă și imorală. Știa că ei nu au dreptate dar nu îi contrazicea. Inni era convins că, spre deosebire de majoritatea oamenilor, el nu acceptase ca ziarele, televiziunea, escatologiile și filozofiile să-i spele creierul făcîndu-l să creadă că „în ciuda aparențelor" lumea e acceptabilă prin însuși faptul că există. Nu va deveni nicicînd acceptabilă. Iubită, poate, acceptabilă niciodată. Există doar de cîteva mii de ani dar ceva se stricase în mod irevocabil și acum trebuia să o ia de la început. Loialita-

tea față de obiecte, față de oameni sau față de el însuși, pe care o simțea în viața de zi cu zi, nu-i modifica nicidecum această intuiție. Universul se poate lipsi foarte ușor de această lume, iar lumea se poate lipsi foarte ușor de prezența oamenilor, a lucrurilor și de Inni Wintrop, pentru o vreme. Dar spre deosebire de Arnold și Philip Taads, el nu se tulbura, ci aștepta ca evenimentele să-și urmeze cursul firesc. La urma urmelor, asta ar putea să dureze încă o mie de ani. El ocupa un fotoliu de orchestră în sala de spectacol și piesa era pe rînd oribilă, lirică, comică, gingașă, crudă și obscenă.

La cinci ani după prima sa întîlnire cu Philip Taads, Inni a primit un telefon de la Riezenkamp. În acești cinci ani ei se întîlniseră de cîteva ori și discutaseră despre Taads.

— Domnul Wintrop, zise vocea lui Riezenkamp în receptor, cred că momentul a sosit. Am achiziționat ceva deosebit, remarcabil, pentru prietenul nostru, la licitația Drouot, deși să fiu sincer, nu prea văd cum va putea să plătească obiectul. El vine să-l vadă. N-ați vrea să fiți de față ?

— Un *chawan ?* întrebă Inni. Învățase bine lecția.

— Akaraku clasic. O minunăție.

Eterna repetare a evenimentelor. În timp ce traversa podul peste Prinsengracht și Spiegelgracht, l-a zărit numaidecît pe Taads, o siluetă solitară în ploaie. Îl cuprinsese o tristețe imensă dar s-a hotărît să nu se trădeze. Într-un fel

sau altul ajunseseră în faza ultimă a acestei afaceri smintite.

Vîntul de toamnă alunga zdrențele frunzelor portocalii și cafenii, împingîndu-le spre Taads, încît în ciuda ploii el părea înconjurat de limbi de foc tremurătoare și mobile. Dar ploaie sau foc, nimic nu putea să-l atingă. Stătea țintuit pe pămînt, cu privirea fixată pe bolul din fereastră. Inni s-a oprit lîngă el dar n-a spus nimic. Bolul avea culoarea frunzelor moarte, distilată din noianul de frunze moarte. Sclipirea de ghimber glasat, dulce și amară, dură și gingașă, flacăra somptuoasă a decăderii. Un bol larg, aproape greoi, care nu era făcut de mîna omului ci se născuse într-o preistorie tainică. Bolul cel negru fusese amenințător, acesta însă se sustrăgea unor asemenea interpretări. Gîndul că pentru a exista lucrurile trebuie să fie văzute de oameni nu mai era valabil aici fiindcă acest bol *raku* pentru ceai realizase de o veșnicie un fel de nirvana, dacă ne-am imagina că există nirvana și pentru obiecte. Inni și-a dat seama că Taads nu îndrăznește să intre în prăvălie. Îi privea chipul dintr-o parte. Era mai oriental, mai zăvorît în sine ca oricînd, însă în ochi îi ardea un foc care inspira groază. Cînd s-a întors, Inni l-a văzut pe Riezenkamp care din prăvălie îl privea atent pe Taads, în timp ce Taads privea intens bolul. Ca în vechile desene ce explicau regulile perspectivei, el ar fi putut trasa linia care mergea de la el la Riezenkamp, de la Riezenkamp la Taads, de la Taads la bol.

Cineva trebuia să rupă vraja. Inni l-a atins ușor pe braț.

— Hai să intrăm, zise el.

Taads nu și-a ridicat privirea dar s-a lăsat escortat în prăvălie.

— Ei, domnule Taads. N-am exagerat, nu-i așa ?

— Aș dori să-l iau în mînă.

Trupul mare al anticarului s-a aplecat spre galantar și cu o mișcare infinit de atentă a ridicat și a scos bolul.

— Ei, iată-ne. Am să-l așez pe masa asta. Lumina e foarte bună aici.

Cînd bolul s-a instalat pe masă, Taads s-a apropiat cu un pas. Inni aștepta să-l vadă cum ia bolul în mîini, dar momentul era încă departe. Taads l-a privit, a murmurat ceva și a ocolit masa astfel încît ceilalți au fost obligați să se dea la o parte. Arată, gîndi Inni, ca un vînător și totodată ca un animal vînat. În cele din urmă mîna lui s-a întins spre bol. Un deget s-a deplasat foarte lin peste suprafața acestuia și apoi, tot foarte încet, săvîrșind parcă un sacrilegiu, s-a furișat în interiorul bolului. Nu vorbea nimeni. Apoi brusc Philip Taads a apucat bolul cu amîndouă mîinile și l-a înălțat ca pentru binecuvîntare. Și-a apropiat de ochi fundul vasului și a deschis gura, ca și cum ar fi vrut să spună ceva, dar a rămas tăcut. Cu grijă a așezat bolul din nou pe masă.

— Ei ? întrebă Riezenkamp.

— Raku IX, cred.

— De ce ?

— Pentru că este extrem de ușor, zise Taads. Dar, firește, nu vă spun nimic nou. Nu este una din capodoperele lui pentru că, după cîte știu, acelea sînt toate negre. Iar marca este rotundă, așa că poate fi unul din cele două

sute de chawanuri pe care le-au făcut la moartea lui Chojiro, întîiul Raku.

L-a privit pe Riezenkamp, care l-a aprobat printr-un semn imperceptibil cu capul.

— Chojiro, — a continuat Taads, dar adresîndu-se acum mai mult lui Inni — a învățat arta sa de la Rikyu, cel mai mai mare maestru ceist din toate timpurile. Priviți, aici, culoarea bolului urmărește să pună în valoare acel verde ciudat al ceaiului japonez. Există și reguli în privința formei, stabilite toate de Rikyu, ce senzație trebuie să-ți transmită vasul atunci cînd îl ții în mînă, stabilitatea lui, felul în care-l simt buzele — el ridică vasul spre gura lui cu o mișcare rapidă, ca atunci cînd probezi o pereche de pantofi — și, desigur, temperatura. Ceaiul nu trebuie să ți se pară nici prea fierbinte, nici prea rece atunci cînd ții vasul în mînă, ci exact așa cum ți-ar plăcea să îl bei. Am luat examenul ? întrebă el brusc.

— Tot ce spuneți dumneavoastră despre originile lui e consemnat aici, zise Riezenkamp fluturînd un plic. Dumneavoastră ar trebui să vă faceți anticar. Sînteți mai competent decît mine.

Taads n-a răspuns. Mîinile lui subțiri s-au închis în jurul bolului.

— Îl vreau, zise el.

Inni a înțeles că urma discuția despre bani și s-a îndepărtat. Taads și Riezenkamp au dispărut în biroul cel mic. N-a durat mult. Cînd au reapărut, pe fața lui Taads se citea o expresie de om pierdut, pustiit. Are acum ceea ce și-a dorit, gîndi Inni, care știa din experiență

că senzația nu este întotdeauna plăcută. Taads a început să înfășoare bolul într-o hîrtie foarte fină pe care o adusese din birou. Nu spunea nimic.

— Am pus la rece o sticlă de șampanie pentru acest moment de neuitat, domnule Taads, zise Riezenkamp.

— Sînteți deosebit de amabil, domnule Riezenkamp, dar mă tem că o stricați pe mine. Totuși mi-ar face o mare plăcere dacă dumneavoastră și domnul Wintrop ați bea-o împreună. Am să vă invit în curînd la mine ca să beți din acest bol. Sper că o să veniți amîndoi.

A dat mîna solemn cu ei schițînd chiar o plecăciune și a plecat.

De la fereastră l-au urmărit cum se îndepărtează, un indonezian cu o cutie în mînă, coborînd strada.

— Iată-l cum se duce cu copilul lui, zise Riezenkamp. Cînd îl văd cum pleacă nu mă simt deloc fericit. Ani de-a rîndul a venit aici și acum totul s-a întîmplat atît de repede, atît de sec, într-adevăr, încît treaba nu mai îmi place. Cred că de vină este educația, mea, dar mă simt exact ca Iuda.

— Iuda ?

— S-o lăsăm moartă, e o stupiditate. Dar o să-i simt lipsa.

— Sper că din cînd în cînd o să mai treacă pe aici.

— Nu, nu cred că va mai trece. În toți acești ani a dorit numai și numai un singur lucru și acum îl are. Acum nu mai are ce să-și dorească. În orice caz, nu de la mine.

— Fiindcă veni vorba despre Iuda... cît a costat bolul ?

— O cifră cu patru zerouri. Ca să spunem așa, economiile lui de o viață. Și a avut suma în bani gheață !

— Suma exactă ? Dar încă nu văzuse bolul, nu-i așa ?

— Nu știu dacă mai avea bani la el, dar a plătit cît i-am cerut.

Patru zerouri, reflectă Inni. Asta poate să însemne oricît, de la 10.000 la 90.000. Dar dacă Riezenkamp nu voia să-i spună, el n-avea de gînd să-l mai întrebe. Se găsește cu siguranță cineva care să știe cu cît s-a vîndut bolul la licitația de la Drouot. Și restul se calculează lesne. Acesta era deci elementul Iuda.

— N-aș zice nu unui pahar de șampanie, spuse el.

— Mă întreb, zise Riezenkamp după ce turnase primul pahar, cînd o să ne invite la o ceremonie a ceaiului. Ați participat vreodată ?

Inni a clătinat din cap.

— Nu-i foarte greu, zise anticarul, dacă ții cont de semnificația ceremoniei ceaiului pentru japonezi. Firește, este extrem de ritualizată.

— Și foarte obositoare. Trebuie să stai în genunchi tot timpul, nu-i așa ?

— Vine un moment cînd nu mai simți nimic. Dar, firește, pentru un occidental postura e ridicolă. Iată de ce sper ca această ceașcă, sau mai degrabă acest bol, nu ne va băga în seamă. Fiindcă, să fiți sigur, prietenul nostru singuratic realizează ceremonia cu mare exactitate.

Inn se gîndea la Taads, care se retrăsese acum pe muntele său, împreună cu bolul, dar gîndurile nu se legau, nu știa ce să creadă.

Invitația a venit peste cîteva săptămîni. Un bilet scurt îi informa pe Inni și pe Riezenkamp că erau invitați și că — dacă între timp nu îl anunțau că nu pot veni, Taads îi aștepta în noiembrie, într-o sîmbătă — o zi care avea să fie cumplită, o zi cu furtună și grindină. Dar natura însăși părea să nu aibă nici o putere asupra domeniului lui Philip Taads, fiindcă liniștea din mansarda sa compensa pe deplin zbuciumul vîntului care zguduia ferestrele. În încăpere se produseseră deplasări subtile, care, dacă priveai atent, făcuseră asimetric spațiul. Kakemonoul cu flori dispăruse, însă în locul florilor pictate existau acum flori adevărate, o crizantemă de culoare purpurie, întunecată și una de culoarea aurului, culorile nașterii lui Hristos și ale toamnei. Dispăruse și cartea cu portretul lui Kawabata. Aria unde urma să se desfășoare ceremonia nu se afla în centrul camerei, ci mai spre dreapta, într-un colț unde un ceainic de bronz plin cu apă aburea deasupra unei sobe mici cu spirt. În locul kakemonoului se desfășura un pergament mai mic, cu caractere caligrafice. Ele i-au amintit lui Inni de un schior robust, surprins în plină mișcare pe cînd cobora în mare viteză pe o pantă înveșmîntată în zăpadă.

Taads, care lăsase ușa crăpată, se afla încă după paravanul lui. Riezenkamp a examinat atent caligrafia și apoi a îngenuncheat pe rogojina din fața unui primus, pe una din cele

două perne minuscule care fuseseră deja puse acolo. I-a făcut semn cu mîna lui Inni să îi urmeze exemplul.

— N-o să fie prea amuzant, zise Inni. Cît timp să stăm așa ?

Dar anticarul nu i-a dat nici un răspuns. Închisese ochii. Oh, dacă ar fi putut cineva să-i vadă acum ! Riezenkamp purta un costum din flanel, de culoarea antracitului. Mîinile lui mari stăteau întinse, lipite de coapse, și manșetele îi ieșiseră afară din mînecile hainei. Manșetele erau prinse cu doi butoni mari de aur, în stil *art nouveau,* în care erau încrustate pietre de lapislazuli cu reflexe albastre, intense, strălucitoare. Aceeași culoare revenea în cravata lui de mătase și contrasta aproape violent cu rozul pal al cămășii. Cumpărată de pe Jermyn Street, aprecie Inni. Și pantofi de la Agee. Se țineau o mulțime de licitații la Londra, asta era realitatea. În cel privea, fusese prudent și își pusese pantaloni de catifea reiată, foarte largi, și un pulovăr pe gît de cașmir bej de la Burlington Arcade. Doi englezi în Japonia în așteptarea evenimentelor. În genunchi. De cîte ori o mai făcuseră pînă atunci ? Pe bănci tari, pe lespezile de piatră ale treptelor altarului, pe marmură, pe perne de aur, în fața patului din dormitorul internatului, la gaura întunecoasă a confesionalului, ca pedeapsă într-un colț al refectoriului în timp ce toți ceilalți mîncau, în fața Preasfintei Fecioare, în fața inimii sfinte, în fața Sfintei Împărtășanii, lîngă cristelniță și lîngă sicrie, întotdeauna aceeași postură frîntă, acea nefirească îndoire a corpului, care se presupune că exprimă umilință și respect. S-a uitat prin

cameră. Unde se mai vedea așa ceva, doi bărbați de vîrstă mijlocie îngenuncheați împreună lîngă o flacără care ardea într-o mansadră din Amsterdam asediată de vîntul iernii ?

Taads a intrat, sau mai curînd s-a ivit de după unul din paravanele sale ireale. Purta astăzi un chimonou scurt — asemănător celui purtat de cîștigătorul premiului Nobel în cartea care dispăruse din cameră — peste un veșmînt lung, ruginiu, sfita peste stihar. Aducea un ibric în care, cum aveau ei să vadă, era apă. S-a înclinat ușor și ei i-au răspuns înclinîndu-se. A dispărut și a reapărut aducînd de data asta o cutie înaltă, rotundă, din lac negru. În pelicula neagră, lucioasă sclipeau fire fine de aur. Apoi au venit pe rînd o tavă cu biscuiți mici, toamna în flăcări a bolului *raku,* un obiect de lemn lung și îngust, foarte sobru, decupat din bambus, avînd o curbură mică cum e aceea a unui deget foarte lung, cu vîrful puțin încovoiat ; un soi de pămătuf de bărbierit cu mîner ajurat, lucrat din trestie sau bambus extrem de fin, și în sfîrșit, un bol larg, oarecum rustic, și o ceașcă de lemn cu toartă lungă. Taads a așezat în jurul lui obiectele aduse, într-o ordine prestabilită, firește. Mișcările lui erau lente dar foarte precise, gesturi grațioase de dansator. Tăcerea aproape totală — foșnet de veșminte, șuieratul apei care dădea în clocot. izbiturile vîntului. Tăcerea atotputernică. Inni nu știa la ce servesc acele obiecte, dar, oricum, ele participau activ la realizarea tăcerii, fiindcă erau ele însele dinadins tăcute, și subliniau, arătau totodată, prin forma lor perfectă, că tăcerea era voită. Inni se uită la Rie-

zenkamp, însă anticarul nu-i răspunse. Stătea perfect nemişcat, cu ochii fixaţi pe silueta uscăţivă a lui Taads, care se mişca lent în faţa lui.

Philip Taads a şters uşor cu un şervet de mătase mai întîi băţul de bambus care era scobit la capul curbat şi apoi ceaşca de lemn cu toartă lungă. A dat puţin la o parte capacul de pe ceainicul greu de bronz, a luat apă şi a pus-o în bolul *raku* în care a spălat sau agitat pămătuful acela din bambus. Apoi a turnat încet apa în bolul larg, mai grosolan şi a şters bolul *raku* cu o pînză de bumbac, simplă. Inni a observat că Taads lua, întorcea, şi punea la loc fiecare obiect într-un anume fel, dar cum şi de ce n-ar fi putut să spună, pentru că în ciuda gesturilor lente, mişcările păreau executate foarte rapid, ca o acţiune în flux continuu, o desfăşurare amplă, arcuită a obstacolelor rituale, în cursul căreia mîinile realizau uneori figuri de dans balinez sau, în orice caz, caracteristice unor mîini deosebite, neeuropene. Băţul lung, subţire a fost cufundat de două ori în interiorul cutiei de lac. Inni a văzut o pulbere ireală, verde, de ceai care cădea ca o ploaie în focul de ghimber al bolului *raku*. Apoi Taads a turnat apă clocotită din lingura adîncă de lemn şi a agitat amestecul cu mişcări scurte, rapide, bruşte ale pensulei. Probabil că n-ar trebui să-i spunem „agitat" fiindcă mişcarea părea mai degrabă o scuturare uşoară şi totuşi violentă. Pe fundul bolului, care acum părea aproape roşu, a apărut un iaz înspumat, verde-pal. Pentru o clipă, orice mişcare a încetat. Se realizase o tăcere absolută. Şi totuşi se părea că tăcerea devenea tot mai densă. Se scufundau în mediul unei intensităţi mai periculoase, mai compacte.

Apoi, cu o mişcare zvîcnită a mîinii drepte, Taads a răsucit puţin bolul pe care-l ţinea în mîna stîngă, l-a împins spre Riezenkamp şi s-a înclinat. Riezenkamp s-a înclinat şi el. Inni îşi ţinea respiraţia. Apoi Riezenkamp a răsucit bolul de două ori (de două ? de mai multe ori ? Nu o să afle niciodată, după cum n-o să descîlcească iţele acestui nod compact de acţiuni simbolice), l-a înălţat spre gură, a băut de două ori, apoi încă o dată, producînd un uşor sunet de sorbire. Apoi a cercetat atent bolul, privindu-l din toate părţile, fără să-l ridice prea sus, l-a întors, în timp ce-l ţinea în mîna stîngă, cu aceeaşi mişcare zvîcnită, circulară, readucîndu-l în poziţia iniţială, reală sau imaginară şi l-a împins peste rogojină spre gazdă. Dar de cîte ori, gîndea Inni, turnase el sticluţa de apă în potirul aurit din mîna preotului, care, apoi, cu o mişcare zvîcnită, rapidă imprima o rotaţie sîngelui diluat cu apă şi, după aceea, golea potirul dintr-o înghiţitură prelungă ? La fel se întîmpla şi aici, la această ultimă cină. Apă proaspătă din ceainic, bolul a fost clătit, aceleaşi acţiuni, aceeaşi plecăciune şi acum Inni ţinea în mîinile lui forma fragilă, cuprinsă de flăcări. A bătut o dată, de două ori, ţinînd ochii închişi, apoi la a treia sorbitură i-a deschis şi a supt ultimele picături verzi din abisul închis, roşu ca un amurg. *Să faceţi aceasta în amintirea mea.* Ca şi Riezenkamp, el a cercetat bolul din toate părţile ca şi cum încerca să-şi graveze forma lui pe vecie în suflet. L-a răsucit într-o anumită direcţie, cea

care i se păruse corectă, și l-a împins înapoi spre Taads, aproape grăbit, ca și cum gestul lui ar fi îndepărtat primejdia. În timp ce făcea gestul a văzut că ochii lui Taads erau fixați asupra lui, dar nu-și dădea seama dacă-l vedeau. Chipul lui Taads strălucea extatic — un extaz inabordabil, ca și cum Philip Taads se afla acum într-un loc mai îndepărtat și mai straniu decît acela în care oaspeții lui stăteau îngenuncheați.

S-au înclinat. Taads s-a ridicat, ca de obicei printr-o singură mișcare prelungită, a luat și a dus lingura, capacul ceainicului și bolul pentru clătit. S-a întors să ia cutia lăcuită și bolul și în cele din urmă apa. Riezenkamp s-a ridicat și Inni a făcut la fel, dar cu o oarecare dificultate din cauza miilor de ace din tălpi. S-a simțit deodată amețit. Taads s-a îndreptat spre ei și, cum s-ar spune, i-a împins în direcția ușii.

— Vă mulțumesc, domnule Taads, ceremonia a fost impresionantă, zise Riezenkamp. Taads s-a înclinat dar nu a răspuns. Pe fața sa plutea un zîmbet straniu și distant, care accentua aerul oriental al figurii lui. Nu mai știe să vorbească olandeză, gîndi Inni. Sau nu vrea. Nimeni n-a mai scos nici un cuvînt. Taads s-a înclinat încă o dată, un rămas bun. I-au răspuns înclinîndu-se. Ușa s-a închis după ei, încet și hotărît.

În tăcere, cei doi bărbați au coborît scările fără sfîrșit, ca doi hoți după o spargere importantă. Afară vîntul îi întîmpină biciuindu-le obrajii cu boabe de gheață. Cu gurile închise

s-au îndreptat prin furtună spre magazinul lui Riezenkamp. Anticarul a lăsat plăcuța ÎNCHIS atîrnată de ușă, a tras perdelele și a umplut două pahare mari cu whisky din malț — fum și alune.

— Cîndva, zise el, și vocea lui părea obosită, la fel de obosită ca și Inni, am să-ți spun totul despre ceremonia ceaiului. Lucrurile au o istorie și o semnificație proprie. Poți să le studiezi ani în șir. A făcut un gest vag spre un dulap din spatele lui în care șiruri de cărți licăreau în dosul geamului.

Inni a clătinat din cap :

— Nu chiar acum, vă rog. Pentru moment îmi ajunge ceea ce am văzut.

Au băut. Afară furtuna se tînguia prin crengile goale și grindina făcea găuri în apa neagră ca mormîntul a canalului.

— A fost o miasmă funebră pentru trei oameni, zise Inni.

Riezenkamp și-a ridicat privirile și a zis :

— Probabil că n-ar fi trebuit să-i vînd bolul.

— Prostii.

Inni a ridicat ușor din umeri. Îl copleșise o tristețe imensă. Din cauza celor din Taads, din cauza soartei care își urmează cursul, din cauza anilor pierduți și a neputinței lumii. S-a uitat la ceas. Două și jumătate.

— Mă duc să văd cursul pieții astăzi, zise el.

Riezenkamp a rîs :

— Pot să-ți spun eu, cu ochii închiși, și mîna sa a făcut o mișcare lentă de coborîre. „Sauve qui peut“, zise el.

Sauve pălăria mea, gîndi Inni și spuse la revedere.

În zilele care au urmat Inni a simțit uneori dorința de a se duce pe la Taads dar despărțirea lor fusese prea definitivă. Peste trei săptămîni a primit un telefon și imediat l-a sunat pe Riezenkamp.

— M-a sunat adineauri proprietăreasa lui Taads. Spunea că nu l-a văzut de cîteva zile, dar nu e ceva neobișnuit, fiindcă el întotdeauna se furișa la intrare și la plecare — vă repet cuvintele ei.

— Și ?

— Acum însă ea a primit o scrisoare de la el în care îi scrie să-mi telefoneze imediat.

— Și ce să vă spună ?

— Scria doar atît, să-mi telefoneze și ea s-a executat. M-a întrebat dacă vin.

— Ce să faceți acolo ?

Îți ofer trei ipoteze, gîndi Inni, dar n-a mai spus nimic. A auzit un suspin adînc la celălalt capăt al firului.

— Vă duceți ? întrebă Riezenkamp.

— Da, plec chiar acum. Veniți și dumneavoastră ?

— Firește !

Deștept răspuns ! În trei silabe Riezenkamp a reușit să exprime aplombul unei întregi clase.

S-au întîlnit în fața ușii de la intrarea imobilului în care locuia Taads și au sunat la proprietăreasă.

— Eu nu urc, zise ea. Nu-mi miroase a bine.

Poate că Riezenkamp a bănuit ceva, cine știe, dar nu s-a trădat. A răsucit hotărît cheia în broască și a deschis ușa. Camera era goală, paravanele fuseseră strînse, nu se vedea nimeni. Însă în mijlocul încăperii zăceau sfărîmăturile, sute de sfărîmături ale unui obiect care fusese trîntit de pămînt cu mare forță. Era fără îndoială bolul *raku*. Pe rogojina de culoarea aurului, fragmentele zăceau risipite ca niște fărîme de sînge închegat și uscat.

— Aici nu mai e nimic de găsit, zise Riezenkamp și închise ușor ușa.

La cîteva zile după ce anunțaseră dispariția lui Philip Taads, au fost chemați de poliția din Ijmuiden ca să identifice un corp care corespundea descrierii făcute de ei. O clipă s-au uitat în tăcere la monstrul albastru de pe cearșaful alb. Au zis da, este Philip Taads.

De data asta nu era incinerat un om care murise înghețat, ci un înecat. Bernard Roozenboom îi însoțise pe Inni și pe Riezenkamp deși nimeni nu prea știa de ce.

— Să zicem că răspunderea îmi revine mie, cel puțin în parte, fiindcă eu te-am trimis la Riezenkamp. Dacă am înțeles bine lucrurile, discipolul ceaiului ar fi făcut gestul oricum, dar atunci dumneata n-ai fi avut nici o legătură cu asta.

Incinerarea a avut loc într-un cartier deprimant de la periferia Amsterdamului, unde nici unul din cei trei oameni nu mai călcase pînă atunci. Roverul lui Bernard gonea prin suburbii posomorîte, pustii, pline de spitale și fabrici.

— Nu pare să fie calea spre Paradis, spuse Bernard.

Erau doar ei trei. Singurii jeluitori. Sicriul acoperit cu o pînză cenușie stătea pe catafalc.

Lîngă sicriu fuseseră așezate patru buchete de crizanteme.

— Nu este nici un *minyan*, murmură Bernard și deodată Inni își aminti de singurul moment cînd îl văzuse pe Bernard Roozenboom deprimat. Se întîmplase în Florența, cu mulți ani înainte. Prînziseră copios la restaurantul Donny și hoinăreau prin oraș la întîmplare. Deodată s-au pomenit stînd în fața unei clădiri impozante dar nu foarte mari. „Așa să am noroc“, zise Bernard, „dacă nu-i o sinagogă“. Și intraseră înăuntru. După strălucirea bisericilor bizantine, interiorul ei era de o sobrietate binevenită. Înăuntru se afla un bărbat care privea înainte într-o liniște totală. La ora cinci fix, cînd ceasul de la o biserică din vecinătate a bătut ora, a intrat un om în odăjdii pontificale. S-a așezat. „Oh, Doamne“, l-a auzit pe Bernard zicînd. „E sabatul și nu este nici un *minyan*.“ Și cînd Inni s-a uitat întrebător la el, el a continuat : „Dacă nu sînt cel puțin zece bărbați adulți, *gazanul* nu poate începe“. A rămas tăcut. „Cîtă vreme vor sta aici, în felul acesta ?“ a întrebat Inni. „O oră“, a venit răspunsul. În timpul acelei ore a avut senzația că vede cum Bernard se usucă, făcîndu-se din ce în ce mai mic. Au intrat doi turiști dar au plecat din nou înspăimîntați. După o oră gazanul s-a ridicat și a plecat. Apoi ei au ieșit din sinagogă. Bernard n-a mai adus niciodată vorba despre acest incident și nici Inni n-a făcut-o, pentru că nu știa, de fapt, ce să spună.

Un bărbat în costum negru s-a apropiat de Riezenkamp și l-a întrebat ceva. Riezenkamp a clătinat din cap, nu, nimeni nu dorea să

vorbească. S-a auzit un clic și magnetofonul a început Aria din Suita a Treia de Bach. Sicriul dispăruse înainte ca aria să se fi terminat. Întreaga ceremonie, dacă putea fi numită astfel, a durat cinci minute. Lumea își încheiase socotelile cu Philip Taads. Cînd au ieșit la aer, mortul cobora sub formă de zăpadă cenușie, umedă pe umerii paltoanelor lor. Lipsea ceva, totuși : un porumbel.

În noaptea aceea Inni i-a visat pe cei doi Taads. Primul înghețat, al doilea înecat — iată cum au apărut la fereastra dormitorului său, într-o dispoziție de veselie nebună, barbară, ținîndu-se pe după umeri și strigînd inaudibil. Inni s-a dat jos din pat și s-a dus la fereastră, dar nu se vedeau decît crengile scheletice care se legănau îmbrăcate cu o glazură de gheață. Așadar existau clar două lumi ; în prima se aflau cei doi Taads, în cea de a doua ei nu erau prezenți, și Inni se bucura că se mai găsește încă în cea de a doua.

În ziua sortită autojertfirii, Rikyu își invită discipolii la o ultimă ceremonie a ceaiului. Ei înaintează unul cîte unul și își ocupă locurile. În tokonama e atîrnat un kakemono, scrierea minunată a unui călugăr din vechime, care se ocupă de evanescența lucrurilor pămîntești. În timp ce fierbe pe mangal, ceainicul țîrîie ca un greier care-și cîntă durerea lui pentru plecarea verii. Curînd, gazda intră în cameră. Pe rînd, este servit fiecare cu ceai și, pe rînd, fiecare golește ceașca. Potrivit etichetei stabilite,

oaspetele de onoare cere permisiunea de a examina tacîmul de ceremonie. Rikyu așeză în fața lor obiectele și kakemonul. După ce oaspeții şi-au exprimat admirația față de frumusețea obiectelor, Rikyu le dăruieşte pe toate, ca amintire, celor de față. El păstrează doar bolul. „Ceașca aceasta întinată de buzele nefericirii nu va mai fi folosită niciodată de om." Grăiește și face vasul țăndări.

Okakuro Kakuzo
„Cartea ceaiului".

CAVALERUL E MORT

...un alt scop al omului, mai tainic, fără îndoială, și într-o oarecare măsură nelegitim : nevoia lui de Neterminat... de Imperfecțiune... de Tinerețe...

WITOLD GOMBROWICZ

1.

VIAȚA LUI SPULBERATĂ. Să încercăm, să încercăm, totuși, să evocăm viața prietenului meu, scriitorul. Am lîngă mine, aici pe masă hîrtiile sale. Poezii neterminate, jurnale, fragmente de cărți, o harababură inimaginabilă. L-am cunoscut bine, e adevărat, dar asta nu-mi ușurează sarcina.

El a murit, dar eu, iată, mi-am asumat răspunderea unei montări derizorii, fiindcă trebuie să pun în scenă înșelătoria lui : termin cartea pe care începuse să o scrie. Nu-i nevoie să născocesc o intrigă, fiindcă o am gata concepută, de la el. Trebuia să fie o carte despre un scriitor care murise. Un alt scriitor termină cartea celui mort. Principiul compozițional e simplu, de tipul infirmierei de pe cutiile de cacao Droste : ea ține în mînă o cutie, deasupra se află o infirmieră care ține în mînă..., și... și iată-mă în șir cu scriitorii lui care se înlocuiesc, predîndu-și ștafeta pe întinderile nesfîrșite ale veșniciei, și apoi mor, fiind înlocuiți imediat de alții, aceștia termină cărțile predecesorilor, dar mor și ei, și așa mai departe.

De ce o fac ? Fiindcă l-am cunoscut ? Nu-i suficient. Mai e, probabil, și altceva. El însemna mult mai mult decît o moarte absurdă, decît cărțile mediocre sau, în orice caz, oarecari, publicate în timpul vieții. Îmi asum ris-

cul de a duce pînă la capăt, în numele lui, încercarea de reabilitare pe care își propusese, în mod evident, să o facă el însuși. Imaginea finală s-ar putea să fie falsă, e un risc, însă trebuie să-l acceptăm, și el, și eu. Și, ca să mă exprim în termenii lui, m-am hotărît „să înalț un monument pentru cel ce zace în mormîntul său uitat", mormînt pe care ieri la Barcelona am reușit să-l ocolesc în ultima clipă.

Va trebui să procedez după un plan bine gîndit. Astăzi încep ziua sa de erou. Căci el este Eroul Nostru. André Steenkamp, scriitor.

O existență de două parale, chinuită, dar de lucruri ce n-ar fi trebuit luate în seamă, și o singură iubire care, în cele din urmă, cînd a sunat ceasul, l-a golit de substanță. Cîntăresc ce a rămas de la el, toate hîrțoagele, repetițiile interminabile, notele contradictorii, strigăte patetice, documente ale neputinței sale și ale conștiinței că este neputincios, conștiință care reprezenta singura lui forță — să înțeleagă ce se întîmplă. Tocmai capacitatea de a înțelege îl determina să scrie, sau mai degrabă să își mîzgălească în fugă notele. Pentru că el n-a ajuns niciodată să scrie, în sensul propriu al cuvîntului.

A murit înainte de a deveni scriitor sau, mai exact, pentru că trebuia să devină și nu putea. De ce n-ar fi posibil, la urma urmelor ?

Scrisorile lui sînt invariabil urîte, scrisul e totdeauna extrem de chinuit. Ceea ce mi-a lăsat moștenire nu este de ajuns, în ciuda cantității, și voi fi nevoit să mă folosesc de diferite subterfugii, să-mi pun toată rîvna în slujba fragmentelor confuze, completate prin ceea ce

spiritul meu de observație (mult mai puternic decît al lui !) a sesizat la el, combinînd, între altele, fragmentele diverșilor naratori, care converg spre subiectul lui, căci eu am desfășurat ancheta ca un inspector de poliție. Doar oportunismul cel mai nerușinat poate să înalțe un monument pentru un tip ca el. De fapt, iată ce gîndesc : va trebui chiar să scriu : „el spunea" și : „el gîndea". Da, dar atunci ar fi trebuit să-și lase hîrtiile în grija altcuiva, unul dintre truditorii neobosiți care le publică după douăzeci de ani cu adnotări, trimiteri geografice și alte detalii tehnice. Adesea îmi va fi rușine, știu, de ceea ce fac din el. Dar inspirat de sîrguința de dominican pe care mi-am impus-o de dragul lui, am să o scot la capăt, eu. Pentru ca, o clipă măcar, umbra lui tremurătoare să se înalțe, să se recunoască, să își amintească și apoi să-și strîngă cenușa și să dispară pentru totdeauna în țara eroilor, tărîmul fericit unde ei, eroii, călăresc, în armurile lor de aramă, îndreptîndu-se spre nu se știe unde, strălucind în soare și cîntînd din răsputeri, cine știe...

2.

A SOSIT în insulă în luna februarie. E luna sabatului, trombe de apă se năpustesc pe drumurile care devin impracticabile și pentru cei vii și pentru cei morți, iar cerul știe, fără îndoială, că tot ce crește aici e pieritor.

El ajunge cu trenul la Barcelona, vechiul vapor alb de la Compañia Mediterránea îl aș-

teaptă și îl ia, legenda începe. *Eu* vorbesc despre el ? Sau el e cel ce vorbește despre sine ? Oare eu am scris *el* în loc de *eroul lui*, care, de altfel, era el însuși, dar pînă la ce punct ? Iar eu ?

Marea e verde sau cenușie, sau neagră, biciuită de vînt. Ei drace ! nu prea am chef să continui *toate* comparațiile lui — el comite unele de genul : marea era verde ca ochiul unei pisici, sau chiar o culoare vulgară ca absintul. La același nivel se situează și teleaga lui impetuoasă trasă de doisprezece cai (vaporul). Ploaia îi biciuiește fața, ceea ce i se pare formidabil. Noaptea s-a (despicat chiar la mijloc) destrămat, și (în holurile cenușii ale depărtării) la orizont (,) se ivește deodată silueta insulei, mirajul. E sensibil la atmosfera de saga a unei astfel de sosiri, e plin de entuziasm, chipul lui palid se reînsuflețește eroic — (o, Doamne !) nu se mai cramponează de parapet, cel mult ține în mînă hățurile unui delfin în plină cursă sau ale altui animal emfatic (își salvează ridicolul său delfin cu ajutorul acestui „emfatic" dar prin a narrow escape [1]) și se avîntă în întîmpinarea insulei sale. Cît a trecut de cînd a auzit pentru prima dată de ea ? Eram de față la una din acele reuniuni simpatice pe care ni le oferă cu atîta generozitate artele frumoase din țara noastră — am văzut cum acest cuvînt, numele insulei, pătrunde, se înfige în sufletul lui. A doua zi a cumpărat o hartă a Spaniei și mi-a arătat pe albastrul mării drumul spre insulă, o dîră subțire, ro-

[1] Prin urechile acului (n. trad.).

șie, linia maritimă, dîră de-a lungul căreia este purtat, în acest moment, spre insula sa, în tovărășia delfinilor și a teleagelor și a entuziasmului său.

Un bărbat se oprește lîngă el. Sau, mai degrabă, eu plasez un bărbat lîngă el, dar în concordanță cu evenimentele petrecute în realitate. Un Părinte al Bisericii beat, în haine de tweed sfințite, deși Maugham l-ar fi descris cu totul altfel, căci, în definitiv, el face parte din același clan. Pantalon prea larg, prins cu o centură din toate culorile, părul ușor încărunțit fluturînd în vînt, ochii înecați în alcool pe o față lată, căzută, și ochii aceia galbeni și bolnavi. Ei scrutează orizontul cu radarul lor fără vîrstă. Cînd insula apare pe ecran, un soi de bucurie se răspîndește printre colinele și văile feței lui — cu bastonul lui ciudat bate darabana în parapet și îi spune cît i se pare de frumoasă. Very, very, very beautiful [1]. Îi spune lui André cu insistență, insula e foarte frumoasă, foarte.

Apoi, uvertura. (Se ghicește motivul în...) Vocea sonoră revarsă peste eroul nostru : numele insulei, admirația și atașamentul lui față de ea. Într-o engleză lentă și apăsată care nu-și ratează efectul. Da, e frumoasă, spune André, frumoasă, da, frumoasă, și se gîndește că i-ar plăcea să planeze deasupra ei, să se întindă undeva sus, la înălțime, pentru că lucrurile aici se întîmplă, pentru că aici se întîmplă să fie casa unde o să locuiască, se întîmplă să fie patul în care o să doarmă la noapte, se în-

[1] Foarte, foarte, foarte frumoasă (n. trad.).

tîmplă să fie acei oameni, viitoarele lui cunoștințe. (E primul meu „se gîndește“ și-mi dau bine seama că vor fi o mulțime. N-am să mă descurc prea ușor, dar am să le fac viața amară. Mai ales dacă, în idiomul său, sînt silit să-i fac pe oameni și casele să se întîmple să fie. Să admitem că asta era realitatea lui ; totuși nu-i nici o plăcere *să scrii* despre ea. Ba chiar în momentul acesta se vede clar că într-adevăr n-o fac cu plăcere. La urma urmelor, el a murit din cauza exagerărilor lui. Singura rațiune, dacă ne gîndim bine, ca să-i rămîn credincios.)

Vocea omului de lîngă el pătează ziua cu mauri și fenicieni, cu dezgroparea ulcioarelor de vin și a vaselor de ulei, cu inscripții, sisteme de irigație. Secolul al X-lea, al VIII-lea, insula devine mai veche, tot mai veche, subversiv de veche, capcană înțesată de morminte uitate, de grote unde se aduceau jertfe, guvernată de lună, zeița albă, de mauri, bombardată de avioanele lui Mussolini, episcopul deghizat în țăran fuge din fața anarhiștilor în timp ce îi este împușcat fratele... și ploaia, vîntul dimineții, colinele care acum se disting mult mai bine. E zguduit.

În depărtare o vagă nuanță verde începe să se ivească din beznă ; vede și pete galbene, aride, stînci probabil, o părere de roșu, cîmpuri în terase, și, ceva mai tîrziu, prin verdele foarte catifelat se ghicesc dîrele de pămînt gol, așa cum, la femeile bătrîne, se ghicește uneori, insidios, craniul. Puncte albe, casele. Lucruri care se mișcă, un vaporaș de-a lungul unei stînci, imaginea se mărește.

Omul de lîngă el, magistrul, se apleacă spre el și își spune numele, pentru a doua oară. Cyril Clarence. *There are MANY Dutchmen living on... did you know that ? Hah hah, you don't like that, do you ? Hah hah, a complete Dutch colony, hah hah ! Let's have a drink, and spill some ! AS A LIBATION FOR THE GODS* [1]. Fraza i se gravează în minte, vă asigur. Bătrînul se îndreaptă spre bar și el îl urmează supus, ținîndu-se de balustradă. Dar emoția crescîndă care mă încearcă nu se poate explica doar prin întîlnirea cu Cyril, gîndește el. Este o emoție pură : e prima piesă de joc împinsă spre el, primul sfînt pe care îl întîlnește, primul membru al curții sale. Iar el a luat-o, a și început să joace.

Barul e plin de statui matinale cu barba înghețată pe obraji. Sînt sărmanii sfinți dezmoșteniți care și-au petrecut noaptea pe punte, călugări cerșetori, mîncînd pîine frecată cu usturoi, sau pîine cu ulei de măsline, e bună, cu piper și cu sare. Pe insulă sînt mulți sfinți, sfinți și demoni pe care sufletul colectiv i-a izgonit, printr-un ultim decret sumbru, pe această insulă, cunoscută ca insulă a sfinților.

Englezul îl învăluie într-o mantie deasă de povestiri și legende, îndreptîndu-și degetul său bronzat încoace și încolo printre statui, și André absoarbe insula, insula, ca un scriitor adevărat. Nu vede nimic încă. Beau absint în timp ce coasta se apropie prin hublourile barului.

---

[1] Locuiesc mulți olandezi pe... Știai ? Ha, ha, ha, nu-ți place, nu-i așa ? Ha, ha, o întreagă colonie olandeză, ha, ha ! Să bem ceva și să vărsăm cîteva picături ! Libație pentru zei (n. trad.).

Cyril îi arată și îi înșiră nume : *cala Pada, punta Arabí, cap Roig, cala d'En Serra, platja de Talamanca,* împroșcîndu-l cu salivă. Și, deodată, spune „Mai e un sfert de oră“, cu tonul omului pe care îl așteaptă numai bucurii. Apoi se ridică cu greu, îi spune cîntat „Vă reîntîlnesc eu, pe chei“ și pleacă, lăsîndu-l pe André învăluit în mireasma sfințeniei, fumul greu și persistent al unei țigări cafenii, Ideales. Ideales ! Statuile care-l înconjoară trosnesc și se mișcă. I se face frică — o temă care revine frecvent — și urcă pe punte. Un fort, pe vîrful unei coline, foarte aproape acum. Vaporul depășește încet capătul unui dig și pătrunde în rada portului. Nu-i va fi dat să uite imaginea sosirii lui, surprinsă într-un tablou renascentist ; el privește atent, iar craniul descărnat al unui oraș îl cercetează atent, stivă înaltă, triunghiulară de case din os cu orbitele negre și căscate, osuar dominat de o biserică medievală, nisip fără vîrstă.

„Nu asta vreau eu“, gîndește el, „nu asta“. Oamenii gesticulează și strigă pe chei, de pe vapor li se răspunde cu alte strigăte, insularii aflați pe vas au ieșit din vizuinile lor, și vocile lor îi acoperă pe turiști, minoritari acum, mesaje vitale, chemări, larma teribilă naște prunci, înmormîntează morți, sînt familii întregi copleșite de doliu sau înveselite de nunțile țărănești așteptate de multă vreme, iar el stă aproape de parapet, parcă se pregătește să binecuvînteze mulțimea, însă mesajele cu evenimentele închise în ele se scurg pe lîngă și peste el, nu îl privesc.

Vede cum piatra cheiului lunecă spre el, harta lui geografică devine realitate, fără contururi galbene și roșii, o realitate cenușie, scăldată de ploaie. E înghiontit din toate părțile, valize și cutii de carton îl împing, îl lovesc, vaporul se atinge de chei, o dată, de două ori, totul se leagănă — începutul unui dans cîmpenesc — se pune pasarela și un comando de oameni în salopetă și cu numere pe șepci se năpustește pe vas trigînd : Mozo, mozo !

Un mozo îl însoțește la cabina sa ca să-i ia geamantanul, totul se petrece foarte repede acum, și el părăsește adăpostul sigur al vaporului. Pe chei, miros plăcut bărbătesc, i se perindă prin minte alte călătorii, fragmente de film accelerate, cu gări și peroane învăluite în aburii groși ai trenurilor gata de plecare, voci magice proclamă adevărul din adîncul difuzoarelor, și de fiecare dată executarea sentinței : taxiul, camera de hotel umplută pînă la refuz cu o tăcere pregătită cu minuțiozitate.

Mozo nr. 11. Fața nerasă sub șapca mult prea mare vorbește. Să auzim. Pensiune ? Mașină ? Si, si. Chemări, bătăi din palme. Mașina asta are pe puțin treizeci de ani, gîndește el, și numaidecît îmbătrînește și el, veșnicul mistificator, el devine rigid și tacticos, scara, două trepte și el urcă în mașină, bărbat cu importante state de serviciu în colonii, băieți de culoare, partide de vist și gută, și mîna foarte albă, rece, e strecurată leneș prin chingă, el fixează prin geamul murdar ceafa șoferului. Nu-i nevoie să vorbească. Mozo, cameristul lui personal îl escortează, explică. Mi-ar plăcea să fie mereu așa, gîndește el. Aș vrea să fie în-

totdeauna așa, gîndi el. Un bărbat coboară, dă la manivelă, scuturăturile și apoi freamătul uniform, demodat, crahul din 1929, Lili Marlen, războiul apocaliptic, scrîșnetul de frîne, automobilul său dă încet în clocot, aspiră aerul de afară, pornește, îl răpește. Orașul alunecă pe lîngă geamuri, bărbați în negru, femei în port popular, și, printre acești oameni, cîțiva sfinți răzleți care-l înspăimîntă, bărbi și alte simboluri consacrate, dar nu vrea să-i vadă. Automobilul urcă (dar toate acestea nu reprezintă decît uvertura, grăbește-te Doamne cu istorisirile tale. Firește, emoțiile lui în automobilul ăsta. Și poarta orașului și portul) : trec printr-o poartă romană, dublu batant dintr-un lemn gros ca secolele — ar vrea să se închidă după trecerea lui, acum voi rezista la orice asediu. Străzile se îngustează, ei înaintează pe nisip și cu fiecare cotitură care îi înalță, portul se scufundă cu încă o treaptă, o anecdotă simplă. Jos de tot, baia verde, vaporul ancorat, pe puntea căruia n-a pus piciorul niciodată. Deodată, gata, s-a terminat, automobilul se oprește în fața unei case joase, o bătrînă cocîrjată așteaptă în pragul ușii, mozo i se adresează în dialectul insulei și sentința se execută : camera, cu tavanul jos, ziduri mucede, igrasioase. Deasupra patului e atîrnat un Crist care nu mai poate îndura chinurile și o arată printr-o grimasă vulgară. Îl acoperă cu batista și îi spune „paiață hidoasă".

Nu există lavoar, doar un lighean emailat pe un gheridon de lemn. În cana de alături, niște apă stătută. Dă ocol încăperii ascultîndu-și zgomotul pașilor. Șapte pînă la fereastră,

iar dedesubt, orașul, o cascadă de case pînă la port, apoi, de cealaltă parte, o fîșie îngustă de pămînt unde se află un far, dincolo, firește, alt golf, umbre, coline. La dreapta, doar marea, care a devenit parcă din nou cea de pe hartă, dar se mișcă totuși la poalele stîncilor. La stînga, coline fără sfîrșit, mai departe, în interiorul insulei, forfotă de mistere, vrăjitoare, oi, smochini cu aromă încîntătoare. Își zîmbește în această oglindă în care nu se poate vedea, fluieră, fredonează și se înfioară.

Bătrîna bate la ușă, vine să-l întrebe dacă mai are nevoie de ceva. Un pahar cu apă. I-l aduce și în timp ce bătrîna îl cercetează cu interes, el scapă în apă două pilule trandafirii și bea.

— Noapte bună, bunicuță, zice el și o împinge ușor afară. După care se dezbracă și se strecoară între așternuturile aspre, rustice ale patului de bronz. Iarba de mare pîrîie, murmură sub el, se mișcă de parcă lenta aspirare a valurilor l-ar mai purta încolo și încoace, legănare leneșă și languroasă în aceste săli unde domnește o tăcere de moarte. Doarme.

Ah, bunele, vechile romane de odinioară în care ți se permitea să scrii : și acum să-l părăsim un moment pe eroul nostru și să ne ducem la A, unde ni se dezvăluie chiar în această clipă secretul vieții sale ! Doarme, și de pe fața lui cade voal după voal pînă cînd fața rămîne goală. Sub pleoapele închise, ochii fluorescenți se întorc într-o parte și alta ca să urmărească visele sale, și ce văd ? Cu brațele încrucișate pe piept el se agață de sine, se apără. De cine ? De mine, care în această clipă

îl descifrez ajutîndu-mă de propriile lui cuvinte ? Tot de cuvinte e vorba, căci ele nu curg repede, după voia mea, detest această primă etapă și sînt obligat din nou să fac aluzie la devotamentul meu pentru a explica de ce suport această modalitate lentă și naturalistă de relatare în care, neputiincios, descopăr mereu figura lui patetică, hărțuită de spaime, de temerile cele mai puerile, un om minunat de suferință. Și n-am dreptul să-l încolțesc, să-i urlu în urechi viitorul, pe care eu îl cunosc acum, nu, dus de mînă, mîna lui, strîngînd în mîna mea hîrtiile lui ca un adevărat fetișist, trebuie să-i urmăresc mai departe desfășurarea propriei narațiuni. Pentru a-și ascunde rușinea resimțită din cauza tinereții sale, care nu e decît sentimentul de vinovăție pentru că a trăit, el aplică procedeul foarte simplu al enumerării, e mai ușor, și atunci el se recompune în fotografii atît de diverse încît el însuși nu se mai află acolo, a dispărut, dar chiar acest fel de a vorbi mă îndepărtează de subiectul meu, așa că îl las pe el să vorbească : el este (asta e fără doar și poate scrisă de el) suma a ceea ce i s-a întîmplat, evenimentele s-au strecurat în mîinile lui, au conferit frumusețe ochilor, i-au modelat gura și au vorbit cu glasul lui. Dar relațiile dintre ele nu mai pot fi reconstituite. Și atunci i se întîmpla uneori să se minuneze că a ființat în fiecare minut al existenței lui și că atît de multe momente s-au spulberat pentru totdeauna de pe tablă, dispărute într-un trecut dispărut, așchii imperceptibile ale devenirii lui. Nu mai supraviețuiau decît exploziile, amintirile șocante, dure. Din copilăria

lui, nici o voce, nici măcar o jucărie — doar mirosul patului părinților săi, o singură dată, într-o dimineață cînd a intrat la ei pe neașteptate. De la tatăl său, nici glasul, nici măcar un sunet, doar cîteva filme mute. Un bețiv mătura masa cu dosul palmei. Detestă fotografiile din această perioadă — n-are nici un fel de putere asupra copilului care apare în ele, nu l-ar recunoaște dacă l-ar întîlni pe stradă. E un mort, o ființă care nu mai există. Trei fotografii după aceea, el are cinci, șase ani. Și încet (asta da, muncă) crede că recunoaște în această fotografie copilul urît, îmbătrînit înainte de vreme, moment hoțesc, copie furată după un element al sumei, neliniștitoare imagine.

La ochi a fost retușată cu o linie de creion, la gură cu o trăsătură de pensulă, ceva de care-și aduce aminte.

Ce legătură are cu omul care doarme în patul de bronz ? În ce ungher al trupului său se prăbușește în acest moment un avion în flăcări, în ce ungher e bătută și plînge mama lui, în ce colț tăinuit tatăl său care părăsește casa cu un gest mut ? Pretutindeni, îmbulzindu-se, se adună amintirile, mereu prezente, mereu puternice. Le va evoca scriind despre ele sau își va compromite narațiunea crezîndu-se obligat, cum a dovedit-o adesea, să facă încercări higienice, care n-au nimic de-a face cu ceea ce se cheamă a crea. Dar, în sfîrșit, nu trebuie să-și mai bată capul cu asta, mă ocup eu în locul lui (în locul micului meu coleg) — deși ca act higienic e cam tardiv. Nu-i va mai deschide calea *meseriei*. (Și iarăși distonează. Și

din nou iau tonul corect.) Și celelalte lucruri fără legătură între ele, porțiuni de străzi din orașe necunoscute, o plajă fără mare, o pajiște proaspăt cosită. El citește o carte de pajiște. Cartea nu mai există, dar mai tîrziu, orice pajiște de pe care se adună fînul nu este altceva decît această primă pajiște. Oricare cer albastru nu este altceva decît un cer albastru gravat în el cîndva, cine știe unde, pierdut pentru totdeauna, sau, cum spune el : „înghițit de gura unui nor umflat".

Fotografiile devin din ce în ce mai ușor de recunoscut. A sosit momentul să le urască cu adevărat, fiindcă ele pre.. se apropie indiscrete, convinse că au dreptate, că au drepturi asupra lui și dreptatea de partea lor. Dreptul de a-l face să intre prin portaluri mari limburgheze vopsite în verde, însoțit de șiruri de călugări în rase cafenii, de a-l face să se trezească în fiecare zi la șase fără un sfert, dreptul de a-l face să intre în capele în mijlocul unei trupe — cu trupul frînt în îngenunchere și să se roage, să se roage. Iată-l, privește fix ca întotdeauna, fără să clipească, la aparat, înconjurat de fețele pline și palide ale călugărilor, scriitorul la școală. Și ce școală ! Îl asaltează cavalcade de amintiri, atacîndu-l în galop, o întreagă lume ruptă de lume, chemări divine, confesiuni, busturile de ipsos ale autorilor clasici pe coridoarele goale : un căluș îi astupă gura și mai tîrziu, cînd vrea să o deschidă, ca scriitor, el vorbește de sub un strat de zahăr, pe care el însuși nu-l poate explica. În confesionale cu miros iute curelele se întind între onanismul lui de copil și oameni

foarte diferiți care, între altele, au murit pentru aceasta pe cruce și cînd nu-l vede nimeni, țuști în gaura asta și se roagă, se roagă, pe piatra goală, probabil că asta îi face rău, dar are marota asta de multă vreme. Viața sfinților, și încă, să vorbească el însuși cu Dumnezeu. Oh ! Doamne ! Ah ! Doamne, eu mă duc și Tu știi, dacă Tu nu vrei, atunci eu, dar poate totuși Tu vrei. Fundătură căptușită cu pluș, mai tîrziu se va mîndri permanent cu faptul că a trecut pe acolo dar fără urmări pentru el. Fără urmări ! Și întîlnirile interminabile cu prietenul său în spatele orgii, desfășurînd cu delicii volutele domoale ale lui Bach, tot fără urmări. Și lacrimile vărsate în tovărășia lui Van Eeden[1], tot fără urmări. Se găsește întotdeauna timp pentru a face fotografii. El are o figură din ce în ce mai palidă, din ce în ce mai abrutizată sub șapca verde obligatorie pentru grupa lui. Primul său roman se conturează în colțurile gurii lui, poziția picioarelor lui trădează o agresivitate conținută, în expectativă. Vrea să fie scriitor și scriitorul bîntuie melancolic prin acest trup, ei ! dar ieși odată ! Nu, cînd examinez capul acela și mă gîndesc la ceea ce a devenit : nu-i o schimbare prea mare, poate doar cîteva straturi de întărire, un lac sintetic pentru o conservare mai bună (m-am adaptat binișor la limbajul lui isteric). În jurul lui acești străini. Unde sînt ei acum ? Gata să se bălăbănească și să se contorsioneze în fața unui altar, bolborosind formule misterioase ? Tot ce se poate, orice

[1] Fr. Van Eeden (1866—1933), autor oarecum manierist și sentimental.

este posibil. Să stropești cu apă sfințită căpățîni obtuze, să mîngîi cu o mînă sfințită capete de păgîni cu părul creț și scurt, să asculți păcate, mărturisiri. Se gîndesc ei la el ? Și totuși ei au aceeași fotografie, iată ! Steenkamp.

Dar mai avea și ajutoare, liniștea serii în grădini, parfumurile vesperale. Ceața se așterne poaspătă deasupra terenului de fotbal. Afară, de cealaltă parte a zidului, un cîine, un automobil, clopotele mînăstirii de vizavi. Dimineața în zori totul este luminos, limpede, și aerul rece al dimineții respiră pacea. Roua de pe frunzulițe sclipește și respiră pacea. Plimbările pînă la mlaștină, uneori, în după-amiezele de libertate — timpul a înghițit totul hăpăind dintr-o dată kilometri de pace. Drumuri de țară colbăite, arbori ce par zugrăviți, trestii, apa sălcie, brațele de flori, care, după treisprezece ani, ofilite și uscate, continuă încă să se deschidă în cimitirul îngălbenit al ierbarului său, înzestrate cu nume și prenume. Conta fiecare clipă, căci fiecare era o clipă ce va fi ignorată apoi din înălțimea viitorului, o clipă de care nici un viitor nu va rîde, un timp autonom.

Fire păstrate, imagini, fantome, umbre. Un timp valid care a existat, a durat atît cît durează orice timp existent. Unde este acum ? Mai tîrziu el avea să povestească „am fost bolnav în ziua cînd a trebuit să oficiez slujba pentru prima dată „dar ce poate să spună o asemenea frază ? Poate ea să evoce mirosul, momentul, sunetul ? Ce poate să scoată el din amintiri și din povestiri ? Ele nu sînt bătrînul călugăr țicnit care se pregătește bolborosind și rîgîind să spună liturghia în capela mică a surorilor germane, bucătăresele mînăstirii. Nu sînt nici cetele de măicuțe curajoase care „înainte de răsăritul soarelui au fugit din paturile lor și au încremenit în strane, pe genunchi prudenți, depănînd rugăciuni și urmărind un vis, locuitoare triste ale cavernelor".

L-a ajutat pe moșneag să-și tragă sfita și iată-i plecați împreună călare pe ponei caucazieni urcînd spre altarul instalat acolo sus, în creierii munților. El își umflă obrajii cu texte latine, călugărul și el și le suflă de la unul la altul, răspunsurile se încrucișează pe treptele unde ei stau îngenuncheați, bătrînul se ridică, vorbește, se sucește și se răsucește, apoi vrea să i se spele mîinile, vrea să i se toarne vin în potir, vrea să îngenuncheze și să se roage, și să pregătească sînge, să bea, iar măicuțele vor să se apropie, vor o fărîmă de azimă. Și atunci, reflexele scînteietoare se amestecă, sclipirile sticlei din mîinile lui, strălucirea de aur a potirului ce se cască sub ochii lui, broderiile aurite, rigide și aspre ale sfitei, mîinile mari și solzoase ale călugărului desenează prin aer semne ale crucii deasupra ostiei, deasupra capului său, deasupra bonetelor cu aripioare — și atunci dintr-o dată simte că e prea mult și părăsește altarul hohotind de plîns, fața lui ca de ceară cu ochi albaștri limpezi strălucitori e devastată, și preotul deodată este îngrozitor de singur, preafericitul împietrit, spre care se înalță suspinele întristate ale bunelor surori. El străbate în fugă coridoarele, se refugiază în grădină. Ca pedeapsă, nu va mai oficia niciodată slujba, el singur din toată școala.

3.

DOARME. La el, sîntem încă în februarie, ploaia și vîntul izbesc în geamuri. La mine sîntem în iunie. După-masă, plimbîndu-mă, am văzut un cîmp de grîu secerat, se simțea parfumul zilelor de odinioară. Am înotat cu ochelari subacvatici. Era răcoare acolo jos, în acele săli enorme. Algele unduiau, peștii alunecau pe lîngă mine, încet, fără zgomot. Roci scorburoase, împodobite cu arici de mare și anemone cu brațe plutitoare, întinderi de nisip ridate ca dunele sahariene. O lume fericită. Eu însumi alunecam încet, foarte încet, prin ea, printr-o tăcere desăvîrșită, plutind cu o fericire inexprimabilă pe deasupra pajiștilor și abisurilor, aterizînd uneori pe insulițe de corali, agitînd brațele pentru a prinde peștii, scufundîndu-mă în căutarea crabilor-eremiți în cochiliile lor. Mă încerca dorința ciudată de a mă întinde pe jos, de a mă lăsa în voia apei ca un mort, dar el este mort, nu eu.

Unde am ajuns cu portretul lui, cu statuia pe care vreau să i-o ridic ? Ce am spus, ce am descris ? Și, pentru numele lui Dumnezeu, ce-i adevărat din teatrul acesta de umbre mitice pe care îl schițez prin crîmpeie de amintiri, prin manipularea discutabilă a neliniștilor, fotografiilor, sentimentelor sale confuze ? Ce nuanțe subtile, stări de spirit calme pe malul apelor, ce frămîntări puerile am omis ? Era el într-adevăr patetic ? Nu cumva mi se pare patetic fiindcă e mort ? Sau pentru că este un scriitor mort ? Mă încearcă un cumplit sentiment de disperare cînd frămînt cu amîndouă mîinile o

materie rezistentă și periculoasă care nu vrea să dezvăluie nimic. Cadavrul lui crește, crește mereu și îmi întorc privirile în toate părțile, dar pe el, pe André, nu pot să-l regăsesc.

Fire, imagini, fantome. Străpuns de suliță, el se îndepărtează brusc din bancul în sînul căruia înota printre tovarășii lui și cade în pumnul jilav al unui univers străin, opresiv. Întotdeauna, însă, se găsește un remediu împotriva otrăvii (împotriva suspiciunii, împotriva talentului subțiat, a fotografiilor mărite ale singurătății) ce se poate bea cu mult zahăr : o infinitate de cufere umplute cu natură, pe care le desfacem prudent și le golim în notele lui, fantastice broderii la gîtul țăranului tragic.

Ani de-a rîndul se va hrăni, se va susține cu pădurile, cu freamătul copacilor, lacurile, iazurile, luna, luna, luna, foșnetul ierburilor... Nici o ființă omenească, nici un gînd, nici chiar el însuși. Pelerinaje zilnice la monumentele naturii, consacrări de arbori și pîraie. Arsenalul este inepuizabil : apa verde, Mediterana, palmieri, chiparoși înșiruiți în coliere nesfîrșite de poezie fără realitate sau substanță, așa îl regăsesc, așa s-a regăsit el însuși cu un șoc total, dar prea tîrziu. Cutremurat de neliniște însă fără să o înțeleagă.

4.

NU ARE ÎNCĂ DREPTUL să coboare. Cele două pilule trandafirii n-au încetat să acționeze, ci îi străbat încă, energic, trupul, tîrînd

după ele un vis lent și apăsător. Zace în patul lui, jilav și agitat. Iar eu stau pe terasa mea, în jur nu-i nici măcar o pisică, umbre homerice se-mpleticesc și se scufundă în lumina arhaică — nimeni n-are curajul să iasă afară. Stau și aștept.

O barcă alunecă încet prin memoria mea. Un vîslaș mă duce într-o anumită direcție. Cine e ? Nu are chip. Știu unde se petrece întîmplarea. În dreapta strălucește unda de smarald a oceanului. Trebuie să se fi petrecut cu doi ani în urmă în nord, în Galicia. Un podar mă duce pe malul celălalt, sînt singurul său pasager. Dedesubt, rîul arde. De ce îmi amintesc întîmplarea tocmai acum ? Un avertisment, dar la ce se referă ? Bărbatul m-a impresionat probabil prin statură, vocea sa, printr-un gest. Poate a cîntat. Dar chipul lui s-a destrămat. N-am să-l mai văd niciodată. Vaporul pleacă din nou și mă duce. Golit, eu rămîn acolo ore întregi, ore care îmi dau tîrcoale și caută o pradă. Ce-aș putea să le dau ? Doar pe prietenul meu pe care nu-l mai recunosc, nici măcar pe el. L-am desfigurat, așa cum au făcut polonezii cu ofițerul SS, colonelul care locuiește în apropiere, bărbat puhav, figură brăzdată, plină de cruste de carne tumefiate și de coline bavareze prietenoase cîrpite cu bunăvoință.

Trebuie să coboare. Undeva, printre mutilările de care se face singur vinovat și printre trăsăturile false atribuite lui de mine, trebuie să regăsesc fantoma lui cea mai diafană și să o trimit, după ce am s-o încoronez și să o învestesc cu titlul de cavaler în țara eroilor, căci acolo vreau eu.

5.

SE TREZEȘTE. Ușa, ușa aceasta, n-o știe. E vopsită grosolan, și acolo unde stratul de vopsea este mai gros au apărut crăpături fine, iar pe alocuri se vede lemnul cu urme de mucegai. O clanță de fier uzată și pătată atîrnă în lăcașul ei mîncat de rugină. Zidul care a crescut în jurul ușii este dat cu var, se văd urme neregulate de la bidinea. Pete cenușii de umezeală, găuri de la șuruburi și cuie dispărute, o suprafață agitată care se apropie și se îndepărtează, însă el rămîne întins pe pat, indiferent la toate.

În spatele ușii casa e cufundată în tăcere. Se așază pe marginea patului, lumina fuge pînă unde poate, zidurile se îndepărtează. Se ridică în grabă și se îmbracă. În orașul suspendat sub el, luminile s-au aprins, pata albă a vaporului care se mai distinge încă aruncă șuierînd un jet de abur și scoate un urlet de sirenă. Apa neagră și scînteietoare împresoară insula — licăririle mișcătoare, undeva departe, sînt vapoare pescărești, gîndește el. Bătaia motoarelor urcă pînă la el. Aranjează păturile, își trage impermeabilul și iese bîjbîind pe culoarul întunecos. E rece, suflă vîntul.

Ezită — la dreapta, la stînga ? — alege stînga, coboară toate scările, traversează străzi glodurose, ajunge în port. Aici vîntul bate și mai tare, țîșnește printre oameni, gonește din port vaporul, spulberă în răspăr apa și părul lui André Steenkamp. Merge de-a lungul cheiului. Pretutindeni se văd baruri întunecoase și scunde unde pescarii bat cărțile de joc sco-

ţînd strigăte sălbatice, nu ştie unde să se ducă. „Asta nu-i un loc prielnic pentru scris, împuţit loc", fredonează el în barbă, „împuţit loc, împuţit loc". O alee largă, cu palmieri, luminată de lampadare demodate, vopsite cu bronz argintiu, în mijloc o statuie delirantă ia cerul de martor. Se va instala pe o terasă şi — adevăr sau ficţiune — o siluetă înaltă cu plete de un alb murdar fluturînd şi cu ochii inflamaţi se apropie cu pas năvalnic. Bărbatul ales de mine ca să-i facă iniţierea. La drept vorbind nu ştiu mare lucru despre primele lui zile pe insulă — cîteva note sugerează vag că i-ar fi făcut turul. În orice caz, cînd l-am văzut (o întîlnire pe care o voi evita cu orice preţ în aceste pagini) el era iniţiat — şi de ce n-ar fi fost cu ajutorul lui Cyril? Şi acum mai am încă o slăbiciune pentru Cyril şi-l văd cu simpatie cum dă buzna peste André, punînd gheara pe acest străin preţios, învăluindu-l, acoperindu-l cu o pulbere de istorisiri. Capul său canin, preţios şi îngrijit este aplecat într-o parte, glasul lui deosebit de distins deapănă în aerul serii istorisiri interminabile, ochii lui sînt întotdeauna în altă parte, zboară la întîmplare şi se aşază ici şi colo, nu vor să ştie nimic, absolut nimic.

Aşadar Cyril este cel care-l duce în prima seară la Pepe. Folosirea ordonată a timpului. Domingo (clean[1] Domingo) pentru a încheia după-amiaza. În acest moment se găseşte aici. Apoi cina la Formentera sau la barul Bahía, cafeaua la Estrellas şi apoi drumul spre Pepe.

[1] Curatul (n. trad.).

Cînd Pepe închide, înapoi la Estrellas, printre pescarii care bat cărţile. Ultima escală la Alhambra, portul de destinaţie, Bagatelle. Dimineaţa începe întotdeauna la Domingo. Totul se desfăşoară după ritualuri, sfinţenia, încă o dată, se dobîndeşte greu dacă te izolezi de lume. Oh! zilele acelea, vîrsta de aur!

Pepe. Aici, numai aici poate să găsească adunat micul său cerc înzorzonat, Inelul Nibelungilor: Gordon, Nescaféjack, Helmuth, Schramm, North, Ingmar, Nitribitt, Vicente, cei doi Antonio, dar ei sînt prea mulţi, mult prea mulţi şi în primele zile rămîn pentru el — deşi Cyril îi descrie pe rînd şoptindu-i numele lor — nume şi istorisiri ale acestui trib inefabil cocoţat, mormăind sau tăcut, pe taburete incomode aşteptînd ca marele, respingătorul Pepe să-şi ia chitara lui minunată şi să-i gîdile corzile cu ghearele lui de fier, brrumm, brrum. (Rînjetele autohtonilor, Pepe!)

Satrap ratat, şchiopul aşezat pe o mică bancă de lemn, cu chipul său amar, se proiectează pe fularul roşu pe care nevastă-sa l-a întins pentru el pe peretele grotei. Poartă vestminte negre, are un umăr mai săltat decît celălalt, figura lui este uneori tristă de-a binelea, suptă, se spune că suferă de bolile cele mai grave şi că face parte din poliţia secretă. Instrumentul dumnezeiesc se sprijină de piciorul de lemn. Îl ridică. Tăcerea şiroieşte printre bărbi. André îi priveşte cu invidie mîinile, degetele mari mai ales sînt cumplite, cu lamelele pentru tortură, care le alungesc în mod necuviincios.

Cyril l-a salutat pe tip în mod exagerat, ca să-i arate că este un obişnuit al casei şi

ei s-au așezat cît s-a putut de aproape, dar toată lumea e așezată cît se poate de aproape de el, fiindcă pe pereții goi sînt atîrnate portretele lui, douăzeci, treizeci de portrete, proaste toate, și la drept vorbind doar o pictură proastă putea să redea cum se cuvine figura lui pretențioasă. A fost pictat cu un roșu murdar, cu ochii magici și imobili, Pepe al celor Șapte Suferințe Capitale, ochii, imaginea lui, te privesc din toate părțile, și-n mijlocul tavernei mai e încă una, întrupată, și — altfel nici nu se poate — pregătindu-se să cînte, și ea. Nu-i de mirare că majoritatea femeilor beau aici herbas, licoare verde cu aspect vîscos care arde în pahare și se păstrează în sticle mari unde se unduiesc ierburile colinelor veșnic verzi. Băuturi rituale care se beau în temple. Prin aer plutesc duhorile insidioase ale liturghiilor negre, dar nici maestrul nu știe asta.

Rămîn aici o oră, apoi grupul prietenilor lui Cyril se separă de mulțime, ei îi strîng mîna călduros lui Pepe și-l ciupesc de braț, maestrul radiind șoptește cuvinte de rămas bun pe care le extirpează din colțul gurii sale dogite. Condusă de Cyril, mica procesiune rătăcește pe stradelele africane. Vîntul le smulge hainele, luna apare uneori dintre nori, ei ocolesc băltoacele mari, fac schimburi de replici la care André încă nu ia parte, preocupat mai ales să se contemple cum merge prin mijlocul citadelei misterioase, adulmecînd romanul. Se duc la Antonio. Bun, gîndește el, ne ducem la Antonio. Aud de la distanță tam-tamul înăbușit al muzicii indigene, eroul nostru rămîne puțin cu gura căscată, are un aer falnic în poza exprimînd surpriza plăcută : nu se aștepta la aceasta.

Lîngă ușa grea de lemn, bunul Antonio își prezintă zîmbetul lui ciudat, încremenit, și din adîncimi misterioase și obscure extrage fraze nemțești greoaie de bun venit și de prietenie. Ceea ce văd ei aici este mai degrabă înduioșător. Într-un colț al tavernei stau patru bătrîni. Unul are agățată de brațul stîng o tamburină pe care o lovește cu bățul ținut în mîna dreaptă. Cu mîna stîngă cîntă la fluierul cu trei note. Muzica, sălbatică și tragică, desenează spirale largi, ascendente în jurul ritmului monoton al tamburinei, care cînd și cînd pulsează de pasiune africană, și devine mai intensă, mai primitivă cînd intervin sunetele seci și zgomotoase ale castanietelor mai mari decît mîna și șocul rece al fierului izbit de fier. Muzica i-a cucerit repede pe cei din sală : cu privirile fixe, strălucitoare, străinii îi izolează pe bătrîni în ungherul lor, dar și mai rău este cînd se cîntă sau chiar se dansează cîntece de păsări, dansuri de păsări, fără asemănare, sunete arhaice de nerecunoscut, și la capătul fiecărui vers, un tremolo înfiorător care se coagulează într-un behăit. Nici unul din cei de față nu are afinități cu această muzică. Nici el. Încet, implacabil, simte cum este izgonit din taverna lui Antonio, undeva, departe de această antichitate — și nici tăcerea instalată după încetarea muzicii nu-l va face să se mai întoarcă. El cavalerul, a dispărut printr-o crăpătură a peretelui și din locul unde se află aude, repercutată de o sută de ori, nu, nu aude,

vede vocea lui Cyril lîngă el — chipul, mărit de zece ori și suspendat în fața lui, urechile cu loburile absurd de mari, lungi cîmpii roze, carne lustruită care vibrează de cîte ori vorbește, și chipul spune : „once I was in Oxford, in a piswahr, and you know, on the wall in the most BEAUtiful italics was written Dylan Thomas slept here (biououtifeul italics was written Dylan Thomas slept here, slept here [1])" BUA HA HA, BRUAHA, BRUAHAHA și rîsul răsunător alungă muzica păsărilor și este repercutat de ecourile tavernei. Și-atunci, pentru prima oară, îl vede cu adevărat pe acest om, și din clipa aceea el va asculta zi de zi istorisire după istorisire pînă cînd se va stinge ultima istorioară în gura lui Cyril, fiindcă așa se va întîmpla pînă la urmă.

Muzica a reînceput. Bătrînele voci primitive behăie din nou un cîntec bestial care se izbește de urechile anesteziate ale străinilor. E vorba de dragoste ? De lună, zeița insulei ? Nu se poate citi nimic pe figurile pescarilor. Ceilalți se îndepărtează mult, tot mai mult, André îi vede ascunzîndu-se după umbrele lor, și vrea să plece ! O spaimă îl strînge de stomac, i-l răsucește. Iarăși prada ei, și atît de curînd ! Nu pentru asta a venit în insulă ! Se gîndește la lucruri complicate de felul... limitele ființei mele sînt răsucite ca o elice, eul meu evadează, dar el însuși cade din înaltul

[1] Eram o dată la Oxford, într-un pisoar, și, știi, pe perete, era scris cu litere cursive frumoase : Dylan Thomas a dormit aici, cu frumoase cursive, era scris Dylan Thomas a dormit aici, a dormit aici.

metaforei sale, îl cheamă pe Antonio, de-abia are timp să-l salute pe Cyril care rămîne pe loc, stupefiat. Printr-un salt, așa să fi fost oare ? el a fost proiectat afară, singur pe strada gloduroasă, între casele albe și joase, în tăcerea în care se stinsese chiar și ultimul ecou evanescent al tamburinei.

Neliniștea, neliniștea lui smintită. Se îndreaptă spre port, se aud pretutindeni bubuituri și pocănituri, motoarele. Cel puțin e zgomot. Pescarii ies în larg. Aplecate și dansînd pe valuri vapoarele pleacă, siluete întunecate cu un cerc de lumină galbenă, înțepat undeva în interior. Se urcă pe dig ducîndu-se pînă la micul far ca să le urmărească. Ajung pînă la el unele strigăte, sau chemări ascuțite de trompetă înainte de a dispărea pe marea invizibilă unde nu-i decît șuier și vaier. Îi invidiază pentru că nu este și el acolo. Pentru numele lui Dumnezeu, să ai ceva de făcut, să prinzi pești, să relatezi mai știu eu ce acasă, dar nu frica sordidă și înjositoare la care el nu vrea să se gîndească. Se pricepe să reflecteze asupra scrisului, asta-i tot ce știe, îi vine aproape să verse dar continuă să repete cuvîntul, să-l plimbe prin gură, sărmanul. Se întinde cît e de lung pe banca de lemn din apropierea farului mic. La fiecare rotire fascicula de lumină îl atinge ușor ca o mînă de argint fusiformă și el încearcă să-și regleze respirația după ritmul fasciculei. După ce lumina trece, vede cum nori grei și mari plutesc foarte jos, risipiți uneori de vînt și dezvăluind atunci un fragment delirant de constelație, Orion din bucăți, Ursa Mare diformă. După o bucată de vreme se liniștește,

i se face frig. Încearcă să nu se gîndească la scris, apoi încearcă să se gîndească așa cum se gîndește întotdeauna : ca la un lucru pe care îl va putea face mai tîrziu, un lucru ce se va face de la sine, adevărul ce se va dezvălui singur și astfel îl va dezlega. De ce anume ? Încă un lucru la care e mai bine să nu se gîndească. Dar va veni o zi cînd nu va mai fi nevoie să urască asta ca pe o slăbiciune, o escrocherie (se gîndește el). Se ridică încet, înveșmîntat în *poza* lui și coboară din nou digul, o figură de roman acum. În sat, între casele albe găsește drumul care-l duce din nou acolo, sus, prin poarta romană și, strecurîndu-se prin stradele și pasaje unde nu întîlnește pe nimeni, se pomenește deodată în fața pensiunii lui. Așezat la măsuța de lemn încearcă să mai scrie ceva — o frază, o idee, dar l-a cuprins o neputință absolută și el acoperă peste douăzeci de pagini cu un scris neciteț peste care scuipă producînd pete. Se gîndește că acum este singur-singurel în cameră. Sînt singur în această încăpere. Și ce-i cu asta ? Își scobește o vizuină în pat și se cuibărește în ea. Și adoarme făcut ghem, un ghem inform sub macatul cu pete de mucegai, doar cînd primele cercuri de lumină adevărată se strecoară în cameră. Nu știu ce vise îl amenință și îl protejează acum. Neliniștit intru din nou și îl privesc. Ceva din preocuparea (narcisiacă) pe care i-a atribuit-o eroului SĂU m-a molipsit și pe mine pînă la urmă. Dar cu cîtă tandrețe, infinit mai mare decît a mea, s-ar fi privit pe sine scriitorul LUI. Și cu ce ochi îl privesc eu la rîndul meu !

6.

ASTFEL, cînd hoinărești peste landă într-o dimineață olandeză cețoasă și auzi în depărtare împușcătura unui vînător invizibil, detunătura scurtă și limpede circumscrie, ba nu, descrie cum nu se poate mai clar sentimentul acut de fericire : trăiesc, trăiesc. E ceva asemănător, gîndi el. Dimineața avea o strălucire barbară, cristalină — cu picioarele goale pe dalele roșii el contempla chipul soarelui însutit pe cartierul pescarilor, pe apă, pe Talamanca, dîră de aur peste celălalt rîu, peste smîrcul de culoarea smaragdului unde se profilau cadavrele vaselor, soare rotitor, agresiv, salvă de lumină care sfîșia voalul fîlfîitor al unui stol de cufundari. S-a îmbrăcat în grabă și a ieșit. Atmosfera spaniolă senină și transparentă l-a învăluit ca o undă șăgalnică, culorile scînteiau iar sunetele dobîndiseră acea puritate cristalină, perfectă, pe care n-o au, în țările nordice, decît în încăperi special amenajate, gîndi el. Niciodată afară, absolut niciodată. O zi posomorîtă, apăsătoare, cu vîntul care scîrțîie precum creta pe o ardezie, noaptea se lasă sub un cer jos, de plumb, înăbușind orice aspirație și, deodată, urmează o zi destinsă, trîmbițînd de lumină și sunete, cînd fiecare clipă e plină de liniște și veselie nebună, iar gura larg deschisă a cerului exală un roi de duhuri subtile, miracol ce nu se întîlnește decît aici, pe țărmurile acestei mări ; atunci trompete lungi sună marea bucurie deasupra mării și a pescarilor în bărcile lor pestrițe, iar melodia răsfrîntă de stîncile de bronz spre interiorul

insulei îi înfioară pe păstori și turmele lor din livezile de măslini fremătînd de căldură și face să urce seva vinului în struguri.

A trebuit să se stăpînească și să nu coboare alergînd restul drumului care duce în orașul de jos, de la poarta cea mare direct în piața unde femeile indigene mici și oacheșe stăteau nemișcate, imagini pictate printre mărfurile lor, ardei iuți de un verde viu, coliere de *setas* de culoarea ruginei, roșii de Valencia, lămîi galbene cu coaja tare, andive fibroase din insulă, verde-deschis cu perle de rouă limpede — ele sosiseră cînd murea întunericul, cocoțate pe faetoanele lor înalte, bălăbănindu-se, coborînd din interiorul insulei, fîșii de noapte sub mantilele lor negre, sporovăind în limba lor misterioasă. Cebollas, naranjas, pepinos, setas, manzanas, limones, toma, toma, hombre, està muy barato todo !

Acum găsește singur drumul spre casa lui Domingo, care e situată de-a lungul celor trei catarge împodobite cu steaguri ale potului, îl rade un pitic (masaj ? sy ! jumătate din conținutul unei sticle îi este răspîndit pe față, lichidul arde, apoi mînuțele îi bat ușor obrajii, îi mîngîie, adaptîndu-i chipul la marea bucurie mediteraneană care domnește afară, încă un norișor de pudră insecticidă, ca să alunge nefericirea, și el iese din prăvălie ca un om garantat pe vecie și pregătit să înfrunte orice) și, ca un porumbel întors din călătorie, se trîntește pe un scaun din umbra palmierului, păstrat pentru el de Cyril.

Cyril ! Dragul de el ! Bătrîn domn ieșit dintr-o gravură de modă, mănuși din piele în-

toarsă, prince de Galles [1], cravată ca a răposatului Jacques Fath, Cyril golește sticle de șampanie pitel-lo de o jumătate de litru. Pe masă, în fața lui, sînt risipite patru sau cinci sticle mici, unele în picioare, altele răsturnate și scumpul lui Vicente s-a și ivit cu altă sticlă.

(— André ! I have been waiting for you for HOURS ! old man ! Do have a pitel-lo [2].) El mîngîie drăgăstos cu degetele paharul aburit și deodată încremenește, o clipă, ca într-o fotografie proastă, ca și cum a simțit că i se sustrage ceva. Și într-adevăr, ceva i se sustrage : el dispare, înghițit așa, de viu, în creierul lacom al scriitorului care îl și exploatează și se dezgustă de propriul gest... Nu poți să stai liniștit aici, gîndește André, e imposibil, ești așezat lîngă un scriitor, ești jefuit, îmi însușesc tot ce îmi poate fi de folos, un ochi galben, un nărav ridicul (șapte sticle de jumate și nu-i nici măcar ora opt !) iar eu voi consemna imediat totul și prin asta sînt hoț mai înainte de a fi prieten, ca întotdeauna : hoț mai înainte de a fi amant, ba chiar hoț mai înainte de a fi dușman. Să nu mă mai gîndesc. Comandă șampanie, deși știe că nu o suportă. Peste o oră, masa lor este foarte populată (personaje de roman, așadar personaje fictive). Palmierul sub care sînt așezați își proiectează umbra în partea cealaltă, ei stau în plină lumină, lumină poantilistă, sub focul strălucitor al rampei, actorii așezați spuneau... Și... din nou minciuni ?

[1] Fiul mai în vîrstă al suveranului Angliei (n. trad.).
[2] André ! Te aștept de o veșnicie ! bătrîne ! Servește un pitel-lo.

Ce-a văzut el ? N-a văzut, nu putea să vadă ce se afla acolo ? Din nou acel ridicul du-te vino în timp, care neagă ceea ce există *cu adevărat*, falsifică.

La această masă : Gordon, Nescaféjack, Philip North, Andrew Schramm. Paladinii strînși în jurul bardului nemuritor Cyril Clarence. Dar pentru cel care, așezat printre ei, examinează îngustînd pleoapele leandrul necunoscut și prăfuit din față, siluetele necunoscute ale caselor de vizavi și poarta necunoscută a Companiei Mediterránea, ei nu sînt altceva decît nume. Niciodată nu va mai vedea chipurile pe care le vede pentru prima oară, sau : niciodată nu le va mai vedea fețele pentru prima dată. În acest moment el vede doar schițe sumare : materialul său de construcție — un fragment, un crîmpei din vocea ascuțită a lui de Gorley, pilotul britanic, statuia de plumb, neclintită a lui Nescaféjack care își toarnă nesul într-un pahar mare și comandă lapte cald, figura zbîrcită de chinez a lui North pe care s-au depus cei douăzeci de ani petrecuți la New York, umbra șugubeață a geniului lui Schramm planează pe undeva pe deasupra conversației lor, pasăre posacă și invulnerabilă. Frazele, observațiile lor, orificiile minuscule prin care se vede uneori mișcînd o fărîmă din sufletul lor, filmul chipurilor, o sclipire a ochelarilor lui North, el însuși scriitor împlinit, cravata tip Fath a lui Cyril, defilează prin el ca niște armate care traversează un interior de țară galben, pustiu cît vezi cu ochii, cucerit în ajun de trupele de avangardă. Rămîne acolo fără să se miște. Ochiul lui, organul atotputernic — este el însuși — lucrează, cu vederea ascuțită de șampanie, dar cum de nu vede el că prin dimineața clară se infiltrează pînă aici o aromă de hașiș astfel că ziua se rotește cu încă un sfert de tur : el se strecoară în afara tabloului format de ei și o ia pe drumul lung, lung, căci la capătul lui a văzut colinele.

E aproape de amiază, căldura vibrează deasupra drumului, André înaintează cu pas sprinten, aproape înaripat, cotește la un moment dat la dreapta ; pe cărarea mărginită de ziduri mici de piatră mai sînt cîteva porțiuni noroioase de la ploile de peste noapte, dar cărarea duce spre colinele sălbatice din depărtare, acolo unde soarele bate pămîntul roșu, țîșnește printre măslinii chinuiți și-și lansează cu îndîrjire și precizie săgețile luminoase peste colibele dărăpănate din mijlocul cîmpurilor de tutun verde care se leagănă în vînt. La fiecare răspîntie el alege drumul ce duce spre coline, și, după o oră ajunge la ele și se azvîrle gîfîind în iarba țepoasă, printre bolovăniș și privește în urma lui pentru prima oară, și vede marea, orașul de sus pe vîrful colinei, cîmpurile cu măslini, salinele ca niște platouri umplute cu coclеală. Razele de lumină sînt atît de puternice încît îl dor ochii, dar aude banda sonoră care ar însoți peisajul acesta într-un film, pastorale voluptoase, cu vibrații înăbușite de clopote și miile de voci ale corului înaripat al unor femei invizibile. Se rostogolește pe pămînt căutînd parcă un loc unde să se odihnească, pe vecie, dar starea lui de surescitare și nenumăratele pietricele îl obligă să nu se oprească, el se cațără gîfîind pînă pe culme, ajungînd dintr-o răsuflare între

pinii care se leagănă. Spre mare se deschide o panoramă vastă — dincolo de mlaștinile sărate zărește coline joase și o plajă lungă, albă, parcă emailată ; și mai departe din nou marea saturată de lumină. Întorcîndu-se, el vede cum colinele își desfășoară coamele spre interiorul insulei, culmile lor înalte acoperite cu vegetație se leagănă pînă hăt-departe și îmbrățișînd cu privirea cercul gesturilor lor încremenite, el devine centrul lor învestit dintr-o dată cu o tăcere formidabilă. Lansat de lumină, imensul titirez al peisajului se învîrte în jurul lui, i se pare că ființa lui se despică brusc și un stilet de fier gravează în el adevărul său, în chip de legendă. Totul se petrece fantastic de repede și el se gîndește numaidecît „am amețeală" și se așază cu grijă, ca un bătrîn, sprijinindu-se de un copac. Tăcerea care-l înconjoară este atît de profundă încît el se întreabă dacă n-a țipat.

Oare de ce îl apuca din nou ? Bucuria a fost eliminată din peisaj ușor, așa cum este aruncată apa murdară, și cînd, o clipă mai tîrziu, o ia din nou pe drumul spre oraș, André nu mai e decît un necunoscut pe care obiectivul l-a surprins întîmplător pe o carte poștală ilustrată. La dreapta și la stînga sa defilează peisajul de carton colorat, unde ea, neliniștea lui, nu se vede.

În aceeași zi părăsește pensiunea. S-a obișnuit să negocieze, să se tocmească cu spaima sa, și știe că plătind prețul unor schimbări minimale (mutîndu-se, fugind dintr-un restaurant în toiul mesei, și așa mai departe) poate să mai amîne momentul cînd va trebui să părăsească insula pînă în clipa cînd din nou, printr-un gest

generos el va pasa jocul la adversarul lui invizibil : adică sieși. Pictorul Schramm îl primește cu bunăvoință, așa-i regula între sfinți, în definitiv. Schramm locuiește într-o casă veche și mare situată în afara orașului, pe faleză. Bunul Antonio (Wie-geht-es-mit-Ihnen-Ich-sehr-viel Weh am Kopf-immerviel Weh, Schmerz [1]) îl ajută să-și transporte geamantanele și mașina de scris, ca să-l scutească de orice efort ; el n-are decît să traverseze tunelul contrabandiștilor străpuns prin grosimea meterezelor și ajunge după o scurtă plimbare la noua sa locuință, unde zgomotul mării nu-l va lăsa o clipă singur.

(În casa lui Schramm trebuie să fi văzut prilejul de a scrie începutul cărții lui, acele pu-ține pagini închegate. Și, firește, notele sale faimoase pe care trebuie să le prelucrez eu. Aici a rămas cîteva săptămîni.)

7.

ZIUA CEA MAI LUNGĂ. Dimineața. Soarele cade vertical pe valuri, sunetele limpezi ale clopotelor de la catedrala de pe colină ajung cînd și cînd pînă la balconul unde stau Schramm și André, conjurați shakespearieni care se leagănă ca doi smintiți în balansoarele lor.

— Astă noapte, zice Schramm, am visat că primisem o comandă, trebuia să pictez cerul întreg. Țin bine minte că m-am pus pe treabă cu un fel de bucurie concentrată și nu eram

[1] Cum este cu dumneavoastră. Eu, foarte mult. Durere de cap mereu. Multă durere. Suferință (n. trad.)

preocupat decît de un singur lucru : cum să fac soarele ? Pentru asta am compus un alb care înghițea toate culorile celelalte. Însă, închipuie-ți — (pauză lungă, își trage sufletul) — cum încercam să încep soarele, exact în punctul acela se producea o gaură în pînza aceea formidabilă. M-am deșteptat, aveam mîinile contractate și m-am apucat imediat să pictez.

André știa tabloul dar nu îndrăznise încă să spună nimic despre el. Era un fond fosforescent pe care era scris în mai multe locuri cuvîntul : soare. SUN SUN SUN SUN SUN SUN SUN.

Schramm își rotește scaunul spre André, își apleacă peste el capul său viclean de vultur și întreabă :

— Tu de ce nu scrii ? Nu faci nimic. Te duci în camera ta, notezi cîte ceva în grabă, te ridici și pleci, tu suspini, văd prea bine, cînd ieși ești palid, de, de, nu-i deloc bine. Trebuie să muncești ! (Sînt mărturisirile făcute de Schramm, suspinînd, dar foarte utile. Aceste amintiri nu țineau îndeajuns de genul eroic și n-au fost consemnate de *autor*. În definitiv, dojana făcută de coleg nu constituie remediul împotriva unei descurajări de dimensiuni cosmice. Absurd.)

André se ridică și se duce pînă la marginea balconului. Schramm îi urmărește cu privirea silueta firavă, puțin adusă de spate și se întreabă dacă soarele e cel ce dă o limpezime atît de bizară ochilor lui — ochi de sticlă umpluți cu toată lumina lumii. Din cauza lor figura lui suferă, e lipsită de forță și nehotărîtă — o figură care respinge dinadins emoțiile mo-

delatoare. Sau mai degrabă care încearcă să le respingă. Cu un gest circular, scriitorul mîngîie ușor balustrada balconului și se întoarce spre Schramm spunînd :

— Nu pot să scriu.

(Schramm :

— Și de ce, mă rog ?)

— Cînd scriu, mint. Sau, mai precis, nu trăiesc. Sau viața mea este autentică, sau ceea ce scriu este autentic. Nu pot suporta această...

Conversația se stinge în depărtare, pe marea strălucitoare. Schramm începe să rînjească încetișor și să se legene mai tare, apoi își saltă statuia înaltă de pasăre de pradă și, dînd din aripi, intră din nou în casă unde se va cocoța în fața pînzei lui uriașe. Acum nimeni nu mai are dreptul să-l deranjeze. Uneori rămîne așa ore în șir, la pîndă în fața tablourilor lui, pare întotdeauna că le survolează, căutînd undeva acolo jos o pradă ascunsă în cîmpia însămînțată de pasiunea lui.

André l-a întrebat doar o singură dată dacă îi permite să adauge și el ceva pe pînză. Pictorul a făcut un semn cu capul că da și André a pus la marginea unei explozii violete umflată ca o tumoare o mică virgulă galbenă și perfidă. S-a dat înapoi tiptil ca să aprecieze efectul, dar a tresărit cînd pictorul s-a ridicat amenințător și răzbunător și a înecat în violet micul său zbenghi galben, apoi a uitat de el ca și acum.

Eroul nostru șovăia o clipă în ușa atelierului, vede cum artistul se retrage în OPERA sa și devine inaccesibil — și, luînd-o prin camera lui de lucru, iese pe ușa de sus. În camera de lu-

cru hîrtiile zac uitate pe masă. Se hotărăște să nu o ia pe drumul noroios care duce spre oraș, ci să taie de-a dreptul peste colină. Ca de fiecare dată, încearcă să urce panta dintr-o răsuflare, ajunge gîfîind pe culme și privește jos discul mării, casa lui albă și se gîndește că în acest moment Schramm lucrează în palatul său marocan. LUCREAZĂ LA UN TABLOU. Îl cuprinde un sentiment de rușine și de invidie, și se întoarce brusc, trage un șut în cactușii mari de aici și coboară numaidecît pe celălalt versant al colinei, înspăimîntînd cu urletele lui de satir oile care pasc pe sub măslini.

Dinspre sat se aud sunetele de alamă ale unui marș militar și se văd grupuri de oameni care se îndreaptă spre Vara del Rey, strada principală, locul de unde vine muzica. Ajunge la terasa Domingo, după ce și-a croit cu mare greutate drum prin mulțime.

8.

ȘI AICI DOMNEȘTE ANIMAȚIA. Cyril s-a gătit ca pentru regate. Decrepitudinea și inflamația au dispărut, și el tronează ca o fantastică statuie policromă între personajele jerpelite ale lui North și Nescaféjack și se foiește voios pe scaun.

— The day of the Ahrmy [1], îi strigă el de departe lui André, arătînd spre ofițerii aroganți, care, înconjurați de femei și de copii, defilează fuduli drept pe mijlocul străzii, cu mari eșarfe

[1] Ziua Armatei (n. trad.).

violete, petrecute în diagonală peste pieptul lor înstelat cu decorațiile cele mai strălucitoare, cu centiroane din piele aurită în jurul taliei, cu cizme înalte și lustruite.

— Now look, it is a fiesta today, a fiesta of the AHRMY ! Now just look at the lovely things [1] ! Chiar și soldații împopoțonați oribil poartă mănuși albe la zdrențele lor de culoarea noroiului, comandantul marinei trece gătit într-o uniformă albă imaculată a cărei simplitate e accentuată de o cruce de fier. Cu bastonașul lui adresează un salut curtenitor străinilor, iar North îi răspunde cu zîmbetul lui cel mai scîrbos spunînd fuck [2] Franco, Señor Comandante ! Clătinări din cap rituale în semn de mulțumiri.

Evenimente confuze se precipită. Străinii s-au molipsit de la veselia generală, pe toate măsuțele soarele se reflectă în șampania pitel-lo. Treptat oamenii se adună la colțul cinematografului în apropiere de Alhambra : în fața se înalță imobilul stropit de noroi al comenduirii unde se pregătesc să intre ofițerii. Vin agenții în uniforme albastre decolorate și degajă strada în fața terasei și imediat după ei defilează în tăcere un detașament de circa șaptezeci de soldați în fața cărora pășește un gornist, și o fanfară care însă nu cîntă ! Ultimii șase soldați duc pe umăr instrumentele poleite cu argint ale soldaților de geniu, o mică lopată de argint, un mic topor de argint, un mic hîrleț de argint.

[1] Vezi, azi e o fiesta, o fiesta a Armatei ! Ia te uită ce lucru nostim ! (n. trad.)
[2] Îl bag în p... m... pe Franco, Domnule Comandant ! (n. trad.)

Se opresc în fața comendurii. Se instalează deodată o mare liniște. Toți ofițerii sînt înăuntru.

Sosește un jeep din care iese respirînd greu comandantul militar corpolent, cu pieptul acoperit de decorații. Primele două măsuri ale imnului național. LINIȘTE. Comandantul salută drapelul și intră în clădire. Peste un minut iese din nou urmat de ceilalți ofițeri. Ce poate fi mai frumos, gîndește scriitorul, cînd în liniștea absolută cei patruzeci de ofițeri în mare ținută, cu săbii, ochelari de soare ieftini și decorațiile cele mai neverosimile se aliniază în fața trupelor, compuse din șaptezeci de oameni. E o liniște formidabilă — toate fețele sînt marcate de așteptare, o așteptare înviorată discret de huruitul alegru al unui vechi automobil undeva în depărtare. Lumea încremenește în poziție de drepți — un Citroën scund, vechi, vechi nu glumă, cu un mic fanion de culoare deschisă se scurge pe la colțul străzii.

— Inima îmi bate nebunește, îi șoptește Cyril lui André la ureche.

Automobilul se oprește în fața trupelor, comandantul se repede la mașină și ține portiera larg deschisă. Scuturat de frisoane, apare un episcop bătrîn în veșminte violete, și soarele se reflectă în pietrele prețioase ale crucii care-i atîrnă pe piept. Îi întinde comandantului o mînă uscată și îi șoptește ceva. Gîtul comandantului se face din ce în ce mai roșu din cauza aplecării, o clipă cei doi se cuprind în brațe murmurîndu-și la ureche hotărîrile unui conciliabul ultrasecret, apoi, exact în același moment se desprind din îmbrățișare și, minune! rămîn totuși în picioare. Primele două măsuri ale imnului național. Comandantul îl conduce pe episcop în interiorul clădirii, aici își săvîrșesc crima și, după aceea, își fac din nou apariția, cu aureola unei drame mărețe în jurul umerilor. De data aceasta imnul național este cîntat pînă la capăt, și, suflînd din greu, comandantul se pune în mișcare pentru a trece în revistă trupele, cît mai încet posibil, fiindcă sînt puțini soldați și solemnitatea nu trebuie să se încheie înainte de terminarea imnului. Ajuns la capăt el se oprește exact în fața lui André, ale cărui priviri se scufundă pentru o clipă în cele două antrepozite de disciplină militară rutinată. André îl aude cum pronunță clar :

— ESTÀ BIEN ! — o fulgerare de săbii prin aer și din nou el trece prin fața trupelor, zgîriind asfaltul cu pintenii lui zornăitori, salutînd cu un semn al capului drapelul, pata violetă pe care o face episcopul pe trotuar între chipiul aurit și lăcuit al comandantului de la Guardia Civil și aurul presărat cu violet și cafeniu al ofițerilor. S-a terminat. În culmea încîntării își recapătă suflul. Gornistul, mare cît un purice, suflă în instrumentul său ca pentru o vînătoare cu gonaci, detașamentul face stînga-mprejur la unison, cu un sughiț colosal, și se pune în mișcare urmărit de privirile melancolice ale ofițerilor care, unul cîte unul, intră din nou în clădire pentru a lua parte la recepție.

Cînd André și Cyril se reîntorc braț la braț la Domingo, cercul din jurul mesei lor este mai

numeros. Este acolo o budincă umflată cu favoriți statuari și ghetre de piele maro : Alaska-Ben, poetul, iar lîngă el o franțuzoaică mică și durdulie care îl trage pe André pe un scaun de lîngă ea.

— Locuiesc mai sus de casa ta, zice ea, dimineața te văd adesea pe terasă.

El examinează balconul care îi servește drept față, se stăpînește cu greu să nu o respingă. Ea își așază pentru o clipă mînuța ei scurtă și groasă pe brațul lui și îi zgreapțănă încetișor mîna cu unghia lungă și murdară de la degetul ei mic. O dîră mică, subțire, albă. El își trage mîna și intră. Nu e nimeni în interiorul cafenelei — gară veche, mică și întunecată pe unde nu va mai trece nici cel mai neînsemnat tren. Își examinează în oglinda-reclamă reflexul argintat al feței, ca și cum ar privi dincolo de propriii săi ochi. Mult mai departe. Iată că starea se înrăutățește. (Doamne, trebuie neapărat să fac ceva.) Continuă să-și cerceteze fața. Se citește pe ea frică ? Nas, gură, urechi... iar le e frică ? Nu poate să-și dea seama. Nu, nu sînt eu, gîndește el — o groază de mai-mai să-i taie respirația pune stăpînire pe el, amețeala care îi urmează îi înmoaie întotdeauna genunchii.

— Trebuie să mă gîndesc, zice el cu voce tare. Un bătrîn, Domingo în persoană, apare tîrșîindu-și papucii vechi, printr-o ușă din spate și-l privește de după bar.

— Qué hay, hombre, no estás bien... quieres algo ? [1]

[1] Ce ai, omule, nu arăți bine... îți trebuie ceva ? (n. trad.)

— No, no, gracias [1].

Pe ecranul de cinematograf întins în fața lui, la lumina slabă care trece pe sub perdeaua ridicată a ușii, el vede limpede panaceul, remediul atotputernic : trebuie să ucid bășica aceea. Atunci starea asta va trece.

Deasupra mîngîierea viziunilor vesele. El însuși, după ce s-a achitat de obligațiile lui de asasin, înveșmîntat deodată în noua demnitate pe care i-o conferă echilibrul perfect, mergînd pe asfaltul (bine măturat) în drum spre orizont, cel puțin. Domingo îi aduce un pahar cu apă călduță și ca să nu-l dezamăgească îl bea, apoi iese, orb ca o cîrtiță, în lumina orbitoare. Victima lui a dispărut, curînd uitată. A și ucis-o ? Hei, André ! (Cine, unde ? Bineînțeles Cyril, la marginea tabloului — cu mîna întinsă în lumină...)

— We are going to San VicenTE ! We are going to the holy grotto of the mOOngoddess ! To AstArte ! [2]

Schramm, de unde a mai apărut și ăsta, Schramm întors spre el, decupează în lumină o umbră amenințătoare.

— Azi e zi de rugăciune, zice el fără să rîdă. Taxiurile credincioșilor ne iau de aici. Ne ducem mai întîi la Santa Eulalia, apoi la San Carlos, și după aceea mergem pe jos pentru că șoseaua se oprește acolo. De altminteri credința mea se împacă mult mai bine cu un pelerinaj. Hai cu noi și roagă-l pe Dumnezeu să te inspire.

[1] Nu, nu, mulțumesc.

[2] Mergem la San VicenTE. Ne ducem la peștera sfîntă a zeiței LUNII la AstArteea (n. trad.).

Și îi suflă în față, o adiere din suflul Sfîntului Duh : un avans. André îl vede cum dispare cu pas șovăielnic, îndreptîndu-se spre cealaltă parte a străzii unde, sub un lung șir de palmieri, așteaptă taxiurile. Numeroși insulari așezați în cerc urmăresc cu un interes deosebit de viu tratativele dintre locos [1] și șoferi. După un sfert de oră primele taxiuri se opresc în fața terasei, sînt cel puțin zece. André se înghesuie într-un vechi Fiat mic împreună cu Cyril, North și un irlandez corpolent despre care se spune că și-ar fi pierdut bărbăția într-un război. Urlete de durere, țipete de claxon, batiste agitate isteric și lacrimi false pentru Domingo și Vicente — și taxiurile își întorc boturile spre port și iată-le plecate.

— Taxiurile de la Marna, șoptește North, scoțînd cu dinții dopul de la sticla de coniac. Toți trag cîte o dușcă. Irlandezul se lasă pe spate și face gargară.

Capul lui Cyril cade pe o parte ca o floare ofilită și Cyril adoarme, horcăind din cînd în cînd cuvinte și crîmpeie de frază, prins într-o mare conversație cu un absent. Pe partea dreaptă, trec de colțul verde și mocirlos al portului unde dorm vapoare moarte, prizoniere ale plantelor acvatice. Virează spre interiorul insulei — la celălalt capăt al unei cîmpii înguste, presărată cu ferme și mori de vînt, îi așteaptă colinele, drumul duce drept spre ele. Șoferul a coborît geamul de la portieră și parfumul cîmpiei pătrunde în rafale, le răvășește părul și le suflă în față.

---

[1] Nebuni (n. trad.).

Irlandezul fredonează ca pentru sine un cîntecel și nu răspunde la întrebările lui North. Chiar în fața lor rulează alte două taxiuri și din cînd în cînd vîntul le aduce frînturi de cîntece sediționase, dar zgomotele sînt acoperite imediat de mugetele unui Buick impozant care vrea să-i depășească. Schramm și Alaska-Ben ies pînă la umeri prin portieră, măști ale unui mister diavolesc. Ben, roșu și puhav, înger căzut, Schramm urlînd către North cu o voce șuierătoare :

— Yankeu jegos, infect, împuțit, scribălău ratat, iar North pe a cărui față iudeo-sino-slavă se citește o furie imensă îi răspunde tot cu invective :

— Băi, terchea-berchea, jegule, pictor american idiot, nu ești în stare să vinzi nici un tablou.

Claxonînd, Buickul cel mare depășește celelalte taxiuri, cele două capete zbiară injurii și din toate mașinile ies acum capete zbîrlite și congestionate din cauza strigătelor. Șoferul rîde să se spargă și încearcă să urmărească Buickul forțîndu-și bătrînul Fiat, însă cealaltă mașină este acum departe, în față, uriașul scarabeu strălucitor îndepărtează din calea sa, cu sunete de goarnă, oi și care de război romane, escaladînd colinele al căror verde mat dispare înlocuit de păduri de pin neîngrijite, întrerupte ici și colo de ogoarele defrișate și smulse pămîntului pietros, mici ferme unde țăranii stau cu familiile lor pe scaune făcute din trestie, privind uluiți cum trece procesiunea urlătoare și claxonantă.

— Vor trece anii și tot se va mai vorbi despre noi prin colibe, zise North. Mai ții minte ziua aceea cînd au trecut străinii în cel puțin zece taxiuri ? Erau toți beți criță, ha, borrachos todos [1], vă luau femeile în automobile, se auzeau strigătele, și cum mai strigau !, los gritos de las mujeres[2], și poate se va crea și un cîntec popular — și cu vocea în falset scoate o parodie de flamenco : „Într-o zi de iarnă..."

Irlandezul îl întrerupe...

— Ziua Ahrmatei... ahal día del Ejército... los taxis... [3]

Cyril se rostogolește din somnul său direct într-un hohot interminabil de rîs și printre accesele lui de ilaritate murmură...

— ...this island... is ee paradise [4].

Un hop enorm îi face să se ciocnească unii de alții, ei se agață de ce nimeresc și vociferează cu glasurile lor care sună fals, strident :

— it's a long way to San Vicente... it's a long way... to go [5]... și André cîntă în cor cu ei întrebîndu-se de ce nu cîntă cu adevărat : de ce naiba mă gîndesc la faptul că eu cînt ? Oare și ei se gîndesc sau ei cîntă pur și simplu ? Fața șoferului e scăldată de fericire, el claxonează în ritm, veselia țîșnește din taxi prin toate părțile, André strigă cît îl țin plămînii dar ochii lui continuă să fotografieze toate figurile surprinse în impudoarea veseliei. Veselia înseamnă să nu observi, se gîndește el, și se năpustește cu toată greutatea și cu ochii închiși împotriva peretelui care-l izolează de cîntăreți, bolborosind ca un idiot, mieunînd cu voce ascuțită de copil, pînă cînd refrenul moare sleit după ce l-au repetat de o mie de ori și ei se lasă păgubași și trag cîte o înghițitură din sticlă și își aprind țigări Ideales. Ideales !

— Zgîiește-te puțin la peisaj, zice North — și cască bine ochii, scriitorule, locurile de aici put de zei și de istorie. Sub fiecare măslin, după fiecare colină prăpădită se întind covoare de zei naivi, înnebuniți de uitare, mici capete vinete de ciudă scoțîndu-și limbile uscate la automobilele care trec. „Hu, hu !" strigă el în afară. Se întoarce cu totul spre André astfel că soarele se reflectă în cele două lentile ale ochelarilor lui și André are senzația că este cercetat de un monstru zbîrcit cu ochi mari și rotunzi de metal incandescent, iar monstrul saltă și se hurducă odată cu zdruncinăturile automobilului și șuieră rînjind : Încearcă dară, you just put on your fucking wooden and buy some milk and apples [1] și strecoară-te în tabără la miezul nopții și depune-ți ofrandele sub primul copac pe care-l întîlnești : a doua zi dimineața s-au topit — au fost halite. ȘI DACĂ AI CURAJUL SĂ ASIȘTI LA ASTA, oh, Doamne ! Atunci să vezi ! Vin cu capetele lor mici, informe de focși sîrmoși și picioarele lor mici și strîmbe, îi auzi venind de departe, scîrțîind din toate încheieturile, ca un nor de lăcuste, rîcîind pămîntul de poftă, croncănind după

---

[1] Niște bețivi (n. trad.).
[2] Țipetele femeilor (n. trad.).
[3] Ziua aceea a armatei... taxiurile... (n. trad.).
[4] Insula asta e un paradis (n. trad.).
[5] E drum lung pînă la San Vicente... e drum lung... de mers (n. trad.).

[1] Pune-ți odată, dracului, pantofii ăia împuțiți de lemn și cumpără niște lapte și mere (n. trad.).

ofranda lor, cortegiu înspăimîntător de dei loci [1] îmbăloșați, ocărîndu-se în limbi uitate, fenicieni, egipteni, greci, de-abia dacă mai au picioare, și cară oasele lor divine tîrîndu-se pe coate pînă la tine și tu le respiri răsuflarea fetidă, duhoarea nemuririi lor, ei nu se mai pot lipsi de rugăciuni și de venerație și, după ce, trăgîndu-se de păr și izbindu-se cu picioarele în pîntec, au devorat ofranda ta mizerabilă, atunci încep : se apropie de tine tîrîndu-se ca niște cîini, niște cîini pe care nu-i dorește nimeni, îți ling tălpile, trupul lor dîrdîie și tremură și ei nu vor decît un singur lucru, unul singur — CA TU SĂ TE ROGI ! Și tu te rogi. Și toate-s bune, rugăciuni împotriva timpului prost, sau ca să nu mă îmbolnăvesc niciodată de cancer, sau ca să-i dea mamei mele încă mulți ani de viață, și tu le îndrugi astea așa cum îți vin și ei încep să se zbîrcească și să gîfîie de încîntare, zece zei, treizeci de zei, o sută de zei : un singur mare trup de zeu diform și degenerat care se lasă păcălit la colțul altarului său în ruină.

Îl prinde de nas pe André.

— Tu crezi că nu-i adevărat ce spun, văd eu bine, ai ? Degetele de fier îi dau drumul cu dispreț, André bate în retragere în fața acestei uri, dar capul lui North îl urmărește pînă în colțul taxiului.

— „N-ai dreptate." Limba scurtă trece delicat peste buze. Scoate capul pe portieră. Ei, ce zici ? Ce crezi tu că respiri ? Pacea, poate. Asta nu e o insulă pașnică, există aici mai mulți zei

[1] Zeii locului (n. trad.).

decît iepuri, e un lagăr de concentrare al zeilor frustrați cu o sută de nume, care nu mai sînt de mult venerați. Ai pierdut orice rațiune de a trăi ? Îți pare existența goală și lipsită de sens ? Atunci cumpără-ți chiar azi un bilet pentru insula pașnică și albă care plutește acolo în mijlocul mării antice ca luna în oceanul cerurilor ! Sute de zei plesnind de nemurire te așteaptă acolo sugînd pe îndelete veșnicia ! ÎȚI VOR FI MAI MULT DECÎT RECUNOSCĂTORI PENTRU CĂ AI VENIT !

S-a aruncat sleit pe spate și rîzînd ascuțit i-a dat lui Cyril părul în ochi. Irlandezul își scoate prin portieră brațul lui gros de castrat și arată în depărtare, dincolo de peisajul care deodată își desface evantaiul la o cotitură a drumului, o vale de culoarea aurului, un pîrîu, un sat, o colină înaltă pe vîrful căreia cîteva construcții maure strălucesc albe în lumina marmoree : Santa Eulalia.

9.

COBOARĂ PANTA în plină viteză și tot atît de repede satul este înghițit de mintea lui. Funcționează din plin camere de luat vederi, magnetofoane, și metri de peliculă sentimentală se înfășoară în fundăturile cele mai îndepărtate ale creierului său și de aici înainte el va putea să revadă oricînd filmul intrării lor : șirul de automobile coboară în fața taxiului lor, și jos, pe platoul de aur, trec în ordine de bătaie peste vechiul pod roman de sub care se strecoară făgașul trasat de pîrîu de aici pînă la mare. Puș-

tani mai mici decît trestiile pescuiesc la pîrîu și salută taxiurile agitîndu-și brațele. Cyril le răspunde cu gestul obosit al unui rege degenerat spunînd că ar dori ca ei să fie *cohorte*.

— Dacă ai fi jos acolo, ți-aș arunca o bombă, zise irlandezul. Plastic extra, deși, la drept vorbind, nu merită să-l strici pe un englez. Înjurătură.

André vede cum un val mic de sînge înroșește obrajii capului mic de cîine, dar chiar în momentul acela ei virează și pătrund pe strada satului, fantome ale mormintelor înalte și albite, și se opresc în fața unui chioșc de culoare crem instalat pe un spațiu larg ca o piață, cu nisip sub copacii mari. E acolo o terasă de cafenea cu scaune de lemn. Schramm stă la o masă cu o femeie și un spaniol, venit, evident, împreună cu ea ; André se îndreaptă spre ei croindu-și drum prin mulțimea de pelerini care zbiară și agită sticlele. Schramm îl prezintă, el sesizează numele olandez al femeii și observă că și ea i-l recunoaște pe al lui. (Își amintea mai tîrziu foarte precis conținutul acelui moment, și că primul lui gînd a fost : ea... dintre femeile cunoscute sau pe care am vrut să le cunosc, ea singură întruchipează și sindromul și amintirea, o amintire ce s-a declanșat aproape instantaneu, căci după prima lor întîlnire, într-o clipă întîlnirea devenise istorie, deci prilej de reflecție : cum s-au folosit ei, începînd din acel moment, de întreaga lor viclenie pentru a se cuceri reciproc) și ea stătea acolo, la masă, fără să se miște. Se așternuse în el o tăcere cum este cea produsă de tampoanele de vată impregnată cu ulei pe care ți

le înfunzi în urechi, și prin tăcerea aceasta el auzea perorația furibundă a irlandezului, strigăte aspre în spaniolă, și scheunatul lui Cyril chemîndu-l pe el, probabil, dar totul de după un zid, spaniolul și Schramm parcă se înecaseră, doar ea era aici și ochii ei verzi îl sfredeleau cu privirile. Și-a dat seama că Schramm îi servea drept pretext ca să schimbe cu ea cuvinte vagi fără nici o legătură cu momentul prezent, care vor fi măturate mai tîrziu ca deșeuri inacceptabile.

Un croncănit strident drept în urechea lui : e North care se strecoară între ei in echilibru instabil, îl îmbrățișează și cu mîna sa lată îi acoperă ochii spunîndu-i :

— Nu privi, rasă periculoasă. The disastrous Siren of Santa Eulalia del Rio, la mas hermosa, the snake-eating Lady of Our Lady [1], nefastă pentru scriitori, ea-și înfige dinții în sufletul tău limpede și îi aspiră istorisirile, una cîte una. Ai să vezi în ce hal o să te aducă !

André încearcă să-i îndepărteze mîinile dar ele îl îndeasă în scaun și încet încet vocea lui North se estompează, se pierde, ca în ziua cînd a fost operat, el se află sub gluga căptușită cu zăpadă, vocea doctorului clipocește în jurul lui, e refluxul, vocea se retrage, mai departe, tot mai departe, nu poate să o urmeze și el se transformă într-o statuie nespus de grea, sîngele se duce și se întoarce prin ea ca o armată ce se tîrăște cuprinsă de o oboseală ucigătoare, nu va mai ajunge niciodată vocea,

[1] Sirenă catastrofală din Santa Eulalia del Rio, cea mai frumoasă, Fecioară mîncătoare de șerpi a Sfintei Fecioare (n. trad.).

dealtfel nici nu vrea și se lasă în voia soartei într-o tăcere dintr-o dată delicioasă, pînă cînd coconul care înăbușea zgomotul se crapă și vacarmul crește încet, se reinstalează.

Ea s-a aplecat spre el și spune :

— Ai leșinat.

— Nu, zice el, nu, nu.

Nici un cuvînt în plus dar se simțea gol, victimă a goanei după simpatii, și ei știau. North rămînea în fundal, trădător din culise. Fața îi era lividă dar glasul lui a început să trîmbițeze din nou și André a auzit o prelegere, i se spunea „the famous writer Pacelli“ [1] și i se cereau știri din Lumea de Apoi. (The famous writer Eugenio Pacelli has just made a VOYAGE to the Other Side, for our Spanish listeners el oltro lado, Hah ! and he is willing to give us some of his impressions, now Mr. Pacelli would you please tell us how it really is out there, și imediat s-a declanșat o îngrozitoare cascadă de viziuni Mr. Pacelli tells us, Mr. Pacelli tells us [2]). Spaniolul s-a apropiat de ea și a întrebat-o ceva, dar ea a ridicat din umeri. André l-a văzut cum se îndepărtează și revine cu un pahar de apă de Seltz. L-a sorbit ca un bolnav și a văzut cum North care declama întruna se apropie și îi sărută mîna și

[1] Celebrul scriitor Pacelli (n. trad.).

[2] Renumitul scriitor Eugenio Pacelli a făcut de curînd o călătorie în Lumea de Dincolo, pentru ascultătorii noștri spanioli, lumea cealaltă, ha ! și binevoiește să ne împărtășească cîteva din impresiile sale, iar ACUM, domnule Pacelli sînteți amabil să ne spuneți cum este într-adevăr acolo, afară.. ne spune domnul Pacelli (n trad.).

s-a simțit zgîlțîit de un frison atît de intens încît de-abia s-a ținut să nu țipe. (Imposibil să spui asta pe un ton mai reținut). El se și ridicase gata să-l binecuvînteze, cînd deodată Schramm s-a pornit să-l insulte pe North cu mare zarvă, spunîndu-i ceva de genul tu ești gelos, asta e, ar trebui totuși să fii mulțumit că n-ai trecut pe acolo nici măcar pentr-o clipă ! Nimic mai simplu, cineva își trece mîna peste figura ta, și, alei hop, ai dispărut ! (În timpul acesta scriitorul nostru își lucrează imaginile : nu-i nimic altceva decît neliniștea împrăștiată pentru o clipă și, firește, o sută de alte fotografii — frica, blîndă deodată ca o cuvertură caldă, încă un milimetru și iat-o pe următoarea : copil, în pat, e învelit de mama lui, apoi revenirea neliniștii care te înțepenește, te îngheață, simți răceala, frigul pe piele, pretutindeni, frisoane — și aceste „gînduri“ limpezi există *cu adevărat* doar pentru o clipă.) Ea îl privește cum bea, ținînd cu cele trei degete consacrate paharul pe care-l ridică cu eleganță, și ochii aceștia luminoși pe o față totuși mult prea nedefinită, nu-i încă o față de bărbat, colțurile buzelor, lăsate, amare din cauza unor experiențe jalnice.

— Vii cu noi la San Vicente ?

Ea dă din cap că da.

— N-o să ne prindă rău dacă o să ne rugăm puțin, zise Schramm. Te împiedică să te lași în voia soartei.

— ?

— Dacă vrei, spune-i „să ne gîndim“. Sună parcă mai bine.

Se întoarce spre André :

— Ți se întîmplă uneori să gîndești ?

(Urmează un monolog despre a gîndi și *a vedea)*. După ce și-a pus o nouă armură, North intră din nou în arenă și spune :

— Pictorule ! începi să ne agasezi. Pictorii nu au nevoie să gîndească. Dacă nu ne dai pace cu sporovăiala ta îți confisc toate tablourile, sau le dau cu rahat !

Schramm se ridică, își îndreaptă degetul său lung și uscat spre el și zice :

— În privința asta, tu însuți ești un bun exemplu. N-ai scris nici o povestire în care să se simtă vreo urmă de gîndire. Tu îți imaginezi istorioare și apoi le privești. Vezi imagini și le descrii, nu ești decît un desenator prost, un mîzgălitor. Înăuntrul lor nu găsești nimic, absolut nimic.

Pictorul își părăsește scaunul cu un gest degajat și elegant, ca un mecanism bine uns, cu figura lui prelungă aplecată puțin în față — și împleticindu-se, se duce la ceilalți.

Taxiurile încep să claxoneze, vacarmul sporește, o mare agitație cuprinde toate mesele, oamenii se ridică, se grăbesc spre mașini, se îmbulzesc ca să intre în ele și, tușind bătrînește (model 1929), primele taxiuri o iau pe strada satului îndreptîndu-se spre San Carlos.

Foarte întărîtat, Cyril își agită centura policromă și îl trage pe André în taxi. Ei se fac mici de tot ca să poată intra și ea. Roșu ca para focului, capul monstruos de idol al irlandezului cade adormit pe umărul lui, plescăind și bolborosind. North îi scoate cu grijă sticla din mîini și îi dă șoferului să bea.

Drumul este drept și monoton. De-o parte și de alta, cîmpuri roșii, un roșu care-ți ia ochii. Duce sticla la gură și trage cîteva înghițituri, își dă seama că o să se îmbete și asta-i place. Cyril intonează o cantată de Bach, voci de bărbați și voci de femei, amestecate, și începe să plîngă apoi, ca o fîntînă.

— Anglia plînge, zice North. Am ajuns bine ! Ce o să se întîmple cu omenirea ? Rusia numărul unu în spațiu. America pocnește încet de grăsime, și Regatul Unit al Angliei plînge în taxiul care-l duce la San Carlos.

Scoate o mînă pe geam și strigă :

— Europa ! Europa !

Irlandezul somnolent își înalță cu greutate capul, și-l înjură :

— Go fuck yourself [1].

North îi suflă în față și șoptește :

— Yeats, bătrîne, n-are rost să faci rîie pe suflet. Noi artiștii trecem printr-un moment greu, civilizația occidentală. André înregistrează tot ce spune North, dar de fapt, nu ascultă cu adevărat. Mîna femeii a alunecat pe spatele lui și acum îl gîdilă pe gît. Încearcă să o privească, dar ea a întors capul și se uită afară, profilul ei proiectîndu-se peste peisajul antic.

North își petrece brațul pe după umerii șoferului și scîncește în spaniola lui lentă și încîlcită :

— Yo me llamo Scott Fietzjerald, soy muy conocido en los Estados Unidos [2]... apoi se în-

[1] Du-te-n mă-ta (n. trad.).

[2] Mă numesc Scott Fietzjerald, sînt foarte cunoscut în Statele Unite (n. trad.).

toarce și trage spre el capul femeii ca s-o silească astfel să-l privească...

— Zelda, comoara mea, jos lăbuța... de pe concetățenii tăi ! Știi că ne îndreptăm spre Boston ? Sîntem în... veinte y ocho, the YEAR I... [1], el își sprijină ceafa pe speteaza banchetei din față și adoarme sau se preface că doarme. André observă că șoferul îi zîmbește în oglinda retrovizoare și răspunde zîmbetului.

— La ce te gîndești ? întreabă ea.

André se gîndește : nu mă gîndesc, muncesc. Bag în mine toate aceste momente, muncă de ocnaș. Este începutul unei povestiri lungi. Ce se va întîmpla ? Deodată, cu o lăcomie reținută, apucă mîna femeii și o pipăie. Degete subțiri, cam aspre, falange fragile între articulații proeminente. Își reprezintă mental chipul ei, nu vrea să o privească, vrea să o recite pe de rost, gura ei, ochii ei verzi. Ce fel de față ? Bătrînă, în orice caz, și vorace. Mai ales ochii produc impresia asta, ochi mari, strălucitori, îndreptați spre el, aviditatea lor colorează și celelalte trăsături ale feței, colțurile gurii, buzele umede...

Părul, vopsit, o culoare absurdă, blond cu meșe întunecate. Nasul... ei, mai dă-l naibii de nas, e sătul de atîta reflecție, și, în consecință, îl privește și vede : un nas drept, clasic, cît se poate de obișnuit.

— De ce nu spui nimic ? glasul ei i se adresează acum lui, cei trei adormiți își făcuseră numărul.

— Nu pot să dorm în mașină, dar tu ?

[1] ...douăzeci și opt, ANUL I (n. trad.).

L-au privit pe Cyril care în somn dobîndește o nouă demnitate, asemănătoare cu demnitatea morții.

— Țin mult la el, zise ea. Țin la oamenii care nu mai trăiesc, de fapt, în întregime. Uneori cînd e foarte beat mă gîndesc, acum o să moară... Nimeni nu și-ar putea permite să fie absent în asemenea hal... dar el nu renunță. Continuă să hoinărească prin zdreanța ponosită a trupului său, Trupurile ! Mai întîi aer, deci vid, din punctul nostru de vedere, apoi un strat de veșminte și în interior un trup. *Cîteva crîmpeie sînt totuși vizibile !* Ceea ce numim un individ. Dar cît de logic ar fi, mult mai logic, dacă n-am exista cu adevărat, dacă lucrul acesta splendid sau decrepit n-ar reprezenta, de fapt, tot ceea ce am fost, tot ceea ce sîntem... ții la trup ?

El ridică din umeri.

— Noi nu sîntem nimic altceva decît trupurile noastre, continuă ea, și o nuanță de beție se inserează în această repetare, un fel de încăpățînare care îl deranjează.

— Asta-i tot. Cînd trupul nu mai există, noi sîntem morți. (Ea savurează cuvîntul). N-am să reușesc niciodată să înțeleg asta. Uneori încerc să-mi închipui că spațiul pe care îl ocup acum va rămîne după aceea gol.

Ea îi pune mîna pe față.

— Te simt. Da, ești tu. Îl bate ușor cu palma peste obraji, tip, tip, zîmbindu-i.

— Sînt teribil de rezistenți, prea rezistenți pentru un lucru menit să dispară. Și totuși trebuie să dispară... uneori simt că sînt gata să mă descompun cu o viteză nebună (după ce

a spus asta ea a zîmbit, binevoitoare ca o bunicuță care povestește o întîmplare de demult, o poveste plină de înțelepciune), mă zbîrcesc, mă dezagreg, părul îmi cade despletit peste fălci, mă chircesc și gîndurile mele dau pe afară, cum țîșnește aerul dintr-un cauciuc spart, dar lucrurile nu stau chiar așa, nu întru totul.

North își ridică pupilele pînă la mijlocul lentitelor și zice :

— Makr ksakr rraffer zorr zammen, ce naiba, nu puteți vorbi într-o limbă civilizată și nu în dialectul ăsta germanic morbid ? / și peste toropeala ucigătoare care l-a cuprins pe André, North repetă de sute de ori aceste cuvinte, pînă cînd, fața lui capătă o expresie monumentală, e fața unei statui colosale, prima statuie vorbitoare din lume, nu, numai North, ei toți, statuia monstruos de mare a unui taxi, *acest* taxi, și în taxiul-sipet, savoarea nemuritoare a acestei secunde unice, păstrată pentru vecie, / nu puteți vorbi o limbă civilizată, niciodată, niciodată lucrurile n-or să mai fie ca acum, el nu va mai rosti niciodată cuvintele astea ei nu vor mai fi acolo ca să-l audă, zeii și eroii unei saga aflată de-abia la început, cîntul unu, autonomia turbulentă a clipei îl surprinde în timp ce clipa însăși continuă să se dilate și ei sînt acolo, prizonieri ai unui balon de săpun, așteptînd explozia, așteptînd și mărindu-se lent ca momentul să-și încheie ciclul propriei sale saga, sîntem un monument atît de imens încît nimeni nu ne va vedea niciodată : pe locul cel mai întins din univers, un taxi gigantic și oamenii pot să circule printre striurile pneurilor ca prin enorme tunele de cauciuc, iar în taxiul acesta se află ea, mîntuitorul vieților noastre, în această clipă, și el se apleacă spre ea și zice „sînt nemuritor nici nu poți să-ți închipui cît de nemuritor sînt, dar sînt nemuritor, formidabil de nemuritor."

Un extaz convulsiv, neînsemnat, se hîțînă în el în consonanță cu zgîlțîieturile taxiului și băutura se învolburează prin vinele lui, iar el gîndește că eu o văd ca și cum aș fotografia-o în lumina cea mai albă și ea rămîne așezată într-o poză absolut imobilă, o prelungire doar, *și astfel pot să o văd*, o privesc în ochi, ochii ei (!) drept în mijlocul albului se află piatra aceea verde, ochiul ei adevărat — cu care mă privește, *mă privește* / privirile ei lansate spre mine de tunurile ochilor ei, dar nu-mi pasă, n-ai decît să tragi, așadar privește, iată-mă, sînt aici !

10.

SAN CARLOS. Siesta turiștilor, primejdioasa siestă a turiștilor. În mijlocul lor se înalță o biserică albă, rustică, cu pridvorul scund, ferit de soare și surprinzător de răcoros. Beția, ea, ceilalți, taxiul ca un aparat de fotografiat negru care se detașează de el, lucitor și însingurat, și André se sprijină de un perete burdușit, de stuc alb, și își lipește fruntea de el. Amețeală languroasă. Privește înapoi și vede cum ceilalți se amestecă încetul

cu încetul, o mulțime pusă pe chef față de care nu simte decît ură.

Se îndreaptă ținîndu-se de zid spre portalul verde. Trebuie să fie deschis, gîndește el, casa lui Dumnezeu este întotdeauna deschisă. Stăpînul este acolo. *Adest et voca te.* Te chem. Descuie ușa, se uită să vadă dacă nu-l urmărește cineva și intră.

— Iată-mă din nou, zice el cu voce tare. Ecou puternic. Maria, cu gestul înțepenit în rigiditatea varului, urmărește cu priviri consternate cultul ei eșuat : în ungherul cel mai îndepărtat, aplecîndu-se în față, plîngînd și vomitînd, căutînd întruna sprijin și încercînd să respire între grețurile care urcă neîncetat din stomac ca atunci la Biarritz cînd aproape se înecase și fiecare val îl azvîrlea departe, tot mai spre larg, și oamenii de pe plajă îi făceau semne și-l salutau cu gesturi largi fiindcă el ridicase brațele ca să cheme în ajutor dar ei credeau că el vrea să se joace, da, *să se joace,* gîndi el întorcîndu-se scuturat de sughițuri și îndreptîndu-se spre baptiseriu unde își bagă mîinile ude de apa sfințită și le lipește de față și prin vălul lacrimilor citește literele brodate, grase, scrise parcă de un cofetar pe plușul lucios al covorului care acoperea altarul *amor omnia vincit.*

Prin spațiul gol aude vocea, vocea ei „ce faci acolo“ care învîrtește ca o praștie sunetul și îl azvîrle spre el (ce faci acolo ? el o vede clar cum vine, femeie fragilă în pantaloni negri colanti și bluză albă, a mai văzut chipul acela undeva și i se adresează „sînt bolnav“, însă o

uită din nou, două cortegii de amintiri se amestecă și se încîlcesc, plaja de la Biarritz și mănăstirile din tinerețea sa, și viziunile se succed atît de amețitor încît el iese gîfîind și poticnindu-se din marea verde-albastră și se prăbușește pe plajă, eram aproape mort, dar pînă să se ridice și să se înîlnească cu fata care-l aștepta ceva mai departe, el se pomenește din noul în golul sterp și cumplit al mănăstirii și simte în pîntecul flasc al sufletului său o mușcătură gregoriană). Ea vrea să-l tragă afară dar el se împotrivește.

— Nu afară, zice el, nu la lumină.

Urcă cu pași înceți spre cor, face o genoflexiune și se întoarce la stînga îndreptîndu-se spre altarul Fecioarei. Vedeta de piatră, dreaptă, stă cu un picior pe lună și își lunecă privirea departe peste capul lui, cum se mai întîmplase pînă atunci de mii de ori.

— Mama lui Dumnezeu, zice el întors spre ea. Madre de Dios ! 5 pesetas lumînarea. Limosnas. Pan para los pobres [1]. Să dăm bani pentru Los pobres ? Ah, los pobres, pobres.

Aprinde o lumînare, una singură și o așază cît mai aproape de statuie. Acum ea s-a săturat de-abinelea și se întoarce să plece. El o urmează imediat dar la semi-înălțimea naosului se apleacă și culege o imagine pioasă, o să i-o arate numaidecît. Un Isus bleu ciel, așezat sub un ciorchine de strugure, cu piciorul gol, pe un scăunaș de marmură unde cineva a pus și un crin, (dar e chiar el, el însuși !) îi întinde o azimă înspăimîntător de mică unui spaniol

---

[1] Pomeni. Pîine pentru săraci (n. trad.).

scund și curățel care așteaptă să vadă ce-o să se întîmple. Oh Maria. No permitas que se marchite la flor de mi innocencia. RECUERDO DE LA PRIMERA COMMUNION de Juanito Canevas Noguera. Recebita en la Iglesia parroquial de San Carlos. Festividad de la Ascensión, a los 10 anos de edad [1].

Ea întinde mîna și el îi pune în palmă imaginea. Apoi ea îl trage afară, dar el vrea din nou să se întoarcă, e o ultimă sforțare, și îi arată statuia în fața căreia unica lumînare arde vitejește, și zice :

— Vedi statuia ?, de cînd trăiesc statuia s-a aflat, se află, acolo, singură. Și ce-i cu asta ? Patetic el mai imaginează ceva cum ar fi „mă și simt împuținat prin însuși faptul că statuia e tot timpul aici, independentă de *mine*", dar nu descoperă în acest gînd nici o realitate interpretabilă și de altfel, atenția îi este atrasă de o altă statuie, a sfîntului Paul, mult mai tărcată, și el citește cu voce slabă cuvintele pictate dedesubt cu litere alambicate „Recrearse en el Senor Siempre y, de nuevo, digo, recrearse". [2]

Repetînd întruna cu voce slabă „recrearse, recrearse" el o urmează în cele din urmă. Însă în ochii ei de femeie el nu mai reprezintă o cucerire.

---

[1] Oh, Maria. Nu lăsa să se veștejească floarea nevinovăției mele. DARUL PRIMEI COMUNIUNI a lui Juanito Canevas Noguera. Întîmplată în Biserica parohială San Carlos. Festivitatea Înălțării Domnului la vîrsta de 10 ani (n. trad.).

[2] Bucură-te întru Dumnezeul Veșnic și, din nou, zic, bucură-te (n. trad.).

11.

AFARĂ LUMINA îl face să lăcrimeze. Sînt încă beat, gîndește el. Ea era în spatele lui și-l pilota prin grămada de oameni spre celălalt capăt al pieței spațioase și pline de praf care se întindea în fața bisericii. A văzut ca prin ceață cum defilează nave bine cunoscute, North, Cyril și un personaj enorm pe care îl văzuse mai înainte în oraș, Goldstone, și Goldstone a încercat să o rețină dar ea i-a spus ceva, André n-a înțeles ce, și ea l-a dirijat în continuare spre un bar mic.

Înăuntru era răcoare și liniște. S-au așezat pe scaune de lemn șchioape la o măsuță rotundă de fontă și tăblia de marmură bordată de un cerc de metal lustruit. Marmura era rece. El și-a frecat mîinile de tăblie, apoi și le-a apăsat pe ochi. Un orologiu bătrîn producea un tic-tac sec și lent, iar el îl privea și se gîndea : în fiecare secundă tu îți pierzi în ochii mei prețioasa ta singularitate și se precizează ceea ce se va întîmpla. El vede cum mîinile lor se împreună și ei se îmbrățișează și cum mîna întinsă acolo, indiferentă și absentă pe marmura pătată, cenușie, îi mîngîie trupul.

„Finalul filmului", zice el, dar nu, n-a zis nimic și aceeași tăcere religioasă pogora mai grea peste capetele lor și el vedea cum filmele lui se derulează mai repede ca oricînd ; era culcat cu ea în același pat dar imaginea nu avea claritate — el voia să vadă doar alunecarea vagă a două trupuri, nu, nu, fără asta, asta nu se va întîmpla, nu se va întîmpla din nou. S-a ridicat neliniștit cu mîna așezată imperativ pe stomacul care îi trimitea simpto-

mele prevestitoare ale unei deprimări iminente, crampele acelea mici și violente, detestabile. Grăbit își strecoară o cașetă în gură în timp ce se îndreaptă spre planul din față, barul. „La muncă !“ zice el înghițind-o și își închipuie cum micul obiect rotund și alb începe să coboare încet ca să pună ordine în confuzia ce domnește acolo.

Ce tîmpenie, gîndi el — eu sînt bolnavul. Și ce vrea să însemne : bolnav ? Cum îți poți da seama că nu exiști, sau că nu exiști în întregime, după starea stomacului tău ?

— E cineva aici ? întrebă el.

Ea s-a ridicat și s-a îndreptat spre fundul cafenelei. A auzit-o cum bate undeva la o ușă și strigă :

— oiga, oiga ! Señor MIGUEL ! Hola... [1]

Firește, n-o să vină nimeni, gîndi el mulțumit. Momentul a sosit, lumea începe să se golească, așa cum se și cuvine. Dar iat-o că se întoarce urmată de un bătrîn.

— Ai o expresie stranie, zice ea, ce te supără ? (și gîndește, cum e posibil să ai o asemenea față de bătrînă, și asemenea ochi, totuși !) și el se gîndește, ah, da, ce anume mă supără ? ce să-i răspund ? Tremur. Sau, mai degrabă, în manieră latină, mă ia cu tremur, și zice :

— Într-o clipită o să treacă pe aici Spațiul. Outer Space [2].

Se străduie din răsputeri să o rostească într-o manieră cît se poate de olandeză și să se

[1] Alo, alo ! Domnule MIGUEL ! Ehei ! (n. trad.).
[2] Spațiul de dincolo (n. trad.).

persifleze. Dar sună prea serios pentru un prim contact. Și unde mai pui că a și leșinat o odată. Și s-a îmbătat. Bătrînul, un cap bronzat *pe* care crește barba, se apropie de el și-i scutură îndelung mîna.

— Usted amigo de la señora ? întreabă el prevenitor în spaniola aceea primitivă cultivată de insulari pentru uzul turiștilor. A friend, hah ? [1]

— Si, si, zice el, ee friend, ee very old friend [2].

Capul încuviințează ca și cum o știa de multă vreme și se strecoară în spatele barului printre sticlele sale.

— Qué van a tomar los señores ? [3]

El zice :

— Un coniac ?

Dar ea se îndreaptă spre bătrîn și zice :

— No, no coñac, está muy borracho, ya, el señor ! [4]

Mica figură de piele tăbăcită îl cercetează pe André cu o privire care afectează înduioșarea și mormăie :

— Ts, ts, he drunk ! Ha ! Coñac español... muy malo para los extranjeros, hi, hi ! [5]

Beau o bere leșinată, care proiectează reflexe arămii și galbene pe marmură, cerveza

[1] Un prieten, da ?
[2] Da, da... un foarte vechi prieten.
[3] Ce servesc domnii ?
[4] Nu, coniac nu, domnul e deja foarte beat.
[5] Ți, ți, e beat ! Ha ! Coniac spaniol foarte dăunător pentru străini, hi, hi !

DAMM[1], și el gîndește, ca și cum berea nu l-ar îmbăta.

— Ce zici, plecăm ?

Prin ochiurile mici de geam ale ușii el vede cum grupul din pridvorul templului se pune încet în mișcare, o ia pe un drumeag, cotește brusc și dispare într-o livadă de măslini, o procesiune lentă de penitenți care stîrnesc cu picioarele, mici explozii de pulbere antică. Silueta înaltă a pictorului Schramm se bălăbănește deasupra tuturor celorlalți, gesticulînd spre discipolii săi mărunți și congestionați și deodată îi vine cheful să se ducă cu ei. Cît să fie pînă la ei ? — cel mult vreo sută de metri, dar tăcerea și cîmpul care se decupează încremenit între grup și el sporesc distanța, nu te poți apropia de ei, așa cum nu ai cum să intri într-un tablou (și să te amesteci cu cei vii ? Să fie el, așadar, singurul care nu face parte dintre ei ?) și el se întoarce și privește fix taverna din fundul căreia îl cercetează ei cu fața asprită de arama soarelui și el i se adresează ei, spunînd că ar face bine să plece „altminteri o să întîrziem prea mult". Ea plătește, el descifrează ultimele mesaje ale zidurilor cafenii și ale alimentelor prezentate sub sticla galantarului, mejillones en salsa de tomates, nitrato de Noruega, Escuela de Aigricultura, curso elemental cada miércoles en Santa Eulalia ddl Río[2].

---

[1] Bere DAMM.
[2] Midie în sos de roșii, nitrat de Norvegia, Școala de Agricultură, curs elementar în fiecare miercuri în Santa Eulalia del Río.

Își iau un rămas bun protocolar și-l părăsesc pe Señor Miguel în după-amiaza lui rurală, lungă, și marea călătorie începe.

12.

ÎNCEPUTĂ ȘI NICIODATĂ încheiată. Stă drept, reflex alb în lumina nopții clasice, la fereastra deschisă care dă spre mare. La un metru de el, ea se mișcă în pat mormăind. Se duce la ea și o privește. Fața îi este atît de deformată încît e absolut de nerecunoscut : nu, nu se poate să fie chipul unei femei cu care s-a culcat. El o saltă puțin de părul încîlcit și îi suflă foarte ușor în gura deschisă observînd de aproape petele întunecate de pe figură. Dacă trage cuverturile o să o vadă acolo, goală, ca un cadavru chircit din care ființa și-a luat zborul, obiect banal și necunoscut care putea să fi fost confecționat din orice. Ar putea să o zdrobească, gîndește el și își trage sufletul înfiorat. Se duce pînă la fereastră și revine.

Mîngîie cu un gest delicat pielea uscată a brațului ei, solzoasă și albă din cauza sării marine, și gîndește, iată că mă apucă acum, ura, neliniștea, tot tacîmul, din nou, se va petrece din nou !

Afară bestia dementă pe care a auzit-o toată noaptea începe să-și emită iarăși sunetele ei ritmate, gluc, un, doi, gluc, un, doi, gluc, mari zdrențe de noapte atîrnate între ei și ura lui crește în beznă și se năpustește asupra ei, și

degetele lui se-nfig în carnea ei, încîrligate, dure, ca ghearele unei păsări de pradă și o zgîlțîie. Ea protestează mormăind :

— De ce mă trezești ?

Se ridică pe șezut, în pat, o păpușă bătrînă, și se înfășoară în cearșafuri, un senator stupid. Deodată ea aude noaptea, tăcerea cu pași furișați, îl vede oare acolo cu ura lui ? seminarist strengar în care se și ghicește bătrînul, clarul de lună îi lipește fotogenic silueta pe albul peretelui, și fața lui s-a întors pe jumătate spre ea, cîmpie pustie și sălbatică, hartă a Manciuriei.

Așa-i, exagerez, gîndește ea și îl întreabă :

— Ne-am iubit ?

El o privește și platourile pustii sînt populate de emoții, ofensă, de pildă.

Ea îl vede așa cum este, mai slab de fire decît își închipuise și se gîndește să mănînce, să înfulece. Îi ard obrajii, o arde pe piept, își dă seama că, probabil, a băut zdravăn.

— Nu vii lîngă mine ? întrebă ea.

Ei bine, nu, nu vine. Un minut cel puțin el nu vine și își menține poza magnifică și atît de expresivă, în picioare la fereastră, și e atît de tăcut încît amîndoi aud cum afară freamătă frunzele de palmier, iar el se gîndește ce zgomot caraghios, parcă ar sfîrîi pe o frigare, și apoi se apropie de ea, smulge cearșaful și o mușcă pînă cînd ea îl lovește cu palmele peste gît și atunci el se refugiază gîfîind într-un colț al patului, lipit de tăblia de lemn.

- Ce-am făcut noi în după-amiaza aceasta, întreabă ea / și astfel vezi cum trece un bărbat și pe fața lui marcată i se citește toată viața, tot astfel îl vezi în patul tău, preocupat să îmbine pe chipul lui un rînjet viclean și discret cu lacrimile / înainte de tradiție, tradiție, ce mașină ne-a devorat în după-amiaza asta ?...

Îl mîngîie tandru pe piele și palma ei percepe hopurile ușoare ale coastelor lui.

— Ne-am iubit oare ? șoptește ea.

O privește atent, surprins mai ales de tonul ei copilăresc si, deodată, ei se văd : două ființe pe patul lor în derivă într-un univers care de altminteri a luat înfățișarea unei păsări de noapte.

— Mă doreai, nu-i așa ? zise el, dar n-are nici un rost. Explicația nu putea fi niciodată suficientă, ci mai degrabă așa a fost să fie : excursia lungă, după-amiaza în grotă, prînzul la fonda [1], întoarcerea războinică în taxiul lor, expedierea fostului curtezan, *sau poate că nu s-a întîmplat așa ?* Revede filmul zilei, secvențele de după ora prînzului. Traversează piața colbăită din San Carlos si ea îl ține de mînă. S-a simțit rău în biserică și i-a fost rușine însă acum el urmărește țopăind pe picioarele sale subțiri grupul de pelerini care a dispărut după o livadă de măslini (livada văzută din barul lui Miguel), însă el le aude murmurul slab, atrăgător, și trebuie să îi ajungă.

Spaniolul era încă împreună cu ea la Santa Eulalia și acum îl privește cu ură, nu-i vine să creadă, și André se simte măgulit, e o mică recompensă pentru neliniștile suferinte, pentru

[1] Restaurant (n. trad.).

șovăielile în care s-a specializat încetul cu încetul (căci el este *cel* ce merge lîngă ea acum) și la drept vorbind, nu se descurcă prea rău în această specialitate.

Va veni pedeapsa, gîndește el, și are dreptate. Pedeapsa se și anunță. Îi strînge mîna mai tare, are aerul unui fluieră-vînt în haină de vară, un tînăr, care nu e în sine eroul unei cărți, sau, dacă vreți, al acestei cărți.

13.

SĂ REVEDEM ÎNCĂ O DATĂ după-amiaza ? O plasă i-a ridicat și i-a suspendat între cer și pămînt, grup de cercetași izolați, el se numără printre ei, și în ochii lor chiar și țăranul se confundă cu peisajul, în ochii lor toți oamenii care muncesc acolo par fixați în ace pe cîmpuri, ca niște obiecte. Grupul nu mai e de mult cortegiul vesel de bețivani din acea dimineață, soarele bate prea tare, ei se simt de-a dreptul pierduți, rătăciți pe potecile înguste ale colinelor, și peisajul se năruie și se scurge pe ambele versante. Schramm cîntă ceva de neînțeles și North declamă copleșit, pe un ton lent, din Shelley, iar Cyril, care se ține cu greu după ei, a tăiat o cracă și se tîrîie în spatele lor, păstor fără turmă, orientîndu-se după zgomotul vocilor lor. Și André rămîne în urmă și din cînd în cînd ei se opresc într-un colțișor al (iarăși) peisajului și se zgîrie reciproc și se sărută mușcîndu-se și nu schimbă nici un cuvînt, nici unul. Ținutul devine mai arid, ici

și colo se ivește din pămînt cîte o stîncă, pămîntul adevărat se vede și mai bine, drumul devine dealtmiteri mai abrupt, copacii se răresc, și umbra se împuținează. Uneori panta este atît de povîrnită că ei văd cum jos de tot țăranii alunecă cu boii lor pe pînza boțită și însîngerată, teatrul de luptă al muncilor cîmpului.

Popas. Greierii taie cu fierăstrăul un orificiu în tăcerea amiezii și North zice :

— Știți voi ce înseamnă cîntecul greierilor ? Ah ! Nu știe *nimeni ?* Atunci să vă spun eu. Fiecare greier are în el, exact la mijloc, o mică bulă neagră, și își închipuie că acolo se află un greiere, poate chiar el, greierele ăsta care există. Scopul suprem al unei vieți de greier este să-și smulgă bula din micul său trup preistoric, și, de aceea, ei se taie singuri cu fierăstrăul. O pildă pentru noi toți.

Cuvintele lui sînt urmate în tăcere și toți ciulesc urechile la cîntecul greierilor.

— Cine sînt, cine sînt, fredonează Schramm, iar un bătrîn scriitor neamț echipat și el cu o bîtă își încrețește mica sa față gotică într-o expresie chinuită și pronunță :

— Thomas Mann... ich meine, Thomas Mann [1]..., apoi tace. North se apropie de el și îl mîngîie pe craniul pleșuv, apoi își privește insistent mîna.

Ea l-a așezat cu fața sub fața ei, și i-o udă ici și colo cu limba în timp se spaniolul, la două tufișuri distanță le lansează priviri bănuitoare

[1] Thomas Mann... mă refer la Thomas Mann... (n. trad.).

și neliniștit, și André aude cum limba ei trebăluiește prin urechea lui, iar dedesubt, ca o mică orologerie inspirată, zgomotul făcut de greierii care se taie în două cu fierăstrăul căutîndu-se pe ei înșiși, cu cîntecul lor fără sfîrșit. Ce parabolă splendidă, gîndește el, doar un american poate imagina asemenea lucruri. Cineva de sus dă drumul la vale unei sticle astupate, care are ceva înăuntru, dar el o împinge din greșală mai departe, și nu izbutește să pună mîna pe ea. De aceea ea îl lovește, iar el se îndepărtează de ea și se gîndește, mă împuținez, mă împuținez încetul cu încetul, fiecare experiență nouă îmi răpește cîte ceva, mă consumă însuși faptul că sînt acolo. Mă cuprinde mila de mine însumi de gîndesc așa ? Își închide ochii și-și concentrează reflecțiile asupra ei. În noaptea asta mă voi culca cu ea într-un pat pe care nici măcar nu-l știu, nu-l cunosc. Rozîndu-și unghiile întruna, el se întreabă dacă o dorește, însă nici despre asta nu știe nimic, totul pare să se fi întîmplat prin însuși faptul că trebuia să se întîmple.

Nu găsesc cuvîntul care să definească ceea ce mi se întîmplă, gîndește el. Tot ceea ce se petrece nu înseamnă decît un lucru : mă împuținez. Ființa mea umană, cel ce am fost, se erodează, răspunsurile la enigmă se uzează, mai dăinuie enigma, și nu-i cine să o rezolve, deci nu mai e nici enigma. Încă o meditație scurtă și vagă asupra meseriei scrisului, dar iată-l că reîncepe să se amuze de propriile lui gînduri, care nu-i spun nimic, nici chiar lui, fiindcă sînt atît de vagi, dar, de altfel, ea și-a strecurat mîna pe sub cămașa lui și a început să-l pipăie cu prudență și, firește, seria viziunilor sale patetice se întrerupe, el urmărește zgomotul acesta, furnici senzuale, dar își înfundă totuși capul în leagănul călduț al brațelor ei ca să nu fie silit să vadă lumina și se căznește să-și urmărească din nou gîndurile. Nu reușește să prindă nici unul, este în afara stării de gîndire. Sentimentele, neliniștile lui îl proiectează încolo și încoace la întîmplare și el încearcă să descîlcească motivele alienării lui, dar eșuează într-un no man's land [1] și simte cum i se taie respirația : eu nu exist deloc.

El îi dă mîna deoparte și-i spune cu tonul unui băiat de șaptesprezece ani care vorbește la un cerc de studii :

— Tu ești bună de ceva ?

Ea se răsucește brusc spre el și îl fixează, nu-i vine să creadă.

— Ce vrei să spui ?

El se îndepărtează rostogolindu-se prin iarbă și nu-i răspunde, dar ea îl urmărește și atunci el spune, mai mult pentru sine :

— Și cînd mă gîndesc cîte aș fi știut dacă aș fi învățat să reflectez.

— Baliverne.

El scutură din cap.

— Nu, nu.

— Da, da. Ceea ce vrei să spui tu, n-ar fi avut nici un sens, nici o valoare pentru tine.

[1] Într-o țară a nimănui (n. trad.).

Ești un comediant. Un comediant care se observă fără încetare, luîndu-și ca decor peisajul și oamenii din jur. În felul acesta nu vei învăța niciodată nimic și dacă vei începe să și reflectezi o să-ți compromiți chiar și rolul tău.

El se ridică iritat, cum i se întîmplă întotdeauna cînd cineva vorbește de el. O să creadă, poate, că e necesar să i-o spună din nou, e tot ce-i mai lipsea, dar ea nu mai spune nimic. S-a ridicat în spatele lui, îl prinde de mînă și îl trage la vale pe colină într-o cursă nebunească iar el se lasă antrenat ; însă picioarele lui nu pot susține mișcarea și, rîzînd strident ei se prăvălesc într-un pîlc de tufișuri și rămîn întinși printre rămurelele care încep să se înalțe cu dificultate.

— Cum poți să fii atît de nesuferit ? zice ea. Mai spune-mi încă o dată cum te cheamă.

— André, André, și își dă seama că ei nu-i place numele, ea lasă numele să plutească la voia întîmplării prin căldura amiezii și, printr-o sfîșiere (de cine, de ce ?) el se desprinde de sine, irevocabil de data asta, și aude cum își rostește încă o dată numele. Numele lui, numele omului care nu este, și totuși este el.

Sus pe colină ceilalți s-au ridicat, și ei doi privesc, ea în picioare, el încă întins, siluetele de pe culme, sînt luminate din spate și apar aureolate de o strălucire arămie, și deodată îi vine în minte cuvîntul queste [1], pronunțat cu un s lung, și rîde spunînd :

[1] Căutare (n. trad.).

— Visam mai demult să mă duc în centrul Spaniei, în locurile unde harta este albă și complet goală și să rămîn acolo.

Cu voce scăzută și pregătindu-se parcă să rîdă, el adaugă :

— Ca să sufăr acolo.

Ea deschide gura, ar voi să spună ceva, pare-se, dar rămîne mută. Se întoarce și urcă panta gîfîind puțin, și el știe că ea o face pentru a-și ascunde repulsia relativă față de ceea ce a spus el, iată încă un motiv ca să rîdă, dar fără prea multă convingere. Și totuși, în oglinda pe care și-o prezentase sieși, imaginea era destul de impresionantă : un cap al sfîntului Juan de la Cruz, proiectat pe fundalul peisajului dezolant, ochii sînt orbi și albi, dar, undeva înăuntru s-au imprimat primele urme ale adevărurilor dobîndite prin suferință, vizibile doar pentru proprietar. Zvon de trompete.

— Hei, olandezule, hei, hei, strigă irlandezul lansîndu-i de sus, cu toate puterile, o sticlă pe jumătate plină. Din fericire el izbutește să o prindă și ea îl vede. Dar peisajul, peisajul mai poate fi folosit ? Nu, se deteriorează, e terminat.

Eu cred că fatalitatea își arată vîrful urechilor, își spune sieși și își aduce aminte că, acum un minut, anul trecut, s-a gîndit : eu devin istoria unui nebun.

În timp ce se îndepărtează, își dă foarte bine seama că ea poate să îi servească perfect în locul întregii Spanii, fiindcă îl poate trimite din nou la vidul său și la cercurile vicioase prin care el se învîrtește întruna. La urma ur-

melor, nu-i nevoie ca ea să îi pună punctele pe i, el știe acum că ea poate să facă din el orice vrea, poate chiar să-l distrugă, dacă așa îi vine ; putea oricine, dar ea a sosit la momentul oportun, cu punctualitatea unui tren, dar nu din întîmplare, nu, ci pentru că el vrea asta și aspirația sumbră spre eșec crește întruna în el, și, odată cu ea, greața care o însoțește.

Se oprește, vrea să aibă o criză. Vrea să i se facă frică, o frică imensă, încît să-i vină din nou să strige și să urle, cum i se întîmplă uneori cînd este singur — dar acum nu se petrece nimic, deși ar trebui, și el se-nvîrte în cerc prin propriile divagații, ca o fantoșă, și peisajul incluzînd *aceste personaje* e tras ca un sac peste capul lui și întreaga tăcere prinsă de ființa lui. Se pun din nou în mișcare, cu greutate (după o asemenea exaltare), ca și cum o făcea pentru prima oară.

De pe vîrful colinei următoare vede cum insula întreagă se întinde în fața lui ca un uriaș în agonie, va fi nevoit să-i caute ochii ca să-i închidă și rămîne aplecat multă vreme peste scînteierea oarbă a unui puț de lîngă o fermă.

— Vrei să te-arunci în cap ? Întrebarea e pusă de Schramm, și în vocea lui se simte și ironie, și solicitudine. Fericit că inspiră cel puțin așa ceva, el își ridică privirile spre pictor și întreabă plin de nădejde :

— Așa ți se pare ?

Schramm își dă capul pe spate și fluieră disprețuitor printre dinți !

— Mi se pare că ești în stare de orice. Știi ce-ar trebui să faci ? (Pauză pedagogică) Să muncești !

Cuvîntul acesta îl împinge o clipă la marginea tablei de șah. Și în același moment, ochiul lui de pion de lemn studiază cîmpul de luptă. Regele răsturnat, turele dărîmate, caii capturați, sînt mulți, prea mulți pioni, iar regina are chipul Clarei, puțin mărit, și, clătinînd din cap, îi face semn că nu.

Nu.

— După-amiaza asta nu este prea veselă, mai adaugă Schramm ducîndu-l departe de puț. Să plecăm de aici.

După-amiază tîrziu : ei sosesc la San Vicente. El a stopat vîrtejul gîndurilor sale, a cîntat la unison, a mîngîiat-o și, în joacă, a schimbat cu ea promisiuni șoptite (am să-ți fac așa și pe dincolo), cum își spun între ei liceenii și este de tot hazul. Să nu se gîndească, să nu se gîndească. Și : eu sînt de-ai lor ! Sîntem în drum spre nu știu unde. Și de asemenea : am o amantă.

Au ajuns din nou la mare. Poteca nisipoasă șerpuiește sus pe stîncile mari, pe margini de prăpastie, jos marea tresaltă și spumegă, în depărtare se transformă într-o boltă din ce în ce mai saturată de lumină pe care ei o privesc cu greu, dar chiar și aici pe uscat toate nuanțele, toate par la fel de nebune, iar atmosfera este și ea în vibrație. După o coborîre dificilă se întind amîndoi pe o plajă cu bolovani mari și rotunjiți, Cala San Vicente. Drept în fața lor apa șuieră, saltă puțin spre ei. El trage adînc în piept aerul proaspăt și

sărat și ar dori să înoate. Ea este întinsă lîngă el și îi mîngîie ușor brațul.

— La ce te gîndești, întreabă ea, la ce te gîndești ?

— Ziua cea mai lungă din toată existența mea... Este ziua cea mai lungă, timpul, eu însumi, și peisajul, s-au dilatat și în cele din urmă eu mă sfărîm.

Iată că mania romantică pune totuși stăpînire pe el, gîndește ea și, zvîcnire de ciudă, își trage mîna înapoi, el știe că ea are nevoie de el o singură dată sau cel mult o săptămînă...

Poate ar fi mai bine să nu încep deloc — ăsta-i gîndul care-i vine cînd vede unghiile lungi și îngrijite ale degetelor lui. Mîinile lui nu-s bune de nimic. Ea dă drumul unei pietricele pe mîna lui, dar e surprinsă de ura ce se citește în privirile lui.

— Să nu faci asta, spune el, și deodată după-amiaza își domolește cursul și pentru ea, iar în spatele lor seara se lasă din ce în ce mai lent, pe coline, și corpul lui imens domină cîmpiile mării.

Cenușiu, cenușiu, și atunci ei se ridică, cufundați în ei înșiși, se îndreaptă spre interiorul insulei, sînt acum pe o vale între coline, o potecă îngustă, se zăresc fincas [1] modeste.

Cîinii latră, firește. Acum e foarte obosit, dar nu protestează cînd încep să urce din nou. Schramm a organizat toată lumea lui după o anumită strategie, pentru că intrarea grotei nu este indicată nicăieri, și, de jos, colina seamănă cu un meterez inexpugnabil de mărăciniș des ;

[1] Ferme (n. trad.).

nu se vede nici urmă de grotă, grota Astarteei.

Răspîndiți în trăgători, ei urcă încet panta întunecată și înspăimîntă cu strigătele lor animalice și sînt puțin neliniștiți, ca și cum săvîrșesc un lucru interzis. Cînd și cînd cineva îl strigă și gîndește, vocea lui, dar nu răspunde. North e primul care descoperă grota, o cavernă umedă și rece.

Locul unde erau sacrificate fecioarele pentru Astarteea, șoptește Cyril, și ei se căznesc să evoce ideea că fecioarele erau sacrificate aici pentru Astarteea, și chiar să simtă ceva, să zicem compasiune sau orice vreți, dar clipa aceea nu mai e regăsită, deci nici emoția, și pereții roșii, pe care se prelinge apa, ignoră totul. Înaintează puțin spre roca glacială de culoarea vermutului Campari. Sugestia de sînge este evidentă și, probabil, de aceea el nu se poate stăpîni și își trece mîna de mai multe ori peste piatra umedă, dar mîna nu i se înroșește.

— Să ne rugăm, Schramm, să ne rugăm !

Este North. Și rîd, dar tresar totuși cînd vocea pictorului se înalță într-un scheunat ciudat, strident, care-i strînge de gît. André o simte cum îl strînge de mînă, fiindcă urletele lui Schramm se repercutează de pretutindeni de-a lungul peretelui, implorări și amenințări, și mai rău încă : sunete fără cuvinte, limba în care pictorul își proferează invocația lui rugătoare nu există nicăieri, el inventează cuvinte cu vocale lungi, bolnave, și guturale slave, bălăbănindu-se în fața lor, de la dreapta la stînga, în lumina unei lanterne mici ; el sare

postîndu-se în fața unei firide în stîncă, întorcîndu-le spatele, și își zgîlțîie corpul lung și subțire ca o ramură uscată și contorsionată pînă cînd North îl prinde de centură și îl tîrăște afară strigînd :

— Stop that, you damn idiot, stou it, stop it [1], dar îi răspunde doar un rîs, un rîs dement care-l proiectează pe pictor la pămînt în convulsii, și Schramm se zbate azvîrlind din picioare ca să-l îndepărteze pe North.

— Iată unde se ajunge cînd se roagă americanii, zice Cyril care începe să coboare din nou panta, cu grijă, întinzînd bastonul în fața lui ca un orb și orientîndu-se după lumina fermei din vale. Pe cer strălucește Astarteea în persoană, cu lumina ei cea mai rece, metalică, îndatoritoare.

14.

X ORE MAI TÎRZIU. Cerul era cutreierat de o mulțime de nori, însă fără să tulbure, fără să afecteze, lumina vie a lunii. Singurul taxi care a binevoit să-i ducă la Santa Eulalia brăzdează drumul de pămînt dintre coline ca un tanc solitar în campanie, ei pot să fie mitraliați în fiecare clipă, ori să cadă într-o ambuscadă.

Beată, ea se sprijină de umărul lui, și spaniolul ei, siluetă nemișcată, țintuită lîngă șofer, e în așteptarea dramei. André își trece

---

[1] Oprește-te, idiotul naibii, oprește-te, oprește-te (n. trad.).

prin fața ochilor, încet, un film de război, crîmpeie intense, strălucitoare, de vechi actualități, iată, tancuri cu crucea de fier pot să apară pe neașteptate, de după tufișurile de leandru de pe colinele cu aspect de dune, cu vopseaua lor cenușie splendidă mîngîiată de clarul de lună, ele scuipă în aer norișori, nori ai morții, care, la primul contact, vor distruge, vor înghiți propriul lor tanc. Simte cum se contractă și se încruntă, adaptîndu-se astfel mai bine dimensiunilor unui tanc și, țintind atent cu arătătorul, îl doboară pe spaniol.

Ce zi ! Întreaga lui viață turnată în această unică zi, tot ceea ce putea numi trecutul său, bășica de săpun amorfă și splendidă umflată de atîtea aventuri tulburătoare, orientat și organizat exclusiv în funcție de această zi și proiectîndu-l pe acest loc liber unde ea se și instalase.

— Și nici măcar nu e dragoste, zise el foarte încet dar cuvîntul îl face să rîdă, încă o dată, dar nu se poate stăpîni și o privește cum stă, e îngrozitor de beată pe umărul lui, scuturată de hîrtoape, și urîțenia ei e cvasi-magică. *Și acum mai trebuie să mă și culc cu ea.* Ea a deschis ochii, i-a citit gîndul și a început să pufnească. Săltîndu-se cu ajutorul chingii atîrnate de portieră, ea murmură :

— De fapt e un lucru lipsit de importanță. A pronunțat cuvintele cu extremă seriozitate fiindcă știa că îl vor lovi cu multă duritate, și prevăzuse că fața lui se va contracta brusc, schimonosită, și că el va aspira scurt aerul printre dinții strînși.

Intrau în Santa Eulalia. Ochiul lui a înregistrat masele albe formate de o parte și de alta de casele cubice, și a văzut că treceau prin fața terasei lui Marcos. Ceva mai departe se profila podul pe care-l traversaseră în această după-amiază, dar în apropierea lui taxiul a virat brusc la dreapta și a urcat o colină înaltă.

Au coborît toți trei. El a plătit taxiul, apoi întorcîndu-se a cercetat casa. Era înaltă și albă, și se numea Villa Gertrudis. Au intrat printr-un portal format de doi stîlpi pătrați încoronați de glastre mari cu mușcate capricioase. Spaniolul a încercat să intre înaintea ei în casă cu cheia lui, dar ea l-a pocnit peste mînă și un moment l-a privit fix, răsuflînd puternic. El a schițat din nou gestul de a intra dar ea a clătinat încet din cap : nu, iar el s-a dat un pas înapoi și l-a privit pe André.

Ea a făcut un semn care voia să spună „e problema voastră, deci rezolvați-o" și el a simțit că începe să transpire. Ea își continuase drumul pînă pe la jumătatea culoarului (zgomotul tocurilor ei pe dale ca un tic-tac de ceasornic) dar el a auzit-o cum se reîntoarce. Firește, gîndi el, cum o să rateze ocazia ? cine știe, poate chiar ne vom bate. Pentru ea ! El și-a împins piciorul în față pe cimentul aspru al aleii și i-a zis spaniolului :

— Acum ar fi bine să pleci.

Omul l-a privit fără mînie, cu o expresie de uluire, parcă, și a clătinat din cap refuzînd. I s-a adresat ei în spaniolă, și, văzînd că era inutil a început să adopte pozele cele mai impresionante, tristețe, disperare, un braț alb, rugător, îndreptat spre cer, tremur de mustață, Doamne, nu lipsesc decît lacrimile, gîndi André, imbecilul ăsta nu înțelege cîtă plăcere îi face și în timp ce reprezentația de amatori (tu ești viața mea și alte fraze frumoase în spaniolă) continua să se desfășoare, André a făcut un pas înainte și l-a îmbrîncit ușor.

— Vaja, vaja [1], spune el și omul a încetat să-și mai bolovănească ochii și l-a fixat din nou, i se citeau în ei nopțile acestea infecte și absurdul situației și disprețul pentru ea, iar André își vedea parcă propria față, o figură mică din bumbac predispusă la toate întristările, gata de orice umilință, oh ! ce oglindă a viitorului mi se prezintă aici, gîndi el, și îl pocni peste față cu o asemenea furie încît omul s-a clătinat, a bătut în retragere scheunînd și a rămas agățat de unul dintre stîlpi ca un ornament văicăreț care umplea noaptea cu suspinele și blestemele sale. Ea s-a întors înainte de lovitura de grație (spunînd : „și mai ești și ofițer" sau, „eh, eh, ofițerii ăștia spanioli") dar André s-a strecurat odată cu ea în interiorul casei, spumegînd încă de furie și în timp ce se spăla pe mîini, își aruncă privirile pe aleea luminată de lună, scena vieții mele, fotografia S×1 200, cadrajul : ea în pragul ușii, umbra ușii deschise proiectîndu-se pe alee, doi stîlpi în arierplan — în spate, o pată neagră, marea, noaptea, și tipul văicăreț lipit de un stîlp, plîngînd după patul ei și banii pe care i-a dat. Palmierii, cri-cri, și șopotitul frunze-

[1] Cară-te, cară-te (n. trad.).

lor lungi de leandru, să nu uiți să le consemnezi.

Și-a scuturat mîinile ude și le-a uscat trecîndu-le prin păr, dar palma dată tipului n-o înșelase cîtuși de puțin, în ochii ei se simțea disprețul, ușor voalat, prefațat de viclenia utilizată pentru a-l disimula. L-a dus într-o cameră întunecoasă, pe un pat, și a început să-l muște și să-l îmbrățișeze, dar el s-a desprins din brațele ei și s-a îndreptat spre fereastră. Să se fi temut ea că n-o să se întîmple ?

Încetișor s-a apropiat de el și l-a întrebat la ce se uită. El i-a pus degetul pe buze și i-a arătat silueta albă a spaniolului care, aruncînd din cînd în cînd cîte o privire înapoi, dispărea cu valiza lui după colț la poalele colinei.

— Și ce-i cu asta, întrebă ea, ce-i cu asta ?

— Acolo jos sînt eu, zise el, eu.

L-a prins de umeri și l-a întors spre ea.

— Dar nu pentru asta te iau, zise ea, nu pentru asta. Și încet, ca și cum ceea ce spusese el o mîhnise profund, ea a traversat camera și a aprins lampa.

O studiază, vede cum camera se desface și se deformează în lumină, vede fața ei de fier forjat reflectată în oglinda din colț, cu ramă de lemn, și drapelul negru al unei rochii fîlfîind deasupra. Gîndește : *arsura scrisului* și se întreabă ce înseamnă asta ? Și printre reflecțiile sale revine insistent o idee, mereu aceeași idee, dulcele dicton mexican „aunque a veces la suerte nos pague“ [1], și *arsura scrisului*. Să nu-ți poți deplasa piciorul nici măcar cu atît fără să

[1] Uneori soarta ne plătește (n. trad.).

tîrăști după tine această arsură, sufletul scriitorului său, care, amar și palid se chircește pe grătar ca un chibrit care se carbonizează !

Aunque a veces la suerte nos pague... și acum el se aruncă cu capul înainte, legiune dezonorantă de soldați îndrăgostiți de propriile lor imagini reflectate, sărutînd oglinzi murdare, el se precipită în clipele cele mai lungi ale vieții sale : clipele cînd frica lui îl înalță ca să-l depună departe, dincolo de granița la care se opriseră neliniștile sale mai precise de altă dată, el îndură cea mai gravă amețeală, fiecare peșteră a trupului său vibrează de strigăte, acum lumea, cuvintele s-au îndepărtat de el, dar nu numai ele, ci el însuși se detașează de sine și de mecanismul deficitar al limbajului său, se îndîrjește întruna (mașinărie profesională infantilă înnebunită) se încăpățînează să-și dezvolte comparațiile, metaforele, dar el nu mai are nimic de spus.

Va veni la el, nu se va apropia, va *apărea* pur și simplu lîngă el, el îi va vedea fața și ea îl va întreba ce are fiindcă, în definitiv, ce are ? Bîjbîind după cuvinte ca un înecat care caută cu piciorul fundul apei, el o privește și ea vede în ochii lui ceea ce i se ascunde, ceea ce el însuși ascunde, și anume că el dă visul pe spaimă, copilul acesta, adică pe el, pe mortul ce va să fie el, nădejdile sale pe speranțele lui înșelate, și el moare, dar nu-i destul, ea moare, oamenii mor, pămîntul se contractă și dispare și nimeni n-a auzit nicicînd vorbindu-se de planeta noastră nimeni n-a trăit niciodată asta îi roade trupul său trăitor NIMENI N-A TRĂIT

NICIODATĂ și plecînd de aici el vede contractîndu-se și dilatîndu-se în vidul non-existent, și totuși existînd și el nu mai poate trăi cu granița nemiloasă între trupul său și moartea viitoare a trupului său. Ea nu poate suporta lamentațiile pe care le începe cu voce scăzută, dar nici loviturile nici mîngîierile nu-i degajă ochii de cenușa viziunilor sale, și suspinînd și plîngînd se întoarce spre fereastră și caută refugiu în anecdota existenței lui. Schimbarea iremediabilă, anunțată de o sută de ori, s-a produs în sfîrșit. Cu o batistă umedă ea îi șterge lacrimile de sub ochi, din jurul gurii, încet-încet frisoanele se calmează, bolnavul se culcă și se împreunează cu ea ca un automat, gîndind cu amărăciune (așadar asta începe să funcționeze din nou sau poate că n-a încetat niciodată ?) / și între timp el observă, acolo sub el, pasiunea ADEVĂRATĂ — capul ei se întoarce cu un suspin, așa de moale deodată, încît ai crede că este clătinat de briza călduță a mării — strigîndu-i numele / ea nu știe ce înseamnă un nume revolut, dar suferința chiar aceea de a nu mai avea nume, este o licoare magică, puternică pe care mai putem încă să o împărțim și altora / gîndindu-se eu cedez tot ceea ce îmi mai rămîne și din cauza ridicolului implicit al acestui gînd să emit eu însumi un rînjet interior, și în cele din urmă să mai vreau încă să descifrez cîte ceva în țipătul său de pasăre, cîte ceva, dar ce ?

După această ciocnire aeriană el cade din nou delicat pe o parte, cu viziera ridicată și îndreptată spre dreptunghiul nopții și reflectează eu

trăiesc și nu trăiesc în aceeași clipă și savurează primejdia acestei stări în neliniștea *prezentă* acum, într-adevăr, în toate părțile, și se gîndește poate că ea nici n-a observat și deodată percepe zgomotul pe care ar fi trebuit să-l audă cînd era în picioare, zgomotul, acolo jos clac un doi gluc un doi gluc al bestiei nocturne de afară și culoarea clarului de lună și își dă seama că nu ea a venit la el ci el s-a dus la ea și a smuls de pe ea cearșaful, sau nu era așa ? Acum, acum cînd își întoarce privirile de la dreptunghiul nopții și le plimbă din nou pe corpul ei și o răsplătește cu ajutorul unor comparații literare / pîntecul ei este și sînii ei... ca și cum ei... umerii ei, cîmpia pielii ei, nimic nu-i scapă / și își amintește că în această după-amiază ea a spus ceva de genul noi nu sîntem nimic altceva decît trupul nostru, și, cînd el nu mai este aici, noi sîntem morți și, spațiul ocupat de noi în acest moment e deodată gol —, îndrăgostit de o comparație splendidă în sine, își dă seama că neliniștea LUI este infinit mai vastă și mai impresionantă, gol ce-și scobește prin el albia, privilegiu nesăbuit pe care nu i-l va contesta nici o altă ființă umană bîntuită de neliniști banale — dar în acest peisaj dezolant : deșert, veri olandeze roditoare, verzi și putrede, sloiuri de gheață pe-ici pe-colo, munți spanioli sterpi, deodată apare, fără nici un avertisment, chiar în mijlocul peisajului, automobilul căruia imediat îi poate da un nume), automobilul, micul păduche al adevărului : el vrea să moară.

— Nu nu nu nu, zice el și începe să se frămînte pe pat și ea se așază și îl atinge, dar el se îndepărtează și se cramponează și cu mîinile bătînd aerul el apucă cearșafurile și se ridică trăgîndu-le în sus și le aruncă înapoi și se repede la fereastră, acolo se află noaptea și noaptea ar fi putut să rămînă la fel de senină și încearcă să vomite scuipă și-și silește stomacul să producă greață dar nu iese nimic nici un rest de mîncare, nici de băutură, nici un suflet nu-i părăsește trupul și în luciditatea care îi revine pentru o clipă el zice / dar nu-i totuși decît teatru, și e cumplit, îngrozitor, că asta nu se poate exprima prin cuvinte și prin vocea lui / „frumoasă achiziție ai mai făcut" — știind probabil și că ea va accepta acum cu amîndouă mîinile rolul de infirmieră ce i se oferă. Ea îl smulge de la fereastră, îl culcă în pat, îi spune că totul o să treacă, îl stropește cu apă, îi dă cașete ca să doarmă, el se foiește și se răsucește sub mîinile ei și după ce se liniștește, mai înainte ca pilulele să-l poarte (în țara visurilor) el desfășoară ultimul sul de rugăciuni și adevărul adevărat cu implicații și considerațiuni umanitare, cam în genul dar se pot compara oare necazurile (necezurile !) mele cu suferința autentică, situată în timp ? (ce binevoiește el să spună ? boli grave ? sau lagăre de concentrare ? umiliți și dezmoșteniți ?) suferința existîndă, suferința altora — oameni reali — apoi adoarme — un individ care a vrut pentru prima dată să moară cu adevărat ?

15.

ÎNCĂ O EZITARE, dorința de a mai zăbovi în universul umbrelor ce i se înfățișează : o femeie dormind alături de el, patul, podeaua, peretele brut străpuns de o fereastră prin care vede măslinii cenușii și palmierii și cerul tapetat cu alb. Iată-te așadar întins aici, bunul meu prieten, sucindu-te și răsucindu-te în jilăveala pernelor tale pentru a găsi acolo somnul, fiindcă tu nu vrei. Începi să gîndești cu multă prudență. Suferința care însoțește revenirea neliniștii lui din timpul nopții (nu revenirea, *amintirea)* îl înnebunește pentru moment, și în tulburarea lui se amestecă ura și rușinea. El se urăște, îi e rușine, fiindcă el este tot una cu frica lui, și el o știe. Tot ce i s-a întîmplat, tot ce l-a surprins, toate momentele existenței sale n-au făcut altceva decît să-l aducă aici, nu e minut din viața sa care să nu fi contribuit la groaza lui de ieri. Zărește lîngă pat un pachet de Ideales și aprinde o țigară. Mirosul o trezește și ea se ridică. Este goală, el întoarce capul.

— Cum te simți ? întreabă ea.

— Bine.

Ea se apropie și îl sărută pe ochi. Cînd se apleacă spre el îi simte pieptul presîndu-i umărul și freamătă și se agață de ea într-un gest de implorare. Ea îl mîngîie ușor pe păr și se desprinde din mîinile lui. El se ridică și se duce la fereastră. Satul se întinde dedesubt, spre stînga și el vede chioșcul unde a fost ieri. Un mic grup e așezat sub arborii mari, dar el nu recunoaște pe nimeni, e prea departe. Strada

mare care duce de la mica piață la San Carlos taie satul drept pe mijloc. Calle Mayor. Exact în spatele satului începe marea verde-albastră a cărei suprafață întinsă capătă în depărtare culoarea cenușie a dimineții. Bărci mici. Smulge cu mîna cîteva frunze din măslinul de lîngă fereastră. Sînt încă umede și își freacă fața cu ele.

— Te apucă des ? Ea s-a apropiat din spate, l-a sărutat pe gît. El se gîndește, să nu spun da, nu trebuie, e prea periculos— și se gîndește, mă apucă des ? nu asta, nu așa, și el zice,

— Doar cîte o dată, cred că a fost oboseala, și adaugă pe același ton : m-am îndrăgostit de tine.

Și de ce nu ? E foarte posibil. O urmărește cu o privire visătoare în timp ce ea iese din cameră și tălpile ei ating ușor pardoseala și halatul ei fîlfîie, în spatele ei.

— „M-am îndrăgostit de tine“, zice el încă o dată, dar într-un sens mai general, a î ă o i e i e, nu, a î ă o i e i e. Pe strada principală a satului trece un om cu un clopot și strigă pescado muy fresco y gambááás, cigalas [1] CE TREBUIE SĂ FAC ? — și vînător la pîndă, André rătăcește la întîmplare, poate chiar cu o anumită nostalgie, de la un moment al vieții sale la altul, și fiecare moment este unul din elementele din care se compune prezența lui aici, în mijlocul acestui decor, la fereastra unei case tencuite cu alb din Santa Eulalia del Río, dar a vedea din nou un film este tot una cu a explica filmul ? În orice caz este filmul (și din

[1] Pește foarte proaspăt și creveteee.

nou enumerarea care, ca întotdeauna, ia în mod fatal locul *reflecției)* — el însuși la Paris, el pe un vapor ce traversează oceanul și un individ îl supraveghează în timp ce curăță cu o perie de sîrmă dușumeaua ruginită a W.C.-urilor, și marea îl proiectează necontenit de pereți și este bolnav dar nu îndrăznește să o arate, el însuși cu o negresă în Senegal, el într-o pauză la un teatru din Leicester Square ca și cum toate teatrele, toate femeile, oceanul, Parisul n-ar exista decît pentru el, universul n-ar fi decît o scenă, oamenii figuranți, și pînă acum nici măcar vreo umbră de partener, sau : el, singurul spectator, deci un spectator denaturat, înnebunit grație obiectivității neutre, ochiul încercînd să devină om. Ea intră din nou în cameră, îmbrăcată acum.

— Vii jos să ne bem cafeaua ?

Se duce pînă la pat, își ia hainele și se îmbracă. Înainte de a ieși din încăpere, el o reține o clipă.

— Vreau să mă instalez aici și să rămîn, zice el. Ea îl privește fără să-și întoarcă deloc capul și răspunde :

— Bine.

Trage ușa după el și aude cum afară începe deodată să cadă ușor o ploaie monotonă și i se pare că, mergînd prin ploaie, va putea să respire de-aici orice amintire a panicii de peste noapte. Știe însă că nu-i adevărat, sau poate că nici nu vrea să fie adevărat. Știe că panica va reveni, va reveni pînă la zdrobirea lui definitivă. Poate e un gînd melodramatic, dar nu-i sigur. Și chiar ideea *aceasta* îl face să se înfioare în cele din urmă.

16.

EI COBOARĂ COLINA pe o potecă îngustă. În stînga și în dreapta cresc cactuși nebuni, mai înalți decît ei. Ei n-au ochi, gîndește el, aplecîndu-se cu grijă ca să culeagă o floricică de undeva dintre spini. Ea și-o pune în părul ud de ploaie, și, prefăcîndu-se veselă, îi dă mîna ; merg astfel pînă la chioșc și discută lucruri fără importanță.

Schramm, North și Cyril sînt acolo și îi salută cu exuberanță. North se ridică clătinîndu-se ca să o îmbrățișeze și-i zice :

— Did you catch the beautiful white fish ? Tender meat, talala, tender meat tielelie [1]. Dar ea îl împinge la loc pe scaun, își înmoaie un deget în paharul lui cu rom și îl trece peste lentilele ochelarilor lui astfel că pentru o clipă el de-abia mai vede și ca o marionetă cîrcotașă îi întinde lui André o mînă nesigură.

Schramm, singurul care nu bea, îl cercetează cu o curiozitate intensă, și, de aceea, André îi spune :

— O să mă mut la Santa Eulalia. Pictorul ridică din umeri și răspunde :

— Ca să lucrezi mai bine, evident !

— Să lucrezi, mormăie North. A scrie nu înseamnă a lucra. A scrie înseamnă să fii acolo. Este suficient. Any idiot can write. Any damn idiot... [2], și se scufundă într-o tăcere morocă-

[1] Ai prins peștele frumos și alb ? Carne fragedă, tralala, carne fragedă, trilili (n. trad.).

[2] Orice idiot poate să scrie. Orice afurisit de idiot (n. trad.).

noasă de unde iese din cînd în cînd doar pentru a întreba dacă iau sau nu un taxi. Și invariabil ea îi răspunde :

— Nu, noi luăm autobuzul.

— Autobuzul ? Cyril lasă și mai mult capul într-o parte ca s-o privească într-un stil și mai canin.

— You con not possibly take the BUS ! Look at this eNORmous quantity of FAHmers, my dear... you won't get a seat at ALL ! and besides the all smoke POTA ! That will kill the lot of us ! [1] El s-a și îmbolnăvit din cauza asta și mimează gestul de alungare a norilor de tutun local luînd mutra unui om extrem de chinuit, I connot stand POTA, I love them all but I just cannot stand POTA ! [2]

— Vrei să iei un taxi ? îl întreabă ea și North intervine :

— Sau poate că bătrînul sire Peseta nu este de acord. Ne costă doar cîte șase duro de fiecare.

Iau deci un taxi. Drumul, peisajul, se desfășoară în sens invers. Pe aici am trecut ieri, dar mai sînt eu, acum și aici, același ? Cînd am fost mai împuținat, ieri sau azi ? Nu strigă nimeni, soarele a părăsit colinele, ploaia înviorează vegetația, asta-i tot. Ce preocupări !

[1] Cum să iei autobuzul ? Nu vezi grămada asta de fermieri, draga mea... n-o să găsiți nici un loc ! Și în plus ei toți fumează Pota ! asta o să ne omoare pe toți ! (n. trad.).

[2] Nu pot suporta Pota, îi iubesc pe toți dar nu pot suporta deloc Pota (n. trad.).

Cu cîțiva kilometri înainte de sosire, ei încep să zărească pe colină orașul înalt și alb, prin perdeaua cenușie, spălăcită a norilor.

Ca să intre în oraș cotesc spre port. Vaporul înecat în colțul mocirlos. Verdele, un alt verde. Otro verde. În spatele digului se agită marea, avînd culoarea unei piscine dezinfectate. El își privește prietena, încearcă să o citească (de ce mă duc cu ea ? Trebuie să rămîn aici, să rămîn la Schramm, apoi încă o dată, ca un refren plîngăreț : să rămîn la Schramm, să rămîn la Schramm) dar nu izbutește să o descifreze, sau poate, gîndește el, îmi lipsește îndemînarea. N-ai cum să vezi cu un bisturiu. Un bisturiu ? Vreau să spun, reflectează el, că nu poți jupui sufletul de trupul care îl înfășoară. Suflet și trup, iz de instituție bisericească. Taxiul îi depune în fața lui Domingo. Începe o nouă agapă, interminabilă.

— Vicente ! Vicente, hombre ! Dos rons. Y un conac, eh, Fundador, EE para mi un Osbohne [1] — evident este Cyril. Ea comandă absint, și își înalță cu toții paharele ca să ciocnească, bej, brun, verde deschis, își întorc fețele unii spre alții și se privesc între ei, cinci spirite malefice cu proiecte tenebroase. Dar care ? Ei trag de remorcile existenței lor interminabile, se deschid și se închid ca anumite animale marine și rămîn astfel așezați, două trei ore și din gurile lor se deapănă molcom lungi cortegii de cuvinte în tăcerea fantastică a marilor adîncuri. Apa din jurul lor este nemișcată, nemișcată și invizibilă, la fel curge și timpul, și încet, foarte încet, ei sînt purtați încolo și încoace și legănați de curenți, vorbind întruna, făcînd întruna schimb de povestiri pe care și le povestesc cu voce domoală.

André execută un sfert de tur în mijlocul frunzelor rombice care-l înconjoară și cu fața foarte albă, privește fix prin apa invizibilă (atmosferă invizibilă de biserică într-o biserică) spre ea, spre North care spune „extaz".

El pricepe clar cuvîntul, extaz — și cuprins de furie, privește pămîntul, stînca de care este fixat, nu se poate elibera (la masa din cafeneaua lui Domingo, ea îl vede cum se enervează cum se frămîntă pe scaun ea știe că el vrea să se ridice și să plece. Vede cum i se îngustează ochii și i se accelerează respirația. Peste un minut, gîndește ea, va începe să țipe, sau poate că va pleca într-adevăr, oare ce îl apucă pe omul acela ?) este împiedicat din toate părțile, dacă s-ar smulge acum ar însemna să moară, nici mai mult nici mai puțin... și, persiflîndu-se singur, se gîndește că i-ar conveni să se integreze în sfîrșit în permanență. Umbre întunecate deasupra capului său. O întreagă flotă de pescadoare trece, acolo sus, la limită. (Acestea sînt iarăși note consemnate de el, trebuia ca el să desfășoare pînă la capăt comparația submarină care nu duce la nimic, trebuia, era dator să o facă pentru a trage din ea concluzii, învățături, pe baza unor simboluri imposibile, totul scris în grabă în stilul său neîngrijit, de felul : la Domingo, — înaun-

[1] Vicente ! Vicente, omule. Două romuri. Și un coniac Fundador. Și pentru mine un Osbohne (n. trad.).

tru, pentru că ploua — de comparat cu a se găsi sub apă, sau cel puțin a sta acolo. Și apoi viața sub apa ireală, dar mai erau *permanența*, suprafața, limita și deasupra, viața reală unde se vorbea, dar unde el va fi sortit să moară. Și hidoșenia schiței e agravată printr-o anecdotă : trecerea flotei de pescadoare ca element de tranziție spre aprinderea bruscă a luminii de către Domingo. Explicație : pescuitorii de sardele aprind uneori brusc luminile pentru a atrage sardelele. „Năuc el rămînea așezat în lumina neașteptată...". Într-adevăr, scena trebuie să se fi petrecut cam așa, (scena aceasta cel puțin). Năuc el rămîne așezat în lumina neașteptată.

— Es muy oscuro, fuera [1], zice Domingo.

— Si hombre, si. Demasiado ! La que faltaba era la luz ! [2]

— Es simpre la luz la que falta... [3].

You are absolutely right, old man. NO NO he is right (prelegere despre cultele preistorice, zeița Luminii...) Y... MEJORES NO HAY. What, what ? Philips is Dutch isn't it ? PHILIPS, LUZ ; It is their Spanish slogan : mejores no hay ! No better luz hahaha, the best luz is dutch luz hahaha ! Rembrandt ! Hah [4] Și

---

[1] E foarte întuneric afară.

[2] Da, omule, da. Prea de tot ! Ceea ce lipsea era lumina.

[3] Întotdeauna lumina e cea care lipsește...

[4] Ai perfectă dreptate, bătrîne, NU, NU, el are dreptate (...) MAI BUNĂ NU E. Poftim, poftim ? Philips e olandez, nu-i așa ? PHILIPS LUMINA ; E sloganul lor spaniol : mai bună nu e ! Nu-i lumină mai bună, ha, ha, cea mai bună lumină este lumina olandeză hahaha ! Rembrandt ! Ha ! (n. trad.).

Cyril se ridică, se sprijină pe umărul lui André, le trimite salutări cu mîna sa lungă și tremurîndă, și dispare tușind, afară, în ploaie. Clara se ridică să plece, dar acum el nu mai vrea. Extaz... Se cramponează de cuvîntul lui North. Dîndu-și capul pe spate el se întreabă dacă lucrul de ieri... nu fusese extaz, în vreun fel oarecare... și este sigur că nu, fiindcă nici în acel minut n-a fost în stare să rămînă singur... dacă acum eu încep să *mă bucur* de frica mea...

Ea îl scutură de braț.

— Ce faci, vii sau rămîi ?

— Mă duc să-mi iau geamantanele de la Schramm.

Ea încuviințează și îl mîngîie o clipă pe păr. North scoate limba la el și apoi pleacă împreună cu ea. Văzînd-o cum iese pe ușă, el este, mister neașteptat, cuprins de o senzație de dragoste (o senzație...). Se ridică să-i spună ceva, ceva în legătură cu noaptea trecută, ca astfel să nu mai fie el cel mai slab, dar ea dispare după colțul străzii, discutînd întruna cu North, fără să privească măcar o dată înapoi, și, profund dezamăgit, el își retractează înduioșarea subită și se întoarce spre Schramm care l-a urmărit tot timpul.

— I like her very much [1], zice el ca să se scuze.

Așa cum a făcut-o și mai înainte în acea zi, pictorul îi aruncă din înălțimea lui o privire pătrunzătoare, zicînd :

---

[1] Îmi place foarte mult (n. trad.).

— You are very stupid, and you know it[1].

Ei o iau pe drumul spre colină, de-a lungul cazarmei cu mirosul ei etern de urină, unde soldați de culoarea noroiului, stau sprijiniți cu nepăsare de cadrul portalului și privesc cum cade ploaia. Todo por la Patria[2] (se poate citi deasupra intrării). Acolo unde începe adevărata colină sînt pretutindeni bălți, hălci de noroi auriu li se lipesc de pantofi, și ca doi mesageri celești, damnați, cu tălpi de aur, ei traversează dintr-o bătaie de aripi cordonul de măslini lansați în asaltul colinei, troznind și împroșcînd în vînt, cu gesturi și cuvinte indiferente față de găurile sălbatice scobite în perete ca niște orbite fixe prizoniere ale zăbrelelor, prin care se pătrunde în catacombele anticei necropole feniciene. Ploaia devine mai violentă, însă, în ciuda zgomotului, el aude încă vocea mării din spatele colinei. Ajunși în sfîrșit pe culme, ei se opresc un moment, dominînd peisajul martirizat ce se desfășoară la picioarele lor, ros de norii joși cu boturi negre mari deschise care mușcă din partea de sus a colinei și din mare și le acoperă de întuneric. Frontiera a devenit invizibilă, dar zăresc încă insula șobolanilor care se învîrtește pe apa neagră ca o navă smulsă din parîme. Acum aș vrea să fiu acolo, gîndește el, pe stînca pustie biciuită de furtună. Acolo sălbăticia mării este extremă. O spumă de marmură împroașcă

[1] Ești absolut idiot, și știi lucrul ăsta (n. trad.).
[2] Totul pentru Patrie (n. trad.).

escaladînd stîncile gălbui, resacul cu pumnii săi formidabili izbește și plesnește piatra, cowboy nebun înarmat cu bici de valuri. Întorcîndu-se, ei văd orașul care seamănă cu un munte alb, mutilat, în groapa sa populată de umbre, și el se gîndește că ea trebuie să fie pe undeva pe acolo, bînd sau făcînd Dumnezeu știe ce. Ceva la care el nu ia parte. Probabil că nici măcar nu se gîndește la el. Vai ! dar Schramm îl trage și ei încep coborîrea dificilă. De sub un cactus, un cîine egiptean galben latră după ei cu vocea stridentă a unui cerșetor care se văicărește, apoi, după ce trec, își părăsește și el adăpostul și îi urmează.

— I will call you Sucker[1], îi spune Schramm animalului intrînd în casă. Minunatul Sucker, de culoarea argilei. Podenca Ibicena.

Cîinele își bagă botul rece sub genunchiul pictorului și încep să scîncească în semn de supunere.

— Nu înțeleg egipteană, îi spune Schramm pe un ton de repros, și duce animalul în bucătărie unde îi dă să mănînce. Cînd se întoarce, zice :

— Nu-i rău să ai un animal sfînt în casă. Acești cîini nu se întîlnesc decît aici pe insulă. Nu poți să-i iei cu tine, fiindcă mor. Descind dintr-o rasă de cîini egipteni. A very good background. Life and an enormous death...[2] încă o frază care rămîne în suspensie. Cîinele intră din nou în cameră cu ochii plecați și

[1] Am să-ți spun Sucker (n. trad.).
[2] O origine foarte bună. Viață moarte enormă... (n. trad.).

caută ungherul cel mai umil și mai îndepărtat ca să se culce.

— Mă duc să-mi fac geamantanele, spune André.

Pictorul nu răspunde. Stă înfipt în fața tabloului la care începuse să lucreze ieri (ieri să fi fost ?). André vede că după plecarea lui, Schramm a mai adăugat ceva. În mijlocul pînzei se deschide o gaură ciopîrțită grosolan. În stînga se ghicește începutul unui S, pentru cuvîntul Sun [1] care fusese acolo. Artistul mîngîie pînza cu amîndouă mîinile, își trece un braț prin gaură ca și cum ar voi să scoată ceva de acolo și zice :

— N-ar fi trebuit să o fac niciodată. Nu trebuie să încerci niciodată să transpui un vis în realitate, oricare ar fi visul. Nu gaura am visat-o. Se întoarce spre André și continuă : gaura pe care am visat-o. Era un vid, ceva care *nu* era, dar trăia, lived [2]. Și apucînd cu amîndouă mîinile de marginile găurii, a sfîșiat dintr-o dată pictura, cîntînd : there goes the painting „Sun" made by the great painter Schramm, American of Jewish descent, and destroyed by his own hands because he let a dream pervert the reality of his painting. Murmurînd adaugă, probably the first Kaddish for a painting, anymay [3]. Apoi, întorcîndu-și spre

[1] Soare (n. trad.).
[2] Trăia (n. trad.).
[3] Gata cu tabloul „Soare" făcut de marele pictor Schramm, american de origine evreiască, tablou distrus cu mîinile lui, fiindcă a îngăduit ca un vis să corupă realitatea picturii lui. (...) e, probabil, oricum, primul Kaddish pentru un tablou (n. trad.).

André fața lui puternică, inspirată, aureolată de noapte, el proferă excomunicarea majoră : For a writer you casy too many books. For a writer you do not work enough. You make silly decisions... you are far too much afraid. Afraid ! [1] Și încă nu s-a terminat : voalînd, cu accentul său de evreu new-yorkez, luciditatea lui castiliană, TIENES MIEDO TU, HOMBRE ! [2]

(Ca în ziua cînd a fost bruscat la confesional. Obișnuit cu fluxul și refluxul păcatului și al iertării, el se înspăimîntă cumplit, atunci cînd, o dată, doar o dată, silueta neagră și vagă, fața selenară atîrnată în spatele pînzei groase, răspîndind mirosul acid al bătrîneții, se năpustește pe neașteptate în față și suieră acuzații, nu mai înfulecă și nu mai înghite păcatele cu o clătinare încurajatoare a capului, cu mîna ridicată undeva în penumbră, pregătită să deseneze semnul crucii care dezleagă, nu, ci înveninată îl copleșește de reproșuri și îl acuză — iar acum aceeași înnebunire ca odinioară, căci ceea ce aude străpunge perdeaua vanității sale și îl izbește din plin în frica lui, fiindcă acum este descoperit, descoperit și acuzat.)

El își regrupează trupele răzlețite și, luptîndu-se cu lacrimile, fuge, mai întîi înspre tabloul distrus, apoi afară, urmărit de pictorul care, înspăimîntat, aleargă după el. Iată-i înfruntîndu-se în ploaie, și el își ridică fața ca să nu i se vadă lacrimile, dar cînd plouă, se poate

[1] Scriitor, dar cari cu tine prea multe cărți. Scriitor dar nu lucrezi de ajuns. Iei hotărîri prostești... ești mult prea speriat. Speriat ! (n. trad.).
[2] Ție ți-e teamă, omule ! (n. trad.).

observa dacă un om plînge ? el simte cum îi crește nervozitatea, cum, pornind de la genunchi, de la pîntec, ea îl ia cu asalt și gîndește n-am la mine pilulele mele oh Doamne oare ce trebuie să fac și îi urlă pictorului în față așadar nu înțelegi bă, cur pictat, că eu nu vreau să scriu, nu vreau ! și îl aude pe Schramm cum strigă, dominînd zgomotul vîntului you ar a coward, coward [1], și gîndește nu vreau pentru că nu pot, văd totul dar nu-i de ajuns, nu sînt în stare să creez, frica și inteligența nu sînt suficiente, îmi lipsește forța... Sîntem măreți, aici, amîndoi, zice el deodată. E conștient de violența strigătelor lor, de toată bucuria pe care o implică. Ce plăcere ! să urle și să schiaune cuvinte fără șir, în fața colinelor, în fața mării, în nasul pictorului care și-a adunat aripile și, ud pînă la piele, extrem de fragil, mult mai slab decît și-l închipuise, se ridică împotriva lui, ducînd în spate cerul negru și sălbatic, și picăturile de ploaie se prelinɡ, perle de sticlău, pe fața lui bronzată și obosită, iar ochii săi mari și sumbri fulgeră și scînteiază, ochii lui duri, mai duri decît vocea, și deodată vocea nu mai strigă, ci repetă continuu, aproape rugătoare, repetă în fiecare frază un singur cuvînt — work, you have to work, work [2]. Nu, nu, gîndește André, plînsul mi se potrivește mai bine decît rîsul, dar istoria lungă a pictorului se derulează totuși, ziua cînd se plimba pe plaja Jones Beach (el mergea pe plaja Jones Beach și André îl vede îl vede mergînd în chiloți de baie haioși, modă americană, El Greco în America, cu pasul său suplu și legănat pe prundișul, firește, pustiu) și pe plajă nu era nimeni. „Mergeam de o jumătate de oră cînd m-am oprit și m-am întors. Am văzut cum în spatele meu se întindeau, pe mai mult de un kilometru, urme nenumărate de pași. Pașii mei. Nu puteau să fie ai altei persoane, căci era încă prea devreme. (lumina albă, lumina Americii. Cerul presărat cu stele de neon matinal. Doar marea, la orizont, dată cu un roz de crevetă, zorile.) Mi-am pus piciorul pe una din urme, și se potrivea. Dar tocmai în acest moment am văzut cum marea — era fluxul — își ia încet avînt și, dintr-o singură mișcare reacoperă tot șirul de urme. N-am fost niciodată pe acolo. Veneam de nicăieri, nimeni nu trecuse pe acolo, nimeni nu fusese acolo". Și acum morala, gîndi André, morala povestirii, dar n-a mai urmat nimic. Soarele invizibil și-a furișat pe undeva mîna lui crispată din aramă răcită, și, sub fascicolul efemer de lumină, fals și manierist ca o poezie de Gongora, ei au rămas nemișcați o clipă, pictorul continuînd să vorbească cu vocea lui croncănitoare despre muncă fiindcă uitase complet de parabola lui imposibilă, muncă, muncă, singurul lucru sănătos, și el, André, trebuia să se apuce de muncă, asta îl va salva.

— Da, da, zise el. Apoi, cu răutate obosită, susținută de alămuri, de unde știe el că asta o să-i facă rău ? Cîntă în stilul lui Wagner ! Cîntă în stilul lui Wagner ? (alămuri) ARBEI-

[1] Ești un laș, laș (n. trad.).
[2] Muncă, trebuie să muncești, muncă (n. trad.).

TEN SOLLST DU! SOLLST! SOLLST![1] Şi, cu un gest rapid, cîntînd întruna, îl sărută pe pictor. Apoi, pînă să se consume momentul, a dispărut plin de noi amintiri, şi atingînd uşor pînza ostilă s-a îndreptat spre coline unde ploaia, ea, da, ieşise la muncă.

17.

A DOUA PLIMBARE pe coline. Acel SOLLST, SOLLST, spus de el îi mai zumzăie încă prin cap şi rafalele de ploaie îl pleznesc peste obraji cu lovituri de bici, dar lucrurile nu se rezolvă. Ca de obicei, se vede mergînd: cu picioarele îngreunate de noroi, cîntînd şi rugîndu-se în tovărăşia exaltată a valkirilor şi a eroilor cu păr de in şi coifuri extravagante, care cîntă în cor în jurul lui. Wagner! Dar nu, nu — nevoia de claritate îl biruie şi rămîne singur, redevine hoinarul de altădată, pătruns, atras, sedus de ploaie, cum alţii de luna plină. Întotdeauna cînd plouă astfel, simte nevoia să iasă, să meargă *prin* potop, să se lase udat pînă ce veşmintele atîrnă în juru-i ca un alt corp, complet îmbibat de apă, încercînd zadarnic să împace delectarea cu mortificarea, un fel de *exercitio* eroic... trebuia să se ude din ce în ce mai tare pînă cînd... Pînă cînd ce?

Iar acum? — vede el mai limpede, în clipa cînd pătrunde pe cîmpurile roşii ce se succed desfăşurîndu-se pe coline, lăsînd în spatele lui,

[1] Tu trebuie să munceşti! Trebuie! Trebuie! (n. trad.).

sub rafale, fermele albe cu pereţi scunzi, fără să bage în seamă măcar, agitaţia pioasă a măslinilor, care scrutează cu ramurile zgîite misterul norilor? Nu, în el nu se face nici o lumină, el se încurcă din ce în ce mai tare blocîndu-şi orice ieşire cu amintirile lui. Îşi rumegă viaţa, plimbările prin păduri, fantasmele iubirii înviorate de orgia frigului muşcător care îi linge pielea şi nimic, nimic nu s-a schimbat, el rămîne, se încăpăţînează să rămînă aşa cum se cunoaşte el, nimic nu s-a schimbat, vrea cu încăpăţînare să se confunde cu personajul acela, el şi personajul mai seamănă încă, dar personajul se îndepărtează, se distanţează în timp, însă el vrea cu încăpăţînare să-l reţină, şi, de aceea, este condamnat să se sfărîme. Dar nu-i conştient de nimic. În euforia zănatică pe care o ia drept extaz a şi uitat de neliniştea lui (aceasta), fiindcă poate să se gîndească la Clara ca la o aventură romantică şi nu e deloc nevoie ca ea să capete o înfăţişare mai concretă — lamentările şi ieremiadele din noaptea trecută (adică, momentul acela cînd fisura a devenit vizibilă) sînt uitate, renegate. S-a culcat cu ea, da, e adevărat, acum admite ideea, dar e o „experienţă", şi poate că îi era necesară, de ce nu? Oh, Doamne! iată că scriitorul îşi face din nou apariţia şi, în timp ce el continuă să se bălăcească prin noroi, sărind uneori din piatră în piatră sau trecînd printr-un salt peste ziduri din lespezi necimentate, cu zîmbetul îngheţat pe buze, vede limpede ce va face, *face*. Uneori îşi recapătă stăpînirea de sine şi zice cu voce tare: „nu, nu, e prea dur", se adresează

sieși spunînd „băiatul meu“ („să nu faci asta, băiatul meu“ sau „ține-ți firea“) și în aceeași clipă se oprește încremenit, pentru păstorul care trece cu țapii lui satanici și mioarele celeste, el nu e decît un extranjero muy especial [1], cu părul lipit de craniu din cauza ploii, ochii arzători pe figura lividă și buze slugarnice rostind un buenas tardes ! [2] mult prea amabil. Dumnezeule mare ! ce face, ce pune la cale, individul acesta printre coline ? Este pe o cărare care nu duce nicăieri ! Însă iată, trece sfîntul Jean de la Croix și canadiana îi flutură în vînt desenînd cu precizie faldurile, ținuta, în care sfîntul pozează totdeauna în bazilicele țărănești, înconjurat de puține lumînări, fiindcă nu se bucură de prea multă popularitate. Pantalonul strîmt i se lipește de pulpe, uneori se adăpostește sub un arbore, ca să tragă o țigare. Zărește un țăran și îl include în viziunea lui romantică, țăran, peisaj, Marea Mediterană, iată ființe care trăiesc cu adevărat ! și nici măcar nu-și dă seama că, acest moment, fiecare milimetru care îl îndepărtează de propria-i realitate devine o primejdie de moarte pentru el.

Și ce vrea să spună asta ? Dar cum s-o spui altfel ? Merge, a ajuns din nou la înălțimea de unde se vede marea, pe care o agață ghearele norilor ce plutesc în derivă. Peisajul se desprinde de coline, o suită de tablouri ce se întinde pînă la orașul povîrnit și acolo se găsește ea, Clara, cine știe pe unde. Împreună cu North. O dorește. Ceea ce își închipuie el

---

[1] Un străin foarte ciudat (n. trad.).
[2] Bună ziua (n. trad.).

că este dorința, și își imaginează diferite lucruri, că vrea să rămînă cu ea, că nu o să-i mai fie frică... lucruri imposibile.

Se întinde pe pămîntul ud, mîngîie ierburile din jur, gîndește „martorii mei“, se ridică și o ia din nou pe aceeași potecă, spre oraș, spre Domingo. Ea nu e acolo. Este doar Nescafé Jack, permanent ca o faleză, așezat în spatele paharului de cafea. Îl invită cu un gest să vină la masa lui.

— Now YOU have been walking in the rain ! [1]

Nu e nevoie să-i răspundă.

Dar în America sînt mulți care se plimbă în ploaie.

— They tell me you-re a poet. ARE you a poet ? [2]

— Si, si.

— What kind of poetry do you write ? [3]

Poetul simte cum Wagnerul lui se destramă. Ea nu-i acolo ! Se uită în jur, caută ceva de care să se agațe, pereții cafenii, zero, calendario, zero, hoy es el dia 7 de Febrero [4]... și spune rușinat :

— A lot about death [5], și își dă seama că răspunsul lui sună ridicol.

— Death [6] ?

---

[1] Dumneata te-ai plimbat prin ploaie ! (n. trad.).
[2] Mi-au spus că ești poet. EȘTI într-adevăr poet ? (n. trad.).
[3] Ce fel de poezii scrii ? (n. trad.).
[4] Calendarul... astăzi sîntem în 7 februarie (n. trad.).
[5] Despre moarte (n. trad.).
[6] Moarte ? (n. trad.).

— Yes.

— Hm. Trupul acesta adus de la Los Angeles pînă aici își dirijează toate resursele spre creierul care-și trimite în recunoaștere ochii albaștri, un albastru brutal, să vadă ce-i cu tipul hirsut și ud ciuciulete așezat la celălalt capăt al mesei.

— You really think that's a subject ? Death ? You like it ? Hah, is that it ? Kind of decadent poetry ? [1]

— No, no, îi face semn lui Vicente să iasă din ungherul lui întunecos de la bar. Un vaporete... es conac caliente, no... ?

— Si hombre !

— Bien, dáme un vaporete de Fundador... [2]

Faleza se apropie de masă :

— I am a poet myself ! You want to read my stuff ? I was a taxi-driver in Los Angeles. Used to write long poems while waiting, you see. I had a volume printed. You know what it is called ? TAXI no. 38 476, I'll give it to you... [3]

(În spate la bar, Vicente încălzește coniacul la Gaggia, care gîlgîie și miaună) let's go to my place, I... [4]

---

[1] Chiar crezi că este un subiect interesant ? Moartea ? Îți place ? Aha, asta e ? Un fel de poezie decadentă ?

[2] Un coniac fierbinte, da... ?

[3] Și eu sînt poet ! Vrei să-mi citești versurile ? Eram șofer de taxi la Los Angeles. Scriam poeme lungi în timp ce așteptam, pricepi ? Am publicat un volum. Știi cum se intitulează ? TAXI nr. 38476, am să ți-l dau...

[4] Hai la mine acasă.

— No, no, el nu vrea să meargă la locuința lui Jack, el o caută pe Clara, n-a văzut-o Jack pe Clara, Da, a fost aici cu John North, și Cyril.

— They all went to Pedro's Bar. [1]

El încearcă să-și amintească pe unde vine barul.

— Near Schramm's, this side of the hill. [2]

Urcă strada urmărit de vînt. Încă o clipă, și o s-o vadă. Iuțește pasul, strecurîndu-se de-a lungul caselor, pe unde e uscat, și întoarce pe toate fețele cuvintele emise de faleza de la Los Angeles. De ce l-au șocat atît de rău ? Trasează cele două linii roșii de la Los Angeles și Amsterdam pînă la insulă și își rememorează conversația lor inutilă „You a poet ?“ yes, yes, I a poet. He a poet. Everybody a poet about death waiting for a taxi [3], confuzia slabă de mesaje scrise pentru nicăieri, foșniri de cuvinte lipsite de forță, și, se întreabă, cu o încăpățînare aproape pisăloagă, de ce oare nu spune tipul ăsta niciodată inepții ?

Și atunci compară umoarea lui germanică și platitudinile atribuite de el americanului, și își vede interiorul (cf. notele sale !) ca pe un univers sălbatic și periculos format din smîrcuri și grote, scăldat într-o lumină neclară, înconjurat de o substanță gelatinoasă : ceea ce pot să vadă alții / protoplasma, exteriorul invul-

---

[1] S-au dus cu toții la barul lui Pedro (n. trad.).

[2] Pe lîngă locuința lui Schramm, de partea asta a dealului.

[3] Tu poet ? Da, da, eu poet. El poet. Toți poeți despre moarte așteptînd un taxi (n. trad.).

nerabil, cel ce nu spune nimănui nimic, comunicația care nu dezvăluie nimic și nu angajează la nimic. Dar de ce atîta mister, atîta mascaradă în jurul adevărurilor elementare? Ca să protejeze nimicul, puținul care este el? (!) (Semnul exclamării între paranteze e pus de mine. Nici urmă de ironie în fragmentele scrise de el. Sărmanul A. S.) Ca să nu se expună la distrugere?

Apoi imaginile care vin ca întotdeauna și îneacă reflecția: se vede în timp ce merge, acolo, la capătul lui Vara del Rey, la răspîntia celor trei drumuri: drumul noroios de sus, ducînd la cazarmă și la metereze, drumul spre San Antonio, care cotește brusc la dreapta și al treilea drum, pe unde o s-o ia el, cel spre San José.

Vîntul găsește aici cîmp deschis și alungă ploaia în rafale demente peste răspîntia liberă și o izbește de ghereta unde, lîngă un brasero aprins se încălzește un bătrîn, Caron, mînjit cu negru, el însuși în așteptarea bărcii, și Caron îl cercetează cu un ochi prietenos și vede în el doar un simplu trecător, nu observă meduza transparentă care îl întemnițează, nici omul din centrul mucusului inert, omul pus de substanța cleioasă în imposibilitatea de a se zbate. Iată însă cum se apropie o haimana de pe plajă, și izbește cu piciorul în masa de gelatină cleioasă care se redresează și cade din nou, tîrîndu-l spre mare pe scriitorul nevăzut, unde într-o clipită va fi măturat de valuri.

Așadar, unde eram, reia el, la ce gîndeam, dar a și dispărut printre case, se cufundă din nou în respirația acră a cazarmei din vale, salutul lui Caron îi protejează retragerea, și el trece prin fața pe la Centro Cultural, Alianza Francesa (they have even Butor up there,[1] ha!) ajungînd în locul de unde se aud cîntecele. Dă la o parte perdeaua de mărgele de la barul lui Pedro și se oprește în prag ezitînd, nu-l observă nimeni. Intră.

Trecutul unei săptămîni întregi se înghesuie în jurul doamnei bătrîne, care bărbierește acum un pescar bătrîn cu un aparat electric de ras — el inventează acel trecut ca și cum ar voi să facă din timpul scurs, un obiect, un fetiș, un timp concretizat, etalonul pentru estimarea imperceptibilei degradări a vieții sale în plin proces de transformare. Cyril, întîlnit chiar pe vapor, North, Schramm, expediția la grotele din San Vicente, desfășurarea lentă și completă a evenimentelor, Schramm, în momentul conversației lor hotărîtoare pe terasă în acea dimineață, cît timp a trecut de atunci, ore!, și ea, pe ea o cunoaște de mulți ani (o noapte), neliniștea lui.

Fetișul acționează? El simte cum se crispează și pălește, pielea i se-ntinde literalmente pe față, vrea să o frece, să calmeze cel puțin *pielea*, dar știe că nu va trece un minut și el va începe să tremure, va fi incapabil să vorbească, îl va doborî panica. Își îndeasă între dinți falangele mîinii stîngi și gura lui șuieră

[1] Îl au chiar și pe Butor acolo sus... (n. trad.).

prin căluș, nu vreau nu vreau, dar manejul înspăimîntător s-a pornit, se rotește, moarte, neant, vreau să fiu mort, vreau să nu-mi mai fie frică, viziunile spaimei se amestecă într-un vîrtej de spumă și, firește, exact în momentul acesta se apropie EA, fiindcă l-a recunoscut...

Încă și încă o dată, tipul ăsta este scrîntit, gîndește ea, e nebun de-o binelea — respingător spectacol figura asta schimonosită, și rictusul ei bestial... aș ! der junge Werther [1]. Ea îi aduce un pahar de coniac și el îl golește dintr-o dată.

— Vii ? întreabă el.

— Unde ?

— Habar nu am, departe de aici. Oricum, departe de aici.

— Iar te apucă ? întreabă ea. Răspunsul sosește ca o săgeată, ea vede cum în ochii lui se aprinde ura, dar el a mers într-adevăr prea departe, punînd în joc și destulă viclenie, și acum are nevoie de ea, și de aceea o întreabă pentru a doua oară dacă vine cu el, dar ea îl refuză din nou, și-n acest moment se apropie North, își așază mîna pe umărul lui și-i spune cu vocea lui Cyril „how is my very interesting dutch writer doing“ [2], și André vede în reclama-oglindă cum Wichtigmacherei [3] îi invadează fața, ba chiar îi răspunde ceva și se lasă dus cu alai pînă la bătrîna doamnă care, sprijinindu-se de brațul lui Cyril se aferează

[1] Tînărul Werther (n. trad.).
[2] Ce mai face interesantul nostru scriitor olandez ? (n. trad.).
[3] A-și da importanță (n. trad.).

întruna bărbierind capul bătrînului pescar, fratele lui Caron. Zaron, sau Paron sau cum se numește el de-adevăratelea, i se supune cu o plăcere temperată.

— This saves him five pesetas at the Barberia, îi strecoară Cyril la ureche — she is really trimming the old dog, HAH ?, HAH, HAH [1].

Ploaia de lumină se descompune în tablouri separate Pedro Delacroix în spatele barului Cyril Daumier susținînd-o neobosit pe bătrîna doamnă Goya pregătită să prindă între degetul mare și arătător un capăt de piele tăbăcită de pe gîtul pescarului și să o întindă ca s-o poată bărbieri mai bine și săracul Paron sau Zaron Goya din ce în ce mai jenat tachinat cu discreție de un grup de pescari ascunși într-un ungher întunecat al cafenelei, pictură populară de sfîrșit de secol nouăsprezece, prost întreținută, dar pe care el continuă să o caute cu privirile s-a retras lîngă filtrul de cafea cu mîna strecurată sub canelurile de aluminiu, foarte aproape de ecritonul unde e scris numele Gaggia, cu fața care pîlpîie șovăitoare, cu intermitență, în lumina clasică, un Ingres dezgustător, cu deformări monstruoase. Clara gîndește el Clara și încet-încet rațiunea sa tinde spre zero, nici măcar o reflecție armonioasă, nimic nu se potrivește, totul se dezagregă, rest dezorganizat în suspensie pe străzile pe jumătate pustii pe jumătate neterminate

[1] Face o economie de cinci pesetas la Barberia... ea îl potrivește cu adevărat pe cîinele bătrîn, ha, ha, ha (n. trad.).

ale emoțiilor mele periferie engleză duminica. Zumzăitul aparatului de ras care, de cînd intrase, i se păruse că face parte din bar încetează brusc — motoarele avionului sînt în pană, înghețați de spaimă ei alunecă fără zgomot spre sol...

„never met you before ?“ [1]

o voce distinsă — o figură rasată și osoasă, bronzată și decrepită, teatrul de luptă zilnic al aerului marin cu alcoolul, și în plus extrem de îngrijită, îl cercetează cu autoritate. Priviri de oțel.

— No, no, I [2], dar Cyril i se substituie și el aude Poet, Dutch [3] și figura marțială care îi stă în față se ascute și zice :

— You look a very sick man mister Stienkemp [4].

— ...prietenul Clarei.

— Ah, Clara, come here my dear, my love — I told your friend he looks like a very sick man, uh, like a corpse with FEVER ! (fievah !) [5]

André aruncă o privire spre Clara ca să vadă ce va zice ea ; interesul ce i se arată, titlul onorific cu care l-au gratificat trebuia să-i confere o oarecare importanță și să fi făcut o anumită impresie asupra ei... însă North intervine brutal cu vocea lui cea mai biciuitoare :

---

[1] Nu v-am mai întîlnit ? (n. trad.).
[2] Nu, nu, eu... (n. trad.).
[3] Poet, olandez (n. trad.).
[4] Păreți foarte bolnav, domnule Stienkemp (n. trad.).
[5] Ah, Clara, vino, draga mea, iubirea mea — I-am spus prietenului tău că pare foarte bolnav, bah, pare un cadavru cu FEBRĂ.

— He looks like the Pope in Rome with an idiot inside him [1] !

Douăzeci de cîini mexicani izbucnesc în rîs, dar el n-are timp să se auto-compătimească, fiindcă bătrîna doamnă îl ia de mînă spunînd :

— You must meet my husband [2], și îl trage spre un domn roz la obraz, așezat la o măsuță. Doi ochi albaștri fixează asupra lui o privire complet goală. El se așază gîndind omul acesta aproape nu există oricum e mai puțin viu decît sînt eu și gîndul îl face să tresalte de bucurie, o formidabilă bucurie. Conversația este un plagiat perfect după Somerset Maugham : soțul, fost militar într-o regiune oarecare de la tropice, își face raportul, întrerupîndu-se la intervale regulate ca să tragă cîte o dușcă de absint. Femeia a plecat de multă vreme, și cînd André se ridică după vreo zece minute, această existență îi fusese servită în întregime într-o engleză deosebit de distinsă. În zece minute a absorbit o viață întreagă, tinerețe, carieră militară, planuri de viitor... și apoi s-a ridicat fără zgomot, luîndu-și rămas bun.

Ce să facă acum ? El examinează mulțimea flecară, încercînd să audă ceva, orice, în vacarmul inimaginabil pe care-l produce. În mijlocul agitației, ea este oarecum liniștită, o necunoscută care nu se interesează de el. Vrea să se ducă lîngă ea, însă trebuie să străbată distanțe imense. Ia act de ora marcată pe cea-

---

[1] Seamănă cu Papa de la Roma, dar cu un idiot înăuntrul lui (n. trad.).
[2] Să-ți fac cunoștință cu soțul meu (n. trad.).

sornicul de tablă de deasupra barului. E două și paisprezece minute. Ora paisprezece și paisprezece, trenul pornește, de la omul de prisos spre Clara, lîngă filtrul de cafea. Peisajul se desfășoară la infinit. În primele zile, lăzile de Cerveza DAMM / CERVEZA DAMM / CERVEZA DAMM [1], în acest ritm, și nimic altceva. Apoi lumi de mese și de scaune, toate de lemn, mesele din lemn brut, cu urme rotunde și umede, prinse în cercuri de metal mat. Și plăcile de pe perete! Călătorii dorm, și trenul merge de-a lungul lor : faleze de faianță albă la semiînălțime și deasupra lor un strat de vopsea verde închis. Deasupra, imitație de marmură cenușie, zonă polară prost cartografiată care îți provoacă greața. Trenul se oprește la colțul barului. Drumuri lungi de lemn coboară oblic spre un univers inferior format din gunoaie, resturi, capete de crevetă aruncate și scobitori împrăștiate în jurul papucilor de cauciuc roșu în care se adăpostesc labele taburetelor, un univers în care se rătăcesc uneori picioare mult prea mari, inumane, scăpate de bara de nichel striat întinsă jos, de-a lungul barului.

— No se siente bien, Señor ? No se encuentra bien ?

— Ah sí ! Bastante bien ! [2]

Dar capul de muscă din fața lui nu se dă la o parte, se amestecă aproape cu umbra lui de pe plasticul bej care acoperă barul, și ochii

---

[1] Bere Damm (n. trad.).
[2] Domnul nu se simte bine ? Nu se întîmplă bine ?/ Ah, ba da ! Destul de bine.

rotunzi, strălucitori, ochii grijulii ai muștei vor să-i ridice părul de pe frunte, să-i umezească fața cu apă rece, și mai ce ?

Orarul meu, gîndește el, orarul meu, pîndind între timp, de la o distanță de ani lumină, perdeaua de mărgele de la ușă, care e din ce în ce mai aproape. Orele ? orele de drum, ale drumului pe care îl mai are de parcurs...

— You feel no good ? No good ? [1]

— Sí, sí... dáme un poquito de agua... [2]

— Aqua mineral ? Vichy Catalan ? Quiere Vichy ? [3]

Totul se contractă și se dilată. Musca s-a eclipsat zumzăind, trîntește ușa unui frigider, revine cu o sticlă mare, verde și îi umple un pahar. Totul se contractă și se dilată. Celălalt capăt al barului este acum atît de departe... podeaua prezintă o curbură. Cît timp a trecut de cînd i-a turnat Pedro apa ? Pedro musca. Pedro i-a turnat apa altădată. De Vichy. Golește paharul. Ora paisprezece și șaisprezece minute.

— Gracias, Pedro ! [4]

Vocea lui, repercutată de un difuzor, ajunge în sfîrșit la urechile lui Pedro.

— De nada, Señor ! Servidor ! [5]

Totul este... North se ridică în fața lui, exact în mijlocul șinelor (îl strivesc).

---

[1] Nu vă simțiți bine ? Nu bine ? (n. trad.).
[2] Da, da... dă-mi puțină apă... (n. trad.).
[3] Apă minerală ? (...) De care Vichy ? (n. trad).
[4] Mulțumesc, Pedro.
[5] Pentru nimic, Domnule ! Cu plăcere ! (n. trad.).

— Ce e? Ești bolnav? De o mie de ori pe zi i se pune aceeași întrebare! Un complot, bine înțeles!

— Nu nu nu, dar nu se împotrivește cînd e scos afară (grav bolnav, vai!) și trece pe lîngă ea, și ea își întoarce fața palidă, rămîne pe taburetul ei, aceeași necunoscută pentru el (n-aș putea nici s-o descriu).

— De ce mă duci afară? îl întreabă el pe Norht.

— Fiindcă îți curge sînge din nas.

De abia acum simte în gură gustul călduț al sîngelui. Își expune în bătaia ploii fața, fața îi arde. A dispărut lumea care se contractă și se dilată... „don't be a goddam neurotic"[1] îl aude el pe North rostind limpede, apoi, „de ce nu spui ce ai?" Ce are. Se întoarce spre micul american înghesuit în sine, Troțki redivivus, și zice „n-am nimic".

Sau poate zice „eu mă-nnebunesc după sărmanele mele gînduri dezordonate, risipite pretutindeni, nu vezi tu, oare, că sînt pretutindeni în același timp, risipit pretutindeni în timp în mii de sucursale puternice extrem de ocupate cu lichidarea contururilor, de frică, *eu*, eu mai rămîn încă să depăn metafora, să remorchez cuvinte, eu...", dar nu, în realitate n-a spus absolut nimic. „IDIOT INSIDE YOU"[2]. North. A spus-o ACUM sau altă dată, mai de mult? „idiotul de mine" dar literatorul lucid care veghează în el, expert avizat, începe să-l frîneze, neliniștea lui, saturată de cuvinte, se vede redusă la dimensiunile unui fenomen natural. De îndată ce North, ridicînd din umeri, a dispărut prin draperia de mărgele zornăitoare, el începe să se calmeze, cu fruntea sprijinită de trunchiul umed al arbustului costeliv care împodobește terasa. Dacă acesta e prețul pe care trebuie să-l plătesc pentru a scrie, atunci eu n-am să scriu. E mai sigur ca niciodată. Respiră adînc și șterge sîngele cu batista pe care a expus-o mai întîi în ploaie. Nu o privește. O fetișcană cu părul lung și blond trece și îl privește cu multă curiozitate. El răspunde privirii cu maximum de îndrăzneală mormăind printre dinți „vino lîngă mine, hai vino lîngă mine, păzește-te sau te prind" și zice „buenas tardes, muchacha." „Buenas tardes".[1]

— Te vreau, șoptește el, urmărind cu privirile silueta dansantă, gingașă și mică, vreau să te am și să mă vindec. Cu unghia degetului mare, el desprinde un căpătîi de scoarță înmuiată, care, văzută de aproape, seamănă cu o piele bolnavă, zgrunțuroasă, o piele cu pustule și reflexe gri și albicioase. E îngrozitor sentimentul de contaminare, de infectare, care nu-i dă niciodată pace. Glumind, dar arzînd de dorință, se lansează în urmărirea fetișcanei, știind cît se poate de bine că nu va îndrăzni să i se adreseze, că nu va îndrăzni să o atingă. Încet și deodată fără ironie își spune cu glas tare „i-a strivit buzele fragede cu un sărut fierbinte". Ea dispare undeva într-o casă și atunci el se întoarce și o ia în direcția cafenelei. Le aude

[1] Nu face pe istericul (n. trad.).
[2] Un idiot înăuntrul tău (n. trad.).

[1] Bună ziua, fetițo. Bună ziua (n. trad.).

vocile, doar o clipă, şi a şi trecut, îndreptîndu-se spre San José. Undeva pe stînga trebuie să înceapă cărarea ce duce spre casa lui Schramm. Ce-i de făcut ? E sfîşiat jalnic între dorinţa disperată de a distruge ceva, de a străpunge cu lovituri de cuţit, de a sugruma, de a muşca, şi aceea de a se culca scheunînd într-un colţ, de a se lăsa mîngîiat, de a se lăsa stropit cu parfum spaniol ieftin, sau ceva de genul acesta, n-are importanţă ce... Nu. Dar atunci de ce anume îi e frică ? O secundă, sub rafalele ploii reci, într-un loc deschis, el este într-adevăr în stare să-şi pună această întrebare. Dar poate că el năzuieşte să fie eliberat de nelinişteа lui şi atît ? Din nou i se pare că vede faţa fetişcanei, şi, cuprins de nostalgie, se reîntoarce.

Din depărtare se apropie o înmormîntare. Fluierînd uşor, el se înalţă pe unul din pereţii cu berbeci din lespezi mari necimentate şi priveşte cum se apropie cortegiul. În frunte un slujitor bisericesc necioplit şi jegos duce o lampă de un metru, dată cu lac negru strălucitor, avînd deasupra un crucifix de fier vopsit în gri. Sub bătaia ploii Cristos dansează ud leoarcă şi fără entuziasm un vals gregorian deasupra oamenilor în doliu. Preotul, însoţit de doi copii din cor în sutană de culoarea bujorului, priveşte în pămînt, mormăindu-şi rugăciunile.

Judex ergo cum sedebit
quidquid latet, apparebit
nil inietum remanebit

quid sum miser tunc dicturus
quem patronum rogaturus
cum vix justus sit securus

şi cu voce scăzută André repetă cuvintele gîndind, acum sînt din nou vesel. Dricul trece pe lîngă el şi el vrea să se ridice, dar din zidul mărunt se desprinde o piatră şi toţi întorc ochii spre el, şi preotul cu o faţă lată şi primitivă, de unde continuă să curgă latina ca o apă călduţă, şi faţa lui nu exprimă decît ură, ură şi dispreţ faţă de păgînii de străini care infestează insula. Oh ! gîndeşte el, să sar acum drept în mijlocul lor şi să strig că vreau să fiu îngropat, şi eu ! Cocoţat pe bancheta vizitiului, un moşneag de o murdărie incredibilă, ţine în mîinile lui uscate, mîini de gropar, hăţurile unei mîrţoage bătrîne, îngrozitor de împopoţonată, cu valtrap negru şi apărători de ochi argintate. Vehicolul antedeluvian piuie voios şi sicriul se hîţînă încetişor, fără îndoială, mortul se amuză într-un mod straniu.

În cele patru părţi ale dricului ard lămpi înalte cu petrol iar în spatele lui merg oamenii în doliu. Durerea e repartizată potrivit unei ierarhii. În primele patru rînduri, indivizi vii în negru, frînţi în două, cu figura inundată de durere. În spatele lor, o gradaţie descendentă, progresivă, duce la ultimele rînduri, unde : băieţi tineri cu mîinile în buzunare discută cu ţigările în bot. Pe defunct l-au uitat de mult şi rîd întorcîndu-se spre străinul ţicnit, în veston, care începe să urmeze cortegiul la o distanţă de cincizeci de metri. Cu zgomotul tîrşîit, monoton, al unui animal excepţional de lung, procesiunea coteşte pe un drumeag de pămînt, şi el o urmează pînă la cimitir. Nu-i mai dă nimeni atenţie, alte lucruri sînt acum

la ordinea zilei : apa sfințită stropește sicriul, e îngropat un mort hilar. Se simte cuprins de o undă de compasiune, căci în definitiv, nu-i el, el însuși, cel pe care-l îngroapă aici ? El, el, el mereu el. Hoinărește cu prudență în jurul zidurilor joase ale cimitirului, citește nume, José Maria Tur y Vecenz, Pedro Hermano Marau, Maria Dols Nogueira, uneori atinge ușor o piatră de mormînt și-și închipuie corpurile descompuse sau pe jumătate putrezite care sînt înmormîntate sub ele, masă compactă de putreziciune, dar cîți nu sînt !, și el simte cum pune stăpînire pe el emoția dintotdeauna, un cortegiu de halucinații. Ar voi să definească mai exact amestecul de neliniște și de atracție dar își dă seama că e prea tulburat, desigur, și n-o să reușească, și, fiecare secundă de întîrziere aici, printre morții ispititori, nu face decît să-i înrăutățească starea. Vede cum familia în doliu se apleacă pentru o ultimă oară, cu o nostalgie inexprimabilă, spre sicriul care cobară oblic, cum pentru o ultimă oară își înclină trupurile în direcția pămîntului deschis, și adună cîțiva bulgări în mîinile lor și îi trimit alături de mort, apoi se întorc cu fața devastată în bătaia ploii și a vîntului.

Preotul presară consolările sale eterne deasupra defunctului, și André înaintează, vrea să participe la formulele latine, le poate repeta cu voce scăzută, vrea să participe la binefacerile lor, și pe neașteptate confuzia absolută care i-a devastat întreaga existență i se dezvăluie pentru o fracțiune de secundă ca o rană, și el gîndește vreau să mi se pună ceva pe ea, balsamuri, formule magice, vreau ca un altul să ia asupră-și doar o dată, o singură și unică dată compasiunea pe care o încerc față de mine însumi. Oamenii grupați în jurul gropii răspund acum cu vorbe domoale la rugăciunile preotului, și unii plîng, apa țîșnește din roca feței lor, inundă figurile părinților, el vede totul și îi invidiază pentru starea lor de abandon, și se lasă din nou purtat de închipuire, el nu mai crede în această întristare ostentativă, în doliul previzibil, asista probabil la o sărbătoare fantastică, o bacanală deșănțată a vieții și a morții... naștere și stingere se confundă în împreunarea și gesturile misterioase de a da și a primi moartea... cu un ultim sunet de sirenă, blocul monolit al celor vii cufundați în catranul lucitor al doliului se alungește fără măsură, și cargoul tenebrelor merge de-a lungul chiparoșilor, părăsind cimitirul galben, rămîne doar el și privește cum apa clocotitoare stîrnită de elice se potolește și se culcă, rămîne singur, ca un cîine părăsit, singur cu groparul, schelet reanimat în costum mucegăit cu brandemburguri, care aruncă pămîntul lopată cu lopată în mormîntul căscat cu voluptate și bășici de invidie i se sparg pe buze în timp ce hîrlețul lui de argint îndepărtează pămîntul dintre picioarele lui de corn și îl răstoarnă pe lemnul alb, reîncălzind treptat mortul. Iată un alt gen de preot ! Iată că motoarele sicriului încep să zbîrnîie. Brrum, brruum, celelalte morminte se deschid dintr-o dată, păstorul cu cap de mort dărîmă universul cu detunături de pistol de artificii pînă cînd se dezvăluie pîntecul pătat al

timpului și primele sicrie încep să se șteargă în treacăt de zidurile coșcovite ale cimitirului... morții cei mai vechi s-au așezat în frunte dar cu o asemenea viteză încît el nu vede decît caruselul amețitor, inițialele de pe coșciugele roase de cari de-abia dacă pot fi citite, cadavrele cu lințolii fîlfîind unduitoare se agață de crucea lor — coadă de mătură, oseminte moi, bucăți de biftecuri se învolburează și întregul cimitir se transformă într-un titirez cîntător al cărui suflu violent îl învăluie și-l duce departe-departe, viu, un mort — *viu*, pe el intrusul supărător.

Congestionat de agitație și de rușine el se îndreaptă în sensul opus, spre mare, pămîntul îl împinge pe jos, printre livezile de smochini încremenite, între fumurile tîrîtoare ale focurilor cu reflex sîngerii, de-a lungul unei poteci în pantă, pînă la adăpostul sigur al mării care murmură și clipocește, unde, sleit și încă foarte tulburat de marea alinare pogorîtă în trupul său se prăvălește printre stînci și îi vine o poftă irezistibilă să înoate, să simtă în sfîrșit un element perfect în jurul lui, să participe la o conjurație... dar cînd își dă seama că plînge se ridică în grabă și se întoarce acasă la Schramm. Plînge întruna. În dreapta, la o distanță de cîteva sute de metri în mare, Insula Șobolanilor se tîrăște pe apă. Se întreabă dacă o privise chiar în dimineața aceea de pe balconul lui Schramm... și, dacă e, într-adevăr așa, atunci înseamnă că fiecare oră face cît un întreg an, un an care-l duce mereu mai departe spre un viitor cumplit, înspăimîntător. Și de cît timp nu s-a mai gîndit la ea ? Zăbovește o clipă asupra gîndului, totuși,... asupra gîndului că ea nu reprezintă nimic în viața lui, oricum, tot atît cît oricare alta.

— Nu cunosc nici o ființă umană zice el cu glas tare și simte că îi place constatarea. Mîndru de singurătatea lui interesantă și așa de clar formulată își continuă drumul pe poteca gloduroasă, încercînd să ocolească cu grijă băltoacele.

18.

AGAPA URMĂTOARE. La Schramm, un bilet : „André, noi sîntem la doamna Cameron, la două case de aici. Clara." S-a gîndit la el !

Se duce acolo și sună. Urlete și schelălăituri înăuntru. Aude vocea bătrînei doamne, englezoaica „Șșșt șșșt dragii mei, șșșt come on now, let's be quiet... [1]

Un iglu, cu portretul în creion al lui Churchill, vase turcești din aramă, un covor, primul pe care-l vedea pe insulă. Patru sau cinci pechinezi sar în sus spre el lătrînd ascuțit și încercînd să-l muște. Femeia îi dă la o parte. Îl ridică pe cel mai mare și ține animalul la înălțimea feței lui. Animalul îl spionează prin două bile urduroase, capul lui de bătrîn e încadrat de meșe lungi dezordonate, un pitic deghizat în cîine. Cîinele este orb, îi povestește ea, dar el n-o crede, vede că animalul îl privește, botul de mongol îi adulmecă pînă și sufletul

[1] Haideți, gata, liniștiți-vă (n. trad.).

și îl respinge mîrîind. Poate că ea îl supune astfel la un test, cine știe, dar nu îndrăznește totuși să întrebe. Încet, monstrul e așezat din nou pe dușumea, cu grijă. Doamna Cameron îi pune pe umăr o mînă uscățivă, cu unghii date cu ojă albastră și o ia fără grabă înaintea lui, intrînd în apartament. Cîinele continuă să se învîrtă în jurul lor mormăind nemulțumit, dar ea îl îndepărtează binișor cu piciorul.

— Do you like the dog ? [1] Ochii albaștri ca oțelul pun problema cu simplitate. Tatăl doamnei Cameron a fost general, cum o atestă un portret plin de decorații așezat pe coridor.

— I don't think so [2].

— He is very famous. And he is got a very beautiful name. Ching Hei — Tobrouk — League of Nations... do you like the name ? [3]

— Yes, I think it's a beautiful name [4].

— Fine, fine... [5]

Ching Hei — Tobrouk — League of Nations urmărește cu neîncredere dialogul pasionant dintre stăpîna lui impozantă și străin și, fără să înceteze să hîrîie artăgos, intră în încăpere ținîndu-se scai de André.

Așezat lîngă fereastră bărbatul gol de gînduri contemplă marea ca și cum acolo s-ar afla, într-adevăr, ceva, și el voia să vadă ce. Chircit lîngă un fotoliu, Schramm fredonează încetișor și nu-și ridică privirile cînd intră el. Pe divan Clara se îmbrățișează cu North și el constată că North seamănă teribil cu pechinezul. Animalul atinge divanul cu mustățile lui lungi, sensibile și fremătătoare, North îl apucă de pielea de pe ceafă, îl salută și îl pune pe divan.

Atmosfera e mai degrabă haotică. Sînt beți cu toții și fiecare se ocupă doar de sine. Domnul Cameron iese din neantul lui și îi aduce un pahar cu absint, Dumnezeu știe ce fel de absint, și revine la postul lui de observație, făcînd de cart pe termen nedefinit. Soția lui povestește o aventură braziliană, și cum au fost ei trași pe sfoară și tot ce a urmat ; vede cum Clara îl invită cu un gest să vină lîngă ea și, manevrînd printre înjurăturile în portugheză care fac parte din istorisire și fredonarea stăruitoare a lui Schramm, își îndreaptă nava spre divan. Clara îl cuprinde pe după gît și îl mîngîie pe spate cu mîna ei rece.

Plecăm ? întreabă ea, și el este gata să se ridice, dar rămîn așezați, o narcoză fatală îi țintuiește locului, fiindcă n-au încotro, niciodată nu l-au chinuit atît de mult senzația de sufocare produsă de prezența altora, aici după-amiaza începe să se înece alene în alcool, atmosfera devine din ce în ce mai frivolă și periculoasă, femeia continuă să-și depene povestea, dar acum n-o ascultă nimeni în afară de cîinii ei, în spatele ochiurilor de geam se ivesc pete sumbre, Schramm zace lîngă scaunul lui; țeapăn ca un cadavru în coșciug, cu ochii închiși, North murmură formule magice în fața bolnăvicioasă a cîinelui culcat pe genunchii lui.

---

[1] Îți place cîinele ? (n. trad.).
[2] N-aș zice (n. trad.).
[3] Este celebru. Și are un nume frumos. Ching Hei — Tobrouk — Liga Națiunilor... îți place numele ? (n. trad.).
[4] Da, e un nume frumos (n. trad.).
[5] Minunat, minunat (n. trad.).

Își trec ușor mîinile peste trupul, peste umerii, peste sînii ei, ea se lipește de el murmurîndu-i în ureche vorbe de neînțeles, cuvinte pe care el nu vrea să le înțeleagă, ei se așază apoi față-n față, se privesc ochi în ochi, și el știe că se află în mare pericol findcă ea poate să-i citească în priviri slăbiciunile, ezitările lui față de ea. Dar ea nu vrea să vadă nimic, întinde buzele și se apleacă sărutîndu-l pe ochi, pe gură cu o tandrețe care-l înspăimîntă mai mult ca orice. Vrea să-i întoarcă săruturile, însă ea îl îndepărtează de cîte ori încearcă și, ținîndu-l bine pe după gît, îl face să-și miște capul în toate direcțiile, în lumina scăzută, și caută insistent punctele vulnerabile ale acestei fețe, nu-i fața unui bărbat sau amant, oricum pentru ea nu mai e de multă vreme, însă o atrage totuși fiindcă exprimă suferință, așa i-a spus el, suferință, dar mai ales, gîndește ea, fiindcă mînuiește, afectează, reflectă, cu o naivitate calculată îmbătrînirea, decrepitudinea și spleenul. Ea simte că el vrea să bată în retragere ca să nu rămînă descoperit pentru că descoperindu-se ar dezvălui oricum imposibilitatea unei legături între ei, dar în același timp el se lasă în voia mîinilor ei, o mînă e fixată pe gîtul lui și îl obligă să rămînă și cealaltă îl mîngîie și îl pipăie căutînd locurile cele mai sensibile, cele mai nevinovate. Ea știe că îl poate dezarma, și că atunci o să-l disprețuiască în mod sigur. Nu știe încă dacă vrea să plătească acest preț i-se hotărăște să aștepte, poate el va prelua cu hotărîre inițiativa, poate o va birui...

Doamna Cameron s-a ridicat și a dispărut în camera ei luînd cu ea un cîine, ei o aud vor

bind cu animalul și văd cum soțul ei se ridică în picioare, proiectîndu-se pe cadrul ferestrei unde întîrzie încă o ultimă pîlpîire de lumină, apoi se apropie încet de divan și se apleacă spre ei spunînd :

— All I ever do is buy food for the goddam animals and feed the goddam animals and sit here and look at that goddam sea ! [1] după care se îndepărtează clătinîndu-se, bîjbîind în căutarea scaunului său în timp ce petele întunecate de deasupra mării se întind ca o epidemie... Totul este infestat. North a părăsit divanul și s-a dus să se culce lîngă Schramm, pictorul doarme, probabil, și în timp ce ascultă o interminabilă descriere a încăperii de alături, ei se retrag pe domeniul lor, zeci de kilometri de divan rămași acum liberi și ea se lansează în urmărirea lui prin stepele de pluș, iar vocea lui North trasează întruna cercuri-cercuri deasupra ochilor lor închiși, vocea lui citește semnele casei așa cum altă dată druizii citeau zborul păsărilor „văd un zid alb foarte foarte alb dar plin de crăpături văd un tavan alb cu fisuri semnificative văd o lustră de bronz în formă de cunună de frunze ea are cinci lămpi cea mai mare în mijloc patru brațe se desprind din locul unde ar trebui să se termine trunchiul de bronz fiecare înzestrat cu opt frunze de aramă puțin înnegrită și fiecare poartă o lampă“ dar în vreme ce vocea își debitează inventarul și

---

[1] Nu fac altceva decît să cumpăr de mîncare pentru animalele astea afurisite și să hrănesc animalele astea afurisite și să stau aici privind marea asta afurisită ! (n. trad.).

bărbatul gol de gînduri se înalță la ceruri iar Schramm este mistuit de viu de vermina mongolă ea îi pune un deget pe buze și îl trage spre altă încăpere și aici el o îmbrățișează și o strînge, se întinde cu ea pe jos îi vede fața o față mare ca a lui și ei se rostogolesc printre obiectele masive și se împreunează, de data asta din dragoste...

— Să plecăm la Santa Eulalia, șoptește ea, sînt sătulă de oamenii ăștia. El se așază lîngă ea și-i mîngîie fața, acționează. Îl privește uluită, și nu știe, vrea ea într-adevăr să-l ia cu sine, sau preferă ca el să plece acum, imediat, să dispară din existența ei cu fața asta a lui care maschiază mii de gînduri ce se derulează fără știrea ei și ea nu le va cunoaște niciodată, gînduri înspăimîntătoare, presimte ea, însă iată că el o ridică și, cînd e în picioare, o îmbrățișează din nou, dar acum îmbrățișarea pare mai degrabă o implorare și o rugăciune și ea vrea să-l îndepărteze binișor dar el își încrucișează mîinile pe ceafa ei mîngîind-o mîngîind-o întruna și contopiți într-un ornament de șemineu demodat ei rămîn astfel nemișcați ca un grup statuar pînă cînd cîinele orb îi eliberează, îi desparte, cu zgrepțănatul grearelor lui pe podeaua de marmură.

Străbat coridorul cufundat în întuneric, el simte cîinele între picioarele lui și-i trage un șut. Urletul ascuțit al animalului se repercutează dintr-un perete în altul. Deodată apare North clătinîndu-se, beat. O prinde de gulerul mantoului și o întreabă „a fost bine" și, după

ce-i dă drumul îl lipește pe André de perte cu un dos de palmă spunînd :

— Cum ai putut ? un cîine orb ! Ce aveți de gînd ? Vreau să știu. Sînt scriitor, trebuie să știu... trebuie...

Îl îndepărtează și ies, dar el îi urmează, strigînd într-una și încet-încet îi ajunge din nou și începe să meargă de-a-ndăratelea în fața lor, nu mai atinge pămîntul, pășește prin văzduh, văd limpede, prin același văzduh în care atîrnă și fața lui înspăimîntătoare, cu bezna nopții transformată în nimb de aur. Arată spre André și zice :

— And there walked the great and chalken dutch writer [1] (da, calcificată, gîndește el. Picioarele lui pășesc singure undeva sub el, dar, independent de ele, acum se deplasează și el prin văzduh și o privește. Pot să devin în orice clipă iubire, numai și numai iubire. Ah, și gesturile lor ! Le va regăsi mai tîrziu fosilizate în straturile vizuale ale memoriei lui, era pietrificată, cretacică a iubirii lui, încremenite pe vecie în actele eterne ale iubirii) 100 king like a True Idiot. [2] Vocea lui North continuă să croncăne : I and the Beautiful, the Terrible Ogre, the Bejewelled King of Nada, Achmed ben Nada of Kabul, the Afganistani heir, the all wonderful and recognisable writer, stinking of corrupt poetry, yes yes this man was true poetry himself. When he finally died his marble skull dropped between his piernas ay qué pena ! Maria ! The golden signs of incon-

---

[1] Și umbla marele scriitor olandez, cu fața de cretă (n. trad).

[2] Semănînd cu un idiot autentic (n. trad.).

gruity breaking through his breaking ojos ay qué pena! Maria! [1] Răsucind încet butoanele tabloului său de bord, el aterizează ușor, ușor și se postează în fața Clarei pipăindu-i gîtul și sînii. Fața cu buze groase înaintează, gura se deschide, i se văd dinții! Sărutul e gata să se năpustească asupra ei! Ei bine, nu, André aterizează și el, și, în timp ce pe aeroport se difuzează anunțul sosirii lui, el se vede pe ecranul televizorului cum se întoarce spre North și îl lovește. Lacrimile americanului cad în ritmul bateriei care cîntă în surdină, și North zice „don'it hit me man, there is no reason to hit me, look man, I am Weeping, I am the first weeping ogre in history of ogrekind" [2] și adresîndu-i-se din nou ei o pipăie șoptind „Momma he has broken my wings mis alas son rotas ay qué pena! Momma! [3] și iată-i că se bat de-a binelea, el alunecă cu North peste stîncile ascuțite și acolo ei se prind și se desprind, se înnoadă, rostogolindu-se prin spuma valurilor ce se sparg și continuă să se bată tăvălindu-se peste algele împuțite ale plajei din fața noului hotel. Dar poate că se află chiar pe fundul mării. North îi strecoară la ureche „I am a doctor of divinity did you know that" [1] și în timp ce algele îi zgîrîie ochii el socotește cîte guri de sînge a scuipat North iar ea țipă în asemenea hal încît băieții simiani în vestă albă vin în goana mare de la hotel. Zgomotul suspinelor ei începe să curgă încetișor din sînul universului vătuit cu tăcere, cei doi băieți îl trag pe North înăuntru, ducîndu-l pe sus, iar ea culege grijulie de pe veșmintele lui, resturile cafenii de iarbă de mare udă. André își șterge sîngele de pe mîini. Ei sînt în picioare pe culoar, neonul cade pe fețele lor, umilitor ca o scufie de eretic. Trece un taxi ivit dintr-un tunel întunecat, era stabilit dintru eternitate că le era destinat. Se urcă. Ea își desface brațele și el se ghemuiește la sînul ei și iată-l plecat, cufundat într-un somn profund din care se trezește după cîteva minute. Se duc la Santa Eulalia. La lumina farurilor unui automobil care venea din sens opus el își vede fața, severă ca o mănăstire, și se minunează. Durerea unei dependențe subite și amare îi strepezește dinții și, ca să se răzbune, își lasă capul pe genunchii tovarășei lui și-și trage peste el pulpana mantoului ei pentru ca șoferul să nu-l vadă cum se strecoară sub rochie. Începe să o muște, lipindu-și urechea de pîntecul ei, îi aude trupul care vorbește în spaniolă cu omul de la volan. Cu gura astupată de poala jupei, el se cufundă

[1] Și frumosul, groaznicul căpcăun. Regele Nadei împodobit cu giuvaeruri, Ahmed ben Nada din Kabul, moștenitorul Afganistanului, scriitorul prea-minunat și ușor de recunoscut, duhnind a poezie coruptă. Da, da, era el însuși o poezie autentică. Cînd a murit în sfîrșit craniul lui de marmură a căzut între... Semnele de aur ale absurdității răzbătînd prin ochii lui ce se descompun.

[2] Nu mă lovi, omule, n-ai nici un motiv să mă lovești, privește, plîng, sînt primul căpcăun care plînge din întreaga istorie a căpcăunilor (n. trad.).

[3] Momma, el mi-a făcut avîntul (n. trad.).

[1] Sînt doctor în teologie, știai? (n. trad.).

din nou în somn, și prezența feminină stă suspendată deasupra lui ca un elicopter, imagine întipărită pe retina lui : incomparabilă față de bețivă în severitatea căreia se citește doar dispreț față de el.

Dar poate, cine știe, toate acestea nu s-au petrecut aievea. Se trezește cînd se ivesc primele lumini cenușii ale zorilor. Croncănit de păsări. „Am să mor" se aude el pronunțînd limpede. Pronunță cuvintele de ore întregi, probabil. Privirile înfrigurate rămîn în urma gîndurilor sale : vrea s-o omoare. Iarăși și iarăși ele se îndepărtează pe furiș de fața aceasta crepusculară. Dar bilanțul se impune și privirea lui dă o descriere amănunțită : ochii închiși pe care somnul îi orbește, cearcănele lor violacee, fruntea, calea regală, unde freamătă neliniștea ridurilor, obrazul moale cade ca un val pînă la buzele tivite ale unei mutre disprețuitoare. Și mîinile lui iau parte la spectacol, degetele lui ezitante ating ușor pielea gîtului. E ora ispitei îngrozitoare — el știe că nu-i va da niciodată ascultare, că mîna lui nu se va năpusti niciodată asupra acestui gît și nu-l va strînge, dar îl cuprinde o asemenea frică de ea încît se ridică binișor, silindu-se să nu o trezească și se desprinde de ea ducîndu-se în altă parte a încăperii. Ascunde sub o cîrpă foarfecele de pe masa ei de toaletă. La fel și foarfecele de unghii, și cuțitele le îndepărtează pe rînd și le pune în locuri unde nu poate să le vadă, dar prezența lor continuă să împungă și să taie, să străpungă și să sfîșie o materie delicată, carnea, de pildă.

Cu respirația tăiată, el fuge de imaginea ei, de păpușa adormită, și se refugiază în camera de baie, unde, în lumina nouă, simte că devine mai lucid, dar nu mai calm.

Își apropie foarte mult ochii de ochii din oglindă, dar ochii aceia nu sînt ochi de carne, într-adevăr, el nu are nimic comun cu omul care continuă să murmure întruna o să mor o să mor. Simte cum inima lui pompează sînge prin tot corpul, alcoolul își exercită din plin presiunea în gîtul și în stomacul lui. Începe să vomeze fără prea multă convingere, apoi, trăgîndu-și răsuflarea, rămîne o clipă în cadrul ușii și privește afară, inspirînd nesățios aerul, să-i ajungă pe toată viața, dacă se poate. Se întoarce, s-a produs un ușor zgomot în spatele lui. Ea este, îl privește. Se duce să o salute, dar nu știe ce să spună. Fața ei zăbrelită îl respinge. În tăcerea înspăimîntătoare, răsuflarea lui face mai mult zgomot decît arborii de afară. Înaintează spre ea /

și atunci, vacarmul, strigătele. Arena se închide, mii de gîtlejuri urlă, urlă întruna. Bărbatul face ocolul arenei, cînd trece prin soare, aurul hainei vibrează. Înmuiat în fireturi aurite, el se îndreaptă spre centru. Trompetele tac. Privește încordat gaura, gura țarcului. Tăcere ca la revărsatul zorilor. Orbit, taurul țîșnește din tenebre galopînd în lumină /

și întinde mîinile spre ea, spre pieptul ei. O prinde de sîni și, de aceea, ura ei crește. Rămîne așa, ezitant, ea îl dă la o parte, se eliberează. El nu spune nimic, nu o înțelege. Presentimentul catastrofei ; i se taie picioarele. Își mușcă buzele, încearcă să se sprijine de-o

umbră. Ea nu-i mai poate suporta slăbiciunea, tandrețea /

cu o mișcare rapidă, fulgerată, își rotește capa prin aer. Vocile miilor de spectatori sînt absente, absente TOCMAI în această clipă. O peșteră a tăcerii ! el proiectează departe, în dreapta lui, o puzderie de scîntei violete. Taurul își schimbă direcția asaltului. Strigătele izbucnesc contopindu-se cu lumina. Bărbatul se metamorfozează, e un bărbat în genunchi. Fața nu i se armonizează cu noua ipostază, rămîne masca amenințătoare care prevestește moartea. /

Amîndoi ascultă tic-tacul ceasului de la încheietura delicată a mîinii ei, lovituri de tun dintr-un război demodat care se rostogolesc cu mult înainte de a se produce explozia. El gîndește : clepsidra a fost întoarsă, încep să mă golesc. Ce știu despre ea ? E mult prea puternică pentru mine. Sau : mă cuprinde neliniștea, nimeni nu vrea să mă ajute, fiindcă e o neliniște lipsită de obiect, un foșnet de evantaie într-un salon din Haga. Dar trebuie, trebuie să-mi iau ARMELE în mînă, mai grav este că ea /

Dar iată că animalul se întoarce, fulger de săgeți negre pe cerul de neon. Coarnele smulg capa și el rămîne în picioare dezarmat, singur în mijlocul arenei, nisipul ei îl așteaptă. Trupul enorm al mulțimii — freamătă de plăcere — simțind mirosul sacrificiului și ah, ah, scoate un țipăt chinuit. El aleargă spre barrera [1],

---

[1] Parapet la arenă (n. trad.).

banderilerii săi execută quita [1]. Lumina e un ghimpe ascuțit în ochii marelui trup care îl înfruntă. /

îl părăsește și vertijul delirant reîncepe : de la vaporul pe apa verde și Cyril dansînd, pînă la spaimele lui de aici. Și pedeapsa pe fața pămîntie a lui Schramm, să lucrezi, să lucrezi. Să lucrezi, dar ce ? Ce ? Neputința îl sfîșie fibră cu fibră, se știe descoperit și vulnerabil din toate părțile. Ea vede cum insecta își ridică labele și se pregătește să-i vorbească și-i spune „vreau /

Călăreții masacrului intră în arenă, ținînd bîtele de tortură ridicate spre cer. Se rotesc prin arenă fără încetare. Ochii măștii urmăresc mișcările taurului. Mulțimea mestecă, bea, privește. Taurul a trecut la atac, izbește cu coarnele, răsucindu-le în statuia calului împietrit de groază. Călărețul înfige garrocha [2] în blana neagră, în gît. Sîngele țîșnește. Un gîfîit de încîntare, apoi fluierăturile și cîteva înjurături izolate. Vîrful de fier pătrunde mai adînc în carne. /

să pleci, să pleci. Nu mai putem continua. Vreau să fiu aici singură, ca înainte". Ea deschide din nou gura (această gură care l-a mușcat) dar nu mai adaugă nimic. O privește insistent, drept în față și parcă nu o vede. Ar vrea să-și țipe scîrba că se află față în față cu această străină. Gîndește, nu te cunosc, nu te cunosc, nu te cunosc, dar spune „o să mă apuc de lucru, știu, m-am purtat groaznic".

---

[1] Pararea în lupta cu tauri (n. trad.).
[2] Suliță (n. trad.).

Sună ridicol, cumplit de ridicol, și-atunci de ce o mai spune ? Fața femeii devine și mai ostilă. El simte dorința de neînvins de a se umili, de a se tîrî, de a implora, /

L-a nimerit unde trebuie ? Ura rituală, bărbatul e nepăsător. Vede cum mica piramidă însîngerată iese din carnea neagră, și calculează. Prea multă forță, rămîne încă prea multă forță. Și lașitatea, cu urmări imprevizibile. Saltelele împodobite ale mîrțoagei își reiau manejul. Călărețul, omul cu picioare de fier, își ridică bîta ascuțită, care trebuie să aspire forța. Fireturile încep să-l strîngă și luptătorul pîndește din spatele redutei unde s-a adăpostit. Ura miilor de fețe se scurge acum spre el. /

Situație de duel crîncen reprodusă de o mie de ori. Se ridică, se-nfruntă, față-n față. Adevăruri formulate în limba engleză pocnesc în creierul bărbatului asemenea gazului la suprafața unei mlaștini, propoziții explicative care îl comentează și îl definesc, THERE HAS BEEN NO JOY [1] și — îl duc cu gîndul la bulele alungite de pe benzile desenate — sacii plini de cuvinte de deasupra capetelor și trebuie doar să-și înfigă mîna ca să extragă din imediata apropiere THIS IS A NATURALISTIC SITUATION [2], și întreaga retorică automată și mereu, mereu, caseta de înregistrare, acolo afară, lucrul acesta ce se rotește întruna, ca un calculator și adună date, date despre el, ca să-l lumineze din toate părțile, să îl pătrundă, com-

[1] N-a fost nimic plăcut ! (n. trad.).
[2] E o situație naturalistă (n. trad.).

plet, drept în mijloc. În picioare, el va pătrunde drept în centru / se va îndrepta direct spre victima lui lașă și va executa obligatoriile verónicas [1]. Sîngele, sirop gros, curge, nu, nu, picură pe chișiță, pe coastele păroase, cade picătură cu picătură pe nisip și-l însemnează, vocile publicului se înalță furtunoase spre Președinte, acolo sus o mînă agită o batistă albă, așa cum face regele din loja lui, vocile urlătoare se potolesc. Dar matadorul face un semn din cap către călărețul de pe gloaba cu ochii legați, și fierul se împlîntă în carne pentru a treia oară, mulțimea urlă fuera fuera (FUERA FUERA), afară, afară, e o situație artificială, imposibilă, trebuie să iasă din ea. Fiindcă : spațiul în care se află ei, culoarul casei ei, este curat, pătrat. El închide ușa, sînt singuri — dar reali, o vede și ea îl vede, dar ei doi împreună, pot fi văzuți din multe, foarte multe unghiuri, și, de fapt, ce se întîmplă ? Cum să scap, reflectează el, cum să mă sustrag ei, să nu mă las prins și totuși să rămîn cu ea ? Vreau să nu pierd, să-mi cîștig dreptul de a rămîne, dar cum să fac ? Înaintează din nou (traversînd o rază luminoasă care coboară din impostă pînă la picioarele ei, ca o rampă) dar ea se dă înapoi. Vede clar cum picioarele i se trag înapoi, caravană de pași, și el o urmărește pe o distanță de cîțiva centimetri, zicînd : „am terminat aproape toți banii, așteaptă pînă cînd o să am din nou, n-am să te deranjez“ dar ea devine

[1] Provocările în arenă (n. trad.).

mai dură, mai neînduplecată și fulgerele verzi ale ochilor ei sporesc /

spre omul din urmă, omul cu misiunea de a ucide, fiindcă nu este luptă, o luptă adevărată, ci un teatru de umbre, el este umbra umbrei, el este cel ce va ucide, cel ce PRIVEȘTE. Semnul cu batista, trompetele, caii părăsesc arena poticnindu-se, parodie perfectă a dramei 14—18. Vede cum intră dansînd harponerii și scot strigăte de provocare ca să întărîte taurul care dă înapoi, ei aleargă spre taur descriind o parabolă lungă, și își înfig în carnea păroasă susetele lor cu inel împodobite cu panglici de hîrtie, el privește, privește, victima sa începe să se lase în genunchi, și marile orgi reiau OTRO TORO OTRO TORO OTRO TORO[1] /

cruzimea hotărîrii luate. „Nu, zice ea, nu poți rămîne. Vreau să fiu singură, ca înainte. Ce-ți trebuie ție, se găsește oricînd și din belșug pe insulă". „Și, mă rog, ce anume îmi trebuie mie ?" întreabă el, dar știe dinainte ce i se poate răspunde, deși nu vrea să se gîndească la asta, pentru că, în clipa aceasta ea îl ofensează și îl umilește, spunîndu-i adevărul, iar el se apropie încă o dată de ea, implorînd-o, dezmierdînd-o, bătînd-o ușurel pe spate, mîngîindu-i fața și o prinde de mîini pentru a o determina să-l seducă, ea, și o clipă ei se luptă în tăcere. Apoi indiferentă, se lasă îmbrățișată /

FAENA DE MATAR. Misiunea de a ucide. Lumina se încarcă de pericol în timp ce el înaintează în arenă. Știe ce-i mai rămîne de fă-

[1] Alt taur (n. trad.).

cut. Teatru. Animalul devine tot mai mult animalul său, oglinda sa. Se apropie de masa întunecată ale cărei coarne țîșnesc ca un suflet, se apropie ca de o oglindă, se contemplă în privirea aceasta tulbure, încețoșată. Fotografiile următoare încep să se developeze ; imensitatea arenei, pe genunchiul său drept tremură o foiță de aur bătut și el e cu genunchiul stîng în pămînt în semn de supremă adorație. Un spectacol de o noblețe indescriptibilă. Fața lui lividă, ochii care, în fotografie se confundă cu sprîncenele, sau mai degrabă : fața aceasta cu găuri fixează eșarfa, eșarfa perfect întinsă cam la șaizeci de centimetri în aer, și pare rigidă ca fierul. Animalul dispare în ea, se îneacă. O banderilă atîrnă, ruptă, în față, marcînd sursa unui șuvoi puternic de sînge gros, roșu de miniu, culoarea fundamentală a morții. Moartea care pîndește coarnele. Moartea care pîndește sîngele. Moartea care pîndește ochii. Nisipul explodează în trîmbe. Faena de matar. /

îl ține un moment în brațele ei. Ce anume revede ea ? Necunoscutul dintr-o după-amiază luminoasă, o după-amiază neîncepută încă, după-amiaza de acum o vecie ? Zilele încep, taxiul din oraș se oprește la terasa lui Marcos, și nimeni nu știe de la cîte mii de kilometri în timp sosește taxiul-monument de unde coboară el, eroul unei povestiri, cu trupul infestat de bacteriile fricii, cu decrepitudinea pînă în vîrful degetelor, degetele întinse ca să o salute, degetele care acum o dezmiardă, oh, chimie nesăbuită, tu transformi totul, tu operezi și transferi în noi — și el se gîndește :

ea stătea acolo, apoi ne-am dus la San Vicente, crîmpeie ale acelei după-amieze îi revin în amintire și el reîncepe să o ironizeze, să o îmbrățișeze ca în acea primă după-amiază, dar râul țișnește între ei ca o suveică ce se duce și vine necontenit și ea vede cum neantul se lasă pe fruntea lui ca o perdea /

altă fotografie. Moartea e mai aproape. În el nici o tensiune. Va ucide cu privirea sa, nu nu, privind întruna. Privirea înlocuiește lupta adevărată, cel ce se luptă este ochiul. Din unghiul său de vedere banderilele par să iasă din botul care împroașcă o spumă sîngerie. Copitele din față sînt întinse cu stîngăcie spre el, dar el își ține muleta ca pe o vrajă fatală suspendată deasupra capului ale cărui nări, asemenea unor orbite goale fixează CULOAREA, culoarea, mereu seducția culorii. MATALO! Ucide-l! Nu încă, o să le arate el acestor ignoranți, acestor eretici. A sosit ora *pedepsei* /

iar ei i se face frică, o frică amestecată cu dispreț, ca întotdeauna, dar de data asta nu îl mai respinge, îl scoate din camera de baie și-l duce în cameră spre patul fixat acolo, locul, locul unde va trebui să se predea, și brusc el înțelege că trebuie să treacă la executarea a ceea ce voia să facă, el năzuia, tînjea după o mîngîiere, însă e nevoit să o pună singur în mișcare, ca pe un vechi orologiu, și rotițele scîrțîie, se întinde pe pat, și patul scîrțîie, el n-o mai cuprinde în brațe, nu o mai ține strîns de mînă, rămîne întins și privește fix grinzile vii din tavan și știe, înțelege, că ea comite o faptă oribilă, ceva mai rău n-ar fi putut face, și el știe că a sosit ora pedepsei, și, printr-un crîncen efort de voință, se răstoarnă peste ea, peste fața ei, masca aceasta de femeie de sub ochii lui este atît de aproape încît poate să-i numere firele de păr, și genele, fiindcă prin fereastră pătrunde o lumină limpede, extraordinar de limpede, și camera e un cristal unde lucrurile capătă reliefuri surprinzătoare, iar în ochii lor cruzimea crește, crește /

a pedepsei care supune animalul, îl respinge, îl atrage, și iar îl respinge, și iar îl atrage, scoțîndu-l din terenul ales de el pentru luptă. În mulțime, o nouă explozie de nerăbdare. Strigătele se preling în interiorul lui, si simte că n-a fost niciodată atît de indiferent. Își contemplă sacrificiul, îl depune pe patenă — n-o să fie greu — ridică eșarfa însîngerată și obligă animalul să se întoarcă, aducîndu-l într-o poziție favorabilă, sabia stă în văzduh, parcă s-ar sprijini pe ceva nevăzut, el țintește animalul, o îndreaptă cu vîrful spre animal, și apoi apasă cu toată puterea, iată ce se numeste a ucide. Sabia pătrunde în taur ca un fulger, izbește osul și țîșnește din nou în văzduh, în paiete de argint. O mînă îi întinde altă sabie, dar nu mai e nevoie, bruta monumentală trage să moară, dar cum! Botul plin de sînge se înalță spre Zeus, o răsuflare (spiritus) se mai degajă încă, bolborosind, bulele însîngerate sînt erupții de zgură pe miniu, ceea ce se numește viață, și iată, viața aceasta moare atinsă parcă de o epidemie, picioarele negre se îndoaie, se lasă într-o parte, trupul se va prăvăli pe nisipul

de aur unde se va întinde colorîndu-l cu sîngele lui. Priviți, animalul se întoarce, se înclină ca o navă lovită, priviți saltul icnit de animal feroce pe care moartea și viața îl execută în perfect acord înăuntrul acestui cadavru, o tresărire de electrocutat, soarele s-a îndepărtat de multă vreme, soarele /

și se ascute cu fiecare gest săvîrșit de ei, căci nu văd cum am putea numi un alt termen ceea ce se întîmplă. După ce s-a terminat (consummatum est) și a repetat de o mie de ori aplecată deasupra lui vreau să pleci și i-a mușcat, i-a șters lacrimile cu dinții, ea se îndepărtează de el, dar nu-l atinge cu mîinile, ci face o voltă peste el astfel încît mîinile ei lasă mici scobituri în saltea de o parte și de alta a trupului lui, și ea stă dreaptă la colțul patului și spune ironic *und weinte bitterlich*[1] iar el se înalță dintr-un salt ca un resort și o mușcă de mînă, uluită ea își ridică mîna în aer, își privește sîngele și apoi îl sărută lăsîndu-i pe obraz o pată de sînge și zice „nu mai pot face nimic, de fapt noi n-ar fi trebuit să începem niciodată", dar îl lovește cumplit accesul de slăbiciune, revărsarea deșănțată de explicații și compasiune care urmează. /

a părăsit arena, mai este luminată doar partea marcată SOL, SOARE, capetele de pobres[2] rămîn expuse la soare. Sub aripa umbrei, el pleacă nepăsător, fireturile și-au pierdut strălucirea. Dispare în spatele parapetului de la burladero[3]. Lucrul acela negru, abandonat

[1] A plînge cu lacrimi amare (n. trad.).
[2] Săraci (n. trad.).
[3] Refugiu pentru toreadori (n. trad.).

undeva în urmă, este tîrît printre urale pe nisipul acum întunecat, însemnîndu-l cu o dîră, și el simte cum se cuibărește în el oboseala imensă a actului consumat. Cu un gest energic ajutorul lui șterge sîngele de pe sabie și cîțiva stropi sar pe mîna lui, el îi privește fără să-i vadă. Știe că asta are o anumită semnificație și încropește vag o frază de adio : ar fi însă vorbe de prisos. Nu, nu se mai gîndește la cele întîmplate. Cu puțină apă spală sîngele mort de pe mîna lui, sîngele dispare, nu mai este acolo /

Compătimirea ! Ea a învins, nu se mai poate face nimic. O părăsește și în culmea disperării o ia la fugă pe coridor... Au ajuns la ultima scenă. Dialogul lor ! Un dialog precipitat, angoasant, vorbele ei îl urmăresc, ea îl urmărește vorbind întruna, și ei știu că astfel prelungesc inutil ceva ce a încetat să mai fie, ceva ce nu mai are existență.

Înlănțuiți, se înfruntă pe coridor, ea își ține ridicată mîna ei cu stropi de sînge, detaliu de mizanscenă, și de-abia atunci aud amîndoi, aud zgomoul unor pași grăbiți și gîndesc, North, și imediat își face apariția cavalerul american al condeiului, își scoate ochelarii și își șterge transpirația de la colțurile ochilor iar ei îl privesc pe orbul cu răsuflarea tăiată, care agățat de tocul ușii îi spune lui André :

— Cyril has had a heart attack ! He wants to see you ![1]

[1] Cyril a suferit un atac de cord. Vrea să te vadă (n. trad.).

Îi spulberă dintr-o dată un viscol înghețat. De ce eu, gîndește el, și se întoarce spre ea, mi s-a părut că a zîmbit ? Ea zice :

— Îți trimit bagajele la Schramm, e bine ?

— You're bleding dodo [1] spune North, și André surprinde zîmbetul lor de conivență, parcă mîinile ei sîngeraseră adesea în prezența lui North, și deodată își dă seama că legătura lui cu ea a fost extrem de scurtă, a fost mai mult o fantezie, o idioțenie. Să fi avut ea mai înainte o relație cu North ? Sau povestea e de-abia la început ?

— Vii cu mine ? îl întreabă el pe scriitorul care îl cercetează disprețuitor și îi spune :

— Come on you papal placenta, this dead man won't bite you [2], apoi, după un moment de gîndire, adevărat, ai dreptate, poate să moară chiar în prezența mea, știi, sufletul părăsește trupul în momentul în care intervine descompunerea. Așadar, asta voi aștepta ! Își scoate încă o dată ochelarii și le vorbește din nou ca un orb, bîjbîind puțin ca să găsească peretele. Se zice că sufletul e invizibil. Tu ce crezi ? Ei, dar îmbracă-te odată !

(Și în timp ce se duce să se îmbrace André aude cum vocea din spatele lui continuă să croncăne :) „DID YOU LOVE CYRIL ? I mean really, like I love him ? He was my favoured old man." [3] Apoi, mai încet : „Îi dai papucii ? Oh, oh, oh ! Suflă un vînt înghețat ! Cyril e

[1] Sîngerezi, puișor (n. trad.).
[2] Haide, măi, papă-lapte, n-o să te muște mortul.
[3] L-ai iubit pe Cyril ? De-adevăratelea adică, așa cum l-am iubit eu ? Era bătrînul meu drag.

mort ! Ptiu, a trecut pe aici, pe coridor, sufletul lui s-a ciocnit de pereți, poc-poc, Hey soul of Cyril, I can smell you [1], sufletul lui duhnește a coniac spaniol ieftin, suflet osbornian, suflet oxfordian, suflet banal, suflet drag.

Cînd intră din nou pe coridor, vede cum North șterge sîngele de pe mîna Clarei.

— Nu știi de ce vrea să mă vadă ? întreabă el.

North se întoarce și îl privește în ochi, și din nou, cu prea multă insistență. El își pleacă privirile și îl aude pe celălalt cum răspunde :

— Nu se va ști niciodată de ce vrea să te vadă, pe tine, după o criză de cord. Toți vor să te vadă după ce trec printr-o criză. Pricepi ? Ai tu un nu știu ce de care au nevoie cei ce trag să moară. You could make a fortune just by kissing souls back in their places for one interminable second, because yon can, Pacelli ! [2] Și lăsîndu-se cu o viteză uluitoare într-un genunchi : and forgive us our mannerisms (cu o voce în falset :) it kills me anyway, yo ! putita de la Palabra, venga, hombre, venga ! [3] Lîngă chioșc ne așteaptă un taxi !

Mai era nevoie să o privesc acum la plecare ? Se apropie de ea, demoni înghețați îl duc de mînă, adiouri literare, iată-l lîngă ea, se apleacă,

[1] Ei, tu, suflet al lui Cyril, te adulmec.
[2] Ai putea să faci avere trimițînd cu un sărut sufletele la locul lor de odihnă în acea clipă fără sfîrșit, fiindcă tu ai harul acesta, Pacelli ! (n. trad.).
[3] Și iartă-ne nouă manierismele noastre (...) oricum mă vor ucide, eu, tîrfuliță a Cuvîntului, hai omule, hai.

o îmbrățișează, buzele lui abia îi ating obrazul și, gata, el se și îndepărtează, iese, coboară panta, de-a lungul cactușilor, de-a lungul aloelor, iar ea îi urmărește cu privirea stînd în prag. îi vede cum dispar în albia plină de vegetație arcadiană cu un sat peloponezian în fundal, doi foști amanți care se pierd în depărtare ducînd cu ei două versiuni diferite despre ea. E insuportabil.

Ea ar fi vrut să se elibereze din creierele lor strigînd sau murind din creierele lor, din corpurile lor, din memoria mîinilor și a ochilor lor, ea vrea să renege ceea ce posedă ei de la ea și nu știe, să-l urască mai mult pe cel ce pleacă descumpănit, sau pe North, care o să se întoarcă.

Intră în casă și scoate dintr-un sertar portretul lui André. I-a făcut după o fotografie, fără știrea lui. Fața lui spune totul, fața aceasta țesută din sentimentalism și aroganță, și din ură, da, ură, și el nici măcar nu-și dă seama, și ura îl zguduie, îl distruge, tocmai pentru că el nu e conștient de faptul că plutește în derivă din cauza urii și a agresivității, da, da, asta e boala lui (crede ea). Să-l urmeze, să-l oprească, să-l recîștige, să-i spună știu, știu ? dar nu, mai bine sfîșie portretul, magie neagră, și se teme de gestul ei și totuși se duce triumfătoare în camera de baie și scrie pe perete cu creionul *nemo me impune amavit* [1]. Este ora douăsprezece dimineața, ora fantomelor.

---

[1] Nimeni nu mă iubește fără să fie pedepsit (n. trad.).

19.

N-AU SCHIMBAT O VORBĂ tot drumul. O dată, North l-a oprit și l-a sărutat pe obraz. Atunci i-au dat lacrimile și a plîns pînă la poalele colinei și North nu l-a mai bruftuluit și, ajunși jos, a mai încercat o acoladă, care a rămas însă în vînt. North i-a comandat șoferului să mîne cît poate de repede, bătrînul vehicol suspină și scoate un zgomot de fiare vechi în timp ce pe lîngă mașină defilează etapele devenite puțin cîte puțin familiare, morile deprecite, uscătoria de caise, colina cu ruina ei. North e destul de tăcut, pare impresionat totuși. La un moment dat îl întreabă pe André cît mai rămîne pe insulă, și André îi răspunde că ia primul avion.

— Încotro ?

— Olanda.

Olanda. Țara aceasta ridicolă n-a însemnat niciodată nimic pentru el, și, așa deodată, simte că trebuie să se ducă acolo, să se reîntoarcă, acasă, ca și cum asta i-ar putea fi de vreun folos. Dar știe că e convins că i-ar putea fi de folos, și, de aceea, el vrea să se întoarcă în Olanda, frica lui se va mai potoli în mediul familiar ; patria privită ca remediu. Viziuni de pășuni bogate și veri periculoase. El se simte mai mult ca oricînd un om al nordului și se înfășoară în răul țării. Despre Cyril nu pomenesc nici un cuvînt. Speră să îl găsească mort ? La orizont se zărește silueta bine cunoscută, orașul pe colină. Taxiul aleargă drept înainte

(cine să fie oamenii de pe terasă ? Nici urmă de Cyril !) spre Clínica.

Un mujic spătos îi conduce la camera lui Cyril.

— Cuidado, eh ? y solamente uno puede entrar. Uno solo.

— O să moară ? întreabă North.

Omul îl privește fără să-și ascundă disprețul și răspunde :

— Bineînțeles că o să moară. Dar nu pare să-i displacă. Așa că nu-i nevoie să-l îmbărbătați, oricum, nu pe el.

Și bălăbănindu-se ca și cum era călare pe un cal bătrîn, el dispare furișîndu-se pe papucii lui uzați și se duce să-i întîlnească pe ceilalți morți ai săi.

North deschide încetișor ușa. Capul lui este aplecat în față, rupt parcă de trup. Părul galben îi cade pe partea stîngă a feței, și el seamănă cu o fată bătrînă, foarte vîrstnică și neîngrijită. O lacrimă întîrzie în colțul ochilor. Buzele formează un mic bot și ochii sînt închiși doar pe jumătate. Cochilii albe sticloase care privesc fix camera. O mînă cumplit de solitară stă întinsă pe cuvertura subțire și albă, cealaltă e ascunsă. André observă că North își reprimă un puseu de greață, dar în timp ce se îndreaptă spre pat, pășind pe podeaua care începe să onduleze, aude un șuierat în spatele său.

— Go greet the queen of all England, and be nice to him. [1]

[1] Du-te, salut-o pe regina Angliei și poartă-te frumos cu el (n. trad.).

Ridică-te, ridică-te, gîndește el, oprindu-se în fața patului și privindu-l pe cel ce zăcea. Omul nu face nici un gest. Îl cuprinde o poftă nebună să fugă, să scape de acolo. Aspiră încăperea dintr-o privire, o privire atotcuprinzătoare, și o golește : crucifixul sîngerînd deasupra patului, patul însuși, din fier dat cu lac alb. Alături noptiera, pe noptieră o carte. O carte ! Sub pat un geamantan vechi acoperit de etichete, Hotelul Semiramida, Cairo, Hotelul Damascus, Damasc, Hotel Beau-Rivage, Nisa. Nu te așteptai la așa ceva, se adresă el geamantanului. Se apropie încet de fereastră și își aruncă o privire afară. În grădină, o soră parcurge cei o sută de pași ca un bătrîn animal biped care știe să citească. Merge, citește, merge, citește, buzele ei bolborosesc ceva, se mișcă în timp ce ea se plimbă de-a lungul leandrilor, mica sa carte neagră e agățată ca o pradă. El bate darabana pe ochiul de geam, ea se oprește împietrită și începe să-și ridice capul, dar el s-a și retras și se ascunde după perdele, ochii lui aleargă pe rînd de la mîna femeii la aceea a lui Cyril și se gîndește : mîna de acolo va spăla mîna de aici. Smulge o floare dintr-un vas așezat pe podea și strivește o petală între degetul mare și arătător, dar nu-i rămîne nici o pată de culoare pe degete. Pereții încep să se apropie lent, se apleacă spre el, el se trage spre ușă, dar în acest moment bătrînul deschide ochii, pupilele se ridică, răsar, și-l privesc. Ajutîndu-se cu mîna ascunsă sub cuverturi, Cyril se saltă cu greutate. André îl aude cum rostește clar :

— Welcome in my last universe, old chap. Nearer my God to Thee. [1] Șezi.

Îi arată marginea patului.

André se așază și se apleacă spre fața bolnavului. Obrajii căzuți, ca de cîine, sînt acoperiți de peri lungi și albi, nu l-au ras. Poate că nu merită osteneala. E mai ușor să razi un mort ?

În starea lui de exaltare, el continuă să desprindă carnea de pe fața și de pe brațele lui Cyril, șuvițe albe de țesut mișcător. Vrea să-l vadă mort, înțepenit într-un calm indecent în sicriul lui, pentru că știe că asta trebuie să se întîmple, numaidecît, mîine. De aceea, îl întreabă înclinîndu-se convulsiv peste cel ce zace întins :

— Cînd ieși de aici ?

Bătrînul se pune pe rîs, dar rîsul lui n-are decît o marjă slabă de desfășurare. Restul nu e decît piuit și suspinuri.

— Niciodată ! Cînd am plecat din Londra, știam că nu voi reveni decît mort. Fiindcă mă întorc acasă, asemenea chinezilor ! Nu mai are, de fapt, nici o importanță pentru mine, dar așa vreau eu... știut bine că n-are nici un fel de sens, însă ar însemna, evident, să-mi ceri prea mult, știi noțiunile acelea raționale... așadar... nu vreau să mă odihnesc pe această insulă... ha... ha... să mă odihnesc... eu plec, o mică plimbare cu avionul, am și aranjat treburile la consulat.

---

[1] Bine-ai venit în ultimul meu univers. Domnul să fie cu tine (n. trad.).

Se ridică încă puțin și obrazul capătă o umbră de culoare :

— Nu știu dacă este... mantia morții pe care o simt așa (plimbîndu-și mîna în jur)... dar constat că eu... nu la asta mă așteptam. Nu simt nimic patetic în mine. Oricît mă strădui, tot degeaba. Înțelegi ce vreau să spun ? Nu, nu înțelegi, n-ai nevoie să înțelegi, tu, mai ales. Ce face Clara ?

— Bine.

— Mai ești cu ea ?

Privește curiozitatea lacomă zugrăvită pe fața lui Cyril și se întreabă cum de mai este posibil să facă pe bătrînul lubric, cînd zace pe patul de moarte. Îi răspunde cu oarecare dificultate :

— Nu, am părăsit-o.

Cyril dă din cap și se lasă încet pe pernele lui, apoi se întoarce pe-o rînă. Cu geamuri împrejur, ar arăta ca acei sfinți impertinenți de ceară din catedralele spaniole, care sînt expuși pe vecie în stare de stafidire sfințită, împotriva sterilității, împotriva leprei, împotriva demenței. Dar nu, pe neașteptate, ochii se deschid încă o dată deasupra fălcilor căzute și el zice și chiar rîde poznaș :

— M-am întrebat toată viața, mai ales cînd eram cu cîte o femeie, care va fi ultima ? Preocupări infantile, și totuși, pînă la urmă, nu chiar atît de idioate. În orice caz, *ea* a fos...

André întinde mîna spre Cyril ca și cum ar avea de gînd să facă o declarație, dar tot ce-și poate imagina ia forma numelui ei, Clara, Clara.

— Nu te simți bine (întrebare pusă de un muribund...)

— Nu.
— Ce ai ?
— Nu știu, mă simt rău !

Cyril își trece degetele galbene peste frunte, ca pentru a aduna dintre riduri vreun gînd reconfortant. Și îi întinde lui André capătul degetelor sale reunite, ca și cum îi oferea gîndul acela, așa cum îi întindea odinioară crevete, măsline, sau un pahar, spunînd :

— Moartea e un leac pentru multe lucruri.

Dar ce vrea să spună ? E gata să întrebe, ce vrei să spui cu asta, dar ca o coda la conversația lor sosește acum un suspin din anii treizeci și ceea ce mai supraviețuia din ochi se întoarce brusc spre cer. Uluit, André se cramponează de piciorul patului, rugîndu-se „nu, nu în prezența mea ! Cupa aceasta să se îndepărteze de mine !“

Ochii coboară din nou și gura se închide iar și el se simte într-adevăr foarte obosit și pentru prima oară vizitatorul vede cum se apropie tîrîndu-se ceva, nu poate fi decît moartea, dar cu toată panica lui, e încă în stare să-și imagineze relațiile trupului inert acum cu Clara, apoi Cyril începe să vorbească din nou, dar André nu mai ascultă, la ce bun să-l mai asculte. Viața lui Cyril iese din nou la suprafață, vrea acum să-l împopoțoneze pe el din cap pînă-n picioare cu zdrențele unui trecut englez, ea se desfășoară zadarnic, ca și cum ar mai voi încă să dea socoteală, să se justifice să se grăbească să-și facă bilanțul, muribundul s-a înșelat chemîndu-l pe André, bolnavul n-are decît să-și înalțe ochii spre cer și să suspine și să zîmbească și să vomite crîmpeie de existență, căci vizitatorul lui îl ascultă într-adevăr, însă tot ce aude devine viața *lui*, viața lui personală, el se duce la colegiul Harrow, el este cel ce șoptește o taină la urechile Friedei Lawrence, el se bate la Passchendaele, mișcarea se accelerează, el adună în jurul lui, ca pe o mantie nouă, viața ce se stinge acum și frica lui se alină, dar la căpătîiul unui muribund el își joacă rolul de vizitator, pozează în chip de oglindă, stă cît se poate de nemișcat și bătrînul îl ține în fața ochilor săi și își evocă în oglinda lui imaginea unei întregi existențe. Iar el, oglinda, o absoarbe, și gîndește, păcat, ce păcat, eu n-am să mai scriu niciodată, păcat. Căci nu voi mai scrie niciodată. Vreau să mă duc, să dispar. Cu o luciditate pe care nimic n-o poate tulbura, lucrul se anunță încă o dată. Adierile de viață trec acum pe deasupra capului său și viața unui englez, 1900—1962, se instalează în el, cu povestirile sale despre femei, cu neliniștile și morții lui, iar el își descifrează propria existență, cîtă, e, și vrea să fugă. Orgia fricii și a întristării se dezlănțuie în el, luciditatea inalterabilă își ia din nou zborul, ca atunci, în prima noapte la Clara, și ar vrea să se tăvălească pe podea, scheunînd, dar se stăpînește totuși, cu prețul unui efort supraomenesc. A nu se lamenta, a nu lovi muribundul, a nu fugi în goana mare.

Iarăși aceeași ispită... să facă gol în jurul lui.

Însă marioneta, trupul acesta al lui, este încă aici, prezența lui încă mai dăinuie ca un element al celui care a fost el, acest nu-se-știe-ce preocupat să expulzeze din sine existența, stă

încă așezat acolo, dînd din cap, auditor model delegat, reprezentant, o *persona*.

Și muribundul, sărmanul, înșelat în asemenea hal pînă la ultima lui suflare. O întreagă viață de istorii trăite autentic, valabile pentru o ultimă dată, și niciodată după aceea, și care nu servesc acum decît ca umplutură pentru neliniștea altuia, ca element de contrast. Și să mai spui că el poate încă să gîndească !

Intră un doctor. André nu înțelege ce spune acest om, dar se lasă dus afară tremurînd din tot corpul. Cum au ajuns la ușa de ieșire, sînt chemați din nou, și el și doctorul. Cu gura întredeschisă, mîinile atîrnate la capătul brațelor larg deschise, mortul îi așteaptă. Hohotind și urlînd, eroul nostru nu acceptă să închidă pleoapele pe ouăle vitroase de nagîț. Încearcă să-l liniștească și îl duc într-o cameră unde o soră cu mîini mîngîietoare (cea din grădină ? Nu ! Desigur, aceea îl spală acum pe Cyril) îi face o injecție. El iese din spital, cu spiritul preocupat de durerea din baț. Afară lumina începe să traseze striații mari prin el.

Nu mai e decît o chestiune de timp.

20.

LA LOCUL DE ÎNTÎLNIRE a două dale de beton, acolo unde se întretaie două articulații umplute cu gudron moale, pasărea și-a luat zborul, înălțîndu-se foarte mult. El se gîndea la prafurile pe care le ascunsese pe fundul geamantanului și îi privea pe cei doi mozos care duceau sicriul la avion. Grupul se adunase pe

terasa barului, cu paharele în mînă și mîhnirea pe față. Doar Pepe stătea jos, cu piciorul de lemn întins comod în față și urmărea cu priviri lacome sicriul care se balansa. Acum ajunseseră aproape de avion. În argintul bătrînului Bristol s-a deschis o gaură, o cavitate. Servitorul a ridicat sicriul cu Cyril înăuntru și l-a prăvălit în piramidă. Vor mai fi necesare mii și mii de lăcașe de avion pînă cînd să-l îngroape, pe el, totuși, mozoul i-a aruncat colegului său Antonio o privire nepăsătoare, pe deasupra lemnului brut și ieftin, ca și cum asta era ocupația lui, să încarce în fiecare zi cadavre în avioane. Nu așa, Antonio ! Măști îndurerate... / deh, percepții, gîndi el. Injecțiile pe care și le-a administrat permanent după acea primă dată, născocind istorii complicate ca să-i convingă să i le facă, își îndeplineau fără zgomot misiunea. Deghizat în el însuși, stătea la marginea aeroportului, ca un pescar care așteaptă. Sîngele circulă, gros și greoi, de-a lungul tunelelor lui, și a reușit cu mare greutate să-și regleze privirile, să le îndrepte spre grupul de prieteni care se reuniseră potrivit obiceiului la aeroport ca să golească pahare și să agite batiste, acum însă în onoarea unui mort.

Se simțea disperat, dar era o disperare ce nu risca să mai iasă. Era paralizat, protagonist al unei povestiri tragice. Reflecțiile obligatorii : ce expresie avea Cyril acum, și în ce poziție era așezat, înclinat, sau într-o poziție neobișnuită, sau în curmeziș, fiindcă Luis l-a ridicat cam sus. Plîngînd, Antonio l-a strecurat pe bunul său prieten englez în interiorul avionului, și, după el, valiza, și apoi s-a îndreptat în lu-

mina orbitoare a soarelui spre partea unde aeroportul se deschidea spre mare, spre bucuria mediteraneeană strălucitoare, scînteietoare, întinsă acolo la doi pași, iar dedesubt, colinele verzi invizibile, amforele, talmeș-balmeșul de alge, și acolo sus, pescuitorii nemuritori care navigau pe ea, scotocind valurile și căutînd tezaure, căutînd argintul viu. André era răscolit de o tristețe sinceră. Același lucru se întîmpla cu luna : întunericul înainta înainta, devorîndu-i din ce în ce mai mult lumina. S-a ridicat, apoi s-a așezat din nou. Se apropia North, dar el devenise insensibil. Disprețul pe care-l încerca față de sine era mai presus de orice. Privea fața acestuia și i se părea necunoscută și indiferentă, și abia atunci a sesizat că îi anunța sosirea Clarei.

El s-a întors spre partea aceea. Ea se apropia. Paloarea cretoasă de pe figura ei, da, paloarea ei, tot întristare era. Dar pentru ce ? Pentru că pleca el, deși îl cunoscuse doar două zile ? Nu, bineînțeles nu ! Sau poate că da ? Sau pentru Cyril, pentru ceea ce luase de la ea ducînd cu el acolo unde sigur ea nu se va duce să caute, amintiri despre ea, moarte de aici înainte, pe ea însăși, moartă. Deci pentru motive strict personale. I-a fost milă de ea dar nu putea să i se mai alăture. Cearcănele de sub ochii ei băteau în negru. Fără îndoială, tatăl ei fusese doborît de partizani, ea se ascunsese cu mama ei în remiza pentru mașini (nu, Cyril, care...). Servitorii fugiseră...

Ea l-a sărutat în treacăt, acoladă furișă dată trecutului său. O clipă a avut impresia că trebuie să se ridice și să plece cu ea, dar gîndul

i-a provocat doar o gîfîială imperceptibilă și
ochii lui au fulgarat atît de violent încît ea a
tresărit. „Mă duc“, spuse ea (în timp ce vor-
bea despre altceva, el spinteca relația lor și o
cerceta cu toată forța privirii sale) și el și-a
înălțat mîinile care guvernaseră dioceza peste
cincizeci de ani fără întrerupere și i a frecat
încetișor umărul, acolo unde se rotunjea. Nici
urmă de ironie, gîndi el, nimic, nicăieri, actorii
au fost găsiți morți cu toții în patul lor, cu
inima îndurerată și descumpănită, ai, ce mai
treabă.

Una din elicele avionului arhaic a început să
se învîrtească, carlinga argintată a vibrat, neli-
niștea l-a cuprins din nou. Avioción y Comer-
cia, S. A. Barcelona. Voi zbura cu avionul
acesta. Gîndurile i se dizolvaseră într-un extaz,
dar fără grația caracteristică, el se punea din
nou pe treabă. Și totuși o vedea ! Încet, poate
de douăzeci de ori, a trecut în revistă garda de
onoare, înainte de a se duce la avion. Schramm,
unde e Schramm ? Și doctorul care îi spusese
„mejor que vuelva Usted immedianamente a su
pais. Usted está ya muy enfermo“ [1] și fața lui
poroasă de catalan tremurase, dar nu și mîi-
nile lui... Schramm, Schramm ? Pictorul și-a
făcut apariția deasupra lui, l-a împins puțin
înainte și bătîndu-l ușor cu palma peste ver-
tebre, l-a îmbărbătat. Simțea cum i se umplu
ochii de lacrimi. Încet încet, Schramm l-a li-
niștit, l-a săltat în avion ca pe un fulg și a

[1] Dumneavoastră să vă întoarceți mai bine imediat în țara dumneavoastră. Sînteți deja foarte bolnav (n. trad.).

trîntit ușa după el, și privind din spatele hublourilor el își vede încă o dată, aliniată, toată oastea lui de cavaleri. Avionul tremura neliniștitor, dar el continua să privească, ca și cum nu mai era în stare să mai vadă și altceva, ei stăteau acolo, în aerul albastru care curgea printre ei și ei pluteau, pictorul și Clara, ochii ei verzi suspendați în mijlocul feței ei priveau fix spre hubloul orb, acolo în spatele geamului se afla el și n-o să-l mai revadă nicicînd.

A coborît încă o dată colina împreună cu ea, a mușcat-o încă o dată de gît, s-a culcat cu ea, dar umbra nefastă a lui North se strecurase între ei, și din ea nu mai rămăsese decît răutatea, dezgustul. Cyril nu era acolo, nu asista la plecarea lui ! North îi spune ceva, ea surîde, oare ce i s-a spus, nu va ști niciodată, ce i-o fi spus ? SUJETENSE LOS CINTURONES... your safetybelts ! [1] Cine să fie omul care se apropia de avion ? Era Charlie, în cîrje, Charlie, cel care a cîntat o dată la vioară, la Pepe, venea sprijinit de nevasta lui care începuse să încărunțească. Prietenul lui Cyril... „I was in the colonial office, why Andrew, you must come to my fine finca one day, Cyril knows where to find it, it is near Santa Gertrudis, there is no light and no water of course but I even grow figs ! FIGS !... [2]" fiecare va trebui să moară pe cont propriu, un gînd exaltant, nu-i așa ? Vibrațiile avionului făceau să alunece sicriul prin compartimentul pentru bagaje, și-a dat seama de asta cînd s-a întors. SUJETENSE LON CINTURONES. PROHIBIDO FUMAR. Celălalt pasager, un spaniol bătrîn cu pantofi albi, și-a făcut îngrijorat semnul crucii, îngrijorat și pe bună dreptate. Avionul scoate un urlet și se pune în mișcare, e în largul mării, uite orașul ! uite insula ! și iată-l acum suspendat deasupra insulei. Iubita lui e acum atît de mică încît nu se mai vede. Pe mare navighează un vapor alb, vaporul de Barcelona ? Se află și el pe punte ? el, în carne și oase, în drum spre sosirea lui !

De-acolo de sus el își cercetează insistent imaginea. Cadavrul din sicriul de la bagaje a devenit din nou un bărbat în costum de tweed, care îi vorbește sprijinit de parapet. În definitiv, ce contează timpul ? Toate se desfășoară neîncetat, constant. Le trecem prin filiera destinului nostru, avionul coboară puțin, salută vaporul, e același, *Ciudat de Valencia,* aerul dislocat de coborîre urcă puternic în trupul lui, amețeala se învolburează înapoia ochilor, dar el privește întruna pînă cînd vaporul dispare în urma avionului și nu mai rămîne decît marea și deasupra ei umbra avionului, o umbră minusculă care înaintează, cu el și cu Cyril înăuntru. Umbra face zgomot, un zumzăit gros, în care se amestecă un țipăt ascuțit de pasăre de noapte. Aprinde o țigare și o aruncă. Se căznește zadarnic să-și pună ordine în gînduri, fiecare gînd este înecat de sute de imagini exaltate și el întrerupe mereu imaginile spunîndu-și că vrea să se întoarcă acasă, noul lui panaceu,

[1] Puneți-vă centurile de siguranță... centurile de siguranță (n. trad.).

[2] Am fost în serviciul colonial, știi ce André, trebuie să-mi faci o vizită la ferma mea minunată. Știe Cyril unde se află, e în apropiere de Santa Gertrudis, n-am lumină, nici apă, firește, dar cultiv chiar și smochini ! SMOCHINI !

acasă în Olanda, dar în același timp simte o nostalgie lipsită de orice măsură (ce măsură ?) păreri de rău pentru Schramm, pentru ea, pentru insulă, regretul că a încercat să se vindece, întins pe stînci, îmbrăcat în haine bleu ciel, bronzîndu-se la soare, dorințe din cele mai copilărești, dorințe în spatele cărora s-a pitit nenorocirea. În virajul lent pe care-l împletește avionul el mai vede o dată insula întinsă acolo jos, dar infinit de departe, umbre de coline plutind în negură, nu-i adevărat, nu se poate, ele n-au nici o legătură cu realitatea trecutului său, și i se proiectează imagini, iarăși și iarăși imagini, din ce în ce mai rafinate, fragmente de ziduri, frunze de plante, o lespede în camera lui de baie, un nume pe o bucată de hîrtie, un pahar într-o mînă, mîna cui ? Insula se dizolvă în mare, se îndepărtează, dar *EI SÎNT* ACOLO, EI SÎNT ACOLO, iar el se află aici. Vreau să mă reîntorc, vreau să mă reîntorc, își închipuie că o spune în gura mare, dar o spune atît de încet, de fapt, încît spaniolul bătrîn nu-l aude. După aceea se duce la toaletele minuscule și așteaptă într-o cabină pînă cînd începe să simtă grețurile coborîrii, și revine pe pămînt sub formă de victimă.

Orașul decupat în blocuri de lut dreptunghiulare aterizează în întîmpinarea avionului, el se grăbește să coboare scara sub lumina sufocantă și se pomenește pe o dală de beton plutind la voia întîmplării. Vede cum doi muncitorii în salopete de lucru se cațără în avion, aude exclamațiile pe care le scot cînd descoperă sicriul. Apar din nou cu trăsăturile împietrite și depun sicriul pe beton. Nu l-au recunoscut pe Cyril,

degradat acum la rangul de mort. În întîmpinarea lui André nu vine nimeni. I-a promis consului englez din insulă că se va îngriji ca sicriul să fie încărcat într-un avion cu destinația Anglia. Bătrînul domn spaniol a dispărut după ce a aruncat o ultimă privire nervoasă spre sicriu. Muncitorii au plecat gesticulînd, chipurile lor capătă brusc în lumina soarelui culoarea urinei după ce au scăpat de masca de lemn pe care le-o pusese groaza. El începe să se îndepărteze încet de sicriul care rămîne acolo, nemișcat, absolut singur, sub avionul de argint.

— Adio Cyril, spune el șoptit și iuțește pasul. La capătul suprafeței betonate se mai întoarce o dată. Avionul, sicriul. Zace acolo, un obiect din lemn, mic și fără valoare, cu Cyril înăuntru. Deschide gura ca să-i spună ceva unui bărbat cu șapcă, dar de pe buzele lui curg și se umflă lungi sculuri de lînă, dar nici un cuvînt, nici un mesaj. O uscăciune cumplită îl apasă pe limbă, îi intră între dinți. Privește neputincios omul, sicriul, cadavrul pe care-l vede prin lemn cum stă întins acolo. Pășește acum înapoi cu încetinitorul. Își smulge cu mare greutate tălpile de pe dale, dar nu se apropie nimeni de sicriu. Unde-s piloții, n-au ieșit încă din avion ? Cine se va ocupa de Cyril ? Grăbit, face trei patru pași înapoi, înalță un braț care încremenește în căldura ca de retortă. „Nu“, zice el, „ptiu“. Pe aerodrom nimeni, doar avioane. Atunci se întoarce și aleargă să caute un taxi și-și ține mîna apăsată pe gura.

Portiera galbenă, ciudată, se deschide dintr-o dată și el se prăbușește pe bancheta din spate. Șoferul nu-l întreabă nimic și pornește spre

oraş. Mai priveşte încă o dată, printre lacrimi, prin apă, sicriul pe care moartea l-a ţintuit de beton. Apoi o curbă retează firul, ultimul fir şi în el se strecoară sentimentul unei noi greşeli, care începe să-l urmărească, în haită cu celelalte greşeli, dar pe ce fel de teritoriu ?

Peisaj, peisaj, el închide ochii. Cînd sosesc în oraşul pe care nu vrea să-l viziteze, îi spune şoferului să-l ducă la Estación de Francia. Ghişeul la care are treabă, Paises Extranjeras, este închis. Cerrado. Îşi croieşte cu greu drum prin răcoarea densă şi se duce la informaţii informaciones RENTE. Red Española de Ferrocarriles Reales. Sau Reunidos ? O să-şi poată lua bilet de-aiba mîine, a las ocho de la mañana. Seguro ? Si hombre si ! [1] Dar ştie că mîine nu va pleca. Nu îndrăznesc să mă urc în tren, o să cad din tren. Alt taxi îl duce la un hotel recomandat de Schramm. E pe undeva dincolo de les Ramblas. Les Ramblas ! Îşi lasă bagajele şi se duce imediat în oraş. Nu poate să stea întins, nici pe scaun, îi e imposibil. Se gîndeşte fără încetare la Cyril, apoi la ea, la ea din acea insulă, mult mai aproape decît Olanda şi vrea să se întoarcă acolo. Se hotărăşte să se întoarcă, mîine, zică ei ce-or zice. Agitat şi nervos parcurge preludiile morţii sale, fiindcă e fixată pentru după-amiază, nu-i aşa ? Rătăceşte prin oraşul de sus şi prin oraşul de jos, se duce pînă în parcul de pe creasta colinei, se întinde sub copaci, dar vechea nelinişte, la care s-a adăugat una nouă, îl scoate iar din ascunziş şi

[1] La ora opt dimineaţa. Sigur ? Da, omule, da ! (n. trad.).

mergînd maşinal, precipitat, pe alei, îşi repetă hotărîrea, de o mie de ori o repetă, ca o moară de rugăciuni, mîine plec din nou pe insulă şi mă apuc de lucru. Dar e nevoit să o repete fără încetare, fiindcă în cap i se formează viziuni ale agoniei şi fraze încîlcite în engleză, care, ca nişte formule magice, slăbesc crampa neliniştii sale, dar cum ele nu duc nicăieri, spre nici o ieşire, îl lasă din nou în ghearele ei. „Now he himself was never... Therefore he would remember this sofisticated, FISTICATED / never in united, what ? Brr, and in the sweet mountains“ [1], cineva îi cere un foc, şi el se întreabă teribil de jenat dacă tipul nu-l va considera ţicnit pentru că vorbeşte în gura mare singur, în timp ce merge. Sau poate nu merge vorbind ? Sau poate este nebun ? Suspin adînc.

Sub arbori aerul este proaspăt. Înserează, într-o clipă se va face noapte. Va trebui să se ducă să se culce. Nu vrea. Lasă aerul să-i pătrundă şuierînd în plămîni, apoi îl dă afară şi răul pleacă o dată cu aerul, răul care îl ameninţase... iată îl predă... Cînd se întunecă de-a binelea ia un taxi şi revine în oraş.

21

PÎNĂ LA URMĂ am noscocit doar un talmeş-balmeş de minciuni şi de înşelătorii... şi e limpede că din ele nu se încheagă, nu se contu-

[1] Acum el însuşi n-a fost niciodată... De aceea îşi va aminti acest sofisticat / FISTICAT / nici o dată în unit, ce ? Brr şi în munţii cei încîntători.

rează deloc persoana lui ! În timp ce scriam, el a pus stăpînire pe mine, cartea fusese concepută de el, iar eu, cu nervi mai puțin receptivi și înzestrat cu o capacitate mai redusă de a împinge lucrurile la paroxism (asta înțelegea el prin a suferi), am avut sarcina să o termin. Cum a prevăzut și a dorit-o el. În timp ce redactam ultimele capitole m-am întrebat din ce în ce mai des dacă nu cumva el m-a împins cu bună știință pe calea aceasta : el începe o carte despre un scriitor care scrie despre un scriitor mort și el însuși moare înainte de a termina cartea sa despre un mort. André Steenkamp n-a apucat să-și încheie opera, însă cu ajutorul meu, izbutește totuși să o ducă pînă la capăt, căci el a știut perfect cui să lase hîrtiile lui. E desigur o manieră mai curînd radicală de a realiza o carte, dar, cu ajutorul unuia ca mine, a reușit. Am ajuns la ultimele pagini, nu-mi mai rămîne decît să-l las să moară. Sau mai bine nu ? La Barcelona, am vizitat camera de hotel unde s-a petrecut... Și cimitirul unde este înmormîntat, dar nu i-am găsit mormîntul, de altfel nici nu doream, deși aș fi vrut să fac plimbarea prin cimitir în compania lui. Monstruoase H.L.M. cu hoituri, cutii de conserve din piatră, cu coloane și îngeri de culoarea excrementelor. Și pe ele sînt gravate nume demonetizate care au misiunea de a desemna cadavre și zdrențe mîncate de cari. Însă el nu este cazat atît de select. Am fost nevoit să urc, să tot urc, să mă cațăr, traversînd orașe populate în întregime cu morți, pe un drum de asfalt interminabil, străjuit de arbori avînd coroana neagră, care ducea pînă la compartimentele cu defuncți, la blocurile locuite de morți. Aliniamente interminabile de ziduri care zgîriau cerul, mai sus, din ce în ce mai înalte, împărțite în nișe. În fiecare nișă este depus un mort, ascuns în spatele cuvintelor pictate AQUÍ DEPOSITO EL CADAVER DE... aici este depus trupul neînsuflețit al lui André Steenkamp, însă eu nu voiam să citesc așa ceva. Mi-am consacrat doi ani pentru a studia temeinic cîteva săptămîni paroxistice din ultima parte a existenței lui, doi ani am avut de a face numai cu el. E deajuns. M-a apucat cumva de piept ? Fără îndoială, eu l-am prezentat, pe cel mort, altfel decît era el, de fapt, nu-i mai puțin adevărat că el a fost, fără doar și poate, mai puternic decît îl înfățișez eu. E drept că el a murit din cauza existenței sale ridicole și totuși, el n-a alcătuit deloc rău cartea, conducînd-o pînă la încheierea ei, și conducîndu-mă bineînțeles și pe mine.

Eroul lui trebuia (cf. notele sale) să moară în felul Elinei Vere [1]. N-am fost la înălțime, recunosc. Îl aveam pe Cyril mort, moartea lui ar fi fost un exces, și, de altminteri, e cît se poate de limpede că el era terminat mai dinainte. Însă n-aș fi izbutit, chiar dacă aș fi vrut să o fac. Eline Vere...

„Se in tanto affa... a ...anno... murmură ea aproape plîngînd, în acorduri dureroase, și suferința ei cresc și ea cîntă cu o voce tot mai

[1] Eroina tragică a unui roman cunoscut de Louis Couperus, autor olandez care s-a bucurat la sfîrșitul secolului trecut de o oarecare reputație în Europa.

înaltă, cu strigăte ascuțite : Non son degna di pieta ! [1]

Ea tresări violent, înspăimîntată de suflетul pătrunzător, strident al vocii ei sparte și, dînd la o parte așternuturile, se așeză pe marginea patului, mută și tremurînd (...) Suspina și rîdea în același timp, rîdea de ea însăși. Dacă nu încetează să se frămînte astfel, nu o să poată dormi. S-a lăsat din nou pe patul desfăcut și a închis ochii. Dar somnul nu a venit.

Oh, Doamne ! gemu ea. Dumnezeul meu, ajută-mă să dorm, te implor, ajută-mă să dorm. Și plînse îndelung, amarnic. Deodată i-a venit o idee (DEODATĂ I-A VENIT O IDEE). Ce-ar fi dacă ar lua cîteva picături în plus din doctoria prescrisă de medicul din Bruxelles ?"

Ce-ar fi trebuit să fac ? Să copiez fragmentul de mai sus sau alte pasaje și să-l rescriu sub semnul unei zile eroice ? Moartea lui mi-a provocat întotdeauna silă. Cînd știi atît de sigur cum stau treburile tale e normal să conjuri destinul, să provoci o prăbușire de avion, să atragi asupră-ți șoferi beți sau avalanșe sau, mă rog, orice dorești. Dar nu teatrul de umbre indescifrabil din semiobscuritatea unei camere de hotel. O existență de două parale, așa am scris la începutul cărții, și o dragoste, sau ceea ce trecea drept dragoste, care a putut să-i golească viața de substanță. Dar așa au stat lucrurile ? Acum am ajuns la capătul eșafodajului meu, dar știu eu, de fapt, ce s-a întîmplat în realitate ? Ce să zic... acum sînt la paginile

---

[1] Nu sînt demnă de milă ! (n. trad.).

acestea și dintr-o dată am senzația că *eu* trebuie să dau socoteală pentru moartea lui. Însă eu nu mi-am propus așa ceva. Moartea lui era un lucru dat și eu aveam obligația, în primul rînd, să-l fac *pe el* să treacă prin ea. N-ar fi fost nevoie totuși să spun cine era el ? Oricum, tot ce aș întreprinde în acest sens (dar eu nu o voi face, eu vreau să mă eliberez de sub tutela lui), n-ar fi decît o minciună și mai sfruntată. Cavalerul e mort. Știu cum s-a întîmplat, cu fața clorotică întoarsă spre plafonul pătat al unei camere de hotel, așteptînd în somnul său o moarte pe care nu mi-o închipui complet lipsită de plăcere, fiindcă, în sfîrșit, tot se realizase ceva asta începea să se potrivească într-un fel sau altul. Nu cred să-i fi venit idea că tocmai acesta era momentul cînd ar fi trebuit să se nască, el, cu adevărat, fiindcă urmărea prea concentrat să surprindă zgomotul făcut de cazmalele groparilor. Așa că eu l-am făcut să moară, e mort. Restul nu mă mai privește, nu pe mine. Oricît m-aș strădui, aș scrie mereu aceeași carte. De ce ? Pentru că este neterminată. Romanul este neterminat, el nu este *mort*. El bîntuie prin hîrtiile lui ca un orb care nu se vede pe sine. El nu s-a recunoscut, iar eu nu am realizat o oglindă pentru folosința lui. El nu se cunoaște nici acum și refuză să se lase ucis, refuză să se ducă în țara eroilor. Eu însă mi-am făcut datoria. Acum, după ce am dus încercarea pînă la capăt, nu simt decît neliniște și dezgust, poate și ură. Cartea rămîne neterminată, chiar dacă dedesubt aș scrie cuvîntul „sfîrșit" de o sută de ori. Titlul e o informație, nu un adevăr. El este mort. desigur.

Dar vedeți dumneavoastră, cartea lui nu se intitula așa. Trebuia să-l fac să piară. În schimb, eu, îl urmăresc pînă la hotelul lui, îl asasinez, și trîntesc peste cadavrul său capacul sicriului ! Am ratat încercarea. Nu știu cine a fost el cu adevărat.

Așa că, dragă prietene, las să te străjuiască altul în ultimul tău lăcaș. Să ia hîrtiile tale tot ce o vrea. Nu te mai ocupa de mine, dă-mi pace. N-ai decît să o agasezi cît vrei pe ea sau să-i importunezi pe amicii tăi, North, sau Schramm, sau să vizitezi în tovărășia lui Cyril insula, care pare făcută mai ales pentru tine. Mie îmi ajunge ! Mă desprind din îmbrățișarea ta funestă și te depun din nou pe pămînt. Fug. Nu s-a întîmplat nimic.

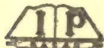
AQUI DEPOSITO EL CADAVER DE
ANDRÉ STEENKAMP

CUPRINS

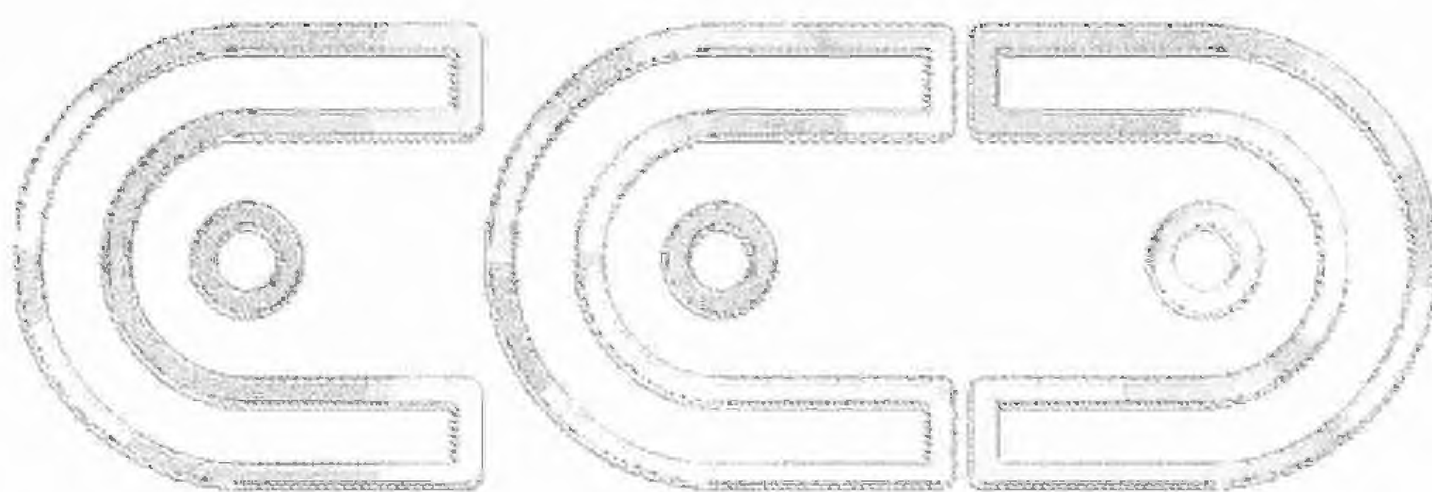
Redactor : MIRCEA BUCURESCU
Tehnoredactor : ELENA DINULESCU

Bun de tipar : 9 mai 1990
Coli de tipar : 11,5

Tiparul executat sub cd. 5003/1990, la
Întreprinderea Poligrafică
BACĂU
str. Mioriței nr. 27
ROMÂNIA

Scanare și prelucrare digitală

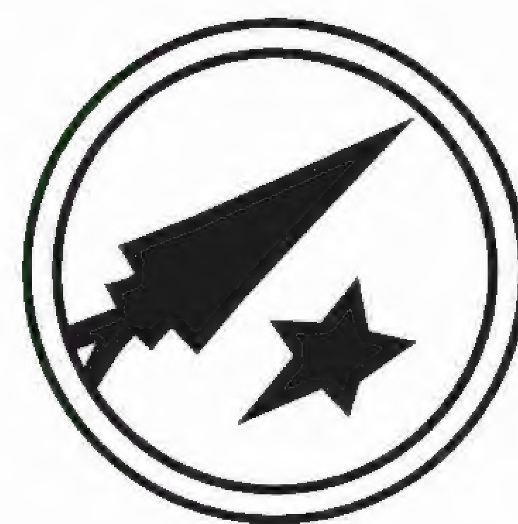

de

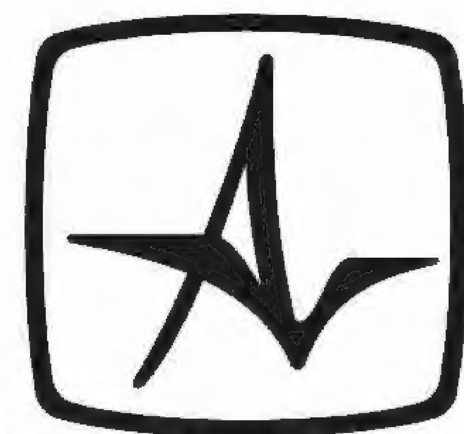
Anonim

și

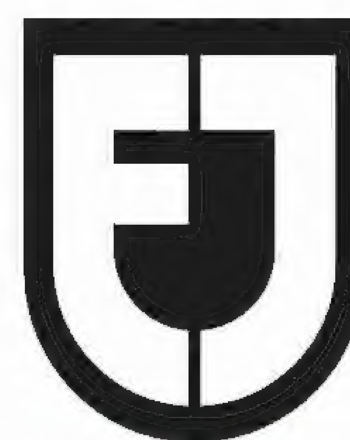

CAT Graur

Antwerpen

2024